

Samhällsekonomi och finansförvaltning

2

Förslag till statsbudget för 2005

Samhällsekonomi och finansförvaltning

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	11
2	Lagförslag.....	13
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.....	13
3	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	15
3.1	Omfattning.....	15
3.2	Utgiftsutveckling	16
4	Politikområdet Effektiv statsförvaltning	19
4.1	Omfattning.....	19
4.2	Utgiftsutveckling	20
4.3	Mål	21
4.4	Politikens inriktning	21
4.5	Insatser	22
4.6	Resultatbedömning.....	22
4.6.1	Resultat.....	22
4.6.2	Analys och slutsatser	24
4.7	Revisionens iakttagelser.....	24
5	Ekonomisk styrning och kontroll.....	27
5.1	Omfattning.....	27
5.2	Mål	27
5.3	Politikens inriktning	27
5.4	Insatser	28
5.4.1	Insatser inom politikområdet.....	28
5.4.2	Insatser utanför politikområdet.....	28
5.5	Resultatbedömning.....	29
5.5.1	Resultat.....	29
5.5.2	Analys och slutsatser	31
6	Styrning, ledning, verksamhetsutveckling	33
6.1	Omfattning.....	33
6.2	Mål	33
6.3	Politikens inriktning	33
6.4	Insatser	34

6.4.1	Styrning, ledning, organisation.....	34
6.4.2	Utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten.....	35
6.4.3	Service och samverkan.....	36
6.4.4	Ökad användning av informationen från offentlig sektor.....	36
6.4.5	Övriga insatser inom politikområdet.....	37
6.5	Resultatbedömning.....	38
6.5.1	Resultat.....	38
6.5.2	Enskilda myndigheters resultat.....	39
6.5.3	Analys och slutsatser.....	40
7	Statliga arbetsgivarfrågor.....	41
7.1	Omfattning.....	41
7.2	Mål.....	41
7.3	Politikens inriktning och måluppfyllelse.....	41
7.4	Systemet för löneomräkning av myndigheternas anslag.....	43
7.5	Den statliga försäkringsmodellen och Arbetsgivarverkets ledningsstruktur.....	45
7.6	Insatser.....	46
7.6.1	Insatser inom politikområdet.....	46
7.6.2	Insatser utanför politikområdet.....	47
7.7	Resultatbedömning.....	47
7.7.1	Resultat.....	47
7.7.2	Enskilda myndigheters resultat.....	47
7.7.3	Analys och slutsatser.....	48
8	Statistik.....	51
8.1	Omfattning.....	51
8.2	Mål.....	51
8.3	Politikens inriktning.....	51
8.4	Insatser.....	52
8.4.1	Insatser inom politikområdet.....	52
8.4.2	Insatser utanför politikområdet.....	52
8.5	Resultatbedömning.....	53
8.5.1	Resultat.....	53
8.5.2	Analys och slutsatser.....	54
9	Prognos- och uppföljningsverksamhet.....	55
9.1	Omfattning.....	55
9.2	Mål.....	55
9.3	Politikens inriktning.....	55
9.4	Insatser.....	56
9.4.1	Insatser inom politikområdet.....	56
9.4.2	Insatser utanför politikområdet.....	56
9.5	Resultatbedömning.....	56
9.5.1	Resultat.....	56
9.5.2	Analys och slutsatser.....	57
10	Fastighetsförvaltning.....	59
10.1	Omfattning.....	59
10.2	Mål.....	59
10.3	Politikens inriktning.....	59
10.4	Insatser.....	60

10.5	Resultatbedömning.....	61
10.5.1	Resultat.....	61
10.5.2	Analys och slutsatser.....	61
11	Budgetförslag.....	63
11.1	1:1 Konjunkturinstitutet.....	63
11.2	1:2 Ekonomistyrningsverket.....	63
11.3	1:3 Statskontoret.....	64
11.4	1:4 Täckning av merkostnader för lokaler.....	65
11.5	1:5 Statistiska centralbyrån.....	66
11.6	1:6 Kammarkollegiet.....	66
11.7	1:7 Nämnden för offentlig upphandling.....	67
11.8	1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd.....	68
11.9	1:9 Ekonomiska rådet.....	68
11.10	1:10 Arbetsgivarpolitiska frågor.....	69
11.11	1:11 Statliga tjänstepensioner.....	69
11.12	Statens fastighetsverk.....	70
11.13	Fortifikationsverket.....	71
12	Politikområde Finansiella system och tillsyn.....	73
12.1	Omfattning.....	73
12.2	Utgiftsutveckling.....	74
12.3	Mål.....	74
12.4	Politikens inriktning.....	74
12.5	Insatser.....	74
12.6	Resultatbedömning.....	75
12.6.1	Analys och slutsatser.....	76
12.7	Revisionens iakttagelser.....	76
13	Reglering och tillsyn av det finansiella systemet.....	77
13.1	Omfattning.....	77
13.2	Mål.....	77
13.3	Politikens inriktning.....	77
13.4	Insatser.....	77
13.5	Resultatbedömning.....	79
13.5.1	Resultat.....	80
13.5.2	Analys och slutsatser.....	82
14	Statsskuldsförvaltning.....	85
14.1	Omfattning.....	85
14.2	Mål.....	85
14.3	Politikens inriktning.....	85
14.4	Insatser.....	85
14.5	Resultatbedömning.....	85
14.5.1	Resultat.....	85
14.5.2	Analys och slutsatser.....	86
15	Statliga garantier och särskilda åtaganden.....	87
15.1	Omfattning.....	87
15.2	Mål.....	87
15.3	Politikens inriktning.....	87
15.4	Insatser.....	87

15.5	Resultatbedömning.....	88
15.5.1	Resultat.....	88
15.5.2	Analys och slutsatser.....	89
16	Övrig finansiell förvaltning.....	91
16.1	Omfattning.....	91
16.2	Mål.....	91
16.3	Politikens inriktning.....	91
16.4	Insatser inom politikområdet.....	92
16.5	Resultatbedömning.....	94
16.5.1	Resultat.....	94
16.5.2	Analys och slutsatser.....	97
17	Internationella finansiella institutioner.....	101
17.1	Omfattning.....	101
17.2	Mål.....	101
17.3	Politikens inriktning.....	101
17.4	Insatser.....	102
17.4.1	Insatser inom politikområdet.....	102
17.4.2	Insatser utanför politikområdet.....	102
17.5	Resultat.....	103
18	Tillsyn av spelmarknaden.....	105
18.1	Omfattning.....	105
18.2	Mål.....	105
18.3	Politikens inriktning.....	105
18.4	Insatser.....	105
18.5	Resultatbedömning.....	106
18.5.1	Resultat.....	106
18.5.2	Analys och slutsatser.....	107
19	Budgetförslag.....	109
19.1	2:1 Finansinspektionen.....	109
19.2	2:2 Insättningsgarantinämnden.....	110
19.3	2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader.....	110
19.4	2:4 Bokföringsnämnden.....	111
19.5	2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner.....	112
19.6	2:6 Avsättning för garantiverksamhet.....	112
19.7	2:7 Finansmarknadsrådet.....	113
19.8	Premiepensionsmyndigheten.....	113
20	Riksrevisionen.....	115
20.1	90:1 Riksrevisionen.....	115
21	Försöksverksamhet med trängselskatt i Stockholms kommun.....	119
21.1	Bakgrund.....	119
21.2	90:2 Försök med trängselskatt i Stockholm.....	119
21.3	Avtal om ersättning för Stockholms kommuns och Stockholms läns landstings eller AB Storstockholms Lokaltrafiks kostnader efter utgången av juli 2006.....	120

Bilaga 1 Statsförvaltningens utveckling

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	12
3.1 Utgiftsutveckling för utgiftsområde 2	16
3.2 Härledning av ramnivån 2005–2007. Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	16
3.3 Förändringar i ramnivån 2005–2007 för Utgiftsområde 2	17
4.1 Utgiftsutveckling för politikområdet Effektiv statsförvaltning	20
5.1 Ekonomiadministrativa värden	30
8.1 Nyckeltal för SCB:s verksamhet	53
8.2 Fördelning av anslagsintäkter	53
8.3 Nyckeltal för det statistiska systemet	54
9.1 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år	56
9.2 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år	58
10.1 Statens byggnader, mark och annan fast egendom	60
10.2 Fastighetsförvaltningens omfattning.....	60
10.3 Fastighetsförvaltningens kostnader.....	61
11.1 Anslagsutveckling för 1:1 Konjunkturinstitutet	63
11.2 Uppdragsverksamhet.....	63
11.3 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:1 Konjunkturinstitutet.....	63
11.4 Anslagsutveckling för 1:2 Ekonomistyrningsverket	63
11.5 Uppdragsverksamhet.....	64
11.6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:2 Ekonomistyrningsverket	64
11.7 Anslagsutveckling för 1:3 Statskontoret	64
11.8 Offentligrättslig verksamhet.....	64
11.9 Uppdragsverksamhet.....	65
11.10 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:3 Statskontoret	65
11.11 Anslagsutveckling för 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler	65
11.12 Anslagsutveckling för 1:5 Statistiska centralbyrån.....	66
11.13 Uppdragsverksamhet.....	66
11.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:5 Statistiska centralbyrån	66
11.15 Anslagsutveckling för 1:6 Kammarkollegiet	66
11.16 Uppdragsverksamhet.....	67
11.17 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:6 Kammarkollegiet	67
11.18 Anslagsutveckling för 1:7 Nämnden för offentlig upphandling.....	67
11.19 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:7 Nämnden för offentlig upphandling	67
11.20 Anslagsutveckling för 1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd	68
11.21 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd	68
11.22 Anslagsutveckling för 1:9 Ekonomiska rådet	68
11.23 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:9 Ekonomiska rådet	68

11.24	Anslagsutveckling för 1:10 Arbetsgivarpolitiska frågor	69
11.25	Anslagsutveckling för 1:11 Statliga tjänstepensioner m.m.	69
11.26	Uppdragsverksamhet	69
11.27	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:11 Statliga tjänstepensioner m.m.	70
11.28	Uppgifter om det ekonomiska läge för Statens fastighetsverk	70
11.29	Investeringsplan för Statens Fastighetsverk 2004–2007	71
11.30	Uppgifter om det ekonomiska läget för Fortifikationsverket.....	72
11.31	Investeringsplan för Fortifikationsverket 2004–2007	72
12.1	Utgiftsutveckling för politikområdet Finansiella system och tillsyn	74
13.1	Procentuell fördelning av Finansinspektionens kostnader per verksamhetsgren i löpande priser	80
13.2	Antal avslutade tillsynsärenden i riskklasserna	80
13.3	Totalt nedlagd tid i timmar på tillsynsaktiviteter i riskklasserna.....	80
13.4	Antalet ärenden som anmäldes till Ekobrottsmyndigheten	81
13.5	Avgifter enligt 20 § lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument, tkr.....	81
13.6	Genomsnittlig handläggningstid i dagar för tillstånds- och anmälningsärenden	81
13.7	Finansinspektionens regelgivning, föreskrifter/allmänna råd	81
15.1	Utvecklingen av Riksgäldskontorets garantireserver 1999–2003	88
15.2	Resultatutveckling m.m. i Venantius.....	89
16.1	Resultat för kapitalförvaltningen.....	94
16.2	Antal registrerade fonder och fondförvaltare den 31 december resp. år	95
16.3	Andelen aktiva väljare i %.....	95
16.4	Värde fördelat på fondkategori.....	95
16.5	Förvaltaravgift och genomsnittliga rabatter för respektive fondkategori 2002 och 2003.....	96
16.6	Antal pensionssparare som gjort byten uppdelat på kön.....	96
16.7	PPM:s kontakter med pensionsspararna fördelar sig enligt följande.....	97
18.1	Spel- och lotterimarknadens utveckling.....	106
19.1	Anslagsutveckling för 2:1 Finansinspektionen.....	109
19.2	Offentligrättslig verksamhet	109
19.3	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:1 Finansinspektionen.....	109
19.4	Anslagsutveckling för 2:2 Insättningsgarantinämnden.....	110
19.5	Offentligrättslig verksamhet	110
19.6	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:2 Insättningsgarantinämnden....	110
19.7	Anslagsutveckling för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader.....	110
19.8	Budget för Riksgäldskontorets garantiverksamhet.....	111
19.9	Budget för in- och utlåningsverksamheten i statens internbank i Riksgäldskontoret	111
19.10	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader	111
19.11	Anslagsutveckling för 2:4 Bokföringsnämnden	111
19.12	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:4 Bokföringsnämnden	112
19.13	Anslagsutveckling för 2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner ..	112
19.14	Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner	112
19.15	Anslagsutveckling för 2:6 Avsättning för garantiverksamhet	112
19.16	Anslagsutveckling för 2:7 Finansmarknadsrådet.....	113
19.17	PPM:s lån i Riksgäldskontoret	113
19.18	Offentligrättslig verksamhet	113
20.1	Anslagsutveckling för 90:1 Riksrevisionen.....	115

20.2 Offentligrättslig verksamhet.....	118
20.3 Uppdragsverksamhet.....	118
20.4 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 90:1 Riksrevisionen	118
21.1 Anslagsutveckling för 90:2 Försök med trängselskatt i Stockholm.....	119

Diagramförteckning

7.1 Utveckling av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden, 1994–2002.....	41
7.2 Fördelning av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer 1998–2003.....	42
7.3 Sjukfrånvaron enligt AKU, procent av ordinarie arbetstid.....	43
9.1 Antal sidbesök på Konjunkturinstitutets webbplats.....	57

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (avsnitt 2.1 och 16.5.2),
2. godkänner att regeringen får besluta om Statens personadressregisternämnds organisatoriska anknnytning till annan statlig myndighet (avsnitt 11.3),
3. bemyndigar regeringen att 2005 besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån inom en ram av högst 10 000 000 000 kronor i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 11.12),
4. bemyndigar regeringen att 2005 besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån inom en ram av högst 6 525 000 000 kronor i Riksgäldskontoret för investeringar i mark, anläggningar och lokaler i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 11.13),
5. godkänner investeringsplan för Statens fastighetsverk i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 11.12),
6. godkänner investeringsplan för Fortifikationsverket i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 11.13),
7. bemyndigar regeringen att för 2005 besluta om en rörlig kredit i Riksgäldskontoret om högst 200 000 000 kronor för att tillgodose Premiepensionsmyndighetens behov av likviditet i handeln med fondandelar (avsnitt 19.8),
8. bemyndigar regeringen att ingå avtal om ersättning för försöket med trängselskatt m.m. i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 21.3),
9. för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 2 *Samhällsekonomi och finansförvaltning*, såvitt avser anslag som står till regeringens disposition, enligt följande uppställning:

Riksrevisionens styrelse föreslår att riksdagen

10. bemyndigar Riksrevisionen att för 2005 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten inom en ram av högst 50 000 000 kronor (avsnitt 20.1),
11. beslutar att för anslaget 90:1 *Riksrevisionen* skall 2005 finnas en anslagskredit på högst tre procent av anvisat anslag (avsnitt 20.1),
12. beslutar att Riksrevisionen för 2005 får ha en kredit på sitt räntekonto i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 32 000 000 kronor (avsnitt 20.1),
13. för budgetåret 2005 anvisar anslagen under utgiftsområde 2 *Sambällsekonomi och finansförvaltning*, såvitt avser anslag som är avsett för Riksrevisionen, enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Konjunkturinstitutet	ramanslag	47 325
1:2 Ekonomistyrningsverket	ramanslag	95 849
1:3 Statskontoret	ramanslag	89 652
1:4 Täckning av merkostnader för lokaler	ramanslag	425
1:5 Statistiska centralbyrån	ramanslag	437 433
1:6 Kammarkollegiet	ramanslag	29 667
1:7 Nämnden för offentlig upphandling	ramanslag	8 375
1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd	ramanslag	12 661
1:9 Ekonomiska rådet	ramanslag	2 098
1:10 Arbetsgivarpolitiska frågor	ramanslag	2 458
1:11 Statliga tjänstepensioner m.m.	ramanslag	8 220 000
2:1 Finansinspektionen	ramanslag	178 401
2:2 Insättningsgarantinämnden	ramanslag	7 518
2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader	ramanslag	265 576
2:4 Bokföringsnämnden	ramanslag	8 153
2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner	ramanslag	56 000
2:6 Avsättning för garantiverksamhet	ramanslag	1 400
2:7 Finansmarknadsrådet	ramanslag	1 000
90:1 Riksrevisionen ¹	ramanslag	278 149
90:2 Försök med trängselskatt i Stockholm	ramanslag	1 690 000
Summa		11 432 140

¹ Anslag avsett för Riksrevisionen

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Härigenom föreskrivs att 25 § lagen (1998:675) om införande av lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §¹

Bestämmelserna i 10 kap. 1–6, 11 och 12 §§ samt 12 kap. 4–8 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall inte tillämpas före år 2005 i fråga om premiepension till efterlevande enligt 10 kap. 1 § samma lag.

Föreskrifterna i 10 kap. 1 § andra stycket samma lag skall inte tillämpas i fråga om ansökningar som kommer in till myndigheten före den 1 maj 2005.

Bestämmelserna i 10 kap. 1–6, 11 och 12 §§ samt 12 kap. 4–8 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall inte tillämpas före år 2007 i fråga om premiepension till efterlevande enligt 10 kap. 1 § samma lag.

Föreskrifterna i 10 kap. 1 § andra stycket samma lag skall inte tillämpas i fråga om ansökningar som kommer in till myndigheten före den 1 maj 2007.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2005.

¹ Senaste lydelse 2002:1067.

3 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

3.1 Omfattning

I utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ingår två politikområden, Effektiv statsförvaltning samt Finansiella system och tillsyn. Vidare finns anslag som inte inordnats i något politikområde, dels det på förslag av Riksrevisionens styrelse uppförda anslaget 90:1 *Riksrevisionen*, dels anslaget 90:2 *Försök med trängselskatt i Stockholm*.

Riksdagen (bet. 2003/04:FiU2) har i ett tillkännagivande till regeringen angett krav på att uppställda mål skall vara tydliga och lätt uppföljningsbara samt åtföljas av olika typer av resultatindikatorer. I budgetpropositionens första volym beskriver regeringen hur resultatredovisningen till riksdagen kan utvecklas, vilket även berör mål- och resultatredovisningen i utgiftsområde 2 (se vidare vol. 1, avsnitt 11).

Vid genomgången av de båda politikområdenas mål, resultat m.m. har tyngdpunkten i redovisningen, i likhet med tidigare år, lagts på respektive verksamhetsområde, nämligen:

- Ekonomisk styrning och kontroll (avsnitt 5),
- Styrning, ledning, verksamhetsutveckling (avsnitt 6),
- Statliga arbetsgivarfrågor (avsnitt 7),
- Statistik (avsnitt 8),
- Prognos- och uppföljningsverksamhet (avsnitt 9),
- Fastighetsförvaltning (avsnitt 10),
- Reglering och tillsyn av det finansiella systemet (avsnitt 13),
- Statsskuldsförvaltning (avsnitt 14),
- Statliga garantier och särskilda åtaganden (avsnitt 15),
- Övrig finansiell förvaltning (avsnitt 16),
- Internationella finansiella institutioner (avsnitt 17),
- Tillsyn av spelmarknaden (avsnitt 18).

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling för utgiftsområde 2

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Politikområdet Effektiv statsförvaltning	8 322,8	8 431,0	8 592,9	8 945,9	9 280,3	9 762,4
Politikområdet Finansiella system och tillsyn²	512,3	507,5	531,4	518,0	463,4	471,8
Anslag som inte ingår i något Politikområde						
90:1 Riksrevisionen	106,9	269,1	272,6	278,1	276,1	280,7
90:2 Försök med trängselskatt i Stockholm	-	-	-	1 690,0	860,0	770,0
2003 02 90:2 Riksdagens revisorer	14,4	-	-	-	-	-
2003 02 90:3 Riksdagens revisorer: Avvecklingskostnader	0,3	-	-	-	-	-
Totalt för utgiftsområde 2	8 957,0	9 207,6	9 396,9	11 432,1	10 879,8	11 284,9

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i denna budgetproposition.

² Exklusive anslaget 2:1 *Lotteriinspektionen* i utgiftsområde 17.

**Tabell 3.2 Härledning av ramnivån 2005–2007.
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning**

Miljoner kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	9 198	9 198	9 198
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning	20	35	60
Beslut	1 694	804	714
Övriga makroekonomiska förutsättningar	20	140	303
Volym	111	312	585
Överföring till/från andra utgiftsområden	381	392	425
Övrigt	9	-	-
Ny ramnivå	11 432	10 880	11 285

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Utgiftsområdets ekonomiska kostnadsutfall 2003 på ca 8,9 miljarder kronor ligger på en tämligen normal och stabil nivå vid en jämförelse med utfallet under den senaste femårsperioden. Utfallet har legat på nivån 8,8–9,1 miljarder kronor åren 1999–2003, bortsett från en större garantiavsättning 2001. Nivån motsvarar ca 1,1–1,2 procent av statsbudgetens omslutning.

Utgiftsprognosen för 2004 uppgår till ca 9,4 miljarder kronor. I sammanhanget kan nämnas att utfallet i juni 2004 motsvarade ca 51 procent av tilldelade medel 2004.

I budget för 2004 (tabell 3.1 ovan) ingår även regeringens förslag på tilläggsbudget i denna

proposition om att 8 miljoner kronor avsätts för utveckling av 24-timmarsmyndigheten.

År 2005 uppgår utgiftsområdesramen till ca 11,4 miljarder kronor. Det är ca 2,2 miljarder kronor högre än anvisade medel 2004. Budgetförändringarna för 2005–2007 i förhållande till 2004 förklaras främst av följande faktorer:

Under delar av 2005 och 2006 genomförs ett försök med trängselskatt i Stockholms kommun, som finansieras med ett (tidsbegränsat) anslag på mellan 0,8 och 1,7 miljarder per år.

Vidare ökar anslaget 1:11 *Statliga tjänstepensioner m.m.* med 300–500 miljoner kronor per år, dels med anledning av att personalen hos Försäkringskassan fr.o.m. 2005 inordnas i det statliga tjänstepensionssystemet, dels till följd av volym- och makroförändringar (främst höjda prisbasbelopp). Ökningen av tjänstepensioner för Försäkringskassan, motsvaras av en lika stor minskning av det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp upptagna anslaget 19:6 *Försäkringskassan*.

Vidare ökar utgiftsområdet med 15–25 miljoner kronor per år till följd av *pris- och löneomräkning* (PLO) för 2005–2007. PLO-anslagen har räknats om vilket i och för sig innebär förslag respektive antaganden om lägre PLO 2005–2007 i förhållande till tidigare beräkningar. Nedrevideringen 2006–2007 förklaras av en högre produktivitetökning än tidigare förväntat.

Därutöver sker ett antal mindre nivåpåverkande förändringar, bl.a. en permanent överföring till utgiftsområde 3 (Statens Person- och

adressregisternämnd) och några begränsade temporära förstärkningar av vissa myndigheter (Riksrevisionen, Ekonomistyrningsverket, Finansinspektionen och Statistiska centralbyrån). Vidare upphör kapitalhöjningen i Europeiska utvecklingsbanken från och med 2006, vilket minskar ramen med 56 miljoner kronor per år.

Därutöver sker ett antal icke nivåhöjande omfördelningar inom utgiftsområdet. Finansmarknadsrådet och Nämnden för offentlig upphandling tillförs permanent respektive temporärt medel från Riksgäldskontoret och Insättningsgarantinämnden respektive Ekonomiska rådet.

Slutligen upphör några temporära omfördelningar. Riksgäldskontoret samt Insättningsgarantinämnden återförs medel från Finansinspektionen.

Tabell 3.3 Förändringar i ramnivå 2005–2007 för Utgiftsområde 2

Miljoner kronor

	2005	2006	2007
<i>Förändring till följd av:</i>			
Trängselskatt	1 690	860	770
Statliga tjänstepensioner m.m.	506	842	1 314
– varav Försäkringskassan (från Uo 10)	367	391	426
– varav volymer	111	312	586
– varav makro (prisbasbelopp)	20	140	303
– varav övrigt	9	–	–
Pris- och löneomräkning	20	35	60
Kapitalhöjning i EBRD upphör	–	-56	-56
Tidsbegränsade tillskott (för ESV, SCB, FI och RiR)	19	2	–
Överföring SPAR (till Uo 3)	-1	-1	-1
Förändringar i ramnivå	2 234	1 682	2 087
Om- och återföringar inom Uo 2	(5)	(0,4)	–

4 Politikområdet Effektiv statsförvaltning

4.1 Omfattning

Politikområdet skall bidra till att hela statsförvaltningen bedrivs effektivt och utvecklas i önskad riktning samt att statsförvaltningen uppfyller höga krav på rättssäkerhet, effektivitet och demokrati.

Politikområdet omfattar verksamhet inom skilda områden som ekonomisk styrning och kontroll, förvaltningsutveckling, statliga arbetsgivarfrågor, statistik, prognosverksamhet samt fastighetsförvaltning.

Inom politikområdet verkar följande myndigheter: Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Kammarkollegiet, Nämnden för offentlig upphandling, Statistiska centralbyrån, Statens kvalitets- och kompetensråd, Konjunkturinstitutet, Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Arbetsgivarverket, Statens pensionsverk, Ekonomiska rådet samt vissa nämnder.

Vidare ingår några sakanslag som regeringen eller berörda myndigheter disponerar.

4.2 Utgiftsutveckling

Tabell 4.1 Utgiftsutveckling för politikområdet Effektiv statsförvaltning
Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
<i>Anslag inom utgiftsområde 2</i>						
1:1 Konjunkturinstitutet	46,9	46,7	45,4	47,3	47,8	78,5
1:2 Ekonomistyrningsverket	58,1	86,4	88,5	95,8	88,5	89,9
1:3 Statskontoret	81,8	89,7	89,6	89,7	90,5	92,0
1:4 Täckning av merkostnader för lokaler	0,6	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4
1:5 Statistiska centralbyrån	420,2	431,0	424,1	437,4	441,2	446,6
1:6 Kammarkollegiet	81,2	29,1	34,5	29,7	30,2	30,8
1:7 Nämnden för offentlig upphandling	7,8	8,0	8,0	8,4	8,1	8,2
1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd	12,4	12,9	13,4	12,7	12,8	13,0
1:9 Ekonomiska rådet	1,9	2,4	2,7	2,1	2,5	2,5
1:10 Arbetsgivarpolitiska frågor	1,4	2,5	4,6	2,5	2,5	2,5
1:11 Statliga tjänstepensioner m.m.	7 472,7	7 714,0	7 761,0	8 220,0	8 556,0	9 028,0
2004 02 1:12 Utveckling av 24-timmarsmyndigheten	-	8,0	8,0	-	-	-
2003 02 1:6 Folk- och bostadsstatistik	15,1	-	92,8	-	-	-
2003 02 1:11 Utvecklingsarbete	13,9	-	1,7	-	-	-
2003 02 1:14 Riksrevisionsverket	85,7	-	0,1	-	-	-
2003 02 1:15 Riksrevisionsverket: Avvecklingskostnader	13,3	-	6,0	-	-	-
1998 14 D0 03 Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade området	9,8	-	12,1	-	-	-
Totalt för politikområdet	8 322,8	8 431,0	8 592,9	8 945,9	9 280,3	9 762,4

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FIU21) och förslag på tilläggsbudget i denna budgetproposition.

Utfallet för politikområdet 2003 var ca 18 miljoner kronor högre än 2002, men ca 138 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Merparten av avvikelserna i förhållande till statsbudgeten förklaras av ett lägre utfall än förväntat för anslaget 1:11 *Statliga tjänstepensioner m.m.*

Av tabellen ovan framgår att anslaget 1:12 *Utveckling av 24-timmarsmyndigheten* redan innevarande år tillförs 8 miljoner kronor på tilläggsbudget i denna budgetproposition.

Budgetförslaget för 2005 innebär i korthet följande förändringar jämfört med innevarande år:

Anslaget 1:11 *Statliga tjänstepensioner m.m.* ökar med 506 miljoner kronor, främst till följd av överföring på 367 miljoner kronor från det under utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp upptagna anslaget 19:6 *Försäkeringskassan*, samt på grund av ändrade volymer och makroantaganden.

Pris- och löneomräkning (PLO) innebär att anslagen ökar med ca 12 miljoner kronor.

Medel för SPAR-nämnden överförs permanent till utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution (ca 0,9 miljoner kronor per år).

Ett antal mindre och temporära förstärkningar görs för vissa myndigheter. Anslaget 1:7 *Nämnden för offentlig upphandling* ökas engångsvis med 350 000 kronor för att bl.a. finansiera informationsinsatser avseende antidiskrimineringsklausuler m.m. Anslaget 1:9 *Ekonomiska rådet* minskas i motsvarande grad. Vidare ökas anslaget 1:2 *Ekonomistyrningsverket* engångsvis med 8 100 000 kronor för att finansiera investeringar och planerat utvecklingsarbete av informationssystemet Hermes. Slutligen ökas anslaget 1:5 *Statistiska centralbyrån* med 2 000 000 kronor under 2005 och 2006 för att förbättra den ekonomiska statistiken.

4.3 Mål

Målet för politikområdet är att skapa en effektiv statsförvaltning som i sin helhet kännetecknas av hög produktivitet, god kvalitet och bra service till nytta för beslutsfattare, medborgare och näringsliv.

Riksdagen har fastställt ovanstående mål. (prop. 2000/01:1, utg.omr. 2, bet. 2000/01:FiU2, rskr. 2000/01:123).

4.4 Politikens inriktning

I de verksamhetsområden (avsnitten 6 och 7) där politikens inriktning utförligare redovisas framgår att regeringen i korthet prioriterar följande frågor:

- Ökad hälsa och lägre sjukfrånvaro i staten.
- Ökad etnisk och kulturell mångfald bland de statsanställda på alla nivåer.
- Utveckling av 24-timmarsmyndigheten.

Regeringens stabsstöd

Regeringens bedömning: Regeringen avser att renodla viss verksamhet som ingår i regeringens stabsstöd samt skapa en mer slagkraftig myndighet inom det förvaltningspolitiska området. Som ett underlag för slutligt ställningstagande ifråga om utformningen av regeringens stabsstöd avses ett detaljerat förslag till en framtida uppgifts- och ansvarsfördelning tas fram när det gäller verksamhet som i dag bedrivs inom Ekonomistyrningsverket, Statskontoret och Statens kvalitets- och kompetensråd.

Bakgrund: Regeringen och Regeringskansliet behöver tillgång till ett kvalificerat och väl fungerande stöd i fråga om utformning, styrning och prövning av den statliga förvaltningen, s.k. stabsstöd. För närvarande lämnar Ekonomistyrningsverket (ESV), Statskontoret och Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) sådant stöd. Dessa stabsmyndigheter skall i första hand tillgodose detta behov och lämna regeringen ett beslutsunderlag av hög kvalitet, men stabsmyndigheterna skall även vara regeringen behjälplig i fullföljandet av sin politik.

Stabsstödet behövs bl.a. i arbetet med att möta de stora utmaningar som statsförvaltningen står inför i form av t.ex. en generationsväxling, men också i genomförandet av regeringens förvaltningspolitiska prioriteringar. Behov av stabsstöd finns även i fråga om ekonomisk styrning, verksamhetsutveckling och kompetensförsörjning m.m. Av avgörande betydelse är också att regeringen och Regeringskansliet får underlag i form av utvärderingar, uppföljningar och utredningar av myndigheters och statliga verksamheters effektivitet, produktivitet och måluppfyllelse.

Stabsmyndigheterna skall även stödja övriga myndigheter genom att tillhandahålla kompetens som det inte är effektivt att varje myndighet själv svarar för. Vidare skall stödet genom t.ex. tillämpningsföreskrifter och utbildningsinsatser bidra till tillämpning respektive implementering av lagar, förordningar, riktlinjer, handlingsprogram m.m.

Våren 2003 gav regeringen ESV i uppdrag att lämna ett underlag för fördjupad prövning. Underlaget överlämnades till regeringen i april 2003. I juli 2003 tillkallades en särskild utredare med uppgift att göra en fördjupad prövning av KKR. I juni 2004 överlämnade KKR-utredningen betänkandet En statsförvaltning i utveckling och förnyelse (SOU 2004:65). Våren 2004 inkom även Statskontoret på uppdrag av regeringen med ett underlag för fördjupad prövning. I sammanhanget kan även nämnas förslagen i Internrevisionsutredningens betänkande Internrevision i staten – förslag till en förstärkt internrevision (SOU 2003:93).

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen anser nu att det är motiverat att stabsorganisationen får delvis nya uppgifter och ny struktur. Inför ett slutligt ställningstagande till hur en ny stabsorganisation bör utformas vill regeringen ange de förutsättningar som skall styra det fortsatta arbetet.

En utgångspunkt för regeringen är att stabsresurserna bör koncentreras till ett fåtal myndigheter med tydliga ansvarsområden. Vidare är det angeläget att skapa en myndighet som på regeringens uppdrag har ett renodlat utrednings-, uppföljnings- och utvärderingsuppdrag. Ökad tydlighet i detta avseende är bl.a. motiverat av att regeringen inte har möjlighet att lägga ut uppdrag på myndigheten Riksrevisionen, vilket före halvårsskiftet 2003 var möjligt i förhållande till Riksrevisionsverket. En viktig utgångspunkt

för det fortsatta arbetet är att regeringen önskar stärka den förvaltningspolitiska utvecklingen. Ytterligare en utgångspunkt är att en samordnad ledning av den statliga internrevisionen behövs. Denna fråga behandlas närmare i volym 1, avsnitt 10.5.1. Slutligen gäller att de samlade resurserna för en ny stabsorganisation skall rymmas inom befintliga ramar, dvs. inom nuvarande ramar för Statskontoret, Ekonomistyrningsverket, Statens kvalitets- och kompetensråd samt Riksrevisionsverkets tidigare uppdragsverksamhet.

Utifrån ovanstående utgångspunkter har regeringen för avsikt att renodla Statskontorets verksamhet till att inriktas på utrednings-, uppföljnings- och utvärderingsuppdrag. Vidare avser regeringen att skapa en mer slagkraftig myndighet inom det förvaltningspolitiska området. Myndighetens uppdrag avses till en del att omfatta den verksamhet som KKR för närvarande bedriver och till en del viss verksamhet som i dag bedrivs av Statskontoret. Myndighetens uppdrag avses vara att främja och stärka den förvaltningspolitiska utvecklingen. En renodling av Statskontorets uppdrag får även konsekvenser för ESV. ESV:s nuvarande uppgifter avses kvarstå, men dess uppgifter kan komma att utökas. Regeringen anser att ESV är mest lämpat att svara för samordningen av den statliga internrevisionen.

Regeringen har för avsikt att utifrån ovanstående utgångspunkter ta fram ett detaljerat förslag till en framtida uppgifts- och ansvarsfördelning när det gäller verksamhet som i dag bedrivs inom Statskontoret, ESV och KKR. Förslaget skall ligga till grund för regeringens slutliga ställningstagande i frågan om stabsstödet utformning. Förändringarna avses träda i kraft senast den 1 januari 2006.

4.5 Insatser

De viktigaste statliga medlen för att nå målen inom politikområdet är framför allt inomstatlig förvaltnings-, stöd- och främjandeverksamhet inom ett brett tjänsteområde.

Stödverksamheten kan underindelas i bl.a. följande grupper:

- förmögenhetsförvaltning eller finans- och fastighetsförvaltning hos Kammarkollegiet samt Fortifikations- och Fastighetsverket,

- ekonomi- och personaladministrativt stöd inom främst Ekonomistyrningsverket,
- arbetsgivarpolitiskt stöd till myndigheterna och regeringen genom Arbetsgivarverket och Statens pensionsverk, samt
- kunskapsproduktion och kunskapsförmedling inom ett brett område (statistik, prognos- och uppföljningsverksamhet, utredningar och utvärderingar, seminarier, utbildningar, främjandeverksamhet m.m.), som bedrivs av Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet, Ekonomiska rådet, Ekonomistyrningsverket, Statskontoret samt Statens kvalitets- och kompetensråd.

Väsentliga myndighetsinsatser och händelser under 2003–2004 är bl.a. fortsatt utvecklingsarbete avseende nya redovisningsprinciper, informationssystemet Hermes samt ramavtalsupphandling av ett nytt system för integrerad verksamhetsstyrning.

Vidare har administrationen av det statliga avtalspensionssystemet renodlats och organisationen kring detta förenklats. Samtidigt har IT-stödet utvecklats.

Därutöver har förbättringar av den ekonomiska statistiken påbörjats. Insatserna för förbättrad prognosprecision och tillgänglighet har fortsatt (genom utveckling och fördjupning av analyser samt metod- och modellutveckling).

Slutligen pågår diskussioner om att överföra vissa fastigheter (fyra och Försäkringskassafastigheter) till Fastighetsverket. Kommande försvarsbeslut samt eventuellt nya reservat kan även påverka fastighets- och skogsförvaltningen.

4.6 Resultatbedömning

4.6.1 Resultat

Ekonomiskt utfall

Utfallet för 2003 var drygt 1 procent lägre än vad som anvisades i statsbudgeten. De lägre utgifterna hänför sig främst till anslaget 1:11 *Statliga tjänstepensioner m.m.*, där vissa regleringar skjutits till 2004 och där löneskatten blev lägre än förväntat.

För Kammarkollegiet blev däremot kostnaderna högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Det totala anslagssparandet har fortsatt att minska med ca 20 procent till ca 500 miljoner kronor vid utgången av 2003. Anslagen 1:11 *Statliga tjänstepensioner m.m.* samt 2003 års anslag 1:6 *Folk- och bostadsstatistik* svarar för ca 70 procent av anslagssparandet (före indrag). Anslaget för tjänstepensioner har också minskats genom såväl beslut i tilläggsbudget 2003 samt indragning av anslagssparande 2003 och 2004.

De enskilda myndigheternas ekonomiska resultat och situation bedöms med några enstaka undantag som bra eller tillfredsställande.

Kostnadsökningarna, mätt som förändringar av driftskostnad per årsarbetskraft, är överlag tämligen måttliga. I regel handlar det om kostnadsökningar på ca 2 procent, kostnadsökningar som normalt underskridit löneökningarna. Mönstret från tidigare år består, där myndigheternas driftskostnader i grova drag kan indelas i tre kostnadsskikt mellan 0,5 och över 2 miljoner kronor i driftskostnad per årsarbetskraft.

För innevarande år finns myndigheter och anslag som fortfarande har kvar den sedan 2003 halverade anslagskrediten (1,5 procent). I likhet med tidigare år har dock anslagskrediten endast undantagsvis behövts utnyttjas.

Knappt var tredje myndighet utnyttjade räntekontot under 2003 och bara ett fåtal vid årsskiftet. Nämnden för offentlig upphandling överskred dock räntekontot under 2003. Övriga myndigheter hade god likviditet och uppvisade inlåning på räntekontot.

Ett fåtal myndigheter har s.k. särskilda krediter. Det är särskilt fastighetsförvaltningen som utnyttjat dessa. Utnyttjandet har varit högre än genomsnitt i staten. Utnyttjandegraden av låneramar för anläggningstillgångar har varierat mer mellan myndigheter och över tiden.

Myndigheternas inkomster av avgifter och andra ersättningar är i huvudsak inomstatliga och merparten är hänförlig till fastighetsförvaltning. Bland de mindre inkomstkällorna finns inkomster av tjänsteexport och beredskap. Tre myndigheter inom området har erhållit medel både föregående och innevarande år för civil beredskap.

Ekonomistyrningsverkets avgiftsincomster har minskat och kommer att minska ytterligare på grund av utförsäljning av ekonomi- och personaladministrativa system.

Tre blandfinansierade myndigheter redovisar vissa ackumulerade överskott av avgiftsfinan-

sierad verksamhet och har hemställt om att få använda överskottet för att täcka underskott kommande år eller för kvalitets- och verksamhetsutveckling.

I några enstaka fall finns även underskott i viss verksamhet samt underskott som under ett antal år subventionerats av andra anslag eller avgiftsincomster. De främsta exemplen är Fastighetsverkets s.k. bidragsfastigheter samt Kammarkollegiets stöd åt allmänna arvsfonden.

Fem av myndigheterna inom området har under perioden redovisat totalt ca 10 miljarder kronor mot inkomsttitel. Till största delen är det hänförligt till avgifter för tjänstepensioner m.m.

Resultat i verksamheten

Den löpande verksamheten inom politikområdet har i allt väsentligt bedrivits enligt plan.

Ungefär var femte myndighet har genomfört olika besparingar eller varit återhållsamma med att återbesätta vakanser och bedriva verksamheten i full utsträckning. Bland annat förekommer att myndigheter endast projekt- och visstidsanställer personal.

Var fjärde myndighet redovisar volymökningar för en eller flera ärendegrupper. För Statskontorets uppdragsverksamhet har efterfrågan överstigit tillgänglig kapacitet.

Kundernas omdömen har undersökts av knappt hälften av myndigheterna med i huvudsak tillfredsställande resultat. En i vissa fall låg svarsfrekvens samt skiljaktiga meningar mellan olika kundgrupper gör dock resultatet svårtolkat.

Vissa övriga verksamhetsresultat

Politikområdets resultat i Ekonomistyrningsverket ekonomiadministrativa värdering 2003 är bättre än föregående år, men i paritet med åren innan. Fyra av politikområdets myndigheter tillhör de totalt 22 myndigheter som uppvisat högsta EA-värde.

När det gäller myndigheternas e-tjänster finns SCB:s hemsida bland de 20 mest utnyttjade statliga webbplatserna. Ytterligare tre myndigheters webbplatser har också fått relativt goda omdömen för innehåll och funktionalitet. Den utvecklade användningen av Internet bedöms

sammantaget markant ha ökat tillgängligheten till bland annat statistik och prognoser.

När det gäller områdets kompetensförsörjning kan nämnas att personalomsättningen i huvudsak har legat stabil eller minskat till rimliga nivåer. Det totala antalet sysselsatta har minskat för tredje året i rad och uppgick till ca 3 500 anställda, motsvarande ca 3 300 årsarbetskrafter. Större delar av minskningen förklaras av att Riksrevisionsverket avvecklats och Fortifikationsverket renodlats. En minskning som delvis kompenseras av att majoriteten myndigheter ökat sin personal, vilket delvis beror på lägre personalomsättning och färre vakanser.

Sjukfrånvaron för myndigheter verksamma inom området varierade mellan ca 1 och 7 procent. Var fjärde myndighet har hög medelålder och uppger generationsväxlingsproblem i delar av sin verksamhet. Tre myndigheter har genomfört medarbetarundersökningar med tillfredsställande resultat.

4.6.2 Analys och slutsatser

Majoriteten av verksamhetsområden och myndigheter har i allt väsentligt uppfyllt målen. I mindre utsträckning har vissa delmål inte uppfyllts eller måluppfyllelsen varit svårbedömd, t.ex. avseende resegarantier, viss tillsynsverksamhet och uppgiftslämnande.

4.7 Revisionens iakttagelser

Samtliga årsredovisningar för myndigheterna inom politikområdet har av Riksrevisionen bedömts vara i allt väsentligt rättvisande.

Området berörs av följande revisionsrapporter från Effektivitetsrevisionen:

- Uppdrag statistik – insyn i SCB:s avgiftsbelagda verksamhet (RiR 2004:8),
- Höga statstjänstemäns representation och förmåner (RiR 2004:12),
- Rätt avgifter? – Statens uttag av tvingande avgifter (RiR 2004:17),
- Vem styr den elektroniska förvaltningen? (RiR 2004:19).

RiR 2004:8 Uppdrag statistik – insyn i SCB:s avgiftsbelagda verksamhet

Riksrevisionen har genomfört en effektivitetsrevision om Statistiska centralbyråns (SCB:s) avgiftsbelagda verksamhet.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att förutsättningarna för insyn i SCB:s uppdragsverksamhet är begränsade. Det gäller t.ex. innehållet i verksamheten och vilka kostnader som belastar den, hur tjänsterna prissätts samt vilket ekonomiskt resultat olika typer av tjänster uppvisar. Förklaringar går enligt Riksrevisionen bl.a. att finna i regeringens styrning och uppföljning av verksamheten samt SCB:s sätt att organisera sin verksamhet. Även det förhållandet att SCB är utsatt för konkurrens bidrar, enligt Riksrevisionen, till att insynen i uppdragsverksamheten begränsas.

Riksrevisionen lämnar rekommendationer till regeringen som bl.a. syftar till att skapa bättre förutsättningar för insyn i uppdragsverksamhetens innehåll och resultat. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att bl.a. definiera det statliga åtagandet i SCB:s uppdragsverksamhet, förtydliga uppdraget till SCB, se över och förtydliga kraven på information om verksamheten samt klargöra vilka principer som ska gälla för myndighetens prissättning.

SCB har yttrat sig över rapporten i de delar som berör myndigheten. SCB avser att i årsredovisningen ge en mer utförlig bild av intäkter och kostnader för olika delar av verksamheten, bl.a. särredovisning av den officiella statistik som SCB producerar på uppdrag av andra statistikansvariga myndigheter. Enligt SCB pågår en översyn av SCB:s rutiner för diarieföring av uppdrag. När det gäller prissättningen kommer SCB att uppmärksamma de eventuella risker för avvikelser från centrala riktlinjer som kan finnas i SCB:s decentraliserade organisation.

Mot bakgrund av Riksrevisionens rapport kommer regeringen att överväga att förtydliga uppdraget till SCB – vad gäller de uppgifter eller tjänster som myndigheten skall finansiera med anslag och de uppgifter eller tjänster som myndigheten skall utföra mot avgift. Regeringen kommer vidare att överväga att förtydliga kraven på information om uppdragsverksamheten, t.ex. genom mer precisa återrapporteringskrav i regleringsbrevet.

RiR 2004:12 Höga statstjänstemäns representation och förmåner

Riksrevisionen visar att reglerna för representation följts i stor utsträckning vid de granskade organisationerna. Bland de fel som identifierats var det vanligaste att syftet med representationen och vilka som deltog inte framgick av verifikationer. Riksrevisionen anser dock att i flera organisationer bör rutinerna för samt uppföljningen och kontrollen av representation förbättras. När det gäller höga chefers förmåner konstaterar Riksrevisionen att dessa är begränsade och att fastställda regler följs i stor utsträckning.

Rapporten berör ett antal rutiner och händelser i enskilda myndigheter med hemvist i olika utgiftsområden. Som exempel kan nämnas att en länsstyrelse avser att förtydliga sina regler och rutiner för användning av tjänstebilar i syfte att säkerställa att Riksrevisionens rekommendationer följs. Regeringen bedömer att de åtgärder som länsstyrelsen redovisar är tillfredsställande. Ytterligare ett exempel är KTH, som kommenteras i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

RiR 2004:17 Rätt avgifter? – Statens uttag av tvingande avgifter

Enligt Riksrevisionen råder flera oklarheter och brister när det gäller statens tvingande avgifter. Riksrevisionen anser att lagstiftningen är oklar på flera punkter och att de tvingande avgifterna är svåra att överblicka. Vidare konstateras att många avgifter varit för höga och att överskotten

använts till att finansiera verksamhet som inte hänger samman med den avgift som betalats. Riksrevisionen lämnar ett antal rekommendationer för att avhjälpa bristerna.

Rekommendationer rörande Tullverket, Svenska kraftnät, Patent- och registreringsverket samt Jordbruksverket kommenteras i utgiftsområde 3, 21, 23 respektive 24.

Övriga rekommendationer övervägs för närvarande inom Regeringskansliet.

RiR 2004:19 Vem styr den elektroniska förvaltningen?

Riksrevisionen har granskat regeringens och myndigheternas arbete med att införa en elektronisk förvaltning. Granskningen bygger på tio fallstudier, och omfattar såväl myndigheter som departement. Enligt Riksrevisionens bedömning har reformen fått begränsat genomslag hos samtliga granskade myndigheter och det finns brister i förutsättningarna för införandet av en elektronisk förvaltning, vilket drabbat såväl medborgare och företag som myndigheterna själva. Riksrevisionen föreslår därför att regeringen tydliggör vad som förväntas av myndigheterna, skapar bättre legala förutsättningar samt förbättrar sin information till riksdagen.

Under det senaste året har regeringen vidtagit ett antal åtgärder i syfte att ytterligare stödja den fortsatta utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten. Åtgärderna redovisas under avsnitt 6.4.2. Regeringen har tagit del av Riksrevisionens synpunkter och kommer att beakta dem i det fortsatta utvecklingsarbetet.

5 Ekonomisk styrning och kontroll

5.1 Omfattning

Ekonomisk styrning omfattar förvaltning och utveckling av det ekonomiadministrativa regelverket samt utveckling av budgetprocessen. Vidare ingår annan efterfrågestyrd stabsverksamhet som riktar sig till såväl Regeringskansliet som myndigheterna. Det avser bl.a. ekonomistyrnings- och systemfrågor.

Området omfattar även såväl styrning och kontroll i vid mening som extern revision. Revisionsverksamheten avser den statliga redovisningen och förvaltningen samt måluppfyllelsen och effektiviteten i statliga åtaganden.

Verksamma myndigheter inom området under 2003 var Ekonomistyrningsverket och Riksrevisionsverket (första halvåret).

- en resursfördelning i enlighet med politiska prioriteringar, samt
- hög produktivitet och effektivitet i användandet av de resurser som staten förfogar över.

Ett förverkligande av dessa syften förutsätter tillgång till bl.a. ändamålsenliga och tydliga stöd i form av budgeterings- och styrprinciper. Det är också nödvändigt att kontinuerligt utveckla den ekonomiska styrningens verktyg så att de blir ändamålsenliga för såväl myndigheter som regeringen och riksdagen. Angelägna åtgärder är därvid att stärka och tydliggöra sambanden mellan den ekonomiska styrningens beståndsdelar – dvs. styrningen av resurser och styrningen mot resultat – och att införa enhetliga redovisningsprinciper för hela den statliga ekonomin.

Den statliga kontrollen och den interna styrningen

I och med bildandet av Riksrevisionen och utvecklingen av Riksrevisionsverket har regeringen inget eget kontrollorgan. Därmed ökar regeringens behov av att på annat sätt säkerställa att den interna styrningen och kontrollen i statsförvaltningen fungerar väl. De förändringar som aviserats i volym 1 vad gäller den statliga internrevisionen skall ses mot denna bakgrund (avsnitt 10.5.1).

Som riksdagen tidigare givit uttryck för skall en redovisning lämnas till riksdagen åtminstone en gång per år som ger en både samlad och fyllig bild av regeringens åtgärder med anledning av revisionens iakttagelser. En sådan redovisning lämnas i volym 1 (avsnitt 10).

5.2 Mål

Aktiviteter inom området syftar till att säkerställa en effektiv statligt finansierad verksamhet. Ett väsentligt led i detta arbete är att skapa förutsättningar för en väl fungerande ekonomisk styrning i staten. Det innefattar bl.a. att tillhandahålla ett efterfrågestyrt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt stöd till Regeringskansliet och andra statliga myndigheter.

5.3 Politikens inriktning

Den ekonomiska styrningen

Den ekonomiska styrningen syftar till att skapa:

- förutsättningar för god kontroll av statens finanser,

5.4 Insatser

5.4.1 Insatser inom politikområdet

Utvecklingen av den ekonomiska styrningen

Sedan 1999 har ett arbete pågått med att utveckla och driftsätta informationssystemet Hermes. Hermes skall utgöra ett modernt och ändamålsenligt IT-stöd för hela den statliga budgetprocessen. Målet för systemet är bättre infrastruktur, förhöjd datakvalitet, ökad effektivitet och transparens i budgetprocessen, större tillgänglighet till information och bättre kommunikation mellan aktörerna i processen. För att uppnå dessa mål skall systemet Hermes hantera budgetprocessens alla delar, dvs. budgetunderlag, budget/prognos, regleringsbrev och redovisning. Mycket tid har ägnats åt att implementera systemen i organisationen. De positiva effekterna av systemen har dock ännu inte till fullo realiserats, vilket är naturligt då en introduktion av nya system ofta tar stora resurser i anspråk.

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen uttalat sig om regeringens resultatredovisning och hur den bör utvecklas. Regeringen har i volym 1 lämnat en beskrivning av hur regeringens resultatredovisning till riksdagen kan utvecklas ytterligare (avsnitt 11).

Ekonomistyrningsverket

Ekonomistyrningsverket (ESV) följer utvecklingen inom området och kartlägger behov av regelförändringar samt utvecklar nya metoder och olika typer av stöd för att bidra till en bättre ekonomisk styrning inom statsförvaltningen. Arbetet sker i nära samverkan med Regeringskansliet och de statliga myndigheterna. ESV har även till uppgift att, genom olika aktörer på marknaden, tillhandahålla ändamålsenliga och kostnadseffektiva ekonomi- och personaladministrativa system.

Kontroll

Riksrevisionsverket

Under våren 2003 granskade Riksrevisionsverket (RRV) ca 260 myndigheter och ett 35-tal andra organisationers årsredovisningar. I ca 150 bolag och stiftelser var medarbetare inom RRV utsedda som revisorer eller medrevisorer. Under 2003 avrapporterade den årliga revisionen sina iakttagelser i bl.a. 56 revisionsrapporter och 178 revisionspromemorior.

RRV:s effektivitetsrevision genomförde 12 granskningar våren 2003. De berörde bl.a. följande områden: samhällsekonomi och finansförvaltning, rättsväsendet och totalförsvaret, utrikesförvaltning, bistånd invandring och kultur, hälso- sjukvård och social omsorg samt samhällsplanering, miljövård, energi, kommunikationer och jordbruk m.m. Under våren 2003 påbörjades därtill granskningar inom följande temaområden: statliga styrmedel, nya verksamhetsformer och omreglerade verksamheter, medborgarperspektivet i statlig förvaltning, hinder för tillväxt samt miljö – styrmedel.

Avveckling av Riksrevisionsverket

Regeringen beslutade i september 2002 att tillkalla en särskild utredare att fr.o.m. den 1 juli 2003 ansvara för avvecklingen av Riksrevisionsverket. Utredaren hade till uppgift att redan fr.o.m. den 15 oktober 2002 i samarbete med Riksrevisionsverket förbereda myndighetsnedläggningen den 30 juni 2003 (dir. 2002:122). Den 1 juli 2003 bildades Avvecklingsmyndigheten för Riksrevisionsverket.

5.4.2 Insatser utanför politikområdet

Insatserna inom området syftar till att på olika sätt stödja och utveckla statsförvaltningen i dess genomförande av den statliga verksamheten och riktar sig därmed till samtliga politikområden. Verksamhetsutveckling och kvalitetsarbete bedrivs inom respektive politikområde och är därmed insatser som i större eller mindre utsträckning bidrar till att uppnå fastställda mål. Granskningsverksamhetens resultat påverkas även av insatser av andra gransknings- och kontrollorgan samt enskilda myndigheters internrevision, controllerfunktioner, administrativa funktioner och övriga ledningsfunktioner. Under 2003 har därtill bl.a. kommittéväsendet, EU:s revisionsrätt samt olika sektors- och expertmyndigheter för utvärdering bidragit till granskningsverksamhetens resultat.

5.5 Resultatbedömning

5.5.1 Resultat

Utvecklingen av den ekonomiska styrningen

En väsentlig del i utvecklingen av den ekonomiska styrningen har varit att skapa ett IT-stöd som kan bidra till att effektivisera och förbättra kvaliteten i den statliga budgetprocessen. Det nya informationssystemet Hermes som successivt togs i bruk under 2002–2003 består av ett budgeteringssystem, elektronisk hantering av regleringsbrev samt ett nytt inrapporterings-system för myndigheternas redovisningsdata. Vidare ingår även en transaktionsdatabas som Ekonomistyrningsverket (ESV) utvecklat inom ramen för den särskilda satsningen på att stärka den statliga kontrollfunktionen.

Ekonomistyrningsverket

ESV:s verksamhet inom verksamhetsområdet, mätt i använda resurser 2003, omfattar utvecklingsinsatser (10 procent), rådgivning och stöd (20 procent), löpande verksamhet (8 procent) och ekonomi- och personaladministrativa system (62 procent).

Resultatet av en kundenkät som genomfördes för 2003 års verksamhet visar att den samlade bedömningen från ca 70 procent av de svarande var Bra eller Mycket bra (67 procent för 2002).

ESV har i nära samarbete med Finansdepartementet arbetat med framtagandet av en promemoria i Ds-serien (Nya principer för utformning av statsbudgeten, Ds 2003:49) som innehåller förslag till en ny budgetlag baserad på i huvudsak bokföringsmässiga principer. Ett nära samarbete mellan ESV och Finansdepartementet har även skett under den fortsatta utvecklingen och införandet av informationssystemet Hermes.

Från och med den 1 januari 2004 har ESV tagit över ansvaret för förvaltningen av Hermes och har för 2004 ett särskilt uppdrag att utveckla en effektiv förvaltningsorganisation. Utvecklingsarbetet sker även fortsättningsvis på uppdrag av Finansdepartementet.

ESV har under 2003 vidareutvecklat sin konsultverksamhet till såväl Regeringskansliet som övriga myndigheter. Uppdragen varierar från analyser av ekonomistyrning på generell nivå till att utveckla enskilda myndigheters verksamhetsstyrning. Under 2003 har ESV besökt samtliga departement och informerat om sin verksamhet, vilket har resulterat i ett flertal uppdrag. Även

övriga myndigheter har fått stöd via rådgivning, handledningar, utbildning och särskilda konsultinsatser. ESV har under 2003 bedrivit ett flertal projekt som resulterat i förslag till verksamhetsanpassning av den ekonomiska styrningen i staten, bl.a. om små myndigheters ekonomiadministrativa situation (ESV, rapport 2004:1) och generella krav (ESV, rapport 2003:30).

För att säkerställa att ESV skall kunna tillhandahålla kostnadseffektiva och för statliga förhållanden optimerade personaladministrativa system har en ramavtalsupphandling genomförts under 2003. Det ekonomiadministrativa systemet Agresso har vidareutvecklats under året med webbaserade processer för elektronisk handel, reseräkningshantering och tidrapportering.

Ekonomiadministrativ värdering

ESV fastställer årligen ekonomiadministrativa värden (EA-värden) för myndigheter under regeringen. EA-värderingen skall ses som ett instrument för regeringen och myndigheterna att följa upp den ekonomiadministrativa standarden. EA-värden mäter hur väl kraven i de statliga ekonomiadministrativa reglerna uppfylls. EA-värderingen tar sin utgångspunkt i områdena redovisning och finansiering, men omfattar även andra områden såsom betalningar, upphandling och arkivering samt rapportering till statsredovisningen, till budgetprognoser och till systemet för matrikelföring.

En förändring i jämförelse med tidigare år är att EA-värdena inte inordnas i EA-omdömesgrupper. Ett fåtal myndigheter (20) har undantagits från värderingen, varav flertalet med en begränsad omsättning.

Av de 215 myndigheter som ingår i värderingen fick 108 högsta EA-värdet AA (50 procent). År 2002 var det 73 myndigheter som erhöll motsvarande betyg (32 procent). Av tabell 5.1 framgår även att det fortfarande finns myndigheter – om än få – vars EA-värde är lågt.

Tabell 5.1 Ekonomiadministrativa värden

EA-värde ²	2001	2002	2003
AA	129	73	108
AB	27	18	12
BA	40	104	71
BB	19	23	17
AC	2	0	2
BC	2	1	0
CA	2	3	4
CB	1	3	1
CC	1	0	0
Summa	223	225	215

För 2002 ingick för första gången svaret på frågan om myndigheterna i tid har lämnat korrekta och fullständiga uppgifter till systemet för matrikelföring (MAREG) i EA-värdet. Eftersom resultatet på denna fråga var mycket dåligt påverkade det många myndigheters EA-värden negativt 2002. Utfallet på denna fråga har förbättrats under 2003, vilket bidragit till bättre EA-värden.

Kontroll

Riksrevisionsverket

Den årliga revisionens kostnader uppgick för 2003 till 65,7 miljoner kronor. Detta utgör ca 50 procent av Riksrevisionsverkets (RRV:s) totala kostnader för det första halvåret (66 procent för 2002). Av kostnaderna utgör anslagsfinansierad revision 49,7 miljoner kronor och avgiftsfinansierad revision 16,0 miljoner kronor. Vid en jämförelse över tiden framgår att dessa andelar varierat mellan åren.

Under våren 2003 har en kvalitetskontroll genomförts av ca 50 granskningar som avsåg att kontrollera att den utförda granskningen utförts enligt god revisionssed och i övrigt följt den av RRV fastlagda revisionsprocessen. Ungefär en femtedel av granskningarna har kontrollerats varje år sedan 1998, varför alla myndigheter varit föremål för en kvalitetskontroll i och med insatserna våren 2003.

Den årliga revisionens kompetensutvecklingsprogram har bedrivits sedan 1998, med i stort sett samma innehåll och inriktning.

Kostnaden för den egeninitierade effektivitetsrevisionen uppgick för 2003 till 30 miljoner kronor, vilket utgör ca 23 procent av RRV:s totala kostnader (18 procent för 2002). Effektivitetsrevision som finansierats i särskild ordning av regeringen uppgick till 7,6 miljoner kronor, vilket utgör 5,7 procent av RRV:s totala kostnader (7,7 procent för 2002). Relationen mellan egeninitierad och uppdragsfinansierad effektivitetsgranskning har varierat relativt mycket under perioden 1999–2003.

På regeringens uppdrag och direkta förfrågan lämnade RRV olika typer av beslutsunderlag samt råd och stöd. Under 2003 använde RRV ca 12 600 timmar för direkt regeringsstöd (34 000 timmar för 2002). Av dessa svarade regeringsuppdrag för 8 300 timmar och remisser för 3 200 timmar. Kostnaderna för dessa insatser 2003 uppgick till 12,3 miljoner kronor, vilket utgjorde ca 9 procent av RRV:s totala kostnader (14 procent för 2002).

Avveckling av Riksrevisionsverket

RRV upphörde den 30 juni 2003. Verksamheten övergick den 1 juli samma år till den under riksdagen bildade myndigheten Riksrevisionen.

Under 2003/04 har en avvecklingsmyndighet, AVM RRV, tagit över och slutfört den administrativa avvecklingen. För vissa slutbetalningar avseende RRV:s verksamhet under våren 2003 användes 2,9 miljoner kronor.

Den 30 maj 2004 avslutade AVM RRV sitt uppdrag. AVM RRV utnyttjade 7,3 miljoner kronor av anslaget 1:15 *Riksrevisionsverket: Avvecklingskostnader*, varav 4,2 miljoner kronor avsåg hyreskostnader för RRV:s lokaler. Lokalerna kunde sägas upp redan i september, vilket bidrog till lägre hyreskostnader än vad som ursprungligen beräknats. I princip hela RRV:s personal följde med till den nya myndigheten. Övertalig personal har hanterats av Riksrevisionen. Riksrevisionen har fakturerat Regeringskansliet för avvecklingskostnader avseende RRV-personal med totalt 9,8 miljoner kronor.

I sin rapport över avvecklingen konstaterar AVM RRV att avvecklingen i stort skett plan enligt. Inom några områden konstateras dock att större insatser fått göras än vad som ursprungligen planerats. Ett exempel är att uppdelningen av RRV:s balanser krävde en fördjupad utred-

² Första positionen i det tvåställda EA-värdet anger koncernvärdet, andra positionen myndighetsvärdet.

ning av den redovisning som lämnades i RRV:s årsredovisning avseende första halvåret 2003. Ett annat exempel är att förteckningar över avtal, abonnemang och överenskommelser inte var kompletta. Det medförde att fakturor inkom långt efter RRV:s upphörande. Ett ytterligare problemområde var att arkiveringen av RRV:s handlingar inte uppvisade den kvalitet som AVM RRV räknat med. Iordningsställandet krävde därför mycket stora arbetsinsatser av avvecklingsmyndigheten.

5.5.2 Analys och slutsatser

Verksamheten inom området syftar till att tillförsäkra en effektiv statlig verksamhet. Det är inte helt enkelt att säkerställa mått och indikatorer som kan bidra till att göra det möjligt att bedöma graden av måluppfyllelse. En indikation på hur väl förvaltningen fungerar kan dock fås genom att studera resultatet av den av ESV årligen genomförda EA-värderingen. En annan indikation kan fås genom att studera resultatet av RRV:s granskningsinsatser, t.ex. genom att ta del av verkets generella, mer principiella, iakttagelser under det gångna året.

EA-värderingen avseende 2003 visar vid en relevant jämförelse med tidigare år att förvaltningens EA-mognad successivt ökar. Det finns dock fortfarande en begränsad andel av de statliga myndigheterna som inte uppvisar ett tillfredsställande EA-värde. En rimlig ambitionsnivå är givetvis att andelen myndigheter med lågt EA-värde successivt skall minska.

Ekonomisk styrning

Arbetet med att successivt införa Hermes kommer även fortsättningsvis att vara intensivt för att möjliggöra att till fullo kunna utnyttja de positiva effekterna av systemet. Det påbörjade arbetet med att utveckla en effektiv förvaltningsorganisation kommer att fortsätta under 2005.

Ekonomistyrningsverket

ESV fullföljer sitt uppdrag på ett sätt som väl svarar mot de krav och förväntningar som ställs av regeringen. De kundenkäter som ESV låter myndigheterna och Regeringskansliet besvara visar genomgående stor uppskattning av utförda prestationer.

Kontroll

Regeringen bedömer att granskningar såväl inom den årliga revisionen som inom effektivitetsrevisionen bidrar till åtgärder som främjar en effektiv statlig förvaltning. Påpekanden inom den årliga revisionen föranleder myndigheter att t.ex. förbättra sin interna styrning och kontroll. Åtgärdsförslag från effektivitetsrevisionen beaktas successivt i det fortlöpande förändrings- och utvecklingsarbetet.

Bedömningen av vilket genomslag en granskning får är svår att göra. Genomslag och effekter är ofta svåra att isolera och härleda. Därtill kommer att det ofta finns en betydande skillnad mellan den tidpunkt då en granskning avslutas och den tidpunkt då vidtagna åtgärder medför några mätbara effekter. Inte sällan får dock revisionen genomslag redan under granskningens gång, t.ex. i form av att den granskade myndigheten initierar förändringsprojekt.

6 Styrning, ledning, verksamhetsutveckling

6.1 Omfattning

I området ingår utveckling av statsförvaltningen, viss efterfrågestyrd stabsverksamhet och myndighetsservice samt tillsyn över offentlig upphandling. Stödverksamheterna omfattar bl.a. juridisk och administrativ service samt viss medelsförvaltning. Myndigheter som ingår är Statskontoret, Kammarkollegiet, Nämnden för offentlig upphandling samt Statens kvalitets- och kompetensråd. I området ingår även ett äldreanslag för utvecklingsarbete (1998 14D3 *Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade området*).

6.2 Mål

Verksamheten inom delområdet skall bidra till målet för politikområdet genom en kontinuerlig utveckling av den statliga verksamheten så att förutsättningar skapas för att de tre grundläggande värdena demokrati, rättsäkerhet och effektivitet skall få genomslag i hela förvaltningen.

6.3 Politikens inriktning

Regeringen redovisade i propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) riktlinjer för och krav på den statliga förvaltningen. Utifrån dessa riktlinjer och krav fortsätter genomförandet av regeringens fleråriga handlingsprogram – En förvaltning i demokratins tjänst.

Regeringens åtgärder för en långsiktig utveckling av statsförvaltningen sätter medborgarna i centrum och syftar till att skapa organisations-, styr- och ledningsformer som ger förutsättningar för att de tre grundläggande värdena demokrati, rättsäkerhet och effektivitet skall få genomslag i hela förvaltningen.

Förvaltningspolitiken måste präglas av långsiktighet. Med det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet som grund vill regeringen ställa tre frågor i förgrunden: ohälsan, integrationen och 24-timmarsmyndigheten. En förutsättning för att regeringen skall kunna genomföra sin politik inom dessa områden på ett framgångsrikt sätt är att styrningen av myndigheterna fungerar väl.

Regeringskansliets arbetssätt och kompetens är avgörande för att förvaltningspolitiken skall få genomslag och för att förvaltningen skall kunna fungera på önskvärt sätt. Kunskapen måste vara hög i Regeringskansliet om hur olika styrmedel fungerar var för sig och hur de samverkar och utnyttjas för bästa effekt. Befintliga styrinstrument behöver utvecklas och nya instrument kan behöva skapas. Regeringen och Regeringskansliet bör i större utsträckning än hittills utforma styrningen i dialog med myndigheterna.

Att komma tillrätta med ohälsan i Sverige och halvera sjukfrånvaron till 2008 är ett centralt mål för regeringen under de närmaste åren. Sjukfrånvaron inom den statliga sektorn fortsätter att sjunka men är fortfarande högre 2003 jämfört med 1997. Nivåerna är fortfarande för höga och de statliga myndigheterna skall vara ett föredöme i utvecklingsprocessen.

En bättre integrering i arbetslivet av personer med utländsk bakgrund är mycket viktigt för vår demokrati och vår ekonomiska utveckling.

Andelen sysselsatta med utländsk bakgrund i statlig förvaltning är fortfarande för låg. De statliga myndigheterna måste driva ett aktivt förändringsarbete på detta område och bana väg för en annan utveckling.

Utvecklingen av statsförvaltningen skall ha ett medborgarfokus. Detta manifesteras i regeringens satsningar på 24-timmarsmyndigheten som innefattar initiativ för att utveckla den offentliga förvaltningen till att bättre möta medborgares och företags krav på bra service och låga kostnader för berörda parter. Informations-tekniken är i detta sammanhang ett viktigt redskap. Det ligger en stor utmaning i att utveckla förvaltningens attityder och förhållningssätt gentemot medborgarna och företagen. Medborgarna skall uppleva hela den offentliga förvaltningen som en sammanhållen och lättillgänglig enhet samt bli bemötta med respekt. Ytterst handlar det om att bibehålla legitimiteten och förtroendet för den offentliga förvaltningen och därmed för demokratin.

Insatser, resultat och analys av områdena ohälsa samt integration och mångfald redovisas under avsnitt 7 Statliga arbetsgivarfrågor samt i bilaga 1.

6.4 Insatser

Nedan ges en sammanfattande redovisning av de åtgärder som pågår inom ramen för det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet. I bilaga 1 lämnas bl.a. en redogörelse för organisations- och strukturförändringar inom statsförvaltningen.

6.4.1 Styrning, ledning, organisation

Handlingsplan för bättre styrning

Regeringen arbetar kontinuerligt med att utveckla styrningen av statsförvaltningen. En särskild satsning genomförs för närvarande och en handlingsplan har tagits fram för det fortsatta arbetet inom Regeringskansliet för att stärka departementens arbete med styrningen av myndigheterna. Satsningen omfattar en mängd olika kompetenshöjande insatser på samtliga nivåer inom Regeringskansliet. Flera åtgärder har redan genomförts, bl.a. utbildningar för statsråd, statssekreterare och expeditions- och rättschefer. Till

de åtgärder som planeras hör seminarier för chefer och handläggare om myndighetsstyrning och om förändringar och översyn av myndigheter.

Styrning genom generella krav

Ekonomistyrningsverket, Statskontoret och Statens kvalitets- och kompetensråd redovisade i september 2003 ett uppdrag att kartlägga och analysera generella krav i regeringens styrning av förvaltningen. Myndigheterna drar slutsatsen att mängden krav har ökat, vilket kan göra det svårt för myndigheterna att implementera alla krav samtidigt. Ett arbete har under våren pågått inom Regeringskansliet med att ta fram riktlinjer för hur generella frågor skall hanteras i myndighetsstyrningen. Riktlinjerna kommer att tas i användning under hösten 2004.

Myndigheternas ledning och organisation

Statskontoret har på uppdrag av regeringen kartlagt och analyserat ledningsformer och organisation vid statliga myndigheter. I Statskontorets rapport från mars 2004 lämnas förslag på hur statliga myndigheters ledningsformer och organisation kan förbättras. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Översyn av verksförordningen

En särskild utredare har på regeringens uppdrag utarbetat ett förslag till en ny verksförordning. Ett huvudsakligt syfte med översynen har varit att skapa större tydlighet när det gäller myndigheternas ledning, ledningens ansvar och uppgifter samt de förvaltningspolitiska kraven på myndigheterna. Betänkandet Från verksförordning till myndighetsförordning (SOU 2004:23) har remissbehandlats och beredningen i Regeringskansliet sker med utgångspunkten att en ny förordning skall kunna träda i kraft den 1 januari 2006.

Översyn av den statliga tillsynen

En översyn av den statliga tillsynen pågår i syfte att göra tillsynen tydligare och effektivare. Utredningen (Ju 2000:06) skall bl.a. pröva förutsättningarna för att införa en ny lag om statlig tillsyn och, om så bedöms lämpligt, lämna förslag om en sådan lag. I denna del av uppdraget ingår även att analysera möjligheterna till tydligare och mer effektiva sanktioner i samband med tillsyn. Förslag till principer för finansiering av tillsynsverksamheten skall lämnas liksom en

analys av de för- och nackdelar som dagens kommunala ansvar för vissa statliga tillsynsuppgifter medför. Resultaten av arbetet redovisas i september 2004. Därefter kommer betänkandet att remissbehandlas.

Chefsförsörjning i staten

Ett professionellt ledarskap i statsförvaltningen är en förutsättning för att uppnå målen i regeringens förvaltningspolitik. Regeringens chefspolicy syftar till en aktiv chefsförsörjning genom en kvalificerad rekrytering av nya myndighetschefer, individuella utvecklingsinsatser, årliga mål- och resultatdialoger, rörlighet samt rimliga löne- och anställningsvillkor för denna grupp av chefer. Sedan ett tiotal år erbjuds alla nya myndighetschefer introduktion och utveckling i anslutning till regeringens utnämningsbeslut. För att säkerställa en fortsatt hög kvalitet i det statliga ledarskapet följs chefsförsörjningsarbetet upp och regeringens chefspolicy utvecklas. Det prioriterade arbetet att minst hälften av alla nya myndighetschefer skall vara kvinnor följs fortlöpande upp. Arbetet att skapa en förvaltning där personalen och dess ledning speglar mångfalden i samhället ur flera perspektiv måste förbättras och drivas vidare.

För andra chefer i staten än myndighetschefer anordnar Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) längre utvecklingsprogram och mentorprogram. För att underlätta för myndigheterna att själva ordna chefsutbildning har KKR tecknat ramavtal för chefsutvecklingsprogram. Med början 2004 genomförs ytterligare omgångar av program för kvinnliga chefer och program för strategiskt ledarskap.

Utbildning av ledamöter i statliga styrelser och råd

De statliga förvaltningsmyndigheternas styrelser har en viktig uppgift som instrument för regeringens styrning av myndigheterna. Det finns cirka 300 styrelser, nämnder och råd i statsförvaltningen. Styrelseledamöterna kommer från alla delar av samhället och bidrar med nya synsätt, fackkunskaper och medborgerliga erfarenheter i styrelsearbetet. Att vara styrelseledamot kräver kompetens, integritet och engagemang.

Regeringens styrelseprogram, som inleddes 2003, syftar till att stärka och stödja myndigheternas styrelser. Programmet består av seminarier där myndighetsstyrelser får diskutera sitt uppdrag och ansvar med företrädare för departe-

mentens politiska ledning och ansvariga tjänstemän. Målet är att flertalet styrelser skall genomföra ett sådant seminarium före utgången av 2005. Under 2003 genomfördes ett 30-tal seminarier.

Programmet innehåller även en introduktionsutbildning för nya ledamöter som genomförs två gånger om året. En handbok för myndighetsstyrelser och informationsmaterial på regeringens hemsida stödjer utbildningen.

6.4.2 Utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten

Delegationen för utveckling av offentliga e-tjänster

Som ett led i regeringens satsningar för att stimulera utvecklingen och användningen av elektroniska tjänster i offentlig sektor tillsatte regeringen under hösten 2003 en delegation för utveckling av offentliga e-tjänster.

Delegationen, som tagit namnet 24-timmarsdelegationen, har som övergripande mål för sitt arbete att vara pådrivande i utvecklingen och användandet av sådana elektroniska tjänster inom offentlig verksamhet som kan skapa mervärde för medborgare och företag. Syftet är att förbättra och effektivisera offentlig verksamhet, öka tillgängligheten till viktig samhällsservice, underlätta medborgarnas insyn och delaktighet i offentliga beslutsprocesser samt stimulera näringslivets konkurrenskraft. Delegationen består av företrädare för stat, kommun och landsting, näringsliv och forskningssektorn.

I april 2004 överlämnades ett första delbetänkande – e-tjänster för alla (SOU 2004:56) med en lägesbeskrivning av förekomsten av e-tjänster inom den offentliga sektorn. Delbetänkandet innefattar även förslag till insatser som kan bidra till att öka användningen och utbudet av e-tjänster.

Nämnden för elektronisk förvaltning

Som ytterligare ett led i regeringens satsningar för att stimulera utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten beslutade regeringen under hösten 2003 förordningen (2003:770) om statliga myndigheters elektroniska informationsutbyte.

Nämnden för elektronisk förvaltning (e-nämnden) inrättades den 1 januari 2004 och har till uppgift att stödja utvecklingen av ett säkert och effektivt elektroniskt informationsutbyte

mellan myndigheter samt mellan myndigheter och enskilda. Detta skall bl.a. ske genom att nämnden beslutar om de standarder eller liknande krav som skall vara gemensamma för det elektroniska informationsutbytet för myndigheter under regeringen. Nämnden har möjlighet att utfärda såväl bindande föreskrifter som rekommendationer i form av riktlinjer och vägledning.

Under första halvåret 2004 har e-nämnden fastställt sina första vägledning. Dessa avser 24-timmarswebben, e-legitimationer och underskrifter samt användargränssnitt/legala krav. Den första vägledningen skall vara till stöd för myndigheternas utveckling av sina webbplatser. Syftet är att så många användare som möjligt, oberoende av egenskaper och förmågor, skall kunna söka och läsa information samt enkelt och effektivt interagera via webbplatsen. Den andra vägledningen gäller myndigheternas användning av e-legitimationer och elektroniska underskrifter som upphandlas av Statskontoret. Vägledningen skall vara ett stöd för myndigheterna vid deras användning av tjänsterna i sin verksamhet. Den tredje vägledningen behandlar användargränssnitt och legala krav. Avsikten är att olika myndigheters tjänster skall använda ett användargränssnitt som är samordnat och enhetligt så att tjänsterna blir enkla och tydliga för den enskilde att ta del av.

Översyn av formkrav i lagar och förordningar

I budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1) redogjorde regeringen för den översyn av formkrav i lagar och förordningar som genomförts i syfte att undanröja onödiga hinder för elektronisk kommunikation och ärendehantering. Rapporten Formel – Formkrav och elektronisk kommunikation (Ds 2003:29) har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Uppföljning av 24-timmarsmyndighetens utveckling

Regeringen anser att det är av stor vikt att få en redovisning av vilka effekter som utvecklingen mot 24-timmarsmyndigheten genererar. I samband med detta behövs också en analys av de faktorer som är av avgörande betydelse för en effektiv utveckling. Regeringen har därför i september 2004 givit Statskontoret i uppdrag att utarbeta ett system för återkommande uppföljning av 24-timmarsmyndigheten med utgångs-

punkt i de mål som regeringen fastlagt. I uppdraget ingår att göra fallstudier och lyfta fram ett antal e-tjänster/24-timmarsprojekt som genererat nytta och som därmed kan illustrera potentialen med 24-timmarsmyndigheten. Vidare skall Statskontoret identifiera omständigheter som varit avgörande för utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten. Uppdraget skall redovisas senast den 1 maj 2005.

6.4.3 Service och samverkan

Informationstekniken gör det möjligt att utforma nya servicelösningar och organisationsformer i den offentliga verksamheten. Regeringen har därför uppdragit åt Statskontoret, Arbetsmarknadsstyrelsen, Centrala Studiestödsnämnden, Riksförsäkringsverket, Skatteverket och Tullverket att gemensamt utveckla och pröva nya former för lokal service- och produktions-samverkan. Arbetet genomförs i regionala samverkansprojekt inom Skåne, Västra Götalands, Västerbottens och Norrbottens län.

För närvarande bedrivs inom ramen för uppdraget 15 olika delprojekt. I Skåne pågår bl.a. projekt som syftar till att förenkla och samordna flyktingars och invandrades kontakter med myndigheterna. I Västra Götaland sker bl.a. en kartläggning av gemensamma behov av kompetens och tjänster där det finns möjligheter till samutnyttjande och samverkan mellan myndigheterna. I Norrbotten och Västerbotten är projekten inriktade på att genom myndighetssamverkan behålla och utveckla offentlig service i glesbygdskommuner.

En rapport med en samlad redovisning av arbetet skall lämnas till regeringen senast den 1 september 2005.

6.4.4 Ökad användning av informationen från offentlig sektor

EU-direktivet Vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn (2003/98/EG) skall vara genomfört den 1 juli 2005. Direktivet skall förenkla för medborgare och företag att få tillgång till offentlig information i såväl Sverige som i övriga EU-länder. Ett viktigt syfte med direktivet är att öka tillväxten i den europeiska informationssektorn. Regeringen ser för närvarande över vilka regler och riktlinjer som kan

behöva anpassas till direktivet för att underlätta genomförandet. Arbetet ingår i den strategi som håller på att utformas för att underlätta tillgängligheten till elektronisk samhällsinformation från offentlig sektor.

6.4.5 Övriga insatser inom politikområdet

Statskontoret

Genom utredningar och utvärderingar bidrar Statskontoret till att underlätta regeringens omprövningar av offentliga åtaganden samt till att öka kunskapen om effekterna av statliga åtgärder inom olika verksamhetsområden. Statskontoret genomför uppdrag inom alla politikområden. Statskontoret har också en central roll i arbetet med utveckling och modernisering av den statliga förvaltningen samt den elektroniska infrastrukturen. Statskontoret är även en viktig drivkraft och ett stöd i myndigheternas IT-utveckling. Arbetet har under året haft sin tyngdpunkt i åtgärder som har haft till syfte att undanröja hinder för utvecklingen av avancerade e-tjänster samt att skapa förutsättningar för samverkan över myndighetsgränser. Även Statskontorets ansvar för inköpsamordning på IT-sidan är av stor betydelse för den offentliga förvaltningens IT-utveckling.

Genom portalen www.lagrummet.se ges allmänheten tillgång till lagar, förordningar, förarbeten och annan rättsinformation. Regeringen har i en skrivelse till riksdagen lämnat en redogörelse för den fortsatta utvecklingen av rättsinformationssystemet (skr. 2003/04:18, Den fortsatta utvecklingen av rättsinformationssystemet).

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet har under 2003 fortsatt arbetet med att skapa en större medvetenhet och bättre kunskap om riskhantering hos de statliga myndigheterna. Information, metodbeskrivningar och verktyg för riskanalys och bedömning av riskkostnader har lagts ut på kollegiets hemsida. Kammarkollegiet har dessutom genomfört fyra seminarier angående riskanalyser och riskkostnader. Inom försäkringsverksamheten tillfördes dessutom Kammarkollegiet 55 miljoner kronor under 2003 för att finansiera skadereserven i det författningsreglerade personskadeskyddet. Därmed är Kammarkollegiets ersättningsärenden

finansierade och det balanserade fondkapitalet i försäkringsverksamheten har påverkats positivt.

Kammarkollegiet har utvecklat servicen i försäkringsverksamheten genom att på hemsidan tillhandahålla en fullständig uppsättning av försäkringsvillkor samt skadeanmälningsblanketter.

För Kammarkollegiets kapitalförvaltning har det förvaltade kapitalet ökat med 3 miljarder kronor under 2003. Det beror delvis på uppgången på aktiemarknaden men framför allt på ett antal nya eller utökade uppdrag.

Nämnden för offentlig upphandling

Enligt regeringens bedömning ökar kunskapen om regelsystem kring offentlig upphandling i samhället. NOU har genomfört ett antal informationsinsatser och konferenser under året samt medverkat i olika utbildningssammanhang. Kontinuerligt stöd på miljöstyrningsområdet har bl.a. givits till Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket. Vidare har nämnden fortsatt att arbeta med projekt om regelefterlevnaden. Särskilda stödinsatser har gjorts när det gäller sponsring, antidiskrimineringsklausuler samt direktivändringar.

Upphandlingsfrågorna ägnas stor uppmärksamhet inom EU. Nya EG-direktiv skall träda ikraft den 1 februari 2006. NOU arbetar aktivt med att bevaka rättsområdet bl.a. när det gäller miljö och upphandling. Debatten runt dessa frågor och det ökade antalet överprövningar av upphandlingar i domstol samt arbetet till följd av de nya direktiven har krävt insatser bl.a. i form av omvärldsbevakning och stöd till Regeringskansliet.

Statens kvalitets- och kompetensråd

Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) har under året erbjudit myndigheter stöd i form av utbildningar, seminarier och andra utvecklingsaktiviteter för att bidra till den statliga förvaltningens verksamhetsutveckling och långsiktiga kompetensförsörjning.

KKR har tillsammans med Ekonomistyrningsverket (ESV) gjort en studie om processbaserad verksamhetsstyrning i staten. En kartläggning och analys av omfattning, inriktning och utveckling av systematiskt kvalitetsarbete inom statsförvaltningen har genomförts. En ny version av kvalitetsmodellen "Common Assessment Framework" (CAF) har publicerats. KKR har också arrangerat en konferens för att sprida

erfarenheter från försöksverksamheten med servicedialoger och serviceåtaganden.

I syfte att stödja statsförvaltningens kompetensförsörjning med inriktning mot förvaltningskunskap och förvaltningsetik har bl.a. kvalificerade introduktionsprogram för nya handläggare i staten samt olika program riktade till chefer genomförts. Konceptet med mentorer har utvecklats genom det nya programmet Mentorforum. KKR har också utvecklat en vägledning för myndigheternas kompetensförsörjning samt en enkel självvärderingsmodell. KKR har därtill tagit fram en skriftserie om svensk och internationell forskning rörande statlig förvaltning, liksom förslag till åtgärder för en utvecklad kunskapsstrategi inom det förvaltningspolitiska området.

6.5 Resultatbedömning

6.5.1 Resultat

Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet har fått ett brett genomslag i förvaltningen. De statliga myndigheterna har under de senaste åren ökat sina ansträngningar att vara tillgängliga och serviceinriktade i sina kontakter med medborgare och företag. Detta framgår bl.a. av dialoger med myndigheter, rapporter från stabsmyndigheter och kontakter med forskarvärlden.

24-timmarsmyndigheten

Det har genomförts ett antal uppföljningar av utvecklingen av 24-timmarsmyndigheten, främst när det gäller utbudet av offentliga tjänster på Internet. EU-kommissionen gör årligen länderjämförelser, i vilka man mäter utvecklingen av offentliga tjänster på nätet. I den senaste jämförelsen får Sverige hög placering när det gäller hur pass avancerade tjänsterna är. Sverige hamnar på tredje plats när det gäller andelen tjänster som innebär fullständig elektronisk hantering. I en uppföljningsrapport av Lissabonstrategin beskrivs Sverige som ett föredöme när det gäller utvecklingen av ett informationssamhälle, inklusive offentlig service på nätet.

Vidare visar en undersökning av Statskontoret från mars 2004 att utbudet av offentliga e-tjänster i Sverige stadigt ökar. Minst varannan offentlig institution har någon avancerad inter-

aktiv tjänst, t.ex. för att räkna ut skatt och avgifter eller ställa frågor till myndigheten. Där emot går utvecklingen av elektronisk ärendehantering långsammare, särskilt sådana tjänster som innebär någon form av individualiserade ärenden som kräver att användaren identifierar sig. Tullverket lyfts fram som den bästa myndigheten. Andra myndigheter som av Statskontoret utpekats som föredömen är Glesbygdverket, Skatteverket, Vägverket, Barnombudsmannen och Arbetsmarknadsstyrelsen.

Det förekommer även en viss uppföljning av användning av och kundernas belåtenhet med elektroniska tjänster. Statskontorets undersökningar ger indikationer på användning genom mätning av antalet besökare på förvaltningens webbplatser. Mellan november 2003 och januari 2004 besökte drygt 3,5 miljoner individer (unika besökare) förvaltningens webbplatser, vilket motsvarar 64 procent av alla Internetanvändare. Användarna säger sig vara nöjda med myndigheternas e-tjänster.

I en undersökning från SCB, Privatpersoners användning av datorer och Internet 2003 (SCB januari 2004), visar det sig att den vanligaste aktiviteten på myndigheternas webbplatser är att hämta information. Under perioden januari – mars 2003 besökte drygt 40 procent av privatpersonerna i åldern 16–74 år myndigheternas hemsidor för att söka och hämta information. Det är däremot betydligt ovanligare att personer skickar in ifyllda blanketter. De som främst använt myndigheternas tjänster på Internet är personer i åldern 25–44 år medan de i åldersgruppen 55–74 år använt tjänsterna minst. När det gäller företagets användning av myndigheternas webbplatser visar resultaten att det vanligast är att företagen, drygt 80 procent, hämtar information och blanketter. Ungefär 40 procent av företagen har skickat in ifyllda blanketter medan drygt tio procent av företagen har genomfört en fullständig elektronisk hantering av ett ärende med en myndighet.

Statskontorets undersökningar av myndigheternas webbplatser visar att utvecklingen nått långt när det gäller att tillhandahålla informationstjänster, men att det går långsammare att utveckla den traditionella ärendehantering på Internet. Statskontoret har därför gjort en mer ingående undersökning som belyser i vilken utsträckning myndigheterna i dag använder Internet som kanal för ärendehantering. Resultaten visar att i princip alla myndigheter,

kommuner och landsting har minst en blankett på sina webbplatser. Däremot är det betydligt färre myndigheter, kommuner och landsting som erbjuder möjligheten att fylla i och skicka in blanketter via webbplatsen (on-lineansökan). Drygt hälften av myndigheterna har avancerade interaktiva tjänster på sin webbplats, dvs. möjligheter att göra flerdimensionella sökningar, utföra beräkningar och simuleringar. Nio av tio kommuner har avancerade interaktiva tjänster på sin webbplats medan motsvarande andel för landstingen är något lägre. När det gäller tjänster som innebär någon form av individualiserad ärendehantering (personliga tjänster), har ungefär en tredjedel av myndigheterna, kommunerna och landstingen tjänster som kräver inloggning. I mindre än var tionde myndighet kan man följa handläggningen av sitt ärende via webbplatsen. Denna tjänst erbjuds endast i några få kommuner och landsting.

Riksrevisionen har i sin rapport *Vem styr den elektroniska förvaltningen* (RiR 2004:19) granskat regeringens och myndigheternas arbete med att införa elektronisk förvaltning (Se avsnitt 4.8 Revisionens iakttagelser).

6.5.2 Enskilda myndigheters resultat

Statskontoret

Statskontoret har under året genomfört ett 30-tal utrednings- och utvärderingsuppdrag som huvudsakligen rört förvaltningspolitiskt viktiga frågor, politikövergripande åtgärder samt samverkan mellan stat och kommun. Efterfrågan på Statskontorets tjänster är alltså hög och har också under 2003 överstigit möjligheterna att åta sig uppdrag. På IT-sidan använder sig 98 procent, en ökning med fyra procentenheter sedan föregående år, av den offentliga sektorn av de upphandlade ramavtalen. Av den genomförda kundundersökningen på detta område framgår att användarna av avtalen har stor nytta av dem och att de innebär stora besparingar. Ramavtalen i sin helhet omsatte drygt 7 miljarder kronor, vilket beräknas motsvara en sammantagen besparing på 0,7–1 miljard kronor.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet har under 2003 utökat sin verksamhet. Bland annat har kollegiet tillförts uppgiften att auktorisera teckenspråkstolkare. Kammarkollegiet har för flera verksamheter för-

bättrat sin service gentemot kollegiets kunder genom utveckling av hemsidan. I flera verksamheter har antalet ärenden ökat utan att detta har påverkat Kammarkollegiets handläggningstider negativt. Handläggningstiderna inom området resegarantier har dock varit långa även under 2003. De verksamheter där Kammarkollegiet för talan vid domstol har givit ett mycket gott resultat. Kammarkollegiet har fått bifall till sin talan i så gott som samtliga fall. Kammarkollegiets konkurrensutsatta verksamhet har under året ökat när det gäller såväl nya kunder som nya uppdrag från befintliga kunder.

Nämnden för offentlig upphandling

Genom informations- och tillsynsinsatser bidrar nämnden till att öka kunskapen och bevaka att upphandlingar går korrekt till. Det är fortsatt viktigt att NOU bedriver en ändamålsenlig tillsyns- och informationsverksamhet så att upphandlingar inom den offentliga sektorn kommer till nytta för konsumenterna.

Statens kvalitets- och kompetensråd

Verksamhetsmålen för Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) har i allt väsentligt uppnåtts. Myndigheternas deltagande i KKR:s aktiviteter har ökat liksom antalet besök på KKR:s webbplats. De utvärderingar som myndigheten har gjort av genomförda aktiviteter visar på goda resultat.

En central fråga för staten som arbetsgivare är att öka den etniska och kulturella mångfalden. På detta område har KKR bidragit genom att ta fram ett kunskaps- och genomförandestöd för myndigheternas arbete samt påbörja förberedelser inför en preparandutbildning för vissa akademiker. Sammantaget kan detta vara viktiga insatser för att underlätta för statliga arbetsgivare att öka den etniska och kulturella mångfalden i staten.

I KKR pågår ett strategiskt arbete för att säkerställa att myndigheten har tillgång till rätt kompetens för att nå målen för verksamheten. Myndighetens redovisade sjukfrånvaro är låg.

En särskild utredare har på regeringens uppdrag gjort en fördjupad prövning av KKR (se avsnitt 4.4 Regeringens stabsstöd).

6.5.3 Analys och slutsatser

Särskilda utvecklingsinsatser

Behovet av utvecklingsinsatser inom ramen för regeringens förvaltningspolitiska program är fortsatt stort. Hit hör bl.a. fortsatta insatser för att utveckla myndighetsstyrningen och 24-timmarsmyndigheten.

Insatserna inom ramen för regeringens chefspolicy fortsätter som en viktig del av det långsiktiga utvecklingsarbetet. Målgruppen för dessa insatser är myndighetschefer och överdirektörer som regeringen utnämner.

Även regeringens program för att stärka och stödja myndigheternas styrelser skall drivas vidare. Programmet med seminarier för enskilda myndighetsstyrelser och årliga introduktionsutbildningar för nya ledamöter fortsätter.

24-timmarsmyndigheten

De satsningar som gjorts för att utveckla både användarnas och myndigheternas IT-mognad har givit positivt resultat. Det finns emellertid fortfarande behov av att fortsätta att stimulera utvecklingen av elektroniska tjänster som kan erbjudas medborgare och företag och som kan underlätta arbetet myndigheterna emellan. Det finns därför anledning att analysera vilka effekter som utvecklingen mot 24-timmarsmyndigheten genererar. Samtidigt bör det genomföras en

analys av vilka faktorer som är av avgörande betydelse för utvecklingen.

Vidare föreslår regeringen att 8 miljoner kronor avsätts för 24-timmarsdelegationens arbete för främjandet av utvecklingen av elektroniska tjänster (se volym 1, avsnitt 9.2.2).

Myndighetsinsatser

Statskontorets insatser har enligt regeringens bedömning bidragit till att utveckla statsförvaltningen inom flera viktiga förvaltningspolitiska områden, t.ex. 24-timmarsmyndigheten. De åtgärder som har vidtagits för att öka samverkan mellan staten och kommunerna har också varit betydelsefulla.

Regeringens bedömning är att Kammarkollegiet genom sina insatser under året har spelat en viktig roll när det gäller utvecklingen av en effektiv statsförvaltning, inte minst när det gäller att förbättra servicen gentemot kunderna.

Vidare bedömer regeringen att Nämnden för offentlig upphandling har gjort betydelsefulla insatser när det gäller utvecklingen av upphandlingsfrågor inom den offentliga förvaltningen.

Slutligen är det regeringens bedömning att Statens kvalitets- och kompetensråd under året spelat en viktig roll för att bidra till den statliga förvaltningens verksamhetsutveckling samt för att stödja statsförvaltningens långsiktiga kompetensförsörjning.

7 Statliga arbetsgivarfrågor

7.1 Omfattning

Statliga arbetsgivarfrågor omfattar personal- och lönepolitiska frågor, såsom löneutveckling, pensionsvillkor, kompetensförsörjning och arbetsorganisation. Här ingår också bl.a. frågor som ohälsa, integration och jämställdhet inom staten. I verksamhetsområdet ingår myndigheterna Arbetsgivarverket, Statens pensionsverk och vissa nämnder inom det arbetsgivarpolitiska området.

7.2 Mål

Målet för verksamhetsområdet är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att relevant kompetens finns för att åstadkomma efterfrågat resultat.

Arbetsgivarpolitiken skall vara väl utvecklad och samordnad. Myndigheterna skall bedriva sin arbetsgivarpolitik så att de har den kompetens som krävs för att nå de verksamhetsmål som statsmakterna anger.

7.3 Politikens inriktning och måluppfyllelse

Regeringens prioriteringar inom det förvaltningspolitiska området vad gäller statliga arbetsgivarfrågor anges nedan. Här redovisas också måluppfyllelse i de olika delarna.

Väsentliga frågor under det närmaste året är:

- Ökad hälsa och lägre sjukfrånvaro i staten.

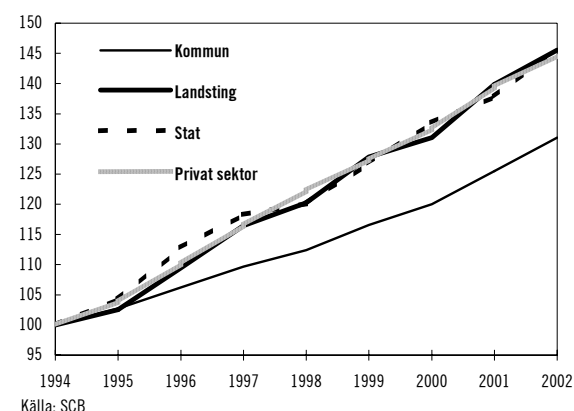
- Ökad etnisk och kulturell mångfald bland de statsanställda på alla nivåer.

De statliga arbetsgivarna skall totalt sett inte vara löneledande

En viktig slutsats som kan dras av den jämförande lönestatistik som finns tillgänglig för tiden efter ramanslagsreformen 1994 är att löneökningstakten inom det statliga avtalsområdet har följt den på arbetsmarknaden i övrigt förhållandevis väl.

Diagram 7.1 Utveckling av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden, 1994–2002

Index 1994=100

Anm: Uppgifterna avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändring i utbildningsnivå, ålder och kön.

Den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda i statsförvaltningen skall öka på alla nivåer

Regeringen anser att staten skall vara ett föredöme när det gäller etnisk och kulturell mång-

fald i arbetslivet. Målet är att den etniska och kulturella mångfalden i statsförvaltningen skall öka. Andelen sysselsatta med utländsk bakgrund i statlig förvaltning är fortfarande för låg och deras representation på ledande befattningar är lägre än på andra nivåer.

Arbetsgivarverket har redovisat bl.a. följande uppgifter som bygger på verkets statistik och Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsstatistik. En utförligare redovisning lämnas i bilaga 1.

- Andelen anställda med utländsk bakgrund³ i staten uppgår 2003 till 10,4 procent. Bland befolkningen mellan 20–64 år uppgår andelen med utländsk bakgrund till 17,4 procent.
- Hela 47 procent av de med utländsk bakgrund finns inom sektorn Universitet, högskolor och forskning där de utgör 17,9 procent av det totala antalet anställda. Uppskattningsvis 25 procent av statliga anställningar kräver svenskt medborgarskap. Mot bakgrund av detta är det naturligt att andelen anställda med utländsk bakgrund är lägst inom sektorn Försvarsmakten.
- De 10,4 procenten med utländsk bakgrund i staten fördelar sig jämt mellan kvinnor och män.
- En fördelning efter de tre olika kompetens-kategorier som de statligt anställda indelas i visar följande: Cirka 65 procent av de med utländsk bakgrund återfinns inom kärnkompetens, 26 procent inom stödkompetens och ca 3 procent inom ledningskompetens. Drygt 5 procent är inte klassade. Motsvarande siffror för samtliga statsanställda är 61 procent inom kärnkompetens, 29 procent inom stödkompetens och 6,5 procent inom ledningskompetens. Cirka 3 procent är inte klassade.

Statskontoret har på regeringens uppdrag kartlagt och analyserat statliga myndigheters arbete med handlingsplaner för etnisk och kulturell mångfald. I slutrapporten, som inkom till Regeringskansliet i början av juni, lämnas förslag på hur myndigheternas arbete kan förbättras. Rapporten bereds för närvarande inom Regerings-

kansliet. Regeringen kommer under hösten att återkomma med förslag till åtgärder i syfte att öka den etniska och kulturella mångfalden i statsförvaltningen.

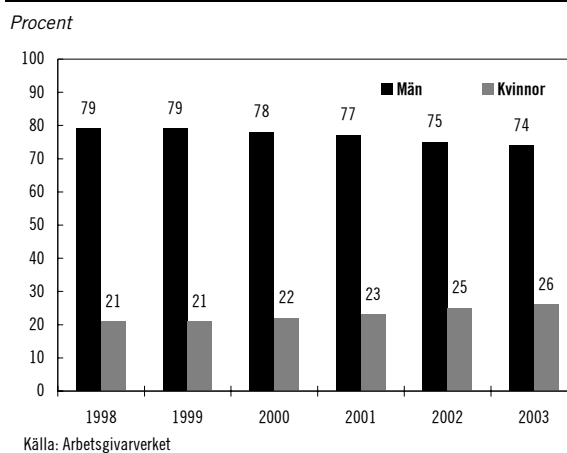
Regeringen har inom ramen för avsiktsförklaringen med Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, LO, TCO och SACO i juni 2004 om insatser för bättre integration, bl.a. åtagit sig att aktivt verka för att personer utan eller med begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv erbjuds praktik eller ”prova på plats”.

Företrädare för regeringen och de berörda centrala organisationerna på arbetsmarknaden kommer i oktober 2004 att träffas för att gemensamt följa upp vad som dithills åstadkommit med anledning av avsiktsförklaringen och för att diskutera formerna för fortsatt samverkan.

De statliga arbetsgivarna skall öka andelen kvinnor på ledande befattningar

Av diagram 7.2 framgår att andelen kvinnor på ledande befattningar har ökat med fem procentenheter sedan 1998 och uppgår nu till 26 procent. Utvecklingen går därmed åt rätt håll. En närmare redovisning görs i bilaga 1.

Diagram 7.2 Fördelning av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer 1998–2003

De statliga arbetsgivarna skall verka för en god arbetsmiljö i syfte att minska sjukfrånvaron

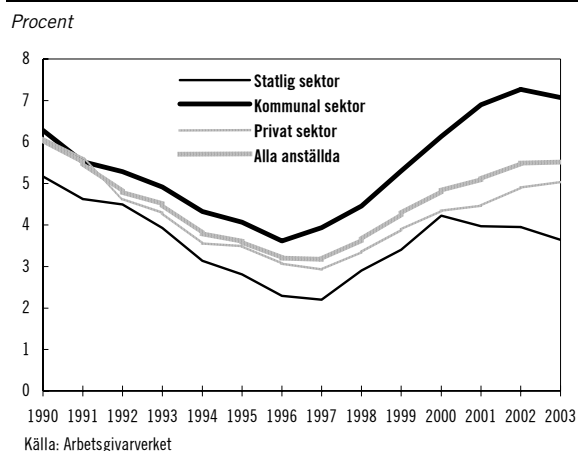
Diagram 7.3 visar att sjukfrånvaron enligt SCB:s arbetskraftsundersökning (AKU) inom den statliga sektorn fortsätter att sjunka och var 3,6 procent 2003. Sjukfrånvaron i staten är trots denna

³ Med utländsk bakgrund avses 1) individer födda utomlands, 2) individer med två föräldrar födda utomlands och 3) individer med ett okänt födelseland.

nedgång fortfarande 1,4 procentenheter högre 2003 jämfört med 1997.

Statligt anställda som beviljas sjukersättning av försäkringskassan har enligt PA 03 rätt till sjukpension⁴. Färsk statistik från Statens pensionsverk (SPV) visar att antalet nybeviljade, ej tidsbegränsade, sjukpensioner i staten har minskat mellan 2002 och 2003. Statistiken visar också att antalet nybeviljade tillfälliga sjukpensioner är oförändrade under samma period. Därmed kan inte det senaste årets minskning i sjukfrånvaron i statlig sektor förklaras av en ökad frekvens av sjukpensioneringar.

Diagram 7.3 Sjukfrånvaron enligt AKU, procent av ordinarie arbetstid

Regeringen inrättade i mars 2003 arbetsgruppen för Hälsa i Staten, ett forum för ökad hälsa och lägre sjukfrånvaro i staten. Hälsa i staten skall vara en inspirationskälla för hälsoarbetet i statsförvaltningen och stimulera till samarbete och återkommande erfarenhetsutbyte mellan myndigheterna. Arbetsgruppen skall redovisa sitt arbete senast den 31 mars 2005.

Hälsa i Staten har under våren 2004 bedrivit ett aktivt arbete för att föra upp frågan om ohälsa, arbetsmiljö och effektiva arbetsplatser högt på myndigheternas dagordningar. Totalt har ett tusental myndighetschefer, mellanchefer, personalansvariga och fackligt förtroendevalda deltagit i konferenser som Hälsa i Staten har arrangerat, på egen hand och i samarbete med länsstyrelserna. Hälsa i Staten har gett ut ett

antal skrifter i syfte att stimulera till insatser på myndigheterna. Skriften Sjukfrånvaro i staten – myndigheter och sektorer 2003 innehåller en sammanställning av myndigheternas sjukfrånvaro 2003 och exempel på vad myndigheterna gör för att minska ohälsan.

Under hösten inbjuds till seminarier där bl.a. det strategiska ledningsperspektivets betydelse för arbetsmiljö och hälsa kommer att belysas.

Måluppfyllelse

Genom att politikområdets mål och verksamheter avser hela statsförvaltningen är måluppfyllelsen i hög grad avhängig utfallet av insatser utanför politikområdet. Graden av måluppfyllelse av arbetsgivarfrågorna beror på hur varje enskild myndighet agerar som arbetsgivare.

En sammanfattning av regeringens bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utfall redovisas i avsnittet 7.7.3.

7.4 Systemet för löneomräkning av myndigheternas anslag

Regeringens bedömning: Det index avseende arbetskraftskostnadsutvecklingen för arbetare och tjänstemän i tillverkningsindustrin som används vid den årliga omräkningen av myndigheternas anslag för förvaltningsändamål bör ändras så att det från och med omräkningen för budgetåret 2006 endast avser arbetskraftskostnadsutvecklingen för tjänstemän. Vid den årliga pris- och löneomräkningen bör produktivitetsavdraget även fortsättningsvis baseras på produktivitetsutvecklingen i den privata tjänstesektorn mätt som ett 10-årigt glidande medelvärde.

Ärendet och dess beredning: I mars 2001 tillkallade regeringen en särskild utredare för att utvärdera den arbetsgivarpolitiska reformen 1994. Utredaren gavs bl.a. i uppdrag att granska den teknik som används för justering av löne-kostnadsdelen i myndigheternas förvaltningsanslag.

Utredningen överlämnade i mars 2002 sitt betänkande Den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten – en samlad utvärdering (SOU 2002:32). Betänkandet har remissbehandlats. En

⁴ En arbetstagare som har beviljats hel sjukersättning som inte är tidsbegränsad har enligt PA 03 rätt till sjukpension. En arbetstagare som har beviljats partiell sjukersättning eller tidsbegränsad sjukersättning har enligt PA 03 rätt till tillfällig sjukpension.

sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Finansdepartementet (dnr. Fi2003/225).

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen anser, till skillnad från regeringen, att det årligen beräknade produktivetsavdraget bör ersättas med ett för överskådlig tid fast avdrag, som endast ändras om den faktiska framtida produktivetsutvecklingen visar på en trendmässig avvikelse från det fasta avdraget.

Remissinstanserna: Av 226 inkomna remissyttranden tillstyrker 200 (88 procent) utredningens förslag om övergång till ett tjänstemannaindex. Förslaget har avstyrkts av sex remissinstanser och 20 avstår från att ta ställning. Bland annat efterlyses en fördjupad analys av löneomräkningssystemet. Riskerna för att förslaget kan leda till en statlig löneomräkning som skiljer sig från den allmänna påtalas också. Utredningens förslag om ett fast produktivetsavdrag tillstyrks av 171 av de 226 remissinstanserna (76 procent). Förslaget avstyrks av 20 instanser och 35 avstår från att ta ställning. Det är främst modellen med ett gemensamt produktivetskrav för alla delar av statsförvaltningen som ifrågasätts.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen har granskat den teknik som används för justering av lönekostnadsdelen i de anslag som pris- och löneomräknas. Granskningen har i första hand avsett i vilken mån denna teknik skapar förutsättningar för en ändamålsenlig lönesättning, dels ur ett statligt personalförsörjningsperspektiv, dels ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Det senare perspektivet utgår från att löneutvecklingen inom det statliga avtalsområdet inte skall inverka negativt på den internationellt konkurrensutsatta sektorns konkurrenskraft.

När ramanslagssystemet infördes fastställdes att medelstilleddningen till de statliga arbetsgivarna för ökning av arbetskraftskostnaderna skulle anpassas till utvecklingen av kostnaderna för arbetskraften inom den internationellt konkurrensutsatta sektorn. Lönekostnadsdelen i myndigheternas anslag för förvaltningsändamål omräknas därför varje år med hjälp av ett index som tas fram av Statistiska centralbyrån. Indexet mäter utvecklingen av samtliga lönekostnader (exkl. sjuklön) samt avgifter enligt lag och avtal för arbetare respektive tjänstemän. Utfallet vägs samman utifrån respektive grupps storlek inom tillverkningsindustrin. Innan den årliga löneomräkningen genomförs reduceras indexet med ett

produktivetsavdrag motsvarande den genomsnittliga produktivetsutvecklingen i den privata tjänstesektorn de senaste 10 åren. Indexet appliceras på lönekostnadsdelen av myndigheternas anslag för förvaltningsändamål. Lönekostnadsdelen utgjorde i genomsnitt 65 procent av myndigheternas totala anslag för förvaltningsändamål för budgetåret 2004.

Det finns ett brett stöd för principerna bakom systemet för löneomräkning, vilket också bekräftas av remissyttrandena. På två punkter riktas dock kritik mot systemet. En synpunkt som framförts både från arbetsgivarna och de fackliga organisationerna är att den viktning som görs mellan arbetare och tjänstemän i indexberäkningen inte är adekvat för den statliga sektorn. En annan synpunkt är att den produktivetsutveckling i privat tjänstesektor som används för att beräkna produktivetsavdraget är svår att förutse för de statliga arbetsgivarna.

Viktningen mellan arbetare och tjänstemän

Fördelningen mellan arbetare och tjänstemän skiljer sig i dag markant åt mellan tillverkningsindustrin och den statliga sektorn. Fördelningen i tillverkningsindustrin är drygt 60 procent arbetare och knappt 40 procent tjänstemän medan samtliga statsanställda omfattas av tjänstemannaavtal. Detta förhållande bör enligt regeringens mening avspeglas i konstruktionen av index för löneomräkning.

Frågan har aktualiserats då arbetskraftskostnadsutvecklingen för tjänstemän inom tillverkningsindustrin under en följd av år varit snabbare än den för arbetare. Skillnaden kan främst förklaras av att de avtalade arbetsgivaravgifterna för arbetare har utvecklats långsammare som andel av lönen än motsvarande avgifter för tjänstemän. Detta beror i huvudsak på att de avtalspensionsystem som gäller för arbetare respektive tjänstemän ger olika förmåner för lönedelar över 7,5 inkomstbasbelopp. De premier som arbetsgivarna betalar för tjänstemän i dessa system stiger kraftigt när lönen överstiger 7,5 inkomstbasbelopp medan motsvarande inte gäller för arbetare. Detta förhållande gäller för både privat och statligt anställda tjänstemän. Samtidigt har de senaste årens löneutveckling medfört att allt fler tjänstemän har löner som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp. Då premierna för tjänstemännen är höga över denna gräns ökar genomsnittskostnaden för de avtalade arbetsgivaravgifterna.

Det är enligt Arbetsgivarverkets bedömning en öppen fråga hur arbetskraftskostnadsindex för arbetare respektive tjänstemän kommer att utvecklas sinsemellan under exempelvis den närmaste femårsperioden. Regeringen anser att löneomräkningssystemet, oberoende av denna utveckling, skall möjliggöra en adekvat lönebildning hos de statliga arbetsgivarna, utan att medge en snabbare löneökning än för tjänstemännen inom industrin sett över en längre period. En övergång till ett renodlat tjänstemannaindex skulle enligt regeringens mening uppfylla båda dessa krav.

Regeringen avser därför att från och med löneomräkningen för budgetåret 2006 övergå från ett index avseende arbetare och tjänstemän till ett renodlat tjänstemannaindex. Därmed skapas bättre förutsättningar för en ändamålsenlig lönesättning dels ur ett personalförsörjningsperspektiv, dels ur ett samhällsekonomiskt perspektiv som utgår från att löneutvecklingen i staten inte inverkar negativt på den internationellt konkurrensutsatta sektorns konkurrenskraft.

Produktivitetsavdraget

Arbetskraftskostnadsutvecklingen i industrin finansieras delvis genom den produktivitetsutveckling som sker där. Statsmakterna har vid flera tillfällen betonat att en grundförutsättning för de möjligheter till följsamhet gentemot kostnadsutvecklingen i tillverkningsindustrin som skapas genom löneomräkningen är att det sker en likartad produktivitetsutveckling i de statliga verksamheterna. Vid den årliga omräkningen av myndigheternas anslag läggs därför ett produktivitetskrav på myndigheterna motsvarande ett genomsnitt av produktivitetsutvecklingen i den privata tjänstesektorn under de senaste tio åren.

Produktivitetsavdraget har emellertid kritiserats mot bakgrund av att dess storlek är svår att förutse för de statliga arbetsgivarna. Under den period som produktivitetsutvecklingen i privat tjänstesektor har använts för att beräkna avdraget har det 10-åriga genomsnittet varierat mellan 1,06 och 1,92 procent.

Utredningen föreslår därför att regeringen i stället för att använda sig av ett uppmätt produktivitetsavdrag varje år, skall beräkna och fastställa ett fast avdrag som kan gälla för överskådlig tid. Avdraget skulle endast ändras om den faktiska framtida produktivitetsutvecklingen visar på en trendmässig avvikelse från det fasta avdraget

Regeringen delar inte denna bedömning. Produktivitetsutvecklingen inom den privata tjänstesektorn har förbättrats markant under 1990-talet och framåt. Osäkerheten är dock mycket stor när det gäller den långsiktiga trenden. Produktivitetskravet vid pris- och löneomräkningen bör även fortsättningsvis baseras på den faktiska utvecklingen i den privata tjänstesektorn för att få med de senaste trenderna för produktivitetsutvecklingen i samhälls-ekonomi. Genom att tillämpa ett 10-årigt glidande medelvärde skapas dessutom stabilitet för myndigheterna.

7.5 Den statliga försäkringsmodellen och Arbetsgivarverkets ledningsstruktur

Regeringen redovisade i 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100, avsnitt 6.4) sina bedömningar avseende justeringar i den statliga försäkringsmodellen för avtalsförsäkringar.

Administrationen av det statliga avtalspensionssystemet har renodlats och organisationen kring detta förenklats. De åtgärder som vidtagits är att Statens pensionsverk (SPV) fr.o.m. den 1 juli 2004 övertagit Nämnden för statens avtalsförsäkringars (NSA) befogenhet att besluta om försäkringstekniska riktlinjer och premier samt att påföra myndigheter och andra arbetsgivare premieavgifter. Arbetsgivarverket har fr.o.m. samma tidpunkt övertagit NSA:s befogenhet att besluta om anslutning till statliga avtalsförsäkringar av icke-statliga arbetsgivare. Som en konsekvens av detta har NSA upphört fr.o.m. den 1 juli 2004.

Under våren 2004 har departementspromemorian Ändringar i Arbetsgivarverkets instruktion (Ds 2004:33) tagits fram. Utifrån regeringens bedömning i budgetpropositionen för 2004 om ett utvidgat arbetsgivar Kollegium, har särskilt övervägts frågor om beslutsförhet och röstvärden. Departementspromemorian, som även innehåller förslag om bl.a. de icke-obligatoriska medlemmarnas inflytande och om AP-fonderna skall vara obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket eller ej, är nu föremål för remissbehandling.

7.6 Insatser

7.6.1 Insatser inom politikområdet

Arbetsgivarverket inledde under 2003 förberedelserna inför avtalsrörelsen 2004. Nuvarande löneavtal löper ut den 30 september 2004. Riksdagen har beslutat om bildandet av en ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration, Försäkringskassan (prop. 2003/04:69, bet. 2003/04:SfU13, rskr. 2003/04:210). Nu gällande löneavtal för nuvarande försäkringskassor löper också ut den 30 september 2004. Avtal behöver slutas för perioden den 1 oktober – den 31 december 2004. Därefter blir de statliga avtalen tillämpliga.

För Arbetsgivarverket har 2003 i övrigt utmärkts av att frågor kring hälsa och sjukfrånvaro varit i fokus, liksom mångfald och integration. Exempel på åtgärder är:

- ”Satsa friskt”: Arbetsgivarverkets och de centrala fackliga organisationernas satsning på utvecklingsprojekt för förbättrad arbetsmiljö och sänkta sjuktal.
- Översyn av förmåner under sjukdomstid.
- Ohälsöfrågor som tema på bl.a. sektorsmöten.
- Stärkt rådgivningskompetens avseende frågor som rör mångfald, integration och diskrimineringslagstiftning.

Arbetsgivarverket har dels redovisat uppföljningsbara mål för sin kompetensförsörjning 2004 och för 2005–2006, dels redovisat måluppfyllelsen för 2003.

Under 2003 tog Statens pensionsverk (SPV) ytterligare steg mot en mer effektiv pensionshantering. För att ytterligare säkra tillgången till aktuella uppgifter och möjliggöra en rationell hantering i verksamheten, både för arbetsgivare och SPV, togs under året beslut om att arbetsgivarna från och med 2004 skall lämna uppgifter om sina anställda varje månad i stället för årsvis. Detta kommer att underlätta hanteringen i verksamheten men framför allt höja kvaliteten i uppgifterna och minska risken för oförutsedda pensionskostnader för arbetsgivarna.

Det nya pensionsavtalet (PA 03) introducerades och i SPV:s utvecklingsprojekt produktionsattes de första systemstöden för den individuella ålderspensionen.

Ett 20-tal anställda, som arbetat med kommunala pensioner vid SPV, övergick enligt 6 b §

lagen (1982:80) om anställningsskydd till SPP som ett led i arbetet att renodla SPV:s verksamhet. Ett stort antal övriga kundavtal har fasats ut under året. Vid utgången av 2004 skall renodlingen vara genomförd fullt ut.

I december 2003 fattade SPV beslut om att inleda avveckling av aktualiseringsverksamheten, dvs. uppdatering av tjänstematriklar, i Söderhamn. Totalt berörs ca 50 personer. Verksamheten vid Söderhamn kommer då att ha bedrivits under sex år i stället för de två år som angavs i regeringens beslut 1998.

Utbetalning av allmän pension har flyttats över till Riksförsäkringsverket (RFV). Därmed betalas pensionen för dem med statlig tjänstepension ut från två utbetalare, SPV och RFV. Genom den uppdelade utbetalningen försvann möjligheten att genom kvittning återta för mycket utbetald tjänstepension vid retroaktivt beviljad allmän pension. Detta har lett till en kraftig ökning av SPV:s behov av återkrav. SPV har under året arbetat med olika förslag till lösningar.

SPV:s redovisning av sin kompetensförsörjning fokuserar på mångfald, jämställdhet och arbetsmiljö.

Några exempel på relevanta insatser som rör partsorganen på det statliga avtalsområdet ges nedan.

Parterna på det statliga avtalsområdet har kommit överens om att under 2004–2005 låta den avgift på sammanlagt 0,355 procent av lönesumman (värderas till ca 600 miljoner kronor), som annars skulle ha tillförts de partssammansatta organen Trygghetsstiftelsen respektive Utvecklingsrådet för den statliga sektorn, i stället gå till den så kallade premiergleringsfonden inom Försäkringsföreningen för det statliga området (FSO). Skälet för kapitaltillskottet till FSO är att kapitalbasen i föreningen blivit försvagad. Dels har avkastningen på tillgångarna blivit lägre på grund av den dåliga utvecklingen på aktiemarknaden under 2000–2002. Dels har det allmänna lägre ränteläget föranlett Finansinspektionen att besluta att alla försäkringsgivare, däribland FSO, skall räkna med lägre avkastning på sina tillgångar framöver.

Parterna har tidigare enats om att från och med den 1 januari 2004 fortlöpande bevaka att Trygghetsstiftelsens behov av medel är tillgodosett. Enligt avtal avsätter myndigheterna 0,3 procent av lönesumman för lokalt omställningsarbete fr.o.m. 2004 (ca 180 miljoner kronor totalt).

En närmare redogörelse för Trygghetsstiftelsens verksamhet och resultat och det lokala omställningsarbetet lämnas i bilaga 1, avsnitt 4 resp. avsnitt 5.

7.6.2 Insatser utanför politikområdet

Det finns ytterligare åtgärder som vidtagits inom ramen för strategin för ökad hälsa, som inte ryms under politikområdet. Dessa redovisas under politikområdena *Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp* (utgiftsområdet 10), *Arbetsmarknadspolitik* (utgiftsområde 13), *Arbetsliv* (utgiftsområde 14) liksom i finansplanen (volym 1).

7.7 Resultatbedömning

7.7.1 Resultat

Arbetsgivarverket och Konjunkturinstitutet har för sextonde gången sedan hösten 1996 genomfört undersökningen Konjunkturbarometer för den statliga sektorn. Det är en totalundersökning som genomförs bland verkets medlemmar med minst 10 anställda. I vårens undersökning svarade 94 procent (91 procent våren 2003, 94 procent våren 2002) av de tillfrågade medlemmarna.

En sammanfattning ges nedan (viktat efter antalet anställda)

– *Oförändrad sysselsättning.* Tre fjärdedelar av myndigheterna tror på ett oförändrat antal anställda, 14 procent tror på en ökning medan 11 procent svarar att antalet anställda minskar.

– *Personalomsättning och övertidsuttag är oförändrade i en majoritet av myndigheterna.* Drygt 80 procent anger att personalomsättningen under året blir oförändrad jämfört med 2003. Övertidsarbetet, som har sjunkit under de senaste två åren, förblir oförändrat.

– *Bristen på arbetskraft minskar medan uppsägningar och övertalighet ökar.* Myndigheterna har allt lättare att rekrytera. Bristen på lämpliga sökande har sjunkit från föregående år.

Av myndigheterna har 56 procent sagt upp personal sedan i höstas. I vårens barometer uppger 61 procent att det kommer att finnas övertalighet under det kommande året.

Sammanfattningsvis konstateras att myndigheterna nu är i en fas där både uppsägningar och förväntad övertalighet ökar, samtidigt som arbetskraftsbristen fortsätter att minska.

7.7.2 Enskilda myndigheters resultat

Arbetsgivarverket

Arbetsgivarverket efterfrågar sedan 1993 årligen medlemmarnas bedömning av sin verksamhet. Av resultaten i 2003 års Servicebarometer kan sammanfattningsvis utläsas att medlemmarna visar stor tillfredsställelse med det arbete Arbetsgivarverket utför. Regeringen noterar bl.a. att

- 84 procent anser att de i mycket hög grad haft möjlighet att framföra sina synpunkter inför avtalsrörelsen 2004. Detta är en betydande förbättring jämfört med den senaste jämförbara undersökningen 2000 då motsvarande andel var 44 procent.
- 72 procent anser att Arbetsgivarverkets insatser har bidragit till arbetsgivarsamverkan. Motsvarande siffra förra året var 63 procent.
- 93 procent är nöjda med verkets förmåga att ge stöd och råd på ett korrekt och sakligt sätt. 94 procent anser att rådgivningen är av hög kvalitet.

Statens pensionsverk (SPV)

Med ensamrätt vad avser de förmånsbestämda pensionsförmånerna administrerar SPV tjänstepensioner för statstjänstemän och tillhandahåller pensionservice för 550 arbetsgivare (centrala, regionala och lokala) med drygt 200 000 anställda och 230 000 pensionärer.

SPV genomför löpande Nöjd-kund-indexmätningar (NKI). Vartannat år tillfrågas arbetsgivare, och vartannat år tjänstemän och pensionärer. Undersökningen 2003 avsåg tjänstemän och pensionärer. För tjänstemännen uppgick den övergripande nöjdheten till 49 på en 100-gradig skala. För pensionärerna uppgick motsvarande siffra till 75. Svarsfrekvensen var för tjänstemännen 32 procent. För pensionärerna var motsvarande siffra 50 procent. När det gäller tillgänglighet och svarstider är pensionärerna överlag mer nöjda än tjänstemännen.

Det ekonomiska målet för Statlig pensionsverksamhet m.m. är full kostnadstäckning. Intäkterna har ökat marginellt i förhållande till

budget vilket främst beror på en högre volym avseende de tjänster som är volymberoende, exempelvis utbetalningar eller förfrågningar. Den totala kostnaden ligger i nivå med den budgeterade kostnaden. Jämfört med 2002 har kostnaderna ökat med ca 41 miljoner kronor. Av detta beror ca 6 miljoner kronor på det pågående utvecklingsarbetet till följd av det nya statliga pensionsavtalet. Åtgärder i form av tillfälligt anställda samt rekrytering av vissa kompetenser, såsom aktuarier, har gett ökade personalkostnader på ca 15 miljoner kronor. Dessutom har andelen av, och därmed nivån på, de gemensamma kostnaderna ökat.

Det ekonomiska målet för Pensionsverksamhet på uppdrag är att generera ett verksamhetsutfall på lång sikt motsvarande minst 6 procent av verksamhetens intäkter, exklusive ränteutgifter avseende balanserade vinstmedel. SPV har redovisat utfallet av avkastningskravet under de senaste tre åren dels per år, dels ackumulerat. För 2003 uppgår avkastningen till 5 procent. Ackumulerat för de tre senaste åren är avkastningen 5 procent.

Konkurrensutsatt verksamhet under avveckling visar i jämförelse med budget ett positivt resultat. Detta beror huvudsakligen på ovisshet kring avvecklingens genomförande vid fastställande av budgeten.

7.7.3 Analys och slutsatser

Regeringen redovisar årligen sin bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utfall till riksdagen. Senast detta gjordes var i budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1, utg.omr. 2, bilaga 1). Utgångspunkten för bedömningen är myndigheternas redovisning av sin kompetensförsörjning, som fr.o.m. i år sker i respektive årsredovisning.

Regeringens bedömning: Myndigheternas arbete med arbetsgivarpolitiska frågor fungerar i huvudsak väl. Medvetenheten om att staten måste vara en attraktiv arbetsgivare är hög och allt fler myndigheter bedriver ett strategiskt arbete för att säkerställa att verksamheten har rätt kompetens.

Skälen för regeringens bedömning: Av myndigheternas redovisningar framgår att ett

flertal åtgärder har vidtagits för att skapa hälsosamma arbetsplatser och att minska sjukfrånvaron. Det pågår insatser för att öka den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda och medvetenheten om dess betydelse ökar. Arbetet för ökad jämställdhet och lika möjligheter till utveckling och befordran fortsätter och åtgärder har t.ex. vidtagits för att underlätta för de anställda att kombinera arbete och familj. Det genomförs återkommande satsningar för att utveckla ledarskapet och inom ramen för dessa uppmärksammas ofta frågor om arbetsmiljö, mångfald och jämställdhet. Regeringen noterar också att samverkan mellan myndigheter i kompetensförsörjningsfrågor förekommer.

Detta år lyfter regeringen fram följande myndigheter som har lämnat mycket bra redogörelser för sin kompetensförsörjning med tydliga mål och god måluppfyllelse: Ekonomistyrningsverket, Finansinspektionen, Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering, Kommerskollegium, länsstyrelserna i Blekinge och Dalarnas län, Skatteverket, Statens kärnkraftinspektion, Sveriges geologiska undersökningar, Verket för innovationssystem (VINNOVA) och Verket för näringslivsutveckling (NUTEK). Bra redovisningar har även lämnats av Arbetslivsinstitutet, Premiepensionsmyndigheten, Statens veterinärmedicinska anstalt, Umeå universitet och Uppsala universitet.

För många myndigheter kan dock redovisningarna förbättras och kopplingen till verksamheten göras tydligare. Myndigheternas kompetensförsörjning är av strategisk betydelse för verksamhetens resultat och det är angeläget att arbetet med dessa frågor ingår som en naturlig del i myndigheternas verksamhetsplanering. Regeringen avser att ta upp dessa frågor i kommande mål- och resultatdialoger.

Regeringens övergripande iakttagelser av myndigheternas arbetsgivarpolitik 2003 framgår av bilaga 1, avsnitt 5.

Myndighetsspecifik analys

Regeringen bedömer, utifrån Arbetsgivarverkets servicebarometer samt genomförda dialoger, att de prestationer som genomförts av Arbetsgivarverket – liksom förra året – har lett till en vidareutvecklad och mer samordnad statlig arbetsgivarpolitik. Detta bidrar till ökad effektivitet i den statliga förvaltningen.

Regeringens samlade bedömning utifrån ett antal indikatorer (driftskostnadsjämförelser med

andra aktörer på marknaden, Nöjd-kund-index, analys av kostnadsutvecklingen samt säkerheten i form av andelen felaktiga utbetalningar) är att SPV hanterar tillämpningen av den statliga tjänstepensioneringen och statens tjänstegrupplivförsäkring på ett tillfredsställande sätt.

SPV:s vidtagna åtgärder för att förbättra informationen och kontakten med kunderna har däremot inte varit tillräckliga. Utvecklingen inom kundtjänstfunktionen och utbudet av information på SPV:s webbplats fortsätter. SPV har med anledning av det nya pensionsavtalet inbjudit till informationsträffar på flera orter i landet. Ytterligare sådana träffar planeras att genomföras under 2004.

Renodlingen av SPV:s verksamhet får konsekvenser för avkastningskravet för Pensionsverksamhet på uppdrag. Avkastningskravet skall i enlighet med årets regleringsbrev numera redovisas under de senaste fem (tidigare tre) åren, dels per år, dels ackumulerat.

Regeringen konstaterar att bemanning pågår av pensionsportalen Min Pension i Sverige AB där SPV är en av flera aktörer och också representerat i dess styrelse. Tjänsten Min Pension skall ge besökaren individuella uppgifter om både den allmänna pensionen och den kollektivavtalade tjänstepensionen. Min Pension kommer även att göra pensionsprognoser åt portalbesökaren.

8 Statistik

8.1 Omfattning

Verksamhetsområdet omfattar Statistiska centralbyråns (SCB) verksamhet som är produktion, spridning och samordning av statistik. I verksamheten ingår också prognoser inom områdena arbetsmarknad, utbildning och demografi. Vidare ingår det förberedelsearbete som genomförs av SCB tillsammans med Lantmäteriverket, Skatteverket och kommunerna för att möjliggöra registerbaserad hushålls- och bostadsstatistik. Drygt hälften av SCB:s verksamhet finansieras med avgifter.

8.2 Mål

Målet för verksamhetsområdet är lättillgänglig statistik av god kvalitet. Det skall uppnås samtidigt som produktiviteten i statistikproduktionen förbättras, kostnaderna för uppgiftslämnandet minskas och lämnade uppgifter skyddas.

För att bedöma måluppfyllelsen används kvantitativa mått på statistikens kvalitet, produktivitetens utvecklingen och uppgiftslämnarnas kostnader.

8.3 Politikens inriktning

Politikens inriktning är oförändrad. Det innebär att statistikens kvalitet fortsatt är en prioriterad uppgift. Samtidigt skall uppgiftslämnarnas kostnader minskas. De totala kostnaderna för uppgiftslämnarna har ökat på grund av att nya

undersökningar tillkommit. Ytterligare åtgärder måste därför vidtas för att minska kostnaderna.

Snabb och tillförlitlig ekonomisk statistik skall fortsatt ges hög prioritet. Statistik beslutad av EU skall genomföras med den ambitionsnivå som SCB finner lämplig med hänsyn tagen till regelverket.

SCB har på regeringens uppdrag tagit fram en åtgärdsplan för förbättring av den ekonomiska statistiken under en 5-årsperiod. Åtgärdsplanen utgår från de förslag som Utredningen om översyn av den ekonomiska statistiken lämnade i januari 2003 och remissinstansernas synpunkter. Åtgärdsplanen skall genomföras i den takt som det ekonomiska utrymmet medger och initialt finansieras genom rationalisering och visst resurstillskott. Målsättningen är att merparten av förslagen från utredningen skall vara genomförda inom en 5-årsperiod. För 2005 planerar SCB flera förbättringar av den ekonomiska statistiken. Regeringen kommer fortlöpande att följa upp genomförandet av åtgärdsplanen för förbättring av den ekonomiska statistiken.

För att öka möjligheterna att överblicka verksamheten kommer regeringen att uppdraga åt SCB att upprätta en årlig arbetsplan. Arbetsplanen skall presenteras i början av året och innehålla planerad produktion och planerade större förändringar i statistiken under året. Aktuella delar av åtgärdsplanen för förbättring av den ekonomiska statistiken skall ingå i den årliga arbetsplanen.

8.4 Insatser

8.4.1 Insatser inom politikområdet

Den löpande anslagsfinansierade statistiken som SCB ansvarar för har framställts och publicerats i allt väsentligt enligt plan. Huvuddelen av denna verksamhet utgörs av regelbundet återkommande statistikprodukter, som tas fram årligen eller med tätare eller glesare intervall. Vissa mindre tidsmässiga förskjutningar i produktionen fanns vid utgången av året.

Under året har särskilt den ekonomiska statistiken förbättrats. SCB har genomfört en organisationsförändring med syftet att stärka kvaliteten i den ekonomiska statistiken, effektivisera datainsamlingen, begränsa företagens uppgiftslämnarkostnader och bättre utnyttja myndighetens register. Fortsatta insatser har gjorts för att förbättra statistiken även inom andra områden, bl.a. välfärdsstatistiken.

Statistikens tillgänglighet har ytterligare förbättrats som följd av bl.a. ökad publicering via Internet och utökat innehåll i Sveriges statistiska databaser.

Produktionen av officiell statistik styrs till stor del av EU:s regler. När det gäller den ekonomiska statistiken styrs produktionen till 95 procent av EU-regler. Det finns i dag 212 EU-rättsakter inom statistikområdet och under året har 9 nya tillkommit. Bland dessa kan nämnas arbetskostnadsindex, nomenklatur för territoriella enheter (NUTS), gemenskapsstatistik över inkomst- och levnadsvillkor, statistik över vetenskap och teknik samt utveckling och förändringar av arbetskraftsundersökningarna (AKU).

SCB:s uppdragsverksamhet bedrivs parallellt med anslagsverksamheten. Uppdragsverksamheten omfattar allt från enkla tabeller till komplexa informationssystem och stora totala statistiska undersökningar omfattande alla moment från datainsamling till färdig rapport. Någon större förändring i kundstrukturen har inte skett jämfört med föregående år. De statliga myndigheterna är den klart största kundgruppen. Den produktion av officiell statistik som SCB utför på uppdrag åt andra statistikansvariga myndigheter utgjorde ca 40 procent av den totala uppdragsverksamheten.

8.4.2 Insatser utanför politikområdet

Det statistiska systemet kan sägas omfatta de 290 statistikprodukter som utgör den officiella statistiken och de metoder, bakomliggande register m.m. som utgör underlag för statistiken samt de 25 myndigheter som har ansvar för statistiken. De sammantagna insatserna inom det statistiska systemet är således också beroende av vilka insatser som görs inom statistikområdet av statistikansvariga myndigheter inom andra politikområden.

8.5 Resultatbedömning

8.5.1 Resultat

Tabell 8.1 Nyckeltal för SCB:s verksamhet

	1999	2000	2001	2002	2003
Innehåll ¹	+ 18	+ 14	+ 16	+ 15	+ 9
Aktualitet ¹	+ 0	+2	+ 17	+ 16	+ 7
Tillförlitlighet ¹	+ 14	+ 18	+ 12	+ 22	+ 11
Tillgänglighet ¹	+ 36	+ 36	+ 37	+ 31	+ 22
databas-användare	450	10600	22000	34400	35200
databas-uttag	71000	157000	283000	248000	477000
Jämförbarhet ¹	+ 1	+ 2	+ 8	- 1	+ 5
Nöjdkund-index ²	u.s.	71	u.s.	74	72
Punktlig-het / tids-hållning	64 %	66 %	71 %	66 %	79 %
Totala kostnader (mnkr)	724	761	789	830	885
Produktiv-tetsför-ändring	-3,6%	4,5%	3,3%	3,7%	0,9%
Kostnader för företag, kommuner, organisationer (mnkr)	u.s.	u.s.	u.s.	595	617
Allmänhe-tens inställ-ning (mycket eller ganska positiv) (%)	u.s.	46	u.s.	48	47
Register-utdrag	6500	13000	10400	5000	900
Antal årsar-betskrafter	1 117	1 161	1 182	1 216	1 245
varav kvinnor	615	673	685	704	719
varav män	502	488	497	512	526
Sjukfrånvaro	3,3%	3,2%	3,7%	4,1%	5,3%

¹ Produktansvarigas vid SCB bedömning av kvalitetsutvecklingen. Andelen produkter (%) med förbättrad kvalitet minus andelen produkter med försämrad kvalitet jämfört med föregående år.

² Nöjd-kund-index-talet kan variera mellan 1och100.

Målet för 2003 var lättillgänglig statistik av god kvalitet. Bedömningen av resultatet visar att målet i stort är uppfyllt. Statistiken är framtagen enligt plan. Kvalitetsutvecklingen är positiv, förbättrad tillgänglighet till statistiken har starkt

bidragit till detta. Produktivitetsoökningen ligger i linje med målsättningen. Uppgiftslämnar-kostnaderna har däremot ökat. Huvuddelen av ökningen kan hänföras till att nya produkter har tillkommit, varav flera är sådana som SCB övertagit produktionsansvaret för.

Den ekonomiska statistiken har förbättrats. Det gäller bl.a. förbättringar i tjänstenärings-statistiken, fortsatta EU-anpassningar samt förbättringar i nationalräkenskaperna, prisstati-stiken samt utrikeshandelsstatistiken.

Resultatet har uppnåtts till en kostnad av totalt 885 miljoner kronor vilket är en ökning med 7procent jämfört med föregående år. Drygt hälften av intäkterna kom från avgifter, till största delen från andra statistikansvariga myndigheter. Anslagssparandet på SCB:s ramanslag, ca 20 miljoner kronor, har förts över till innevarande budgetår.

Tabell 8.2 Fördelning av anslagsintäkter

Miljoner kronor

	2003
Anslagsintäkter,	418 889
varav fördelade av SCB till	
Fi-dep. område	274 976
N-dep. område	78 183
S-dep. område	25 109
U-dep. område	21 153
M-dep. område	12 285
Ju-dep. område	7 183

Under 2003 förbrukade SCB drygt 65 procent av anslagsintäkterna till statistik inom Finans-departementets ansvarsområde samt till metod-utveckling, databaser, information, samordning m.m. Av intäkterna användes 19 procent till statistik inom Näringsdepartementets ansvarsområde och 6 respektive 5 procent till statistik inom Socialdepartementets respektive Utbildningsdepartementets ansvarsområde.

Tabell 8.3 Nyckeltal för det statistiska systemet

	2000	2001	2002	2003
Antal produkter för officiell statistik	u.s.	u.s.	254	290
Kostnad för samordning av den officiella statistiken (mkr)	1,9	1,9	3,3	3,3
Antal EU-rättsakter (statistik) beslutade av				
- Rådet och Parlamentet	7	3	7	10
- Kommissionen	12	10	16	18
Antal arbetsgrupper inom EU där en statistikansvarig myndighet medverkar	u.s.	122	135	142

Rådet för den officiella statistiken har i sin årliga rapport redovisat att samarbetet mellan de statistikansvariga myndigheterna har stärkts under året. Den totala kostnaden för den officiella statistiken har ökat med 3 procent jämfört med 2002. Enligt rapporten finns en aktuell beskrivning av statistiken för knappt hälften av de statistikprodukter som publicerades under 2003. Många statistikansvariga myndigheter saknar för närvarande tillräcklig kännedom om hur mycket tid som företag och andra lägger ner för att lämna uppgifter till statistiken.

Enligt 14 § förordningen (2001:100) om den officiella statistiken skall individbaserad officiell statistik vara uppdelad efter kön om det inte finns särskilda skäl mot detta. SCB har på regeringens uppdrag gjort en kartläggning av hur detta krav efterlevs. Enligt SCB:s kartläggning är individbaserade statistikprodukter nästan alltid uppdelade efter kön i någon eller några tabeller och diagram. Däremot är det endast i ett fåtal statistikprodukter som uppgifter efter kön redovisas i samtliga tabeller och diagram. Skillnader eller likheter mellan könen kommenteras inte

heller genomgående i beskrivande texter. Enligt SCB finns betydande möjligheter att förbättra redovisningen.

8.5.2 Analys och slutsatser

Effekter av de statliga insatserna inom verksamhetsområdet är bl.a. mer tillförlitliga beslutsunderlag, ökade kunskaper samt mer faktaunderbyggd debatt i samhället i stort.

Resultatet inom verksamhetsområdet är omfattande statistik av god kvalitet och hög tillgänglighet. Statistiken används som beslutsunderlag för bl.a. ekonomisk politik, välfärds politik, bostadspolitik, skatte- och fördelningspolitik, arbetsmarknadspolitik, utbildnings- och forskningspolitik samt miljöpolitik. En mycket stor andel av statens resurser avsätts årligen för insatser inom dessa politikområden. För att uppnå avsedda effekter inom politikområdena är det viktigt att beslutsunderlagen är av god kvalitet.

EU har under senare år beslutat om ett stort antal åtgärder i syfte att förbättra den ekonomiska statistiken och även statistik inom andra områden. Besluten var tidigare mycket detaljrika men utformas nu oftast som ramlagstiftning. Det innebär att SCB numera har viss handlingsfrihet vad gäller ambitionsnivån. SCB har under senare år tillförts vissa resurser som kompensation för EU-besluten. Ytterligare nya beslut om förbättrad statistik kan förväntas. I den mån SCB inte klarar att finansiera besluten genom rationaliseringar kan det innebära att myndigheten tvingas göra nedprioriteringar inom befintlig statistik. Det kan handla om minskade urval, glesare publicering, minskad detaljeringsgrad och avgiftsbeläggning av viss statistik. Sådana förändringar skall redovisas i den kommande arbetsplanen. Diskussioner om prioriteringar inom statistiken har redan inletts av Eurostat i nära samarbete med medlemsländerna.

9 Prognos- och uppföljningsverksamhet

9.1 Omfattning

Prognos- och uppföljningsverksamheten omfattar uppföljning och analys av utfall samt utarbetande av kort- och medelfristiga prognoser och analyser avseende den samhällsekonomiska utvecklingen och de offentliga finanserna. Budgetprognoser och prognoser för svensk och internationell makroekonomi är viktiga verksamheter inom området. I området ingår också visst miljöekonomiskt utvecklingsarbete samt arbete med att ta tillvara resultat från den nationalekonomiska forskningen som är relevanta för Regeringskansliets och Konjunkturinstitutets verksamheter. Verksamheten är i huvudsak anslagsfinansierad och bedrivs inom Ekonomistyrningsverket, Konjunkturinstitutet och Ekonomiska rådet.

9.2 Mål

Målet för verksamhetsområdet prognoser och uppföljning är tillförlitliga och väldokumenterade prognoser och analyser av den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen.

För att bedöma uppfyllelsen av prognos- och analysverksamhetens mål används dels kvantitativa mått på prognosprecisionen för de viktigaste prognosvariablerna, dels avnämarnas omdömen om prognoserna och analyserna.

För Ekonomistyrningsverkets (ESV) budgetprognoser gäller att skillnaden mellan genomsnittlig prognos för de takbegränsade utgifterna och utfall inte skall överstiga genomsnittet av motsvarande skillnader under den senaste treårsperioden.

De makroekonomiska prognosernas precision redovisas och kommenteras regelbundet, bl.a. i Konjunkturinstitutets årsredovisning. För prognoserna för BNP-tillväxten bedöms ett absolut medelfel som högst är mellan 0,5 och 1,0 procentenheter, mätt som ett genomsnitt över några år, vara godtagbart. Konjunkturinstitutet arbetar f.n. med att utveckla användningen av kvantitativa precisionsmått och -mål, se avsnitt 9.5.2.

Ekonomiska rådet skall bidra till målet för området genom att ta initiativ till och presentera forskning och utredningsarbete av särskilt intresse för den ekonomiska politikens utformning.

Vidare skall Ekonomiska rådet bistå Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet med råd i vetenskapliga frågor. Genom sin verksamhet skall Ekonomiska rådet fungera som en länk mellan Finansdepartementet respektive Konjunkturinstitutet och den nationalekonomiska forskningen.

9.3 Politikens inriktning

Inom den makroekonomiska prognos- och analysverksamheten prioriteras fortsatt förbättrad prognosprecision genom utveckling och fördjupning av den ekonomiska analysen samt genom fortsatt metod- och modellutveckling.

Inom den miljöekonomiska verksamheten ges särskild vikt åt utvecklingen av och analys med modeller för beräkningar av samhällsekonomiska kostnader vid förändringar av energi- och miljöpolitik.

9.4 Insatser

9.4.1 Insatser inom politikområdet

ESV:s uppdrag inom verksamhetsområdet är att tillgodose statsmakternas behov av information om den statliga ekonomin. ESV lämnar underlag till regeringen i form av prognoser beträffande statsbudgeten, månadsvis och årlig uppföljning av statsbudgetens utfall samt underlag för årsredovisning för staten. ESV producerar även finansstatistik avseende den statliga verksamheten som underlag till nationalräkenskaperna.

Konjunkturinstitutet bedriver regelbunden prognosverksamhet samt utvecklar metoder och modeller för prognoser och makroekonomiska analyser. Institutet publicerar också barometerundersökningar av företag och hushåll samt arbetar med frågor som rör den ekonomiska statistikens kvalitet och utveckling. Inom det miljöekonomiska området genomför Konjunkturinstitutet analyser och utvecklar metoder. Konjunkturinstitutet lämnar också visst bistånd till Regeringskansliet.

Ekonomiska rådet anordnar konferenser och seminarier på aktuella ekonomisk-politiska teman samt bedriver och initierar egen forskning.

9.4.2 Insatser utanför politikområdet

Prognos- och uppföljningsverksamhet bedrivs även utanför detta verksamhetsområde och av såväl statliga myndigheter som av andra aktörer. Bland de statliga myndigheterna kan nämnas Regeringskansliet och Riksgäldskontoret. Även ett stort antal andra myndigheter med ansvar för anslag och transfereringar bedriver en relativt omfattande prognosverksamhet som bl.a. utgör underlag för arbetet med statsbudgeten.

Resultaten av insatserna inom verksamhetsområdet är i stor utsträckning beroende av underlag från myndigheter utanför politikområdet samt från företag, organisationer m.fl. De prognoser och analyser som produceras inom verksamhetsområdet är i sin tur ett viktigt beslutsunderlag för många olika aktörer i samhället.

9.5 Resultatbedömning

9.5.1 Resultat

Den genomsnittliga precisionen i de prognoser som Konjunkturinstitutet gjorde under 2002 och 2003 för den makroekonomiska utvecklingen under 2003 redovisas för tre nyckelvariabler i den sista kolumnen i tabell 9.1. Träffsäkerheten i prognoserna för BNP-tillväxten låg i linje med resultatet för 2002 och medelvärdet för svenska prognosinstitut. För inflationen var precisionen något bättre för 2003 än för föregående år och något bättre än prognostikernas genomsnitt.

När det gäller arbetslösheten var de prognoser som gjordes under 2002 alltför optimistiska, varför genomsnittsprecisionen för denna variabel var lägre än den varit de senaste åren. Detta gäller både för Konjunkturinstitutet och för genomsnittet av svenska prognosinstitut.

Tabell 9.1 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år

Medelvärde av absoluta prognosfel för Konjunkturinstitutet samt ett medelvärde för svenska prognosinstitut. Procentenheter.

	1999	2000	2001	2002	2003
BNP, volymutveckling, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,8	0,5	1,6	0,7	0,7
- Medelvärde	1,0	0,6	1,6	0,5	0,6
Arbetslöshet, nivå, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,5	0,3	0,1	0,2	0,5
- Medelvärde	0,5	0,4	0,2	0,2	0,5
Inflation, KPI, årsmedelvärde, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,4	0,3	0,8	0,4	0,1
- Medelvärde	0,5	0,2	0,6	0,3	0,3

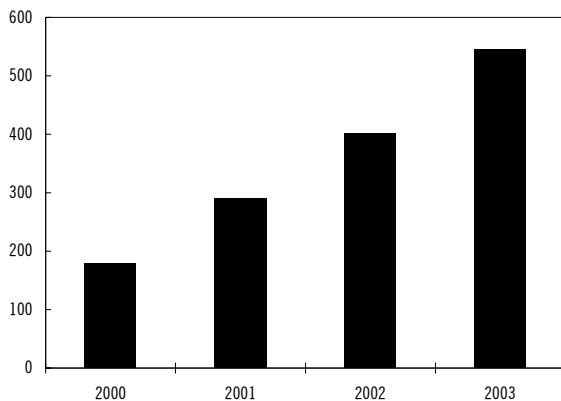
Utvecklingsinsatserna inom det makroekonomiska området inriktades under 2003 huvudsakligen på att dels ta i bruk den makroekonomiska modellen Kimod, dels fördjupa analysen av lönebildningen och arbetsmarknadens funktionsätt, framför allt som underlag för den årliga s.k. lönebildningsrapporten.

Modellen Kimod (tidigare benämnd Micmac), som är avsedd för makroekonomiska simuleringar och stöd för medelfristiga kalkyler, togs i bruk i samband med 2003 års rapport om de samhällsekonomiska förutsättningarna för lönebildningen.

Arbetet för att nå målet om att öka prognosernas och analysernas tillgänglighet bedöms även under 2003 ha gett goda resultat. Bland annat har Konjunkturinstitutet utvecklat en "konjunkturportal" på Internet där utfall för vissa makroekonomiska nyckelvariabler kommenteras översiktligt. Antalet besök på institutets webbplats har fortsatt att öka (se diagram 9.1).

Diagram 9.1 Antal sidbesök på Konjunkturinstitutets webbplats

Tusental per år

Konjunkturinstitutets miljöekonomiska arbete har under året lett till flera forskningsrapporter som bl.a. rör utveckling av miljöräkenskaper samt analys av miljöpolitiska åtgärder med hjälp av simuleringsmodellen EMEC. Inom det senare området har institutet bl.a. utfört analyser inför kontrollstationen 2004 för delmålet för begränsad klimatpåverkan av växthusgaser.

ESV har under året vidareutvecklat sina budgetprognoser. Dessa har inriktats mot statsbudgetens saldo och utgiftstaket. Under året har också ytterligare ansträngningar gjorts för att i ett tidigt skede uppmärksamma faktorer som mer långsiktigt har betydelse för statsbudgetens utveckling. En genomlysning har gjorts av effekter på de statliga finanserna av en ändrad ålderssammansättning. Metodutveckling har skett av statens inkomster från bolagsskatt. En närmare kontakt har knutits med Europeiska kommissionen för att få snabb och tillförlitlig information angående Sveriges EU-avgift. Ett närmare samarbete har även utvecklats med Riksgäldskontoret för information om utbetalningen till EU.

Arbetet med att säkerställa hög kvalitet i underlaget till årsredovisningen till staten har fortsatt genom bl.a. utveckling av interna arbetsrutiner och vidareutveckling av motparts-

avstämningarna mellan de statliga myndigheterna. En fortsatt anpassning av svensk finansstatistik har skett till kraven i det europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS 95).

Under 2003 utkom två nummer av Ekonomiska rådets engelskspråkiga tidskrift *Swedish Economic Policy Review* (SEPR). Dessa innehöll uppsatser om effekter av avregleringar på varu- och tjänstemarknaden och av hyresregleringar. Under 2003 anordnade Ekonomiska rådet två vetenskapliga konferenser dels om effekter av skolpolitiska reformer, dels om orsaker till och åtgärder mot sjukfrånvaron. Ekonomiska rådet har haft möten med finansministern vid fyra tillfällen under 2003 samt haft regelbundna lunchmöten och seminarier på Finansdepartementet där aktuella ekonomisk-politiska ämnen behandlats.

Ekonomiska rådet har bistått i arbetet med Långtidsutredningen 2003/04 (SOU 2004:19) samt skrivit ett remissyttrande till EMU-utredningen (SOU 2002:16). Några av Ekonomiska rådets ledamöter har dels deltagit som experter i referensgrupperna till ESO:s rapporter om regelhantering vid avregleringar och studier av marginaleffekter, dels hållit ett externt seminarium om välfärd och ett om finanspolitik.

9.5.2 Analys och slutsatser

När olika konjunkturbedömares prognosprecision skall jämföras är det olämpligt att utgå från resultaten för ett enskilt år, eftersom tillfälligheter och skillnader i prognostidpunkter får stort genomslag. I tabell 9.2 redovisas därför femåriga glidande medelvärden för de olika svenska institutens prognosfel.

Tabellen visar att Konjunkturinstitutets precision ligger ungefär i nivå med genomsnittet för svenska prognosinstitut. När det gäller BNP-tillväxt och inflation drar det svårbedömda året 2001 upp medelfelen såväl för Konjunkturinstitutet som för nästan alla andra prognostiker.

De olika svenska prognosinstitutens bedömningar är inte oberoende av varandra. Konjunkturinstitutets rapporter och databaser används i stor utsträckning av andra prognostiker som underlag och utgångspunkt för prognoserna. En utförligare diskussion om svenska konjunkturbedömares precision återfinns i 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100 bil. 1 avsnitt 13).

Tabell 9.2 Precision i prognoser för BNP, inflation och arbetslöshet gjorda våren och hösten före aktuellt år samt våren och hösten under aktuellt år

Femåriga glidande medelvärden av absoluta prognosfel för Konjunkturinstitutet samt ett medelvärde för svenska prognosinstitut. Procentenheter.

	1999	2000	2001	2002	2003
BNP, volymutveckling, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,5	0,5	0,7	0,7	0,8
- Medelvärde	0,6	0,6	0,8	0,8	0,9
Arbetslöshet, nivå, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3
- Medelvärde	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3
Inflation, KPI, årsmedelvärde, procent					
- Konjunkturinstitutet	0,7	0,7	0,6	0,5	0,4
- Medelvärde	0,8	0,8	0,6	0,5	0,4

För att möjliggöra en ökad användning av kvantitativa precisionsmått vid framtida målformulering och utvärdering har regeringen gett Konjunkturinstitutet i uppdrag att vidareutveckla metoder och mått lämpliga för detta. Institutet har lämnat en delrapport om arbetet i årsredovisningen för 2003. Arbetet fortsätter

och inriktas på att inslaget av kvantitativa mått skall kunna öka från och med 2005.

Målen för de makroekonomiska prognosernas precision bedöms vara uppfyllda. När det gäller de kvalitativa målen för den makroekonomiska prognosverksamheten kan det konstateras att institutets fortsatta arbete med att fördjupa analysen inom de prioriterade områdena gett goda resultat. Och målen bedöms vara uppfyllda.

Regeringen anser sammanfattningsvis att Konjunkturinstitutet har uppnått sina delar av målet för verksamhetsområdet.

Regeringen bedömer ESV:s prognoser som ändamålsenliga och att de har tillräckligt hög precision. Det stöd och underlag som lämnats från ESV har en hög kvalitet. Regeringen sammanfattningsvis att ESV:s mål för verksamhetsområdet är uppfyllda.

Enligt regeringens bedömning har Ekonomiska rådet under 2003 bidragit till områdets mål och uppnått sitt verksamhetsmål. Regeringen anser att de konferenser, lunchmöten och seminarier som Ekonomiska rådet anordnat har varit betydelsefulla och ändamålsenliga samt sammantaget bidragit till att förbättra underlaget för den ekonomiska politiken. Ekonomiska rådets verksamhetsberättelse bedöms vara tillfredsställande.

10 Fastighetsförvaltning

10.1 Omfattning

Fastighetsförvaltning omfattar endast förvaltning av de fastigheter som av försvarspolitiska, kulturhistoriska eller andra skäl inte ansetts lämpliga att förvalta i bolagsform, bl.a. regeringsbyggnader, länsresidens, ambassader, de kungliga slotten, museer, teatrar, monument, försvarsfastigheter, markområden samt vissa fastigheter som donerats till staten.

Kulturarvs- och vissa ändamålsfastigheter förvaltas av Statens fastighetsverk. Fortifikationsverket förvaltar fastigheter för försvarsändamål. Verksamheten finansieras uteslutande genom avgifter, dvs. hyresintäkter.

10.2 Mål

Målet för verksamhetsområdet uppnås genom en kostnadseffektiv statlig kapital- och fastighetsförvaltning. Det skall ske med rimligt risktagande samt med likvärdig avkastning och service i jämförelse med andra alternativ. Målen för de fastighetsförvaltande verken är varianter av detta.

I korthet avser det bl.a. följande övergripande målsättningar:

- Fastigheterna skall förvaltas så att godushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås.
- Fastigheternas värden skall bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.

- Hyresgästerna skall ges ändamålsenliga och konkurrenskraftiga lokaler, mark och anläggningar.
- Verken skall uppfattas som goda och serviceinriktade hyresvärdar.
- Hänsyn till miljö och kulturmiljövärden skall i tillämpliga delar motsvara vad som gäller för andra stora fastighetsförvaltare.

De båda verken skall i sin verksamhet uppnå ett resultat efter finansiella poster som motsvarar en viss avkastning på genomsnittligt myndighetskapital. Avkastningskravet för verken 2004 ligger på drygt 6 procent. Målet när det gäller Statens fastighetsverks bidragsfastigheter är att på sikt minska underskottet för dessa. Fastighetsverket får belasta resultatet med högst 180 miljoner kronor för 2004. Bidragsfastigheterna är fastigheter som saknar förutsättningar att ge ett långsiktigt ekonomiskt överskott.

10.3 Politikens inriktning

De av riksdagen 1991 beslutade riktlinjerna som låg till grund för omorganisationen av statens fastighetsförvaltning 1993 gäller fortfarande.

Fortifikationsverket skall inom ramen för målen anpassa sin verksamhet till förändrade förutsättningar på grund av kommande försvarsbeslut.

På grund av den omställning av försvaret som pågår kommer ett stort antal fastigheter och mark att behöva avyttras under de kommande åren.

Dessa avyttringsbehov får inte leda till sådana vakansgrader och intäktsminskningar att de

ekonomiska målsättningarna för fastighetsförvaltningen hotas.

De båda fastighetsförvaltande myndigheternas soliditet skall på sikt sjunka. I dag uppgår Statens fastighetsverks soliditet till ca 40 procent medan Fortifikationsverkets soliditet är ca 45 procent.

10.4 Insatser

Statens fastighetsverk (SFV) och Fortifikationsverket (FortV) är de två största förvaltarna av statens byggnader. De förvaltar ett stort antal försvarsanläggningar med tillhörande byggnader samt olika kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Omfattning och förändring mot föregående år beträffande fastigheternas värde framgår av tabellen 10.1.

Tabell 10.1 Statens byggnader, mark och annan fast egendom

Tusental kronor

	2003	2002	2001	2000
Staten totalt	37 160	34 369	31 391	35 178
- varav SFV	10 713	10 759	10 854	10 725
- varav Fortv	9 670	9 475	9 727	10 324
SFV och Fortv:s andel	54,9%	58,8%	65,6%	59,8%

Uppgifterna i tabellen bör tolkas med viss försiktighet då vissa tillgångar med kulturhistoriskt värde undantas från krav på att tas upp i balansräkningen.

Fastighetsverkets bokförda värde för byggnader, mark och annan fast egendom uppgick på balansdagen den 31 december 2003 till 10 712 miljoner kronor, vilket är en minskning med drygt 4 procent sedan 1998.

Fortifikationsverkets bokförda värde på byggnader, mark och annan fast egendom uppgick till 9 670 miljoner kronor, vilket är en minskning med knappt 11 procent sedan 1998 men en mindre ökning sedan föregående år.

Tabell 10.2 Fastighetsförvaltningens omfattning

	2001	2002	2003
Lokalarea (1000 m²)			
Kulturarvs- och bidragsfastigheter	1 638	1 652	1 654
varav inrikes hyresfastigheter	1 113	1 092	1 122
varav utrikes hyresfastigheter	157	155	155
varav bidragsfastigheter	398	405	377
Försvarsfastigheter ¹	4 080	3 760	3 680

Statens fastighetsverks lokalarea har ökat marginellt från ca 1 638 000 kvadratmeter lokalarea till drygt 1 654 000 kvadratmeter sedan 2001.

Uppgifterna om lokalarea för Fortifikationsverket omfattar enbart uthyrningsbar yta i det öppna beståndet. Sedan 1998 har Fortifikationsverkets verksamhet väsentligt minskat i omfattning beroende på försvarsbesluten 1996 och 2000. Antalet kvadratmeter BTA (bruttoarea) har under denna period minskat med 23 procent.

Översyn av ändamålshyror

Regeringen tillsatte den 12 september 2002 på riksdagens uppmaning en parlamentarisk kommitté med uppgift att utreda frågor om hyressättning av ändamålsfastigheter inom kulturområdet och universitets- och högskoleområdet. Kommittén har under våren 2004 överlämnat betänkandet Hyressättning av vissa ändamålsbyggnader (SOU 2004:28). Betänkandet har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

10.5 Resultatbedömning

10.5.1 Resultat

Tabell 10.3 Fastighetsförvaltningens kostnader

	2001	2002	2003
Verksamhetskostnad² (mkr)			
Kulturarvs- och bidragsfastigheter ³	1 569	1 514	1 780
varav inrikes hyresfastigheter	1 126	1 104	1 327
varav utrikes hyresfastigheter	174	182	201
varav bidragsfastigheter	269	228	252
Försvarsfastigheter ¹	1 910	2 146	2 075
Verksamhetskostnad (kr) per m²			
Kulturarvs- och bidragsfastigheter	940	901	1 076
varav inrikes hyresfastigheter	1 011	985	1 183
varav utrikes hyresfastigheter	1 110	1 164	1 297
varav bidragsfastigheter	675	567	668
Försvarsfastigheter ¹	468	571	564

¹Försvarsanläggningarna redovisas normalt som bruttototalarea, omräkningsfaktorn till lokalarea är 0,8.

²Inklusive avskrivningar och finansiella kostnader men exklusive fastighetsförsäljningar samt kostnader för skog och mark.

³Kostnader för avskrivningar och finansiella kostnader har fördelats mellan inrikes och utrikes fastigheter.

För 2003 uppgick Statens fastighetsverks resultat till ca 69 miljoner kronor. Av resultatet förklaras 45 miljoner av fastighetsförsäljningar.

Avkastningskravet till staten omfattade 154 miljoner kronor, vilket motsvarar 6,9 procent av genomsnittligt myndighetskapital. Det i förhållande till avkastningskravet låga resultatet förklaras av högre kostnader än förväntat för sanering av inomhusmiljön på Moderna museet och Arkitekturmuseet i Stockholm. I Statens fastighetsverks verksamhetskostnader 2003 ingår kostnader om 125 miljoner kronor för dessa saneringar.

Statens fastighetsverk har i skrivelse till regeringen (dnr. Fi2004/2721) redovisat kostnaderna för saneringen. De totala merkostnaderna för saneringen av museerna beräknas uppgå till 352 miljoner kronor vid utgången av 2004. I beloppet ingår, förutom projektering och saneringsåtgärder, även andra kostnader som hyra av tillfälliga lokaler och ersättningar till museerna.

Museerna har under våren 2004 flyttat tillbaka till lokalerna på Skeppsholmen i Stockholm.

Statens fastighetsverks s.k. bidragsfastigheter beräknas under 2004 belasta verkets resultaträkning med 180 miljoner kronor.

Verksamhetskostnaderna för Fortifikationsverket i tabellen ovan är hänförliga till det öppna beståndet.

Fortifikationsverkets resultat av verksamheten uppgick till ca 440 miljoner kronor, vilket är 160 miljoner kronor mer än budgeterat. Detta förklaras av bättre nettoresultat än budgeterat beroende på effektiviseringar och besparingar. Även räntenettet förbättrade resultatet avsevärt. Statens avkastningskrav uppgick till 258 miljoner kronor, vilket motsvarar 6,7 procent av genomsnittligt myndighetskapital.

10.5.2 Analys och slutsatser

Statens fastighetsverk har genomfört sina instruktionsenliga uppgifter och uppfyllt de övergripande målen och verksamhetsmålen.

Regeringen bedömer att Fortifikationsverket uppfyllt de krav regeringen ställt. Underhåll och drift har också genomförts i den omfattning som överenskommit med brukarna för att bevara fastigheternas funktionella och ekonomiska värde. Investeringar har i princip genomförts enligt investeringsplanen, dock har ett mindre antal investeringar förskjutits i tiden.

Erfarenhetsmässigt har det visat sig vara svårt att vid försäljning av ändamålsfastigheter återfå de kostnader som tidigare lagts ner eftersom marknadsvärdet är betydligt lägre än investeringskostnaderna för denna typ av särskilt anpassade byggnader. Regeringen bedömer att Fortifikationsverkets försäljningar genomförts affärsmässigt. En viktig förutsättning för att försvarsbesluten skall implementeras på ett effektivt sätt är att Fortifikationsverket avyttrar uppsagda fastigheter på ett sätt som minimerar eventuella förluster.

11 Budgetförslag

11.1 1:1 Konjunkturinstitutet

Tabell 11.1 Anslagsutveckling för 1:1 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifts- prognos	Anslags- sparande	Resultat (intäkt - kostnad)
2003	46 874		-574	
2004	Anslag	46 694		45 358
2005	Förslag	47 325		
2006	Beräknat	47 772 ¹		
2007	Beräknat	48 581 ¹		

¹ Motsvarar 47 325 tkr i 2005 års prisnivå.

Konjunkturinstitutet skall utarbeta tillförlitliga analyser och prognoser över den ekonomiska utvecklingen, bidra till att den ekonomiska statistiken håller god kvalitet samt bedriva visst miljöekonomiskt analys- och metodutvecklingsarbete. Konjunkturinstitutets verksamhet finansieras med anslag samt till en mindre del med avgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.2 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	1224	1714	-490
Prognos 2004	1240	1240	–
Budget 2005	1300	1300	–

Den avgiftsfinansierade verksamheten omfattar bland annat utredningsuppdrag, statistiktjänster och kurser. Avgifterna disponeras av Konjunkturinstitutet.

Regeringens överväganden

Tabell 11.3 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:1 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	46 694	46 694	46 694
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	631	1 078	1 887
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	47 325	47 772	48 581

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 47 325 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 47 772 000 kronor och för 2007 till 48 581 000 kronor.

11.2 1:2 Ekonomistyrningsverket

Tabell 11.4 Anslagsutveckling för 1:2 Ekonomistyrningsverket

Tusental kronor

År	Utfall	Utgifts- prognos	Anslags- sparande	Resultat (intäkt - kostnad)
2003	58 133		6 362	
2004	Anslag	86 371		88 458
2005	Förslag	95 849		
2006	Beräknat	88 459 ¹		
2007	Beräknat	89 922 ¹		

¹ Motsvarar 87 749 tkr i 2005 års prisnivå.

Ekonomistyrningsverket (ESV) är central förvaltningsmyndighet för ekonomisk styrning av statlig verksamhet samt för statliga myndigheters ekonomi- och personaladministrativa system. ESV är en stabsmyndighet som stöder såväl regeringen som myndigheterna.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.5 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	137 527	145 873	-8 346
(varav tjänsteexport)	(6 968)	(6 521)	(447)
Prognos 2004	128 933	129 307	-374
(varav tjänsteexport)	(7 815)	(7 360)	(455)
Budget 2005	131 624	131 500	124
(varav tjänsteexport)	(9 500)	(9 500)	(0)

Regeringens överväganden

Tabell 11.6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:2 Ekonomistyrningsverket

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	86 371	86 371	86 371
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	1 378	2 088	3 551
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	8 100	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	95 849	88 459	89 922

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas engångsvis med 8 100 000 kronor under 2005 för att finansiera investeringar och planerat utvecklingsarbete av informationssystemet Hermes.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 95 849 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 88 459 000 kronor och för 2007 till 89 922 000 kronor.

Regeringen avser att under 2005 återkomma till riksdagen med anledning av förestående förändringar av det samlade stabsstödet (se avsnitt 4.4).

11.3 1:3 Statskontoret

Tabell 11.7 Anslagsutveckling för 1:3 Statskontoret

Tusental kronor

2003	Utfall	81 785	Anslags-sparande	1 481
2004	Anslag	89 730	Utgifts-prognos	89 558
2005	Förslag	89 652		
2006	Beräknat	90 457 ¹		
2007	Beräknat	91 975 ¹		

¹ Motsvarar 89 652 tkr i 2005 års prisnivå.

Statskontoret är en central förvaltningsmyndighet för utrednings- och utvärderingsverksamhet och ett stabsorgan till regeringen. Dess uppgift är främst att utreda och utvärdera statlig och statligt finansierad verksamhet på regeringens uppdrag samt att bistå med förnyelse av statsförvaltningen och utveckling av den elektroniska infrastrukturen inom offentlig sektor. Statskontorets verksamhet finansieras till cirka 60 procent med anslag.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.8 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
SPAR-avgifter				
Utfall 2003 ¹	9 896	423	423	9 896
Prognos 2004	10 400	450	450	10 400
Budget 2005	–	–	–	–
Landstingsavtalen				
Utfall 2003 ²	7 781	–	–	7 781
Prognos 2004	7 870	–	–	7 870
Budget 2005	7 935	–	–	7 935

¹ Kostnaderna för SPAR belastar anslaget 1:3.

² Kostnaderna för landstingsavtalen belastar anslaget 1:4.

Fram till och med utgången av 2004 svarar Statskontoret för kanslifunktionen för Statens personadressregisternämnd (SPAR). Statskontoret svarar vidare för administrationen av vissa avtal som slutits mellan Statens förhandlingsnämnd och vissa landsting ("landstingsavtalen").

Tabell 11.9 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	47 736	45 798	1 938
Prognos 2004	45 500	48 500	-3 000
Budget 2005	45 500	45 500	–

Statskontorets kostnader för inköpssamordningen finansieras genom de avgifter som tas ut av de leverantörer som myndigheten träffar avtal med. Den avgiftsfinansierade inköpssamordningen redovisar ett totalt ackumulerat överskott på 14 526 000 kronor.

Statens personadressregisternämnd (SPAR)

Regeringens förslag: Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att regeringen får besluta om Statens personadressregisternämnds organisatoriska anknytning till annan statlig myndighet.

Skälen för regeringens förslag: En utredare har prövat förutsättningarna för att samordna Statens personadressregisternämnd (SPAR) med annan behandling av personuppgifter i staten och föreslagit att nämnden inte längre bör vara administrativt knuten till Statskontoret.

I samband med att myndigheten SPAR-nämnden inrättades, beslutade riksdagen (prop. 1984/85:225, bet. 1984/85:FiU4, rskr. 1985/86:215), att nämnden skulle vara administrativt knuten till Statskontoret.

Regeringen föreslår att regeringen i framtiden får besluta om till vilken myndighet SPAR-nämnden skall vara administrativt knuten. Regeringen delar utredningens uppfattning och avser att låta nämnden samordnas med liknande statlig behandling av personuppgifter – folkbokföringsverksamheten inom Skatteverket.

Regeringens överväganden

Tabell 11.10 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:3 Statskontoret

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	89 730	89 730	89 730
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	858	1 671	3 205
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	-936	-944	-960
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	89 652	90 457	91 975

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Anslaget 1:3 *Statskontoret* minskas med 936 000 kronor i samband med att SPAR förs från Statskontoret den 1 januari 2005.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 89 652 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 90 457 000 kronor och för 2007 till 91 975 000 kronor.

Regeringen avser att under 2005 återkomma till riksdagen med anledning av förestående förändringar av det samlade stabsstödet (se avsnitt 4.4).

11.4 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler

Tabell 11.11 Anslagsutveckling för 1:4 Täckning av merkostnader för lokaler

Tusental kronor

År	Utfall	563	Anslags-sparande	4 388
2003	Utfall	563	Anslags-sparande	4 388
2004	Anslag	425	Utgifts-prognos	592
2005	Förslag	425		
2006	Beräknat	425		
2007	Beräknat	425		

Statskontoret ansvarar för vissa lokalförsörjningsfrågor. De utgifter som belastar anslaget är hyror för vissa tomma lokaler för vilka staten har betalningsansvar till dess att avtalen går att avveckla. De huvudsakliga faktorer som styr utgifterna på området är avtalskonstruktionerna samt möjligheterna att hyra ut lokalerna i andra hand. Statskontoret disponerar anslaget.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 425 000 kronor. För 2006 och 2007 har anslaget beräknats till 425 000 kronor.

11.5 1:5 Statistiska centralbyrån

Tabell 11.12 Anslagsutveckling för 1:5 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor

2003	Utfall	420 162	Anslags-sparande	19 560
2004	Anslag	431 001 ¹	Utgifts-prognos	424 089
2005	Förslag	437 433		
2006	Beräknat	441 230 ²		
2007	Beräknat	446 565 ³		

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 437 416 tkr i 2005 års prisnivå.

³ Motsvarar 435 433 tkr i 2005 års prisnivå.

Statistiska centralbyrån ansvarar för den sektor-övergripande officiella statistiken och samordnar det statistiska systemet. Målet med verksamheten är lättillgänglig statistik av god kvalitet. Verksamheten omsluter ca 885 000 000 kronor, varav drygt hälften finansieras med avgifter.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.13 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	445 500	455 400	-9 900
(varav tjänsteexport)	(52 300)	(53 600)	(-1 300)
Prognos 2004	450 000	450 000	0
(varav tjänsteexport)	(52 000)	(52 000)	(0)
Budget 2005	450 000	450 000	0
(varav tjänsteexport)	(55 000)	(55 000)	(0)

Verksamheten omfattar bl.a. produktion av officiell statistik och annan statistik för andra statistikansvariga myndigheter och andra beställare samt tjänsteexport.

Regeringens överväganden

Tabell 11.14 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:5 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	429 501	429 501	429 501
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	5 932	9 729	17 064
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	2 000	2 000	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	437 433	441 230	446 565

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas engångsvis med 2 000 000 kronor under 2005 och 2 000 000 kronor 2006 för att genomföra delar av åtgärdsplanen för förbättring av den ekonomiska statistiken.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 437 433 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 441 230 000 kronor och för 2007 till 446 565 000 kronor.

11.6 1:6 Kammarkollegiet

Tabell 11.15 Anslagsutveckling för 1:6 Kammarkollegiet

Tusental kronor

2003	Utfall	81 216	Anslags-sparande	10 439
2004	Anslag	29 128	Utgifts-prognos	34 535
2005	Förslag	29 667		
2006	Beräknat	30 186 ¹		
2007	Beräknat	30 764 ¹		

¹ Motsvarar 29 667 tkr i 2005 års prisnivå.

Kammarkollegiet är en central förvaltningsmyndighet med uppgifter som tillståndsgivning, registrering och tillsyn samt bevakning av statens rätt och allmänna intressen. Kammarkollegiet skall också utgöra ett statligt egenregialternativ vad gäller administrativ service, kapitalförvaltning, försäkringsverksamhet och fordringsbevakning.

Kammarkollegiets verksamhet finansieras till drygt 70 procent med avgifter.

Utöver förvaltningsanslaget disponerar Kammarkollegiet ett 40-tal anslag inom 12 utgiftsområden för olika ändamål.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.16 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	238 926	208 002	30 924
Prognos 2004	260 820	235 420	25 400
Budget 2005	260 820	235 420	25 400

Den avgiftsbelagda verksamheten omfattar administrativ service, det statliga försäkringssystemet, fordringsbevakning, kapitalförvaltning, registrering av trossamfund samt upplösning av stiftelser.

Regeringens överväganden

Tabell 11.17 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:6 Kammarkollegiet

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	29 128	29 128	29 128
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	539	1 058	1 636
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	29 667	30 186	30 764

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 29 667 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 30 186 000 kronor och för 2007 till 30 764 000 kronor.

11.7 1:7 Nämnden för offentlig upphandling

Tabell 11.18 Anslagsutveckling för 1:7 Nämnden för offentlig upphandling

Tusental kronor

2003	Utfall	7 791	Anslags- sparande	405
2004	Anslag	7 957	Utgifts- prognos	8 038
2005	Förslag	8 375		
2006	Beräknat	8 088 ¹		
2007	Beräknat	8 220 ¹		

¹ Motsvarar 8 026 tkr i 2005 års prisnivå.

Nämnden för offentlig upphandling (NOU) skall verka för att offentlig upphandling bedrivs affärsmässigt, effektivt och lagenligt. NOU:s verksamhet finansieras i huvudsak med anslag.

Regeringens överväganden

Tabell 11.19 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:7 Nämnden för offentlig upphandling

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	7 957	7 957	7 957
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	68	131	263
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	350	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	8 375	8 088	8 220

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas engångsvis med 350 000 kronor under 2005 för att bl.a. finansiera informationsinsatser gällande antidiskrimineringsklausuler m.m.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 8 375 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 8 088 000 kronor och för 2007 till 8 220 000 kronor.

11.8 1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd

Tabell 11.20 Anslagsutveckling för 1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd

Tusental kronor

2003	Utfall	12 389	Anslags- sparande	805
2004	Anslag	12 853	Utgifts- prognos	13 416
2005	Förslag	12 661		
2006	Beräknat	12 800 ¹		
2007	Beräknat	13 021 ¹		

¹ Motsvarar 12 661 tkr i 2005 års prisnivå.

Statens kvalitets- och kompetensråd är en statlig förvaltningsmyndighet och ett stabsorgan till regeringen som skall stödja och stimulera arbetet med kvalitetsutveckling och kompetensförsörjning inom den statliga förvaltningen.

Verksamheten finansieras huvudsakligen med anslag, men även till viss del med avgiftsintäkter. Under 2003 uppgick avgiftsintäkterna till 3 541 000 kronor.

Myndigheten disponerar utöver ramanslaget ett äldreanslag: (1998) D3 *Bidrag till förnyelsefonder på det statligt reglerade området* under utgiftsområde 14 Arbetsliv. Vid utgången av budgetåret 2003 var 21 586 000 kronor oförbrukade på detta anslag.

Regeringens överväganden

Tabell 11.21 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:8 Statens kvalitets- och kompetensråd

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	12 853	12 853	12 853
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	-192	-53	168
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	12 661	12 800	13 021

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår ett anslag för 2005 på 12 661 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 12 800 000 kronor och för 2007 till 13 021 000 kronor.

Regeringen avser att under 2005 återkomma till riksdagen med anledning av förestående förändringar av det samlade stabsstödet (se avsnitt 4.4).

11.9 1:9 Ekonomiska rådet

Tabell 11.22 Anslagsutveckling för 1:9 Ekonomiska rådet

Tusental kronor

2003	Utfall	1 908	Anslags- sparande	1 488
2004	Anslag	2 415	Utgifts- prognos	2 666
2005	Förslag	2 098		
2006	Beräknat	2 463 ¹		
2007	Beräknat	2 503 ¹		

¹ Motsvarar 2 448 tkr i 2005 års prisnivå.

Ekonomiska rådet, som är knutet till Finansdepartementet, består av sex nationalekonomiska forskare samt Konjunkturinstitutets generaldirektör som adjungerad medlem. Verksamheten är anslagsfinansierad. Ekonomiska rådet söker dessutom externa medel för vissa aktiviteter.

Regeringens överväganden

Tabell 11.23 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:9 Ekonomiska rådet

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	2 415	2 415	2 415
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	33	48	88
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	-350	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	2 098	2 463	2 503

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

För 2005 har 350 000 kronor engångsvis omfördelats inom utgiftsområdet.

Regeringen föreslår ett anslag för 2005 på 2 098 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 2 463 000 kronor och för 2007 till 2 503 000 kronor.

11.10 1:10 Arbetsgivarpolitiska frågor**Tabell 11.24 Anslagsutveckling för 1:10 Arbetsgivarpolitiska frågor**

Tusental kronor

2003	Utfall	1 449	Anslags-sparande	3 405
2004	Anslag	2 458	Utgifts-prognos	4 561
2005	Förslag	2 458		
2006	Beräknat	2 458		
2007	Beräknat	2 458		

De utgifter som belastar anslaget är bl.a. medlemsavgifter för de sammordiska institutionerna, utgivning av författningssamling (AgVFS) och uppgifter i anslutning till utmärkelsen För nit och redlighet i rikets tjänst. Under anslaget har också medel beräknats för regeringens behov inom det arbetsgivarpolitiska området, såsom konsult- och utredningsuppdrag samt kostnader för vissa nämnder (främst arvoden) inom det arbetsgivarpolitiska området.

Under 2003 har anslaget huvudsakligen belastats för ersättningar för statistikuppgifter.

Regeringens överväganden

Anslaget är svårt att prognostisera beroende bl.a. av hur mycket uppgifter regeringen efterfrågar från Arbetsgivarverket. Kostnader för den av regeringen inrättade arbetsgruppen för Hälsa i staten belastar detta anslag. Liksom tidigare år belastar kostnader för Sveriges representant i Nordiska Ministerrådets program nordisk utbytestjänstgöring anslaget.

Medel för nämnder inom det arbetsgivarpolitiska området ingår sedan 2000 i anslaget. Till nämnderna betalas utgifter, i regel arvoden till ledamöter och ersättare m.m., för Statens ansvarsnämnd, Offentliga sektorns särskilda nämnd, Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd och Statens utlandslönenämnd.

Den huvudsakliga faktorn som styr utgifterna på området är hur arbetsbelastningen påverkar antalet sammanträden vid nämnderna eftersom de flesta arvoden utgår per sammanträde.

Med ledning av detta föreslår regeringen att anslaget för 2005 uppgår till 2 458 000 kronor. För 2006 och 2007 beräknas anslaget till 2 458 000 kronor.

11.11 1:11 Statliga tjänstepensioner**Tabell 11.25 Anslagsutveckling för 1:11 Statliga tjänstepensioner m.m.**

Tusental kronor

2003	Utfall	7 472 722	Anslags-sparande	129 759 ¹
2004	Anslag	7 714 000	Utgifts-prognos	7 761 000
2005	Förslag	8 220 000		
2006	Beräknat	8 556 000		
2007	Beräknat	9 028 000		

¹ Efter ändring av regleringsbrevet under 2004 har hela anslagssparandet dragits in.

Anslaget belastas med utgifter för personalpensionsförmåner, särskild löneskatt på pensionskostnader m.m. Personalpensionsförmånerna styrs av kollektivavtal. Inkomsterna utgörs främst av de försäkringsmässigt beräknade premier som statliga arbetsgivare fr.o.m. den 1 januari 1998 skall betala (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FiU1, rskr. 1996/97:53) och som redovisas under inkomsttiteln Statliga pensionsavgifter. Inkomsterna på inkomsttiteln motsvarar inte utgifterna på anslaget beroende på att de försäkringsmässigt beräknade premier som redovisas på inkomsttiteln avser beräknade pensionskostnader för aktiv personal för ett visst år medan anslaget belastas med de pensioner som utbetalas samma år.

Tabell 11.26 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	275 356	-279 681	-4 325
Prognos 2004	257 618	-281 191	-23 573
Budget 2005	236 935	-238 600	-1 665

Regeringens överväganden

Tabell 11.27 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 1:11 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	7 714 000	7 714 000	7 714 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	–	–	–
Övriga makroekonomiska förutsättningar	19 500	139 500	302 500
Volymer	110 500	311 500	585 500
Överföring till/från andra anslag	367 000	391 000	426 000
Övrigt	9 000	–	–
Förslag/beräknat anslag	8 220 000	8 556 000	9 028 000

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

Medelsbehovet för anslaget styrs främst av antalet förmånstagare, medelvärdet av den statliga kompletteringspensionen samt av basbeloppsförändringar. Löneutvecklingen har betydelse för nytillkomna förmånens storlek. Beräknat utfall för 2004 överstiger anvisat belopp främst beroende på att kostnadsregleringen mellan stat och kyrka och pensionsöverföringar till EU inte genomfördes under 2003 som beräknat.

Sedan 2003 kompliceras prognostiseringen av anslagsförbrukningen dels av ett nytt statligt pensionsavtal, dels av nya samordningsregler mellan den nya allmänna pensionen och den statliga tjänstepensionen.

Det makroekonomiska antagande som har absolut störst inverkan på anslaget är prisbasbeloppet. En beräknad höjning av detta medför en ökad belastning på anslaget. Kommande generationsskifte avspeglar höjningen av volymer som påverkar anslaget storlek. I posten övrigt återfinns belastningar av engångskaraktär, såsom EU-överföringar.

Med anledning av att personalen hos de allmänna försäkringskassorna fr.o.m. den 1 januari 2005 inordnas i det statliga tjänstepensionssystemet tillförs anslaget 1:11 Statliga tjänstepensioner m.m. 367 000 000 kronor från anslaget 19:6 Försäkringskassan (utgiftsområde 10).

Med ledning av ovanstående föreslår regeringen att anslaget för 2005 blir 8 220 000 000. Anslaget för 2006 har beräknats till 8 556 000 000 kronor och för 2007 till 9 028 000 000 kronor.

11.12 Statens fastighetsverk

Statens fastighetsverk är en central förvaltningsmyndighet med uppgift att förvalta det fastighetsbestånd som regeringen bestämmer. Det övergripande målet för verket är att förvaltningen skall ske på det sätt som innebär god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet samtidigt som fastigheternas värden i vid mening bevaras. Förvaltningen av fastigheter skall utgå från att tillgodose en primärverksamhets behov av lokaler och optimera brukarens nytta av de resurser som läggs ner på lokalanskaffningen. Statens fastighetsverks verksamhet finansieras fullt ut med avgiftsinkomster.

Redovisning av uppgifter om det ekonomiska läget

Tabell 11.28 Uppgifter om det ekonomiska läge för Statens fastighetsverk

Miljoner kronor

	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002	Utfall 2003	Prognos 2004	Budget 2005
Utnyttjad låneram	4 900	4 900	5 511	5 948	7 600	10 000
Utnyttjad andel av låneram (%)	70,0	70,0	78,7	85,0	97,4	100
Totala intäkter	1 777	1 790	1 843	1 974	1 926	1 903
Totala kostnader	1 625	1 652	1 611	1 906	1 858	1 833
Resultat	151	138	233	69	68	70

Planerade större investeringar

Inrikes fastigheter

Regeringen har den 7 april 2004 överlämnat en proposition om Anpassningar med anledning av en ny statlig myndighet för socialförsäkringens administration (prop. 2003/04:152). Regeringen har bland annat föreslagit att staten per den 1 januari 2005 skall överta de fastigheter, tomt-rätter och bostadsrätter som de allmänna försäkringskassorna i dag äger. Statens fastighetsverk föreslås tills vidare sköta förvaltningen av egendomarna för statens räkning. Inför övertagandet skall fastighetsbeståndet inventeras och värderas. Regeringen uppdrog den 2 september 2004 till Statens fastighetsverk att inventera vilka fastigheter som försäkringskassorna i dag är lagfarna ägare till. Verket skall också förbereda över-

tagandet av fastigheterna per den 1 januari 2005. Det i investeringsplanen nedan upptagna beloppet 1 580 miljoner kronor bör därför betraktas som en mycket preliminär uppskattning av fastighetsbeståndets värde.

Botanhuset som tillhör Nordiska riksmuseet skall restaureras under 2006-2008 till en uppskattad kostnad av 52 miljoner kronor.

Den sedan länge planerade renoveringen och ombyggnaden av fastigheterna som utgör de s.k. regeringsbyggnaderna kommer att påbörjas under 2004 och 2005. Arbetet omfattar i detta skede kv. Loen, kv. Björnen och kv. Brunkhalsen i Stockholm. Fastigheten Blåmannen 21 i Stockholm, som nyligen förvärvades, kommer under 2005 att iordningställas för Regeringskansliets behov. Beräknade investeringar uppgår till 320 miljoner kronor.

Utbyggnad och renovering av anstalterna Färingsö och Svartsjö i Ekerö kommun utanför Stockholm avses ske. Investeringarna beräknas uppgå till 44 miljoner kronor.

Utrikes fastigheter

Utredning pågår om en gemensam ambassadanläggning för Sverige och Norge i Hanoi, Vietnam. Att bygga om den nuvarande fastigheten anses bli för dyrt då det kräver omfattande grundförstärkningsarbeten.

Låneram

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att besluta om att Statens fastighetsverk får ta upp lån i Riksgäldskontoret inom en ram av högst 10 000 000 000 kronor för investeringar i fastigheter m.m.

Skälen för regeringens förslag: Statens fastighetsverk disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2004 om 7 800 miljoner kronor för investeringar i mark, anläggningar och lokaler. Redovisad plan för investeringar bygger på investeringsbehov som angetts av brukarna. Statens fastighetsverk tar årligen upp lån för att finansiera de löpande investeringarna.

Den osäkerhet som vidlåder invärderingen av Försäkringskassans fastigheter innebär att regeringen bedömer det som angeläget att öka verkets låneram till högst 10 000 000 000 kronor

för 2005, för att säkra en finansiering av fastigheterna. Amortering av statskapital kommer att göras till ett belopp som motsvarar nettovärdet av de övertagna fastigheterna.

Investeringsplan

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner följande investeringsplan för Statens fastighetsverk.

Tabell 11.29 Investeringsplan för Statens Fastighetsverk 2004-2007

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Inrikes	487	1 357	2 313	562	530
Utrikes	19	52	187	548	57
Mark	13	13	18	19	13
Summa investeringar	519	1 422	2 518	1 129	600
Summa finansiering via lån	519	1 422	2 518	1 129	600
Pågående projekt, därav:	519	1 422	587	212	160
- Blåmannen 21	-	999	172	133	-
Nya större projekt för prövning, därav:	-	-	1 931	917	440
Försäkringskassans fastigheter	-	-	1 580	-	-
Regeringsbyggnader Kv. Loen, Kv. Björnen och Kv. Brunkhalsen	6	7	22	70	180
Färingsö och Svartsjö	-	-	38	6	-
Botanhuset	-	2	1	5	31
Tekniska museet	-	-	22	-	-
Ambassad, Hanoi	-	1	15	50	-

11.13 Fortifikationsverket

Fortifikationsverket är en central förvaltningsmyndighet med huvuduppgift att förvalta statens fastigheter avsedda för försvarsändamål, s.k. försvarsfastigheter. Fastigheterna skall förvaltas så att god hushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås, att ändamålsenliga mark-, anläggnings- och lokalresurser kan tillhandahållas på för brukaren konkurrenskraftiga villkor samt att fastigheternas värden bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå. Forti-

fikationsverkets verksamhet finansieras fullt ut med avgiftsinkomster.

Redovisning av uppgifter om det ekonomiska läget

Tabell 11.30 Uppgifter om det ekonomiska läget för Fortifikationsverket

Miljoner kronor

	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002	Utfall 2003	Prognos 2004	Budget 2005
Utnyttjad låneram	2 950	3 942	4 554	5 234	6 100	6 525
Utnyttjad andel av låneram (%)	72	90,1	89,6	92,2	96,1	100
Totala intäkter	3 778	3 116	3 164	3 060	2 970	2 958
Totala kostnader	2 992	2 520	2 709	2 620	2 632	2 598
Resultat	786	597	456	440	338	360

Låneram

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret inom en ram av högst 6 525 000 000 kronor för investeringar i mark, anläggningar och lokaler.

Skälen för regeringens förslag: Fortifikationsverket disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2004 om 6 200 miljoner kronor för investeringar i mark, anläggningar och lokaler.

Nedanstående plan för investeringar bygger på det investeringsbehov som angetts av brukarna. Låneramen bör därför ökas med 325 miljoner kronor. Osäkerheten kring låneramsbehovet är stor med anledning av kommande försvarsbeslut.

Investeringsplan

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner följande investeringsplan för Fortifikationsverket.

Tabell 11.31 Investeringsplan för Fortifikationsverket 2004–2007

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Prognos 2004	Budget 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
Nybyggnad	315	195	450	550	550
Ombyggnad	568	500	450	450	450
Anskaffning	–	5	–	–	–
Summa investeringar	883	700	900	1000	1000
Betalplan	151	95	130	100	130
Lån	732	587	770	900	870
Förskottshyra	–	18	–	–	–
Summa finansiering	883	700	900	1000	1000

Med hänsyn till kommande försvarsbeslut är det för närvarande inte möjligt att precisera ovanstående investeringar. Regeringen avser att senare återkomma med information om vilka enskilda större investeringar som blir aktuella.

12 Politikområde Finansiella system och tillsyn

12.1 Omfattning

Politikområdet finansiella system och tillsyn omfattar flera olika verksamheter.

Reglering och tillsyn av det finansiella systemet omfattar den verksamhet som bedrivs inom ramen för Finansinspektionen (FI). Därtill ingår Bokföringsnämndens (BFN) normgivning i redovisningsfrågor samt det i denna proposition föreslagna Finansmarknadsrådet (FMR).

Statsskuldsförvaltning omfattar den verksamhet som Riksgäldskontoret bedriver för upplåning och förvaltning av statsskulden.

Statliga garantier omfattar främst Riksgäldskontorets (RGK) utfärdande och förvaltning av garantier och lån med kreditrisk. Till området räknas även vissa särskilda garantiåtaganden.

Övrig finansiell förvaltning omfattar verksamheterna in- och utlåning samt statens betalningssystem (statens internbank) i Riksgäldskontoret, insättningsgaranti och investerarskydd inom Insättningsgarantinämnden (IGN) samt verksamheten inom Premiepensionsmyndigheten (PPM).

Internationella finansiella institutioner omfattar institutioner som Nordiska investeringsbanken (NIB), Europeiska utvecklingsbanken (EBRD), Europarådets utvecklingsbank (CEB), Världsbanken (IBRD) och Europeiska investeringsbanken (EIB).

Tillsyn av spelmarknaden omfattar Lotteriinspektionens tillståndsgivning, kontroll och tillsyn av spelmarknaden m.m.

12.2 Utgiftsutveckling

Tabell 12.1 Utgiftsutveckling för politikområdet Finansiella system och tillsyn

Miljoner kronor

	Utfall 2003	Budget 2004 ¹	Prognos 2004	Förslag 2005	Beräknat 2006	Beräknat 2007
<i>Anslag inom utgiftsområde 2</i>						
2:1 Finansinspektionen	173,2	175,2	179,4	178,4	175,2	178,2
2:2 Insättningsgarantinämnden	6,5	5,6	7,6	7,5	7,6	7,8
2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader	263,3	261,3	277,0	265,6	269,9	275,0
2:4 Bokföringsnämnden	8,9	8,0	8,3	8,2	8,2	8,4
2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner	58,9	56,0	57,7	56,0	–	–
2:6 Avsättning för garantiverksamhet	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
2:7 Finansmarknadsrådet	–	–	–	1,0	1,0	1,0
Totalt för politikområdet inom utgiftsområde 2	512,3	507,5	531,4	518,0	463,4	471,4
<i>Anslag inom utgiftsområde 17</i>						
2:2 Lotteriinspektionen	36,9	41,7	41,1	42,2	42,6	43,4
Totalt för politikområde Finansiella system och tillsyn (Uo 2 och 17)	549,2	549,2	572,6	560,3	506,0	515,1

¹ Inklusive tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i denna budgetproposition.

Budgetförslaget 2005–2007 påverkas av följande:

- Pris- och löneomräkning (ca 6 miljoner kronor 2005).
- Inrättandet av Finansmarknadsrådet, finansierat via Riksgäldskontoret och Insättningsgarantinämnden med totalt 1 miljon kronor.
- Tillfällig förstärkning av Finansinspektionen, som delvis motverkas av återföring av medel till Riksgäldskontoret och Insättningsgarantinämnden.
- Sista inbetalningen av kapitalhöjningen i Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) 2005.

12.3 Mål

Målet för politikområdet är;

- att det finansiella systemet skall vara effektivt och tillgodose såväl samhällets krav på stabilitet som konsumenternas intresse av ett gott skydd,
- att tillsynen skall bedrivas effektivt,
- att kostnaderna för statsskulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken beaktas, samt
- att statens finansförvaltning bedrivs effektivt.

Målet för politikområdet fastställdes i samband med beslut om budgetproposition för 2001 (prop. 2000/01:1, utg. omr. 2, 2000/01:FiU2, rskr 2000/01:123).

12.4 Politikens inriktning

Politikens inriktning beskrivs utförligt i respektive verksamhetsområde.

12.5 Insatser

Ett av de viktigaste statliga medlen för att nå målen inom politikområdet är myndighetsutövning i olika former (normgivning, tillsyn, tillståndsgivning), vilket i olika utsträckning förekommer inom Finansinspektionen, Bokföringsnämnden och Lotteriinspektionen. Vidare förmögenhetsförvaltning, dvs. skuld- och garantiförvaltning samt pensionssparande inom Riksgäldskontoret, IGN och PPM.

Det andra viktiga medlet är nationell och internationell normgivning. Inom politikområdet sker flera förändringar under planeringsperioden, som berör verksamheterna vid främst Finansinspektionen, Bokföringsnämnden och Lotteriinspektionen.

Inom den finansiella sektorn pågår ett omfattande lagstiftningsarbete till följd av aktionsplanen med syfte att skapa en integrerad finansiell marknad inom EU.

Ett antal insatser inom ramen för Statens offentliga utredningar (SOU), antingen genom beslutade direktiv eller genomförda utredningar eller i Departementsserien (Ds) åren 2003-2004, berör särskilt verksamheten inom området. Det avser bl.a. följande utredningar:

- Översyn av reglerna för försäkringsföretag (dir 2003:125),
- Nya bestämmelser för försäkringsförmedling (Ds 2004:10),
- Moderniserade solvensregler för försäkringsföretag (SOU 2003:84),
- En utredning ser över frågor om värdepappersprospekt (dir 2004:41),
- Premiensionssystemets funktion (2004:77),
- Marknadsmisbruk (SOU 2004:69),
- Näringslivet och förtroendet (SOU 2004:47),
- IAS-utredningen Internationella redovisningsstandarder (2003:71),
- Finansiella säkerheter (Ds 2003:38),
- Insättningsgarantin (Fi 2004:02), och
- Översyn av spel- och lotteriområdet (Fi 2004:10).

Finansinspektionen, Bokföringsnämnden och Lotteriinspektionen medverkar också i regeringens handlingsprogram för att förenkla för företagen genom regelförenkling, minskat uppgiftslämnande, ökat myndighetssamarbete, kortare handläggningstider, ökad service och tillgänglighet m.m.

Exempel på väsentliga myndighetsinsatser och händelser i övrigt 2003-2004 som kan nämnas är:

- Nya regler för bankrörelseverksamhet har genomförts.
- Nya regler för kapitalkrav för banker och värdepappersbolag skall införas under de närmast kommande åren.
- Inom försäkringsområdet har regeringen tagit flera initiativ till att förstärka försäkringstagarnas ställning i livbolagen.
- Nya regler har genomförts för värdepappersfonder och specialfonder.
- Skärpta regler mot penningtvätt (prop. 2003/04:156).

- Invärderingen av äldre garantier har (i allt väsentligt) slutförts.
- Genomgripande omläggningar av det statliga betalningssystemet och lånehanteringen.
- Den ändrade inriktningen på redovisningsnormeringen och det påbörjade arbetet med att skapa fyra separata regelverk med redovisningsregler för olika (storleks-) kategorier av företag.
- Att Insättningsgarantinämnden för första gången hanterar ett ersättningsfall.
- Vissa pågående utredningar och rättsprocesser inom spelområdet.

12.6 Resultatbedömning

Ekonomiskt utfall

Politikrådets utfall för 2003 på 512 miljoner kronor var 28 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten (485 miljoner kronor) och ca 43 miljoner högre än 2002. Den främsta anledningen är att både för Finansinspektionen och Riksgäldskontoret blev kostnaderna högre än i statsbudgeten, bl.a. för att inspektionen erhöll medel i tilläggsbudget.

Det totala anslagssparandet har minskat kraftigt, främst genom två större indragningar.

De enskilda myndigheternas ekonomiska resultat och situation bedöms som bra eller tillfredsställande. Bl.a. har inte anslagskrediterna behövts utnyttjas.

Kostnadsutvecklingen, mätt som förändringar av driftskostnad per årsarbetskrafter, har i flertalet fall minskat kraftigt. En orsak är ökat personalantal i fyra myndigheter.

Endast med ett mindre undantag (Cassa Nova) har utfallet skett inom givna finansiella ramar och villkor.

Både BFN och IGN saknar låneram och räntekontokrediter. Återstående fyra myndigheter utnyttjade räntekontot under 2003, men mest för inlåning.

Endast PPM och RGK har särskilda krediter, varav främst en av PPM:s krediter har utnyttjats. Utnyttjandegraden av låneramar för anläggningstillgångar har varierat kraftigt mellan myndigheterna (40–90 procent).

I huvudsak utomstatliga inkomster av avgifter och andra ersättningar finansierar betydande

delar av PPM och Riksgäldskontoret. Finansinspektionen, Lotteriinspektionen och Insättningsgarantinämnden levererade ca 206 miljoner kronor mot inkomsttitel, vilket är ca 10 miljoner kronor lägre än motsvarande anslagsförbrukning för myndigheterna. Inkluderas även Riksgäldskontorets inleveranser mot inkomsttitel ökar inleveranserna till knappt 3 600 miljoner, varav 69 miljoner kronor avsåg rörelseöverskott för garantiverksamheten. Till detta kan läggas Nordiska Investeringsbankens (NIB) aktieutdelning på ca 145 miljoner kronor. Finansinspektionen har även erhållit medel för förbättringar inom civil beredskap.

Resultat i verksamheten

Den löpande verksamheten inom området har i allt väsentligt bedrivits enligt plan.

Riksgäldskontoret och PPM redovisar volymökningar för en eller flera ärendegrupper.

Bokföringsnämnden har omprioriterat i sin verksamhet till förmån för arbetet med den kommande nya strukturen på redovisningsregelverket.

Kundernas omdömen har undersökts i två fall. Finansinspektionen har ett oförändrat men blandat omdöme beroende på kategori. Statens internbank vid RGK har fått mycket positiva omdömen.

Vissa övriga verksamhetsresultat

Politikområdets resultat i Ekonomistyrningsverkets ekonomiadministrativa värdering för 2003, var likvärdigt med resultatet 2001–2002. PPM var också en av de totalt 22 myndigheter som klarade alla EA-frågor.

När det gäller myndigheternas e-tjänster har Riksgäldskontoret, PPM och Finansinspektionen ett klart bättre totalresultat än förra årets bedömning. PPM och Riksgäldskontoret finns även med bland de 20 mest utnyttjade statliga webbplatserna. Dessa myndigheter och även Lotteriinspektionens webbplatser har också fått relativt goda omdömen för innehåll och funktionalitet.

Personalomsättningen har i flertalet fall legat på rimliga nivåer. Efter att två år i rad minskat, har antalet sysselsatta ökat med ett trettioal personer (Finansinspektionen, PPM, LI) till ca 580

anställda i medeltal, motsvarande ca 520 årsarbetskrafter. Medelåldern i flertalet myndigheter är lägre än i staten som genomsnitt (41–42 år).

Sjukfrånvaron mellan myndigheterna inom området varierade mellan ca 1 och 3 procent, givet att uppgifter saknas för de båda minsta myndigheterna.

12.6.1 Analys och slutsatser

Majoriteten verksamhetsområden och myndigheter har i allt väsentligt uppfyllt målen. I mindre utsträckning har vissa delmål inte uppfyllts. Det gäller bl.a. viss ärendehandläggning, samt vissa brister i regelverket för lån med kreditrisk. I andra avseende har måluppfyllelsen varit svårbedömd, t.ex. tillsyn av spelmarknaden.

Som framgår av de efterföljande avsnitten ställs också ökade krav på normgivning och tillsyn inom de finansiella marknaderna samt spelmarknaden till följd av teknikutveckling och internationalisering.

Samtidigt förväntas i framtiden bl.a. ytterligare effektiviseringar kunna ske av det statliga betalningssystemet, utöver den effektivisering som hittills uppnåtts.

12.7 Revisionens iakttagelser

Inom politikområdet återfinns ett av den årliga revisionens totalt 19 revisionsinvändningar, dvs. väsentliga fel i årsredovisning och/eller förvaltning. Den årliga revisionens kritik avseende Riksgäldskontoret rör dels redovisningsbrister, dels ett mindre engångsvist anslagsöverskridande (Cassa Nova).

Årsredovisningarna för övriga myndigheter inom politikområdet har av Riksrevisionen bedömts vara i allt väsentligt rättvisande.

Området berörs vidare av effektivitetsrevisionens följande två revisionsrapporter:

- Premiensionens första år. (RIR 2004:16), se avsnitt 16.4.
- Den statliga garantimodellen (RiR 2004:4). Vad gäller garantimodellen och redovisningen av lån med kreditrisk, redovisas detta dels i kapitel 7 i volym 1, dels i Uo2, avsnitt 16.5.2 vad gäller avgiftsättningen och organisationsfrågor för insättningsgarantin och investerarskyddet.

13 Reglering och tillsyn av det finansiella systemet

13.1 Omfattning

Det finansiella systemet svarar för grundläggande ekonomiska funktioner som betalningsförmedling, kapitalallokering och hantering av risker. Ju bättre dessa fungerar desto större bidrag ger finanssektorn till den reala ekonomin. Reglering och tillsyn av det finansiella systemet omfattar reglering och tillsyn av finansmarknadens olika delar och avser i första hand den verksamhet som bedrivs inom ramen för Finansinspektionens och Bokföringsnämndens (BFN) ansvarsområde. Även förslaget om att inrätta ett särskilt Finansmarknadsråd (FMR), för bl.a. analys och diskussion kring finansmarknadsfrågor, tas upp inom detta område.

13.2 Mål

Finansinspektionen är central förvaltningsmyndighet för tillsyn över finansiella företag och marknader. De övergripande målen för Finansinspektionens verksamhet är bl.a.

- att bidra till ett stabilt och väl fungerande finansiellt system, samt
- att bidra till konsumentskyddet inom det finansiella systemet.

De åtgärder som Finansinspektionen vidtar i syfte att uppnå de övergripande målen skall vägas mot eventuella negativa effekter på det finansiella systemets effektivitet.

13.3 Politikens inriktning

Sambandet mellan tillväxt och en väl fungerande finansmarknad är tydligt. Inriktningen på politiken inom området är därför att skapa förutsättningar för en stabil, effektiv och konkurrenskraftig finansiell sektor. Den finansiella regleringen skall värna om stabiliteten i det finansiella systemet och trygga ett gott konsumentskydd. Regleringen skall också lägga grunden för en sund konkurrens, vilket främjar både effektiviteten och konsumentskyddet.

Regeringen redogjorde under förra året för sitt program för arbetet med den finansiella sektorn och för den prioriterade lagstiftningen inom området (skr. 2002/03:141).

Bokföringsnämnden skall även fortsättningsvis arbeta för att främja utvecklingen av god redovisningssed i företagens bokföring och offentliga redovisning. Nämndens verksamhet skall under 2005 inriktas mot förenklingar för små företag. Bokföringsnämnden kommer fram till och med 2005 att arbeta med att ta fram fullständiga regelverk för små bolag respektive övriga småföretag. Dessa regelverk skall innehålla regler som är enklare att följa och mer kortfattade än de regler som gäller för noterade företag.

13.4 Insatser

Den finansiella sektorn kännetecknas av en pågående förändring. Det sker en fortsatt inter-

nationalisering och samtidigt integreras de nationella marknaderna i EU allt mer. Nya produkter utvecklas och i Sverige har reformeringen av pensionssystemet gett fler människor en roll på finansmarknaden. Därmed får utvecklingen av aktiekurser och räntor ett större genomslag än tidigare.

Inom EU har det nu under flera år bedrivits ett intensivt arbete med att skapa regler för en integrerad finansmarknad. Reglerna ställer bl.a. större krav på tillsynsmyndigheterna genom att ansvaret fördjupas och breddas till fler områden.

Bank

Inom bankområdet har nyligen en genomgripande reform genomförts av rörelseregler och tillsyn. Syftet med reformen har varit att öka stabiliteten och förbättra riskhanteringen i bankverksamheten, samt att öppna för mer konkurrens och mångfald.

Reglerna för hur banker med svårigheter skall hanteras från statens sida bör utvecklas. Ett arbete pågår därför inom Regeringskansliet med att ta fram förslag som bygger på Banklagskommitténs slutbetänkande Offentlig administration av banker i kris (SOU 2000:66).

Regelverket inom den stabilitetsinriktade tillsynen som rör risker och kapital i de finansiella företagen genomgår för närvarande stora förändringar. Nya regler för kapitalkrav för banker och värdepappersbolag skall genomföras under de närmast kommande åren och utarbetas för närvarande inom EU. Enligt det av Europeiska kommissionen föreslagna regelverket kommer företagen, efter medgivande från Finansinspektionen, att kunna använda mer avancerade metoder för att beräkna kapitalkravet för kreditrisk samt det nytillkomna kapitalkravet för operativ risk. Tillsynen måste därmed också utvecklas för att passa de nya kraven.

Regeringen har föreslagit skärpta regler mot penningtvätt (prop. 2003/04:156). Förslagen innebär att skyldigheten att granska och rapportera misstänkta fall av penningtvätt utvidgas till företag som driver fondverksamhet och till vissa icke finansiella företag. Detta gäller verksamhet som bl.a. drivs av oberoende jurister, godkända och auktoriserade revisorer, skatterådgivare och fastighetsmäklare.

Regeringen har också aktivt följt hur svenska banker agerat i praktiken avseende betalnings-

överföringar inom Sverige och EES området. Finansinspektionen har haft flera uppdrag att rapportera om detta till regeringen. I ett uppdrag som Finansinspektionen har för närvarande skall de bl.a. granska svenska bankers uttag av avgifter/kostnader till kund i samband med automatuttag (Fi2004/5986). Regeringen lägger stor vikt vid en korrekt tillämpning av bestämmelserna.

Förslag förbereds också om hur tillsynen av så kallade finansiella konglomerat skall genomföras i syfte att förbättra tillsynen över företagsgrupper som bedriver flera olika typer av finansiell verksamhet. Förslaget kommer också att innehålla bestämmelser om utvidgad samordning och utökad informationsutbyte mellan tillsynsmyndigheterna inom EU.

Försäkring

Inom försäkringsområdet har regeringen tagit flera initiativ till att minska risken för intressekonflikter och förstärka försäkringstagarnas ställning i livbolagen. Nyligen infördes nya regler inom området (prop. 2003/04:109). Därutöver har ett förslag till lagstadgad flytträtt till skäliga avgifter för traditionell livförsäkring, fondförsäkring och individuellt pensionssparande (IPS) utarbetats inom Finansdepartementet. Förslaget remissbehandlas för närvarande (PM Fi2004/2598).

En genomgripande översyn pågår av de associationsrättsliga reglerna för försäkringsföretag (dir. 2003:125). Syftet är att ta fram förslag till en modern, tydlig och enhetlig reglering för de olika associationsformerna som finns i dag. Utredningen skall bl.a. analysera och överväga frågor som rör ägarstyrning, försäkringstagarnas inflytande och gränsdragningen mellan försäkringstagarnas och aktieägarnas intressen. Förslagen skall överlämnas senast i augusti 2005.

Förslag till nya bestämmelser för försäkringsförmedling har utarbetats (Ds 2004:10). Förslagen innebär bl.a. att försäkringsförmedling bara får bedrivas efter tillstånd och registrering. En försäkringsförmedlare skall uppfylla särskilda krav på kunskap, kompetens och lämplighet, samt omfattas av en ansvarsförsäkring. Förslagen planeras att genomföras under 2005.

Arbete pågår vidare med att utarbeta förslag till moderniserade solvensregler för försäkrings-

bolag utifrån Placeringsutredningens förslag om detta i utredningens slutbetänkande (SOU 2003:84). Syftet är att ge bättre skydd för försäkringstagarna genom att förbättra insynen och jämförbarheten och för att ge försäkringsbolagen större incitament att identifiera, mäta och hantera risker.

Värdepapper

Inom värdepappersområdet har flera förändringar initierats. En utredning (dir. 2004:90) är tillsatt med uppgift att se över frågor som rör värdepappersinstitut, börser och auktoriserade marknadsplatser. Utredningen skall också se över sanktionsmöjligheterna som Finansinspektionen har att tillgå vid överträdelser av reglerna på området och överväga behovet av samordning med sanktionerna inom på bankområdet. Utredningen skall redovisa sina förslag senast den 30 juni 2005.

Ett betänkande från Marknadsmisbruksutredningen har överlämnats (SOU 2004:69). Utredningen behandlar frågor om insiderhandel, obehörigt röjande av insiderinformation och otillbörlig marknadspåverkan. Förslagen innebär bl.a. att det straffbara området utvidgas samt att möjligheterna att upptäcka och beivra marknadsmisbruk förbättras. Utredningen föreslår också att Ekobrottsmyndighetens ansvar inom området ökas. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen planerar att lämna förslag till nya bestämmelser i en proposition under det kommande året.

En utredning ser över frågor som rör värdepappersprospekt (dir. 2004:41). Arbetet avser de prospekt som skall offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel på en bors eller marknadsplats. Utredningen är ett led i arbetet med att införa en integrerad marknad för finansiella tjänster och för att främja tillgången på riskkapital inom EU. Uppdraget skall redovisas under 2004.

Nyligen har en ny fondlagstiftning trätt i kraft om investeringsfonder (värdepappersfonder och specialfonder). Reglerna syftar till att säkerställa ett gott konsumentskydd för fondspararna samtidigt som de skall möjliggöra ett bredare utbud av fondprodukter. Förslagen har sin grund i det EG-direktiv som reglerar fondverksamhet, det s.k. UCITS-direktivet.

Övrigt

I övrigt har nya regler införts som skärper kraven på finansiell rådgivning till konsumenterna. Rådgivare är nu t.ex. skyldiga att avråda konsumenten från olämpliga placeringar och de råd som ges skall dokumenteras skriftligt.

I Förtroendekommissionens slutbetänkande – Näringslivet och förtroendet (SOU 2004:47) – föreslås att Finansinspektionen ges huvudansvaret för konsumentfrågorna inom det finansiella området. För närvarande är ansvaret delat mellan Finansinspektionen och Konsumentverket. Vidare föreslås en förstärkning av Konsumenternas försäkringsbyrå och Konsumenternas bank- och finansbyrå. Kommissionen föreslår också att BFN och Revisorsnämnden tillsammans skall bilda en ny myndighet, som utöver nuvarande uppgifter även skall ansvara för tillsynen av redovisning i börsnoterade bolag. Förslagen från kommissionen remissbehandlas för närvarande.

I betänkandet Framtida finansiella tillsyn (SOU 2003:22) behandlas frågan om tillsynsansvaret för redovisningen i noterade bolag. I utredningen föreslås att tillsynsansvaret skall läggas på BFN.

Enligt IAS-förordningen (EU-parlamentets och rådets förordning (EG) nr 1606/2002 om tillämpning av internationella redovisningsstandarder) samt EG-direktivet om öppenhet för noterade bolag är EU:s medlemsländer skyldiga att införa ett system för tillsyn av redovisningen i börsnoterade bolag. Bestämmelserna börjar gälla under 2005.

13.5 Resultatbedömning

Finansinspektionen skall bidra till stabiliteten i det finansiella systemet genom tillsyn av finansiella företag och marknader samt regel- och tillståndsgivning. Finansinspektionen skall vidare bidra till konsumentskyddet inom området. Inspektionen leds av en styrelse med fullt ansvar.

Bokföringsnämnden skall vara statens expertorgan på redovisningsområdet och verka för god redovisningssed. Verksamheten skall också bidra till att förbättra standarden i mindre och medelstora företags redovisning.

13.5.1 Resultat

Stabilitetssituationen för bankerna är betryggande och bankerna har överlag uppvisat goda resultat med stigande räntenetton och låga kreditförluster. Försäkringssektorn uppvisade även under 2003 en ansträngd situation. Huvudsakligen till följd av den fleråriga börsnedgången vilken försvagade deras finanser. Situationen har till viss del förbättrats men läget inom livbolagen är fortfarande ansträngt och ytterligare åtgärder genomförs för att bolagen skall komma i bättre balans. I takt med de växande svårigheterna har problem med bristfällig konsumentinformation och olika slag av intressekonflikter blivit tydliga.

Finansinspektionens resursförbrukning år 2003 uppgick till ca 173 miljoner kronor. Finansinspektionen har under senare år beviljats ökade resurser.

Tabell 13.1 Procentuell fördelning av Finansinspektionens kostnader per verksamhetsgren i löpande priser

Procent				
Verksamhet	2000	2001	2002	2003
Tillsyn	29	31	40	35
Marknadsövervakning	8	8	10	10
Regelgivning	9	8	13	16
Tillstånd och anmälningar	22	20	19	20
Analys	14	14	18	19
Samverkan och samordning ¹	18	19	–	–

¹ Verksamhetsgrenen upphörde fr.o.m. 2002 och verksamhet bestående av internationella arbetsgrupper, remisser, information och utbildning är fördelade på resp. område.

I förhållande till närmast föregående år har resursförbrukningen inom tillsynen minskat som andel av de totala resurserna och uppgick under 2003 till 35 procent. Detta kan förklaras av en satsning som under 2003 gjordes på organisationsförändringar inom Finansinspektionen och det breda deltagandet av personalen i detta arbete. Även det faktum att övriga verksamheter ökat sin andel förklarar att tillsynen minskat.

Inom Finansinspektionen delas tillsynen numera upp tydligare i två olika områden, stabilitetstillsyn som tar sikte på stabilitetsaspekterna och marknadstillsyn som tar sikte på effektivitetsaspekterna och konsumentskydd.

Den stabilitetsinriktade tillsynen är en central del av Finansinspektionens ansvar och sammanhänger med risker som avser hela det finansiella

systemet. Riskerna är inte jämt fördelade i den finansiella sektorn. Företag av olika storlek och typer uppvisar skillnader i exponering och känslighet för störningar som kan inträffa.

Finansinspektionen har därför under flera år utvecklat en tillsynsmodell som har gjort det möjligt att få en årlig samlad bedömning av riskerna i det finansiella systemet. Finansinspektionen presenterar också årligen sin bedömning till regeringen om finanssektorns stabilitet (Fi2003/5433).

Finansinspektionen har utvecklat en tillsynsstrategi där riskbedömningen görs i två steg. Det första steget innebär att kategorisera de finansiella företagen efter den betydelse de har på den finansiella marknaden, såsom systempåverkan, stabilitetspåverkan, förtroendepåverkan och konsumentpåverkan. Det andra steget är att bedöma sannolikheten för att störningar skall inträffa i de olika företagen.

En kategorisering av företagen görs sedan i fyra olika riskklasser. Indelningen anger intensiteten i tillsynen. I fokus för Finansinspektionens tillsyn finns de 13 systemviktiga företagen – riskklass I. Övriga företag omfattas av riskklasserna II – IV.

Tabell 13.2 Antal avslutade tillsynsärenden i riskklasserna

	2002	2003
Riskklass I	67	88
Riskklass II - IV	105	84

Tabell 13.3 Totalt nedlagd tid i timmar på tillsynsaktiviteter i riskklasserna

	2002	2003
Riskklass I	22 599	21 000
Riskklass II - IV	18 644	16 244

Finansinspektionen skall verka för välordnade värdepappersmarknader. Den marknadsinriktade tillsynen har också fått en allt större betydelse och berör en allt större del av befolkningen. Då fler blivit aktiva i sina val av sparformer har värdepappersmarknaden kommit att spela en större roll för privata aktörer. Nya regler inom området ställer därtill krav på en utvecklad tillsyn såsom förbättrat konsument- och investerarskydd, som bl.a. säkerställer att konsumenterna ges korrekt information och godtagbara avtalsvillor.

Insatserna för att uppnå målen inom området utgörs bl.a. av att övervaka handeln och marknadsaktörer, att identifiera och utreda misstänkta oegentligheter samt att sprida information genom det offentliga insynsregistret. Till detta kommer också inspektionens tillsyn på börs- och clearingområdet. Inom det sistnämnda området har Finansinspektionen nyligen träffat en överenskommelse med Riksbanken om samarbete och utbyte av information.

Antalet insiderärenden som överlämnades till åklagare har ökat. En förklaring till detta är att utredningsresurserna inom området har stärkts. Det är fortfarande främst primära insiders (styrelseledamöter, VD med direkt tillgång till insiderinformation) som misstänks för brott. Finansinspektionens tillsyn visar att företagen fortfarande alltför ofta hanterar sådan information på ett icke professionellt sätt.

Tabell 13.4 Antalet ärenden som anmäldes till Ekobrottsmyndigheten

	2000	2001	2002	2003
Insider	8	3	8	15
Otillbörlig kurspåverkan	6	2	5	6

Den som har insynställning i ett företag skall anmäla sitt och närstående fysiska och juridiska personers innehav av aktier och andra finansiella instrument i bolaget till Finansinspektionen. Vid försenad anmälan beslutar inspektionen om en avgift.

Tabell 13.5 Avgifter enligt 20 § lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument, tkr

År	Avgift
2001	1 800
2002	3 483
2003	3 054

Finansinspektionens handläggning av ärenden för tillstånd och anmälningar skall vara snabb, kostnadseffektiv och hålla en hög kvalitet. Handläggningstiderna inom inspektionen har minskat i förhållande till året innan. De har dock ökat för vissa ärendeslag, såsom t.ex. oktrojer och ägarprövning.

Finansinspektionen har satsat resurser för att höja effektiviteten i tillståndsgivningen för att

därmed kunna erbjuda en bättre service. Inspektionen har också under innevarande år formulerat ett serviceåtagande där det ges besked om hur lång tid företaget kan förvänta sig att det tar att behandla en viss typ av ansökan.

Tabell 13.6 Genomsnittlig handläggningstid i dagar för tillstånds- och anmälningsärenden

Antal dagar/ärende	1999	2000	2001	2002	2003
Handläggningstid	54	40	34	53	37

Finansinspektionen deltar på olika sätt i det internationella arbetet, såväl inom EU som globalt. Arbetet inom EU har dock högre prioritet. Det internationella arbetets andel av den totala arbetstiden uppgick under 2003 till ca 7 procent.

Finansinspektionen skall prioritera arbetet med att förbättra effektivitet, kvalitetssäkring och metodutveckling. Inspektionen har därför under året bedrivit ett aktivt arbete med utveckling av den egna organisationen, tillsynen och inrapporteringen till myndigheten.

Finansinspektionen har i enlighet med ett uppdrag redovisat en plan för hur enklare regler kan genomföras inom myndigheten (Fi2004:2337).

Tabell 13.7 Finansinspektionens regelgivning, föreskrifter/allmänna råd

	2001	2002	2003
Nya	16	26	13
Upphävda	13	18	15

Finansinspektionen har också med stöd av informationstekniken förbättrat sin service och tillgänglighet.

Finansinspektionen, har en särskild roll inom det civila försvaret och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred, inom samverkansområdet Ekonomisk säkerhet. Under 2003 genomförde Finansinspektionen flera scenario- och krisledningsövningar med de större företagen för att kartlägga den finansiella sektorns motståndskraft av samhällshotande art. Den finansiella sektorn är dock starkt beroende av att andra samhällsfunktioner, såsom el och telekommunikationer, fungerar. Krisberedskapsmyndigheten har bedömt att samhällets förmåga inom samverkansområdet Ekonomisk säkerhet

att hantera svåra påfrestningar på samhället i fred inte är godtagbar men att det civila försvarets förmåga är godtagbar. Bristerna rör främst de samhällsviktiga transfereringssystemen för såväl företag, privatpersoner och offentliga myndigheter.

Finansinspektionen skall årligen genomföra en attitydundersökning riktad till ett antal företag under tillsyn. Omdömet i undersökningen pekar 2003 på samma resultat som 2002, dvs. 3,33 på skalan 1–5, men är en tillbakagång i förhållande till 2001. Undersökningen riktar sig till ett brett urval av omkring 400 företag under tillsyn.

Enligt Finansinspektionen finns det dock en klar förbättring av omdömet i flertalet kategorier. Störst är denna bland bankerna. Att resultatet ändå hålls tillbaka beror på en viss tillbakagång i gruppen försäkringsmäklarna som i kraft av att de är många starkt påverkat resultatet enligt inspektionen. De systemviktiga företagen är, liksom tidigare år, kritiska till bland annat kompetens, möjlighet att få svar på frågor och personella resurser. Bland fondbolagen finns en omfattande kritik av de personella resurserna, effektivitet och handläggningstider. Dessa områden har generellt sett i samtliga tidigare mätningar betraktats som några av de största problemen. Bortsett från handläggningstiderna är omdömena om tillståndsgivningen i huvudsak positiva. Mest positiva är försäkringsbolagen.

Bokföringsnämnden har under 2003 utfärdat kompletterande normgivning. Nämnden biträder också Regeringskansliet i redovisningsfrågor samt deltar i utredningar inom kommittéväsendet. Nämnden avger också yttrande till domstolar om vad god redovisningssed innebär i olika frågor.

Under 2003 utfärdade Bokföringsnämnden 14 allmänna råd samt avgav 25 remissyttranden till Regeringskansliet, domstolar m.m.

Inom redovisningsområdet förutsätts kompletterande normgivning då lagstiftningen är en s.k. ramlagstiftning. Bokföringsnämndens arbete är av stor betydelse när det gäller att fylla ut de områden som inte regleras i lag. De redovisningsnormer som meddelas bidrar till att förbättra kvaliteten på företagens bokföring och bokslut vilket i sin tur har stor betydelse för bl.a. skatteförvaltningens verksamhet. De ger också förutsättningar för att kunna jämföra och analysera olika företags ekonomiska ställning bättre.

13.5.2 Analys och slutsatser

Finansinspektionen

Finansinspektionen skall i sitt arbete med tillsynen och regelgivningen av det finansiella systemet formulera regler och praxis, granska efterlevnaden av dessa och övriga regler på området, utreda överträdelser och vid behov fastställa sanktioner. Tillsynen och regelgivningen är och skall således vara en central del av Finansinspektionens verksamhet. Även regelutvecklingsarbetet inom EU ställer krav på insatser.

Kraven på tillsynen och regelgivningen har ökat och kommer att öka än mer i framtiden. Nya uppgifter tillkommer framför allt som en följd av att nya EG-regler måste genomföras för att målet om en gemensam finansmarknad skall kunna förverkligas. En viktig roll för Finansinspektionen är att visa framförhållning för att i god tid identifiera nya risker. Aktivt förebyggande arbete skall förhindra ett överdrivet risktagande och en utveckling mot finansiell instabilitet som ytterst drabbar konsumenterna och samhälls-ekonomi. Krav ställs således även framgent på en förbättrad och utvecklad tillsyn.

Finansinspektionen har i stort levt upp till ställda mål. Ett undantag är dock handläggning av vissa slag av ansökningsärenden. Det är därför viktigt att Finansinspektionen fortsätter arbetet med att förbättra dessa rutiner.

Finansinspektionen har under de senaste åren fått ökade resurser samtidigt som kraven på Finansinspektionen har ökat. Kraven kommer också att öka under kommande år. För 2005 föreslås en tillfällig förstärkning av resurserna. Regeringen avser också att noga följa utvecklingen och resurssituationen inom Finansinspektionen. Samtidigt krävs att det pågående effektiviseringsarbetet inom myndigheten måste fortsätta och fokus måste riktas tydligt på de centrala verksamhetsdelarna.

Finansmarknadsrådet

En välfungerande finansiell sektor spelar en central roll i ekonomin och är en förutsättning för en god tillväxt. Den finansiella sektorn är också viktig i sig för både tillväxten och sysselsättningen i Sverige. Sektorn motsvarar drygt 4 % av Sveriges BNP och sysselsätter

närmare 80 000 personer. Staten är betydelsefull för den finansiella sektorn genom reglering, tillsyn, förvaltning av pensionskapital och statsskuld. För den samlade ekonomin och tillväxten är det viktigt att denna verksamhet fungerar väl. Ett viktigt led i detta är att utveckla kunskapsutbytet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor.

Ett forum för en diskussion kring finansmarknadsfrågor mellan regeringen, myndigheter, marknadsaktörer och forskare utgör en viktig del av kunskapsutbytet inom området. Mot-svarigheter finns i dag på det ekonomiska området (Ekonomiska rådet) och skatte-ekonomiska området (Nordiskt skattevetenskapligt forskningsråd).

Ett Finansmarknadsråd (FMR) bör utifrån både samhällets grundläggande skyddsbehov av stabilitet och konsumentskydd, samt behovet av en konkurrenskraftig och tillväxtskapande finansiell sektor,

- *identifiera* utvecklingstendenser och kritiska faktorer av betydelse för den finansiella sektorns funktion och utveckling,

- *analysera* och *utvärdera* den nationella och internationella politiken på finansmarknadsområdet, samt

- *ge råd* åt regeringen och andra myndigheter, särskilt kring långsiktiga strategiska frågor.

FMR bör årligen lämna en rapport som kartlägger utvecklingstendenser och kritiska faktorer, analyserar och utvärderar nationell och internationell förd politik samt, i förekommande fall, föreslå en strategisk färdriktning för framtida politik på finansmarknadsområdet. Rådet bör också kunna knyta till sig externa skribenter, samt arrangera möten, seminarier och konferenser.

FMR bör bestå av ett antal ledamöter som aktivt skall stödja det löpande arbetet och några adjungerade medlemmar från relevanta myndigheter. Till rådet bör knytas också ett sekretariat. Ledamöterna bör utses av regeringen. De adjungerade medlemmarna bör utses av respektive myndighet. Andra offentliga instanser som har intresse av den verksamhet som FMR skall bedriva bör ges möjlighet att på olika sätt bistå verksamheten genom stöd till den externt inriktade verksamheten.

14 Statsskuldsförvaltning

14.1 Omfattning

Statsskuldsförvaltningen omfattar den verksamhet som Riksgäldskontoret bedriver för upplåning och förvaltning av statsskulden.

skulden 2004–2006 skall, liksom tidigare, vara 2,7 år.

Statsskuldspolitikens inriktning och närmare utformning för kommande budgetperiod (2005–2007) sker i riktlinjebeslutet i november 2004.

14.2 Mål

Målet för verksamhetsområdet anges i lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldförvaltning. Målet är att statens skuld skall förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Därtill skall förvaltningen ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer.

14.4 Insatser

Statspapper för alla, auktionsförsäljning av statspapper till privatpersoner och andra mindre investerare via internet, introducerades 2002. Inledningsvis omfattades enbart nominella statsobligationer, men under 2003 fortsatte satsningen då även auktionerna av statsskuldväxlar gjordes allmänt tillgängliga. Statspapper för alla skiljer sig från produkter som Premieobligationer och RiksgäldSpar, och är främst tänkt som en brygga mellan institutionsmarknaden och upplåning direkt riktad till mindre placerare. Syftet med Statspapper för alla är att på lång sikt bredda investerargruppen och därigenom öka likviditeten och sänka upplåningskostnaderna.

14.3 Politikens inriktning

Processen för att utforma och följa upp statsskuldsförvaltningen regleras i lagen (1988:1387) om statens upplåning och skuldförvaltning och hanteras i huvudsak utanför budgetprocessen.

Regeringen fattar de viktigaste besluten som rör statsskuldens sammansättning och löptid. Inriktningen i statsskuldspolitikerna är att långsiktigt minska valutaskuldens andel av statsskulden och öka andelen inhemsk upplåning. Skulden i utländsk valuta skall därför amorteras med 25 miljarder kronor per år 2004–2006. I riktlinjerna för statsskuldens förvaltning anges även att andelen reallån i statsskulden långsiktigt skall öka. Riktmärket för den genomsnittliga durationen för den nominella kron- och valuta-

14.5 Resultatbedömning

14.5.1 Resultat

Regeringen har i skrivelsen Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 1999–2003 (skr. 2003/04:104) redovisat sin bedömning av statsskuldsförvaltningen. Regeringens riktlinjebeslut tillsammans med Riksgäldskontorets upplåning och aktiva skuldförvaltning bedöms ha inneburit lägre räntekostnader för

statsskulden utan att risken ökat nämnvärt. Därmed har statsskuldsvärldningen bedrivits i enlighet med det övergripande målet om att kostnaden för statsskulden långsiktigt skall minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Utvärderingen visar att Riksgäldskontorets operativa förvaltning under de senaste åren varit framgångsrik, med stora besparingar i realupplåningen, i förvaltningen av valutaskulden och i upplåningen från mindre placerare.

14.5.2 Analys och slutsatser

Det är positivt att den aktiva förvaltningen av valutaskulden, dvs. Riksgäldskontorets positionering i utländska räntor och valutor, genererade en vinst 2003 motsvarande nästan 1 miljard kronor. Även sett över en femårig utvärderingsperiod har den aktiva förvaltningen av valutaskulden genererat ett positivt resultat. Det finns goda förutsättningar för att denna positiva utveckling skall fortsätta under kommande år då tidigare års negativa utfall successivt faller ur den rullande femåriga utvärderingsperioden.

Riksgäldskontoret har, helt i linje med regeringen riktlinjer, tagit positioner på penning- och obligationsmarknaden när de bedömt att räntor eller växelkurser avvikit från vad som kan betecknas som långsiktigt hållbara nivåer. Exempelvis ökades andelen skuld i amerikanska dollar på bekostnad av skuld i euro när kontoret bedömde att dollarn var kraftigt övervärderad. Denna tillfälliga valutaposition, som avslutades under 2003, gav en kostnadsbesparing på 4,5 miljarder kronor.

Den reala upplåningen har varit billigare än motsvarande nominella upplåning i svenska kronor. För 2003 uppgick resultatet till 1,5 miljarder kronor och sedan realobligationsmarknaden startade 1994 har staten sparat drygt 10 miljarder kronor på att låna i realobligationer. Regeringen bedömer att marknaden för realobligationer kommer att fortsätta utvecklas, och att det därför finns skäl att utgå från att likviditetsriskpremien i realobligationer kommer att gå ner. Det innebär att Riksgäldskontorets emissionspolicy i framtiden mer kommer att kunna efterlikna emissionspolicy för nominella obligationer, en upplåningsstrategi som i stor utsträckning präglas av förutsägbarhet och transparens.

Staten sparar även pengar på att låna från privatpersoner och mindre placerare. Den samlade kostnadsbesparingen i privatmarknadsupplåningen uppgick till 1,3 miljarder kronor under den senaste femårsperioden. Det samlade resultatet i privatmarknadsupplåningen är i hög grad beroende av resultatutvecklingen för premieobligationerna. Regeringen konstaterar att det därför är viktigt att Riksgäldsspar fortsätter att utvecklas till en attraktiv sparform på den svenska sparmarknaden.

Styrningen och utvärderingen av statsskuldsvärldningen har successivt förbättrats. Ännu återstår dock en del arbete omkring den långsiktiga inriktningen och de långsiktiga målen för statsskuldspolitik. I riktlinjebeslutet som presenteras i november 2004 kommer regeringen bl.a. att redovisa en mer ingående analys av valutaskuldens andel av statsskulden på lång sikt.

15 Statliga garantier och särskilda åtaganden

15.1 Omfattning

Statliga garantier och särskilda åtaganden omfattar de garantier och lån med kreditrisk som utfärdas och förvaltas av Riksgäldskontoret. Vid sidan av dessa garantier finns statliga garantier som utfärdas och förvaltas av Statens Bostads-kreditnämnd, Exportkreditnämnden och Sida. Dessa garantier redogörs för under respektive utgiftsområde.

Förutom den ordinarie garantireserven för garantier som utfärdas av Riksgäldskontoret finns två särskilda reserver. Det finns dels en separat garantireserv för Venantius upplåning, dels en särskild garantireserv som omfattar Sveriges åtaganden gentemot vissa internationella finansiella institutioner.

15.2 Mål

Riksgäldskontoret skall bedriva garanti- och kreditverksamhet på ett effektivt sätt och verka för att andra statliga myndigheters garanti- och kreditverksamhet bedrivs effektivt. Garantier skall hanteras inom ramen för garantimodellen.

15.3 Politikens inriktning

En ny garantimodell för staten infördes 1997 (prop. 1996/97:1, bet. 1996/97:FiU1, rskr. 1996/97:53) och den 1 januari 1998 trädde garantiförordningen (1997:1006) i kraft. Avsik-

ten med garantimodellen var dels att synliggöra kostnaderna för statens garantigivning, dels att göra verksamheten långsiktigt finansiellt självbärande. Från och med 2002 omfattar principerna i den nya garantimodellen även s.k. äldre garantier som utfärdats före införandet av den nya modellen. En närmare redovisning av garantimodellen och av statens totala garantigivning återfinns i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2003 (skr. 2003/04:101, bet. 2003/04:FiU28, rskr. 2003/04:275).

Genom att bedöma och värdera ekonomiska risker, sätta avgifter och bestämma villkor, bevaka och driva in fordringar och annan hantering skall Riksgäldskontoret se till att statens risk i samband med garantier begränsas, att statens rätt med anledning av garantier tryggas och att uppföljning och redovisning sker.

Garantiverksamheten inriktas även framdeles på att prissättningen av garantier skall ske enligt försäkringsmässiga principer så att statens ekonomiska resurser utnyttjas effektivt. Staten skall därmed bl.a. se till att risken i hanteringen av garantier begränsas samt att kostnaderna för garantiverksamheten över en längre tidsperiod motsvaras av dess intäkter. Hanteringen av statens risktagande genom garantier skall även i fortsättningen utvecklas och effektiviseras.

15.4 Insatser

Riksgäldskontoret lämnade i mars 2004 sin årliga särskilda garanti- och kreditrapport till rege-

ringen. Där redogörs bl.a. för vilka åtgärder som Riksgäldskontoret vidtagit för att begränsa statens risk vid garantier.

Åtgärder för att begränsa statens risk

Riksgäldskontorets utvecklingsarbete för att hantera och begränsa statens risk fortsätter. En del av detta arbete består i att ta fram en dokumentation över olika modeller som kan användas för prissättning och riskvärdering av enskilda garantiåtaganden. Dokumentationsarbetet påbörjades under 2003 och kommer att avslutas under 2004. De befintliga värderingsmodellerna kommer dessutom att vidareutvecklas. Arbetet med att utveckla modellerna är dock långsiktigt, vilket innebär att fortsatt utveckling även kommer att behövas efter 2004, om än i mindre skala.

15.5 Resultatbedömning

15.5.1 Resultat

Riksgäldskontoret har under 2003 prövat och hanterat ett antal garantiprojekt. I samtliga fall har åtagandena hanterats i enlighet med garanti-modellen. Risken i de garanterade projekten har följts löpande och dokumenterade sammanställningar av riskläget har gjorts kvartalsvis. Uppföljning och kontroll av risker genom de garanterade låntagarnas upplåning har också gjorts kvartalsvis.

Riksgäldskontorets samlade garantiåtagande uppgick i slutet av 2003 till 164 miljarder kronor, att jämföra med 158 miljarder kronor ett år tidigare. Ökningen på 5,8 miljarder kronor hänför sig främst till ytterligare garantikapital till Europeiska Investeringsbanken, EIB, (+14,4 miljarder kronor) samt ökade kreditgarantier för Öresundsbron och annan infrastruktur (+6,0 miljarder). Samtidigt minskade pensionsåtagandena (-5,9 miljarder kronor) och garantierna för Venantius AB och SBAB (-4,6 miljarder kronor). Valutakursändringar har minskat det totala åtagandet med ytterligare 4,7 miljarder kronor.

Riksgäldskontorets garantiportfölj innehåller främst garantier för:

- Infrastrukturprojekt (40 miljarder kronor, bl.a. Öresundsförbindelsen).
- Garantier till den finansiella sektorn (20 miljarder kronor, bl.a. SBAB och Venantius AB).
- Pensionsåtaganden (11 miljarder kronor).
- Internationella åtaganden (90 miljarder kronor, bl.a. Nordiska investeringsbanken och Världsbanken).

Garantiverksamheten finansieras genom att riskbaserade avgifter betalas av garantiobjektet eller, efter beslut av riksdagen, över statsbudgeten om det är fråga om subventioner. Avgifter, liksom återvinningar på regressfordringar efter infrianden, redovisas på räntebärande konton i Riksgäldskontoret.

Den ordinarie garantireserven (exklusive Venantius och de internationella finansiella institutioner) uppgick vid årsskiftet till 1 474 miljoner kronor, efter att under 2003 ha tillförts subventionsmedel från statsbudgeten med 201 miljoner kronor och inbetalda avgifter med 46 miljoner kronor. För framtida garantiförluster har reserveringar gjorts med 3 102 miljoner kronor, en ökning med 100 miljoner kronor under 2003. Reserveringarna för framtida garantiförluster är alltså större än garantireserven, men alla avgifter och subventionsmedel är ännu inte erhållna, vilket innebär att garantireserven i framtiden kommer att tillföras ytterligare medel.

Tabell 15.1 Utvecklingen av Riksgäldskontorets garantireserver 1999-2003

Miljoner kronor

	1999	2000	2001	2002 ²	2003 ²
Nya garantier					
Inkomster	99	54	992	241	288
Utgifter	7	8	14	34	30
Delsumma	92	46	978	207	258
Äldre garantier					
Inkomster	39	26	97		
Utgifter	25	19	22		
Delsumma	14	7	75		
Ackumulerade garanti-reserver¹	434	487	1 540	1 747	2 005

¹ Avser de medel som avsatts på räntekonto i Riksgäldskontoret för framtida infrianden av garantier, inklusive Venantius.

² Ingen uppdelning på nya och äldre garantier eftersom invärdering av äldre garantier genomförts.

Särskilt åtagande för Venantius AB

Venantius AB:s (i fortsättningen Venantius) huvudsakliga uppgift är att på ett ansvarsfullt sätt hantera obeståndssituationer i den övertagna stocken av bostadskrediter och att i det arbetet beakta statens totala kostnader i samband med låneförvaltningen. I uppdraget ingår att, i den takt det är möjligt, återföra kreditengagemang till den reguljära kreditmarknaden, så att staten kan få tillbaka det kapital som avsatts till verksamheten.

Den separata garantireserven för Venantius upplåning utgörs av ett särskilt räntekonto som inrättats i enlighet med riksdagsbeslut. Till Venantius garantireserv är knutet ett kreditutrymme på 22 000 miljoner kronor, vilket också utgör ramen för garantier för företagets lån.

Tabell 15.2 Resultatutveckling m.m. i Venantius

Miljoner kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Resultat	-234	-59	1 343	870	472
Eget kapital	3 395	3 622	5 109	5 979	6 523

Venantius finansiella ställning har förbättrats avsevärt under de senaste åren. I takt med att fastighetspriserna stigit och räntorna sjunkit har Venantius lyckats avyttra tillgångar till förmånliga villkor, vilket inneburit att det egna kapitalet har ökat och skulderna minskat.

Att Venantius finansiella ställning förbättrats har inneburit att den risk som är förenad med garantiåtagandet har sjunkit kraftigt sedan invärderingen till den nya garantimodellen vid årsskiftet 2001/02. Riksgäldskontoret har av den anledningen också minskat reserveringen för Venantius framtida garantiförluster kraftigt. Vid årsskiftet 2003/04 reserverades 300 miljoner kronor för framtida garantiförluster, vilket är en minskning av reserveringen med över 2 000 miljoner kronor sedan invärderingen.

Sedan årsskiftet 2003/04 har Riksgäldskontoret ytterligare minskat reserveringen för Venantius framtida garantiförluster och de uppgår för

närvarande till endast 50 miljoner kronor. Räntekontobehållningen för Venantius separata garantireserv uppgick vid årsskiftet 2003/04 till 531 miljoner kronor, vilket innebär att de medel som avsatts i dagsläget bedöms mer än tillräckliga och inget behov av ytterligare avsättning finns.

Garantikapital till internationella finansiella institutioner

Förutom garantireserven för Venantius finns en särskild reserv för garantikapital till internationella finansiella institutioner. Ett infriande av en sådan garanti medför att reserven belastas vartefter motsvarande belopp avräknas från anslag inom respektive departements ansvarsområde. Förfarandet innebär att denna separata garantireserv normalt kommer att ha ett nollsaldo. Kostnaden för dessa åtaganden görs synlig genom att ändamålet för de anslag som täcker kapitaltillskottet har vidgats till att även gälla infrianden av garantikapital.

15.5.2 Analys och slutsatser

Riksgäldskontoret bedöms ha uppfyllt målet om en ekonomiskt ansvarsfull prövning och hantering av garantier. Garantiverksamheten har under 2003 innefattat planliga reservationer av medel för att täcka framtida infrianden. Målet om långsiktig kostnadstäckning har varit styrande för verksamheten.

Fortfarande saknas dock ett regelverk för hur staten skall hantera utlåning med kreditrisk och för närvarande tas inte alltid avgifter ut. Ett förslag till en modell för ökad ekonomisk kontroll av statens externa långivning bereds dock inom Regeringskansliet. Sammanfattningsvis kan modellen sägas syfta till att kostnader skall synliggöras och inte skjutas på framtiden. Den statliga långivningen skall vidare kännetecknas av full kostnadstäckning.

16 Övrig finansiell förvaltning

16.1 Omfattning

Övrig finansiell förvaltning omfattar verksamhet som syftar till en effektiv finans- och kapitalförvaltning inom staten och verksamheten inom premiepensionssystemet. Förvaltningen bedrivs av Statens internbank inom Riksgäldskontoret, Insättningsgarantinämnden (IGN) och Premiepensionsmyndigheten (PPM).

16.2 Mål

Riksgäldskontoret skall efter regeringens särskilda bemyndigande tillhandahålla utlåning och ta emot medel på konto från i första hand statliga myndigheter. Målet för denna verksamhet är att erbjuda god service utan att tjänsterna subventioneras.

Riksgäldskontoret skall även företräda det statliga betalningssystemet. Målet för denna verksamhet är att den statliga betalningsverksamheten bedrivs effektivt och håller en hög säkerhet samt att de statliga myndigheterna får en god service.

Målet för Insättningsgarantinämndens verksamhet är att bidra till konsumentskyddet avseende insättningar och till stabiliteten i det finansiella systemet. Nämnden skall också bidra till konsumentskyddet avseende värdepapper och andra medel som hanteras för kunders räkning.

Målet för PPM är främst att:

- administration och förvaltning av premiepensionerna skall bedrivs kostnadseffektivt och till nytta för pensionspararna,

- de erbjudna försäkringsprodukterna skall över tiden var för sig bära sina egna kostnader, samt
- avgifterna för försäkringsprodukterna skall vara lägre än i privat försäkring.

16.3 Politikens inriktning

Statens internbank

Riksgäldskontoret skall sätta marknadsmässiga villkor på lån och placeringar till statliga myndigheter och vissa bolag. Kontoret skall även verka för att det statliga betalningssystemet möjliggör effektiva betalningar, håller hög säkerhet, är anpassat till statens redovisningssystem, tillgodoser statens informationsbehov och är konkurrensneutralt.

Insättningsgarantinämnden

Insättningsgarantinämnden administrerar insättningsgarantin och investerarskyddet. Till nämndens huvudsakliga uppgifter hör att fastställa och debitera garantiavgifter samt att – i förekommande fall – hantera ersättningsfall.

Regleringen av konsumentskyddet avseende insättningsgarantin och investerarskyddet har sin utgångspunkt i varsitt EG-direktiv. De nationella systemen har utformats utifrån de minimikrav som fastställs i direktiven. De svenska systemen är för närvarande föremål för en statlig utredning.

Premiepensionsmyndigheten

PPM:s verksamhet drivs inom ramen för det allmänna pensionssystemet som består av inkomst- och premiepension. PPM:s huvudsakliga uppgift är att hantera individuella konton för pensionsmedel i olika värdepappersfonder, att förvalta medlen i den traditionella försäkringen, att besluta om utbetalning av pensioner samt att informera om premiepensionssystemet. PPM ansvarar också för den tillfälliga förvaltningen av avgiftsmedel.

Övriga delar av pensionssystemet administreras främst av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

16.4 Insatser inom politikområdet

Statens internbank

Den 1 januari 2004 trädde de nya ramavtalen för statliga betalningar i kraft som Riksgäldskontoret tecknade i juli 2003 med FöreningsSparbanken, Nordea och SEB. Under 2003 har ett stort arbete lagts ned i ramavtalsprojektet, som omfattar statliga betalningar som skatter, barnbidrag och pensioner på drygt 4 000 miljarder kronor per år och berör 270 myndigheter. Exempelvis innebar förberedelsearbetet framtagande av betalningsstatistik, produktinformation och uppgifter om myndigheternas betalningsbehov.

För närvarande sker internstatliga betalningar i likhet med alla andra betalningar som betalningstransaktioner i banksystemet. Riksgäldskontoret arbetar på ett förslag till ändrad hantering av internstatliga betalningar som skulle innebära att transaktionerna hanteras som omföringar i internbankens affärssystem i stället för genom faktiska betalningar. Eftersom alla transaktioner i och med det nya ramavtalet numer är avgiftsbelagda, skulle en omläggning innebära en mer kostnadseffektiv verksamhet. Införandet av systemstöd för internstatliga betalningar enligt förslaget planeras ske under 2004.

Det statliga betalningssystemet bygger på olika konton för in- och utbetalningar, s.k. bruttokontohantering. Eftersom det endast är staten som ställer denna typ av krav på bankerna måste deras standardsystem anpassas för statens räkning med åtföljande fördyring för verksam-

heten. Riksgäldskontoret utreder förutsättningarna för att avskaffa denna statliga samlösning, dock så att statens höga informations- och avstämningsbehov kan tillgodoses även i fortsättningen. I slutet av 2004 räknar kontoret med att kunna leverera ett förslag till hur kontohanteringen ska ske i fortsättningen.

Den 1 januari 2004 infördes en ny modell för uttag av avgifter för in- och utlåning till myndigheter. Modellen innebär att alla rent finansierande avgifter slopats och i fortsättningen skall styrande avgifter användas för myndigheternas normala verksamhet. För andra kunder och verksamheter kommer avgifterna att vara marknadsmässiga. Avgifterna som betalas in av myndigheterna tillfaller inte längre Riksgäldskontoret utan förs direkt till inkomsttitel.

Den nya lånemodellen som infördes 2002 har inneburit att låneadministrationen förenklats. I och med att varje myndighet i princip bara behöver ha ett enda lån blir statens finanshantering effektivare. Nya lånevillkor tillsammans med ränteläget har givit myndigheterna goda incitament att byta till den nya lånemodellen och vid slutet av 2003 hade ca 70 procent av myndigheterna gått över till denna modell. De styrande avgifter som införts under 2004 kommer förhoppningsvis att öka övriga myndigheters intresse för att byta till den nya lånemodellen eftersom det minskar deras kostnader.

Insättningsgarantinämnden

Regering beslutade i februari 2004 om direktiv till en utredning med uppdrag att göra en genomgripande översyn av insättningsgarantin (Dir. 2004:19). Regeringen aviserade detta i föregående års budgetproposition. Utredningsdirektiven omfattar även uppdraget att se över vissa frågor rörande investerarskyddet, varav en del är gemensamma med insättningsgarantin. Behovet av en översyn grundar sig bl.a. i att den nuvarande bestämmelserna om insättningsgarantin bygger på sakförhållanden som i många avseenden förändrats sedan garantin infördes 1996. En viktig aspekt av detta är den ökade graden av integration på de finansiella marknaderna inom EU, vilket påverkar den svenska insättningsgarantin. I anknytning till översynen skall utredaren förslå en framtida utformning av insättningsgarantin med avseende på garantimodell och finansiering. I uppdraget ingår att redogöra

för vilka effekter förslaget får för avgiftsuttag, fondstorlek och fördelning av garantiavgifter. Utredaren skall dessutom bl.a. särskilt överväga vilka typer av sparande som bör omfattas av insättningsgarantin och investerarskyddet, vilka placeringsregler som bör gälla för förvaltningen av avgiftsmedlen samt hur verksamheterna med insättningsgarantin och investerarskyddet bör organiseras. Uppdraget skall redovisas senast den 28 februari 2005.

Den 1 juli 2004 trädde lagen (2004:297) om bank- och finansieringsrörelse i kraft. Denna lag ger kreditmarknadsföretag möjlighet att ta emot inlåning från allmänheten. Sådan inlåning omfattas av insättningsgarantin på samma sätt som inlåning hos banker och vissa värdepappersföretag.

Premiepensionsmyndigheten

Riksrevisionen (RIR) har nyligen granskat premiepensionssystemets genomförande och hittillsvarande utfall (RIR 2004:16). RIR bedömer att regeringen och PPM aktivt har verkat för att förverkliga riksdagens beslut i samband med genomförandet av reformen. RIR pekar dock på att vissa delar av systemet behöver ses över och analyseras närmare, nämligen:

- Det stora och föränderliga fondutbudet är enligt vissa pensionssparare ett problem.
- Många sparare har haft svårt att hantera sin roll som förvaltare och att välja fonder som presterar bra.
- Andelen sparare med aktivt valda fonder har minskat successivt.
- Fonderna i utbudet har i många fall haft en lägre avkastning än index.
- Inriktningen och omfattningen av informations- och vägledningsverksamheten behöver klargöras gentemot samtliga sparare.
- Kunskaperna om spararnas riskexponering på portföljnivå behöver förbättras.

Regeringen har i juni 2004 beslutat om direktiv för en utredning som skall utvärdera premiepensionssystemets funktion och därvid även angett att förslagen skall ligga inom ramen för pensionsreformens grundläggande principer och mål (dir. 2004:77). Utredaren skall bl.a. identifiera eventuella problem som sammanhänger med faktiska och förväntade svårigheter att stöd-

ja den enskildes val och byte av fonder genom information och vägledning. Utredaren skall bedöma i vilken utsträckning en utvecklad information och vägledning kan förbättra resultaten och minska riskerna för systematiskt dåliga utfall och föreslå åtgärder på denna grund. Utredaren skall också överväga systemets utformning när det gäller fondutbudets omfattning och sammansättning, samt föreslå åtgärder som kan underlätta för den enskilde och minska risken för systematiskt dåliga utfall. Vidare skall utredaren överväga och föreslå förbättringar för den enskilde i samband med övergång till livränta. Utredaren skall slutligen utvärdera systemets kostnader i form av avgifter till deltagande fondförvaltare och därtill bedöma konsekvenserna av sina förslag för systemets samlade administrationskostnader. Uppdraget skall redovisas senast i oktober 2005.

Utredningen om socialförsäkringens administration (ANSA) har under 2003 lämnat förslag till hur den framtida socialförsäkringsadministrationen bör utformas. Utredningen föreslår att den nuvarande ansvarsuppdelningen mellan PPM och Riksförsäkringsverket i huvudsak bibehålls. Utredaren pekar dock på ett antal områden som bör övervägas för att utveckla pensionsadministrationen. PPM och Riksförsäkringsverket har därför i sina respektive regleringsbrev för 2004 fått ett antal gemensamma uppdrag. Myndigheterna skall redovisa hur de administrativa rutinerna kan utvecklas, ge förslag till en gemensam kommunikationsstrategi, ange förutsättningarna för en gemensam kundservice för hela pensionssystemet och redogöra för hur de gemensamma administrationskostnaderna fördelas mellan myndigheterna.

Efterlevandeskyddet före pensionstid föreslås genomföras med början av 2007 och regeringen redogör i denna proposition närmare för sina förslag (avsnitt 16.5.2).

PPM har i samarbete med Riksförsäkringsverket, Statens pensionsverk och Sveriges Försäkringsförbund inklusive dess medlemsbolag, drivit ett projekt i syfte att utveckla en pensionsportal på Internet (minpension.se). Portalen skall kunna ge de försäkrade en samlad information i första hand om deras allmänna pension och kollektivavtalad tjänstepension. Pensionsportalen skall administreras av Min Pension i Sverige AB. Portalen beräknas komma i drift under andra halvan av 2004.

16.5 Resultatbedömning

16.5.1 Resultat

Statens internbank

Riksgäldskontoret har under de senaste åren vidtagit en rad åtgärder som förbättrar kassahållningen i staten. Betalningssystemet och likviditetsstyrningen har förbättrats genom att float i stort sett avskaffats och ersatts med avgifter i den statliga betalningsförmedlingen från och med 2004. Avskaffandet av finansierande avgifter i in- och utlåningen och införandet av styrande avgifter tillsammans med införandet av den nya lånemodellen innebär effektiviseringar i lånehanteringen, både hos Riksgäldskontoret och hos myndigheterna. Enligt den årliga kundenkäten ser myndigheterna mycket positivt på kvaliteten hos och servicen i de produkter och tjänster som Riksgäldskontoret erbjuder.

Insättningsgarantinämnden

Insättningsgarantin och investerarskyddet finansieras genom avgifter från de institut som omfattas av systemen. I lagen (1995:1571) om insättningsgaranti anges att de sammanlagda årliga avgifterna skall uppgå till 0,1 procent av de garanterade insättningarna om de totala fonderade avgiftsmedlen överstiger 2,5 procent av de garanterade insättningarna. Om de fonderade avgiftsmedlen understiger 2,5 procent skall avgifter tas ut så att den nivån uppnås, dock lägst 0,1 procent och högst 0,3 procent av insättningarna. Avgifterna för år 2004 fastställdes till drygt 390 miljoner kronor. Avgifterna för investerarskyddet tas enbart ut för att täcka utgifterna för administration av skyddet. År 2004 togs avgifter ut med 806 305 kronor, vilket motsvarar utgifterna för administrationen under år 2003.

Avgiftsmedlen för insättningsgarantin skall förvaltas så att långsiktigt bästa möjliga avkastning erhålls samtidigt som god betalningsberedskap och riskspridning upprätthålls. Marknadsvärdet på totalportföljen uppgick den 31 juli 2004 till 13,66 miljarder kronor. Förvaltningen av avgiftsmedlen sköts av tre externa förvaltare som har till uppdrag att bedriva en aktiv förvaltning inom ramen för nämndens fastställda placeringspolicy. Över rullande femårsperioder skall den genomsnittliga avkastningen från förvalt-

ningen överträffa ett av nämnden fastställt jämförelseindex (OMRX-GOVT) med 0,25 procentenheter. Under 2003 blev förvaltningsresultatet 4,43 procent. Jämförelseindexet uppgick under samma period till 4,37 procent. Förvaltningen bidrog således till en överavkastning på 0,06 procentenheter. Under den senaste femårsperioden har den årliga avkastningen igenomsnitt överträffat jämförelseindex med 0,11 procentenheter. Avkastningsmålet har således inte uppnåtts.

Tabell 16.1 Resultat för kapitalförvaltningen

Procent			
Tidsperiod	Årsavkastning	Index	Differens
2003	4,43	4,37	+0,06
2002	7,20	7,70	-0,50
2001	3,91	3,25	+0,66
2000	8,45	8,53	-0,08
1999	0,99	0,58	+0,41
1998	9,55	9,34	+0,21
1997 07 02 –			
2003 12 31	5,75	5,64	+0,11

Den sammantagna risken i förvaltningen har dock sedan förvaltningen påbörjades varit lägre än risken i indexportföljen. Den överavkastning som den aktiva förvaltningen genererat har med god marginal överstigit förvaltningskostnaderna, motsvarande 28,4 miljoner sedan den aktiva förvaltningen togs i bruk. Således har den aktiva förvaltningen tillfört fonden ett mervärde, i jämförelse med en passiv förvaltning, trots att avkastningsmålet inte har uppnåtts.

För att säkerställa en snabb och effektiv hantering av ersättningsfall skall beredskapen vara anpassad till den risksituation som råder vid varje enskilt tillfälle. De stabilitetsanalyser Riksbanken och Finansinspektionen producerar spelar en viktig roll i bedömningen av sannolikheten för eventuella ersättningsfall. Nämnden kan också vid behov be Finansinspektionen att redogöra för utvecklingen hos de institut som omfattas av insättningsgarantin och investerarskyddet.

Den 16 juni 2004 försattes ett av värdepappersbolagen som omfattas av investerarskyddet i konkurs. Orsaken till konkursen är att kundklientmedel har frånhänts bolaget. Ersättning till bolagets kunder kommer att betalas när det kan konstateras vad värdet av kundernas värdepapper och andra medel var vid konkursdatumet. En förutsättning för utbetalning är att kunderna inte kan få ut sina tillgångar från

konkursboet. Det aktuella ersättningsfallet är det första sedan investerarskyddet och insättningsgarantin infördes. Mot bakgrund av detta är rutinerna för det praktiska arbetet i samband med ersättningsfall i allt väsentligt desamma som när insättningsgarantin infördes. Hösten 2003 påbörjade nämnden ett projekt i syfte att utveckla och förbättra rutinerna i samband med ersättningsfall. Projektet omfattar bl.a. aktiviteter som att ta fram rutiner för att hålla nämnden uppdaterad om den finansiella stabiliteten, inhämta erfarenheter från länder som hanterat ersättningsfall samt att upprätta rutinbeskrivningar för hantering av ersättningsfall.

En viktig del i nämndens arbete är att samarbeta med företrädare för utländska ersättnings-system där gemensamma intressen finns. Detta gäller särskilt i de fall då eventuella ersättningsfall omfattas både av hemlandets och av värdlandets ersättnings-system. Nämnden söker löpande ökade kontakter med företrädare för utländska garantisystem. Under 2003 har nämnden exempelvis ingått ett samarbetsavtal med den finska insättningsgarantiordningen.

Premiepensionsmyndigheten

Den 31 december 2003 uppgick antalet pensionssparare till ca 5,2 miljoner. PPM har t.o.m. december 2003 betalat ut premiepension till 78 544 pensionssparare. Av dessa hade 6 289 valt att ta ut sin premiepension i form av traditionell försäkring, resterande som fondförsäkring.

Antalet pensionerade pensionssparare och därmed antalet ansökningar om premiepension har ökat kraftigt i förhållande till året innan och beräknas vid utgången av 2004 att uppgå till 160 000 och 2005 till 240 000.

För att effektivare kunna hantera den stora volymen tillkommande ansökningar och beslut om premiepension har PPM sedan 2002 arbetat med att bygga upp ett ärendehanteringssystem. Uppbyggnaden av systemet beräknas enligt PPM att vara genomfört under 2004.

Under 2003 ökade antalet fonder inom premiepensionssystemet något. Vid utgången av 2003 var 664 fonder fördelade på 86 förvaltare registrerade i systemet.

Tabell 16.2 Antal registrerade fonder och fondförvaltare den 31 december resp. år

År	Fonder	Fondförvaltare
2000	465	69
2001	597	81
2002	644	87
2003	664	86

År 2000 var det 4,4 miljoner pensionssparare som fick möjlighet att välja fonder, varav 3 miljoner gjorde ett aktivt val. Valen därefter har haft en betydligt lägre andel aktiva väljare. Det skall dock noteras att en ickeväljare mycket väl kan göra ett medvetet val i vetskapen om att medlen placeras i Premiesparfonden, som förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Tabell 16.3 Andelen aktiva väljare i %

Procent	
År	Andel av väljarna
2000	67
2001	18
2002	14
2003	8
2004	9

Den 30 juni 2004 hade totalt ca 5,3 miljoner pensionssparare ett fondinnehav i premiepensionssystemet till ett marknadsvärde om 123 miljarder kronor, vilket motsvarade en genomsnittlig behållning på 23 000 kronor per sparare.

Tabell 16.4 Värde fördelat på fondkategori

miljarder kronor (procent)			
Fondkategori	Marknadsvärde den 30 juni 2004,	Förvalt kapital per den 31 dec. 2003,	Förvalt kapital per den 31 dec. 2002,
Aktiefonder	60,6 (49)	45,8	27,9
Blandfonder	5,1 (4)	4,0	2,6
Generationsfonder	14,7 (12)	11,6	8,2
Räntefonder	3,4 (3)	2,7	1,9
Premiesparfonden ¹	39,3 (32)	29,8	18,6
Totalt	123,1	93,9	59,3

¹ Icke väljarnas fond vid Sjunde AP-fonden

Premiepensionsspararen betalar två typer av avgifter för sitt sparande, dels en årlig administrationsavgift till PPM på maximalt 0,3 procent av tillgodohavandet på kontot, dels en avgift till fondförvaltarna.

För att pensionsspararna skall kunna få del av lägre kostnader för den del som rör fondförvaltningen lämnas rabatt på avgiften. Rabatten har haft en individuell och en generell del. Från 2004 tillämpas dock en annan modell för återföring av förvaltningsavgifterna. Under 2003 fördelade PPM totalt ca 194 miljoner i återförda förvaltaravgifter till pensionsspararna. Pensionssparare som har sina medel placerade i Premiesparfonden har en annan modell för återföring av förvaltningsavgifter.

Tabell 16.5 Förvaltaravgift och genomsnittliga rabatter för respektive fondkategori 2002 och 2003

Procent

Fondkategori	Förvaltaravgift före avdrag 2002	2003	Efter rabatt	
			2002	2003
Aktiefonder	1,04	1,10	0,63	0,61
Blandfonder	0,70	0,71	0,54	0,53
Generationsfonder	0,47	0,50	0,39	0,36
Räntefonder	0,42	0,43	0,40	0,40
Premiesparfonden	0,50	0,50	0,17	0,15
Totalt¹	0,76	0,80	0,44	0,43

¹ Det totala värdet är ett viktat medelvärde.

Under 2003 betalade varje pensionssparare i genomsnitt 0,73 procent av pensionsbehållningen i avgifter, dels avgiften till fondförvaltarna på i genomsnitt 0,43 procent, dels 0,3 procent till myndighetens administration. Administrationsavgiften har sänkts till 0,27 procent under 2004. Avgifternas andel beräknas minska i takt med att fondkapitalet ökar.

PPM har gjort vissa kostnadsjämförelser med motsvarande kostnader hos privata bolag. PPM redovisar att myndighetens kostnader står sig väl i förhållande till privata bolag för såväl traditionell- som fondförsäkring.

PPM ansvarar för förvaltningen av de preliminära avgiftsmedel som Riksförsäkringsverket månadsvis överför till Riksgäldskontoret. När pensionsrätt för premiepension fastställs, vilket kan ske tidigast under året därpå, skall PPM föra över medel som motsvarar pensionsrätten samt avkastning till förvaltning i pensionspararnas värdepappersfonder. I slutet av 2003 uppgick värdet av medlen i tillfällig förvaltade till ca 45,6 miljoner kronor. För förvaltningen fastställer PPM en policy och ett jämförelseindex. Medlen var 2003 placerade i reala och nominella

statsobligationer samt i likvida medel på konton hos Riksgäldskontoret.

Premiepension i form av fondförsäkring innebär att medlen finns kvar i fonderna under hela pensionstiden. Den pension som utbetalas kan då både öka och minska. Premiepension i form av traditionell försäkring ger däremot en garanterad minimnivå på pensionen under hela pensionstiden. Återbäringsräntan för dem som hade valt traditionell försäkring uppgick i genomsnitt under 2003 till 3,3 procent och motsvarande under 2002 var 3,9 procent. PPM anlitar Kammarkollegiet för förvaltning av tillgångar inom den traditionella försäkringen. Värdet på de förvaltade tillgångarna uppgick till 31 miljoner kronor i slutet av 2003 och avkastningen uppgick till 10,16 procent.

Den kollektiva konsolideringsnivån (förhållandet mellan värdet på PPM:s tillgångar inom den traditionella försäkringen och värdet av de på pensionsspararnas konton fördelade medel) uppgick per den 31 december 2003 till 103,1 procent.

PPM skall informera pensionsspararna om hur deras premiepension förvaltas och om de möjligheter och risker som är kopplade till systemet. Informationen skall också ge en samlad bild av hela ålderspensionen. Under 2003 uppgick de direkta kostnaderna för information till 53 miljoner kronor, prognosen för 2004 pekar på 42 miljoner kronor.

Under 2003 genomfördes ca 357 000 fondbyten och året innan 231 000 fondbyten.

Tabell 16.6 Antal pensionssparare som gjort byten uppdelat på kön

Kön	2001	2002	2003
Man	48 136	79 522	113 257
Kvinna	34 135	62 467	96 430

Antalet inloggningar på personligt konto på PPM:s webbplats uppgick under 2003 till 2 896 523, motsvarande under 2002 var 1 633 858.

Tabell 16.7 PPM:s kontakter med pensionsspararna fördelar sig enligt följande

Tjänst	2002	2003
Samtal, personlig telefonservice	96 949	124 732
Inloggningar på personligt konto via telefon	175 769	175 358
Inloggningar på personligt konto via Internet	1 633 858	2 869 523

Pensionssparare med annat första språk än svenska kan i flera fall få del av informationen på sitt första språk. För funktionshindrade finns särskilt anpassad information.

Uppbyggnaden av PPM finansieras genom lån hos Riksgäldskontoret. Den 31 december 2003 uppgick skulden till ca 1 750 miljoner kronor. De avgiftsfinansierade utgifterna under året uppgick till 371 miljoner kronor. Avgiftsintäkterna från pensionsspararna uppgick till 242 miljoner kronor. Resterande belopp finansierades genom räntekontokrediten hos Riksgäldskontoret. Avsikten är att skulden skall vara helt amorterad inom en tjugoårsperiod från det att PPM inledde sin verksamhet, dvs. 2018. Den långa amorteringstiden innebär att de initiala kostnaderna för uppbyggnaden av systemet fördelas på flera generationer pensionssparare.

PPM har beviljats en särskild kredit på 200 miljoner kronor hos Riksgäldskontoret som skall användas för att täcka det temporära likviditetsbehovet som uppstår vid fondbyten. Krediten utnyttjas allt efter dagligt behov.

16.5.2 Analys och slutsatser

Statens internbank

Regeringen anser att de uppställda målen för verksamheterna inom Statens internbank har uppfyllts.

Riksgäldskontorets in- och utlåning har för- enklats och i och med att den nya lånemodellen inneburit att varje myndighet i princip bara behöver ha ett enda lån, har statens finanshantering blivit effektivare. Betalningssystemet och likviditetsstyrningen har förbättrats och införandet av styrande avgifter kommer med största sannolikhet att innebära ett ytterligare ökat intresse för att byta till den nya lånemodellen, eftersom detta pressar kostnaderna för myndigheterna.

Insättningsgarantinämnden

Målen för verksamheten har uppnåtts. Insättningsgarantinämnden framhåller dock att resultatet av den aktiva förvaltningen av avgiftsmedel inte uppnår det av nämnden fastställda målet på 0,25 procents överavkastning i förhållande till ett referensindex. I jämförelse med en passiv förvaltning av avgiftsmedlen bidrar emellertid den aktiva förvaltningen, efter avdrag för förvaltningskostnader, till ett positivt resultat.

Insättningsgarantin och investerarskyddet är för närvarande föremål för en statlig utredning. Utredningens betänkande skall redovisas senast den 28 februari 2005. Därefter kommer betänkandet att beredas inom Regeringskansliet.

I oktober 2004 träder EG:s förordning om europabolag i kraft. Ett europabolag skall vara en europeisk associationsform för gränsöverskridande samverkan i aktiebolagsform. Om två eller flera banker eller värdepappersbolag, tillhörande olika europeiska länders insättningsgarantisystem, bildar ett europabolag kommer garantisystemet i landet där europabolaget har sitt säte att ta över de garanterade medlen. Nordea AB har inlett en förändringsprocess som kan leda till att ett europabolag med säte i Sverige bildas. I så fall kommer den svenska insättningsgarantin att garantera bolagets insättningar i Norge, Finland och Danmark, vilka tidigare garanterats av respektive lands garantisystem. Om Nordea väljer att ombildas till europabolag kommer den ökning av mängden garanterade insättningar som ombildningen medför sannolikt att få konsekvenser för det framtida avgiftsuttaget för insättningsgarantin. Systemet bedöms inledningsvis bli underfonderat, vilket med gällande regelverk innebär att samtliga garanterade institut, inklusive Nordea, belastas med högre avgifter än när systemet har uppnått målsatt fondkrav. En eventuell bolagsombildning av Nordea aktualiserar således en rad frågeställningar om insättningsgarantins konstruktion. Dessa frågeställningar ryms till en del inom uppdraget för den pågående insättningsgarantiutredningen. Med hänsyn till tidplanen för Nordeas ombildning kan emellertid en ändring av gällande insättningsgarantiordning vara nödvändig innan utredningens slutbetänkande behandlas.

I Riksrevisionens genomgång av regeringens och vissa myndigheters hantering av finansiella

garantier i rapporten ”Den statliga garanti-modellen” (RIR 2004:4) konstateras att avgifts-sättningen för insättningsgarantin och investerarskyddet inte speglar den reella risken i åtagandena. Vidare menar Riksrevisionen att nämndens verksamhet, på grund av begränsade administrativa resurser, är sårbar vid eventuella ersättningsfall. Riksrevisionens synpunkter har beaktats av regeringen i och med att frågorna kring avgiftsättning och garantiverksamhetens organisatoriska struktur ingår i utredningsuppdraget (Dir 2004:19).

Administrationen av det konstaterade ersättningsfallet inom investerarskyddet innebär troligen en merkostnad för nämnden. Omfattningen av nämndens resursbehov är dock svår att uppskatta innan ersättningsfallet är fullständigt utrett.

Premiepensionsmyndigheten

PPM har redovisat verksamheten i enlighet med uppställda krav. Verksamheten har kunnat genomföras utan några större störningar och PPM har i allt väsentligt nått upp till ställda mål.

Det är av central betydelse att myndighetens verksamhet bedrivs med största möjliga effektivitet. Kostnaderna för fondförvaltning och myndighetsadministration har betydelse för den pension som senare utges. Även små årliga kostnader i systemet innebär över tiden en märkbar reduktion av den slutliga pensionen.

Verksamheten inom PPM präglas av en snabb ökning av antalet pensionerade premiepensions-sparare och det är viktigt att det ökade antalet ansökningar om premiepension kan hanteras på ett effektivt sätt. Det är därför av stor betydelse att PPM:s planerade ärendehanteringssystem kan tas i bruk under 2004.

Det är vidare angeläget att de myndigheter som har en roll inom administrationen av pensionssystemet fortsätter att utveckla samarbetsformerna. Det är därför viktigt att nuvarande Riksförsäkringsverket och PPM med utgångspunkt från de gemensamma regeringsuppdragen som myndigheterna haft under 2004 utvecklar samarbetet.

Införandet av efterlevandeskyddet före pensionstid kommer också att kräva särskilda insatser av myndigheten.

Utveckling av premiepensionssystemets funktion övervägs för närvarande av den utredning

som tillsatts, vilka kan komma att påverka arbetet inom myndigheten.

Senareläggning av premiepensionens efterlevandeskydd före pensionstid

Regeringens förslag: Starten för premiepensionens efterlevandeskydd före pensionstid flyttas fram till år 2007.

Ärendet och dess beredning: PPM skall inom ramen för premiepensionssystemet, enligt lag, erbjuda pensionssparare möjlighet att under tiden före pension teckna ett efterlevandeskydd för sin familj.

PPM har gjort en bedömning av den ekonomiska risken i detta efterlevandeskydd och funnit att riskerna för ett betydande ekonomiskt underskott för skyddet är så stora att det finns anledning att, innan reglerna börjar tillämpas, utreda om och i så fall på vilka villkor ett sådant efterlevandeskydd bör erbjudas inom premiepensionssystemet. Riksdagen har därför beslutat att skjuta på införandet av ett efterlevandeskydd. Det senaste beslutet om senareläggning innebär att skyddet skall träda i kraft den 1 januari 2005.

Förslaget om att nu ytterligare senarelägga starten för efterlevandeskyddet har beretts med Genomförandegruppen (arbetsgruppen med representanter för de riksdagspartier - s, m, fp, kd och c - som står bakom pensionsöverenskommelsen från 1994). Vid beredningen av ärendet har PPM, Riksförsäkringsverket, Finansinspektionen och Sveriges Försäkringsförbund beretts tillfälle att lämna synpunkter.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen delar alltjämt bedömningen att det råder stor osäkerhet om de ekonomiska konsekvenserna av efterlevandeskyddet i dess nuvarande utformning. Beredningen av frågan av hur reglerna kan behöva ändras har tagit mer tid i anspråk än vad som förutsågs. Det fordras således ytterligare tid för att arbeta fram förslag till nya bestämmelser för ett modifierat skydd. En promemoria med förslag till ett nytt efterlevandeskydd utarbetas inom Regeringskansliet. Promemorian avses remitteras under hösten 2004.

Starten för premiepensionens efterlevandeskydd före pensionstid bör därför ytterligare senareläggas två år. Som en följd av detta bör

också den "extra" möjlighet för pensionssparare som fyllt 50 år att gå in i efterlevandeskyddet när systemet startar flyttas fram till början av år 2007.

17 Internationella finansiella institutioner

17.1 Omfattning

Internationella finansiella institutioner omfattar anslagsmässigt ett anslag för kapitalhöjning i Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) samt medlemsavgift till Europarådets utvecklingsbank (CEB). Till området hör även åtaganden gentemot andra internationella institutioner såsom Världsbanken (IBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB) och Nordiska investeringsbanken (NIB). Även NIB:s projektinvesteringslån hör till verksamhetsområdet.

Genom åren har flera olika insatser och anslag avseende skilda internationella finansiella institutioner förekommit i statsbudgeten för särskilda finansierings- och garantiåtaganden. Dessa åtaganden har bl.a. avsett såväl klart tidsbegränsade bidrag (inbetalningar) till institutionernas grundkapital, som långsiktiga nationella garantiåtaganden. Avsättningar för grundkapital har bl.a. avsett:

- Europeiska investeringsbanken (EIB) 1994/95–1998, 2003 (kapitalhöjning utan budgetkonsekvenser).
- Nordiska investeringsbanken (NIB) 1999–2001.
- Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) 1990/91 (flerårigt), 1998–2005.
- Europarådets utvecklingsbank (CEB) 2002 (kapitalhöjning utan budgetkonsekvenser).

17.2 Mål

Inom ramen för de internationella finansiella institutionernas verksamhetsmandat bedrivs ett arbete med att främja ekonomisk utveckling och stabilitet i vid bemärkelse. Utöver sina direkta finansiella åtaganden bidrar institutionerna bl.a. med rådgivning och analys.

17.3 Politikens inriktning

Staten skall verka för att de internationella finansiella organisationerna fungerar som ett värdefullt komplement till andra finansieringskällor genom finansiering av angelägna projekt. På ett övergripande plan skall institutionerna främja en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i verksamhetsländerna. Samma effektivitetskrav och budgetrestriktivitet som tillämpas på nationell nivå skall också gälla i de internationella finansiella institutionernas verksamhet. Av nationellt intresse är att Sveriges specifika positioner och intressen hävdas i institutionerna. Vidare eftersträvas en god arbetsfördelning, såväl mellan institutionerna, som i förhållande till svenska bilaterala insatser.

När det gäller EIB är det huvudsakliga syftet med dess verksamhet att bidra till en balanserad utveckling av den inre marknaden och därigenom ytterligare underlätta europeisk integration. Detta görs genom långsiktig finansiering av

ekonomiskt sunda investeringar som främjar detta syfte.

EBRD stöder övergången till marknadsekonomi i Central- och Östeuropa genom samfinansiering av projekt inom framför allt den privata sektorn. Utmärkande för EBRD är att banken har ett politiskt mandat att endast verka i länder som agerar i enlighet med demokratiska principer. Banken har också ett miljömandat.

NIB skall främja de nordiska ekonomiernas tillväxt genom att delta i finansiering av gränsöverskridande projekt som förbättrar Nordens infrastruktur, tryggar energiförsörjningen eller stöder forskning och utveckling. Investeringar med miljöförbättrande verkan prioriteras. NIB finansierar också projekt utanför Norden. Östersjö- och Barentsregionerna är prioriterade områden i denna verksamhet.

CEB ger lån och garantier till projekt inom särskilda områden med anknytning till Europarådets verksamhet. Prioritet har sålunda givits projekt för att bistå länder som drabbats av naturkatastrofer och dylikt. Banken har under senare år vidgat sin verksamhet på det sociala området till att omfatta investeringar i hälsovård, upprustning av boendemiljöer, miljöskydd etc.

17.4 Insatser

17.4.1 Insatser inom politikområdet

Utifrån de mål och den allmänna inriktning av det svenska agerandet som fastlagts präglas arbetet avseende de internationella finansiella institutionerna av att utarbeta och verka för svenska ståndpunkter i de organ och styrprocesser som har upprättats.

Institutionernas agendor påverkas i allt högre grad av det ökade internationella beroendet – globaliseringen. Internationella systemfrågor har härmed fått ökad uppmärksamhet och prioritet. EU-utvidgningen samt främjandet av relationerna till Östeuropa berör vidare i ökad utsträckning de internationella finansiella institutionernas verksamhet.

Beträffande EIB har ägarkretsen utökats i och med EU-utvidgningen under 2004. En utmaning för banken är nu att integrera de nya medlemsstaterna i den ordinarie verksamheten. Utlåningen till de nya medlemsstaterna måste även ökas.

I samband med den tidigare kapitalhöjningen den 1 januari 2003 krävde Sverige att banken skulle utarbeta kriterier för att mervärdet i bankens utlåning skulle tydliggöras. Under året har banken lagt ned ett stort arbete på detta. Regeringen anser att frågan liksom tidigare har hög prioritet och kommer fortsatt att verka för att bankens utlåning skall ge ett tydligt mervärde. Sverige har även verkat för att Ryssland och unionens nya grannar i öst på ett tydligare sätt skall integreras i bankens utlåning. Det blir en utmaning för banken att under kommande år öka utlåningen till denna region.

Inom EBRD har Sverige verkat för en expansion av bankens verksamhet österut samtidigt som aktiviteten i de mer avancerade transitionsländerna består. Andra viktiga frågor har varit att driva på bankens arbete inom miljö- och kärnsäkerhetsområdet.

Den 11 februari 2004 undertecknade företrädare för regeringarna i de fem nordiska och de tre baltiska länderna en överenskommelse om att Estland, Lettland och Litauen skall bli medlemmar i NIB från och med den 1 januari 2005. En proposition i ämnet överlämnades den 2 juni 2004 (prop. 2003/04:162).

NIB:s låneordning avseende lån utanför Norden (PIL-ordningen) har vidare reformerats. Reformeringen, som trädde ikraft i mitten av 2004, syftar till att överföra den direkta risken från ägarländerna till NIB i större utsträckning och härigenom reducera de direkta riskerna som länderna tagit på sig.

Sverige verkar i CEB:s styrande organ för att bankens kreditgivning till låntagare i Central- och Östeuropa skall ges ökad vikt.

17.4.2 Insatser utanför politikområdet

Sverige deltar även i ett antal andra multilaterala finansiella institutioner, där verksamheten delvis är parallell med den som bedrivs i ovan behandlade institutioner. Dessa är bl.a. Internationella valutafonden (IMF), Multilaterala investeringsgarantiorganet (MIGA), Internationella utvecklingsfonden (IDA), Internationella finansieringsbolaget (IFC), Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB), Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB), Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB), Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco), Nordiska projektexportfonden (Nopef). Vidare deltar Sverige i arbetet inom ramen för Nordiska

investeringsbankens Baltiska investeringslån (BIL) och Miljöinvesteringslån (MIL). Vissa av dessa institutioner behandlas i utgiftsområde 7, Internationellt bistånd.

17.5 Resultat

I linje med en långsiktig plan för att höja kapitalet i EBRD har Sverige under 2004 betalat in omkring 6,4 miljoner euro. En sista inbetalning uppgående till samma belopp skall göras 2005 enligt denna plan. Expansionen av bankens verksamhet österut har fortsatt. EBRD har nyligen sammanställt en strategi för sina fattigaste medlemsländer i centralasien och söder om Kaukasus. En viktig del av strategin är inrättandet av en multilateral givarfond till vilken Sverige avser att bidra finansiellt. Vidare har EBRD beslutat om kärnsäkerhetshöjande insatser i Ukraina, samt bedrivit aktivt miljö- och kärnsäkerhetsarbete i Ryssland via den nordliga dimensionens miljöpartnerskap (NDEP).

I och med utvidgningen av Europeiska Unionen har EIB:s huvudsakliga verksamhetsområde geografiskt utökats. Den fortsatta verksamheten, som redan inletts, kommer bl.a. att fokusera på att öka utlåningen till de nya medlemsstaterna för att dessa ekonomier skall ut-

vecklas och bidra till en balanserad utveckling av den inre marknaden.

I och med anslutningen av de nya medlemsstaterna till banken har även dess grundkapital ökat. Det insatta kapitalet uppgår nu till 163 600 miljoner euro. Sveriges del är oförändrad 4 901 miljoner euro. Eftersom det totala kapitalet ökats har Sveriges andel av detta emellertid minskat till 2,99 procent (från tidigare 3,27 procent). Genom anslutningen av de nya medlemsstaterna till banken och den därav följande ökningen av totalkapitalet kan värdet av EIB sägas ha ökat i motsvarande grad.

NIB har kunnat uppvisa en god och stabil avkastning på det insatta kapitalet. Detta har möjliggjort årliga utdelningar till ägarna. NIB är den enda av de internationella finansiella institutionerna som ger utdelning och har över åren givit en tämligen jämn utdelning. För 2003 uppgick utdelningen till Sverige till 16,3 miljoner euro. Genom att ägarländernas direkta risk avseende NIB:s s.k. PIL-ordning reducerats, genom den reformering av denna utlåningsordning som beskrivits ovan, kommer en del av de budgetavsättningar som gjorts i Riksgäldskontoret för att täcka denna risk att återställas.

Vad beträffar CEB antogs vid mitten av 2004 ett femårigt utvecklingsprogram. Ett viktigt inslag i programmet är att en ökad andel av lånen skall ges till låntagare i Central- och Östeuropa.

18 Tillsyn av spelmarknaden

18.1 Omfattning

Tillsyn av spelmarknaden omfattar frågor om tillsyn och reglering av spelmarknaden.

Lotteriinspektionen är tillsynsmyndighet på spel- och lotteriområdet. Myndighetens uppgifter omfattar bl.a. tillståndsgivning och typgodkännande samt övergripande tillsyn och kontroll av spelmarknaden. I detta ingår bl.a. åtgärder för att motverka illegalt spel och utfärdande av förelägganden samt yttranden till domstol. Lotteriinspektionen ansvarar även för utbildning och information bl.a. till handläggare hos länsstyrelser och kommuner. Inspektionen skall också informera regeringen om utvecklingen på spelmarknaden såväl nationellt som internationellt.

18.2 Mål

Målet för spelpolitiken är en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen och efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former. Överskottet från spel bör värnas och alltjämt vara förbehållet det allmänna eller allmännyttiga ändamål, dvs. föreningslivet, hästsporten och staten.

18.3 Politikens inriktning

Regeringens mål är att bedriva en ansvarsfull spelpolitik i syfte att säkerställa en sund och säker spelmarknad.

Statens ansvar bör vara att säkerställa att de oönskade effekterna av anordnandet av lotterier och spel i form av spelberoende m.m. blir så små som möjligt. Staten bör också ansvara för att bevaka att olagligt spel begränsas i möjligaste mån. Staten bör följaktligen möjliggöra för de nationella aktörerna att erbjuda spel under sådana former att risken för spelberoende och andra negativa sociala konsekvenser begränsas.

18.4 Insatser

Tillståndsgivning till lotterier sker för närvarande både på kommunal, regional och riksnivå. Tillstånd ges av kommuner, länsstyrelser, Lotteriinspektionen och regeringen.

I propositionen Vissa ändringar på spel- och lotteriområdet (prop. 2004/05:3) har regeringen föreslagit att Lotteriinspektionen tar över tillståndsgivningen för s.k. förströelseautomater från kommunerna.

Sedan 1995, då den nu gällande lotterilagen trädde i kraft, har stora förändringar skett på spel- och lotteriområdet. Som exempel kan nämnas utvecklingen inom kommunikationstekniken som är av betydelse för regleringen på spel- och lotteriområdet. Vidare har det under senare tid uppstått företeelser som angränsar till spel och lotterier och som inte förutsågs vid lotterilagens tillkomst. t.ex. kedjebrevspel. I propositionen Vissa frågor inom spelområdet m.m. (prop. 2002/03:93) angav regeringen att det mot bakgrund av den rådande utvecklingen på området fanns anledning att se över lotteriregleringen, bl.a. i syfte att anpassa regleringen till spel- och lotterimarknadens snabba

utveckling. Regeringen tillkallade därför i maj 2004 en särskild utredare med uppdrag att se över lagstiftningen inom spel- och lotteriområdet (dir. 2004:76).

Lotteriinspektionens arbete har även under 2003 koncentrerats på central tillsyn och åtgärder mot misstänkta överträdelser av lotterilagens främjandeförbud samt åtgärder mot misstänkt olagliga lotterier och spel. Myndigheten har ägnat mycket tid åt bevakningen av mål i domstol inom området lotteri och spel. Frågan om överträdelse av främjandeförbudet är föremål för Regeringsrättens prövning i två fall.

Inspektionen har under året fortsatt att prioritera arbetet med kontroll av olovligt anordnat automatspel. Sammantaget genomfördes 2 872 kontroller, vilket var en ökning med 56 procent jämfört med året innan. Ökningen beror på regeringens uppdrag att kartlägga oreglerade spelautomater. Enligt inspektionens bedömning har antalet automater som kan användas för spel om pengar ökat. Automaterna utvecklas ständigt mot allt mer sofistikerade lösningar baserade på modern datateknik. Automaterna liknar ofta till utseendet terminaler eller personatorer med flera funktionsmöjligheter där spel om pengar är en funktion.

Lotteriinspektionen har under året, utifrån meddelade föreskrifter och riktlinjer för villkor, kontroll- och ordningsbestämmelser handlagt och beslutat i fem ärenden avseende ansökan om tillstånd att anordna lotterier som förmedlas med hjälp av elektromagnetiska vågor, EMV-lotterier. Vid utformningen av villkor för tillstånd till EMV-lotterier har de sociala riskerna med överdrivet spelande beaktats. Bestämmelser finns därför om att spelare skall ha rätt att stänga av sig från fortsatt spel och att begränsa sitt spelande. Dessutom skall anordnaren kunna lämna uppgifter till inspektionen om spelarnas åldersstruktur och hur mycket varje spelare omsätter.

Inspektionen har också ändrat villkoren för anordnande av värdeautomatspel under våren 2003 i syfte att minska riskerna för uppkomsten av olämpliga spelmiljöer. Villkoren innebär att värdeautomatspel endast får anordnas i lokaler där, om annat automatspel finns på platsen, detta har lagstadgad eller av myndighet villkorad åldersgräns om 18 år. Vidare måste särskild motivering lämnas om anordnaren vill ha fler än tre värdeautomater i lokalen. Under året har

1 334 beslut fattats gällande ansökningar om tillstånd.

18.5 Resultatbedömning

18.5.1 Resultat

Spelmarknaden

De huvudsakliga aktörerna på den svenska spel- och lotterimarknaden är AB Svenska Spel, AB Trav och Galopp (ATG) och folkrörelserna. Folkrörelserna är en samlad benämning för ideella föreningar som bedriver allmännyttig verksamhet. AB Svenska Spel är ett helägt statligt bolag. ATG ägs av Svenska Travsportens Centralförbund och Svenska Galoppförbundet.

AB Svenska Spel bedriver bl.a. vadhållning på idrottstävlingar och hundkapplöpningar, automatspel och lotterier. ATG bedriver vadhållning på hästkapplöpningar. Folkrörelserna bedriver lotterier och bingospel.

Den svenska spelmarknaden omsatte 2003 cirka 36 miljarder kronor och de största spelformerna är vadhållning, lotterier, automatspel och bingospel. Utvecklingen de senaste fem åren framgår av nedanstående tabell.

Tabell 18.1 Spel- och lotterimarknadens utveckling

Miljarder kronor					
	1999	2000	2001	2002	2003
Omsättning före utbetalda vinster	31,5	32,2	33,3	35,1	36,3
Omsättning efter utbetalda vinster	13,1	13,3	13,7	14,5	15,0

Utvecklingen på spelmarknaden 2004 är i korthet följande.

AB Svenska Spel redovisar en liten ökning av omsättning, men flera av bolagets produkter, särskilt sportspelen, har en vikande omsättning. Den tidigare kraftiga ökningen av värdeautomatspelet har planat ut som en följd av att nästan samtliga automater nu är utplacerade. Casino Cosmopols omsättning har ökat som en följd av att samtliga fyra kasinon nu är i full drift.

ATG har ökat sin omsättning jämfört med motsvarande period 2003. Det är främst V65 söndag och V75 som går bra, sannolikt på grund av jackpotter och att en ny spelform, Tvilling, har introducerats under perioden.

Folkspels största produkt Bingolotto fortsätter att minska sin omsättning. Samtidigt har rikslotterianordnarna IOGT-NTO och A-lotterierna bägge ökat sin omsättning under året.

Sedan 2002 har de svenska aktörerna rätt att använda ny teknik såsom Internet för förmedling av sina lotterier. Internetspel och annan ny teknik för spel svarar fortfarande för en liten del av den totala spelmarknaden. Den internationella konkurrensen på den svenska spelmarknaden har ökat främst genom spel över Internet.

Tillsynen av spelmarknaden

Lotteriinspektionens arbete har även under 2003 koncentrerats på central tillsyn och åtgärder mot misstänkta överträdelser av lotterilagens främjandeförbud samt åtgärder mot misstänkt olagliga lotterier och spel. Det är också på detta område som en stor del av myndighetens jurister ägnat mycket tid åt mål i domstol för prövning av olika rättsfrågor.

Inom de sektorer på spelområdet som identifieras som problemområden har Lotteriinspektionen fortsatt sitt arbete för att motverka anordnande av olagliga lotterier och främjande av utom landet anordnat lotteri. Utländska spelaktörer, i huvudsak vadhållningsbolag, har under året fortsatt att rikta sin verksamhet mot den svenska spel- och lotterimarknaden. För inspektionens arbete har de utländska spelaktörernas agerande på den svenska marknaden inneburit att resurser inom såväl tillsyns- och kontrollverksamheten som inom det juridiska kompetensområdet använts i stor omfattning för denna typ av ärenden. Detta gäller främst tillämpningen av främjandeförbudet för lotterier

anordnade utanför Sverige. En annan företeelse som ökat kraftigt i omfattning är sådana lotterier som bedömts vara pyramidspel eller kedjebrevsspel. Antalet aktörer på marknaden synes ha ökat. Inspektionen har under året berett ett flertal ärenden och gjort ett antal polisanmälningar av denna typ av lotterier.

18.5.2 Analys och slutsatser

Regeringen bedömer att Lotteriinspektionen under året arbetat strategiskt och målmedvetet och på olika sätt verkat för en sund spelmarknad där sociala skyddshänsyn, konsumentintressen och risk för bedrägerier beaktats. Budgetförslaget för anslaget 2:1 *Lotteriinspektionen* redovisas i utgiftsområde 17.

I budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1, utg.omr. 2 Tillsyn av spelmarknaden) angav regeringen bl.a. att regeringen står fast vid att folkrörelsernas ställning på lotterimarknaden måste stärkas.

I syfte att möta den pågående utvecklingen, både nationellt och internationellt, har regeringen i maj 2004 tillkallat en särskild utredare (dir. 2004:76). Utredaren skall bland annat lämna de förslag som kan behövas för att anpassa regleringen inom området till den marknadsmässiga och tekniska utvecklingen samt till utvecklingen av EG-rätten. Vidare skall utredaren beakta utvecklingens och förslagets inverkan på folkhälsan och de sociala skyddshänsyn som skall tas. Uppdraget skall redovisas senast den 15 december 2005.

19 Budgetförslag

19.1 2:1 Finansinspektionen

Tabell 19.1 Anslagsutveckling för 2:1 Finansinspektionen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Övrigt	Totalt
2003	Utfall	173 231	Anslags-sparande	4 274
2004	Anslag	175 216	Utgifts-prognos	179 373
2005	Förslag	178 401		
2006	Beräknat	175 178 ¹		
2007	Beräknat	178 178 ¹		

¹Motsvarar 178 401 tkr i 2005 års prisnivå.

Finansinspektionen är central förvaltningsmyndighet för tillsyn av finansiella företag och marknader. Finansinspektionen anvisar årligen ett ramanslag för täckning av verksamhetens utgifter.

Vid ingången av 2004 förstärktes Finansinspektionen med ca 20 miljoner kronor. Resurstillskottet under 2004 motiverades av behovet av att utveckla stabilitetstillsynen och marknadstillsynen, öka kompetensen och förbättra IT stödet.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 19.2 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras
Utfall 2003	163 029	5 000
Prognos 2004	178 500	22 500 ¹
Budget 2005	181 400	22 500

¹ avgifter för tillstånd och anmälningar hos Finansinspektionen disponeras från 2004 av myndigheten. I beloppet ingår också ersättning från BFN och IGN.

Baserat på kostnaderna tar Finansinspektionen ut en obligatorisk årlig avgift från företagen

under tillsyn. Därutöver tas avgifter också ut för ansökningar om tillstånd och anmälningar.

Regeringens överväganden

Tabell 19.3 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:1 Finansinspektionen

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	175 216	175 216	175 216
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 331	4 150	7 222
Beslut			
Överföring till/från andra anslag	854	-4 188	-4 260
Övrigt	-	-	-
Förslag/beräknat anslag	178 401	175 178	178 178

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

För att Finansinspektionen bättre skall kunna klara kraven föreslås en tillfällig förstärkning med 5 miljoner kronor under kommande budgetår. Anslagsnivån har också justerats med anledning av tidigare tillfälliga förstärkningar

Finansinspektionens aktiva medverkan avseende civil beredskap och beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred inom samverkansområdet Ekonomisk säkerhet (under utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet) skall ges fortsatt prioritet.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 178 401 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 175 178 000 kronor och för 2007 till 178 178 000 kronor.

19.2 2:2 Insättningsgarantinämnden

Tabell 19.4 Anslagsutveckling för 2:2 Insättningsgarantinämnden

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2003	Utfall	6 548	Anslags-sparande	2 797
2004	Anslag	5 557	Utgifts-prognos	7 648
2005	Förslag	7 518		
2006	Beräknat	7 640 ¹		
2007	Beräknat	7 784 ¹		

¹ Motsvarar 7 518 tkr i 2005 års prisnivå.

Insättningsgarantinämnden administrerar de statliga ersättningssystemen insättningsgaranti och investerarskyddet. Nämnden anvisar årligen ett ramanslag för verksamhetens utgifter för förvaltningen. Motsvarande belopp avräknas från de årliga avgifter som tas ut av de institut som omfattas av insättningsgaranti och investerarskyddet. Inbetalda avgiftsmedel redovisas mot inkomstitel i statsbudgeten. Under 2004 uppgår anslaget till 5 557 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 19.5 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter [som inte får disponeras]
Utfall 2003	456 245
Prognos 2004	430 806
Budget 2005	430 800

Regeringens överväganden

Tabell 19.6 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:2 Insättningsgarantinämnden

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	5 557	5 557	5 557
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	65	156	264
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	1 896	1 927	1 963
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	7 518	7 640	7 784

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 7 518 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 7 640 000 kronor och för 2007 till 7 784 000 kronor.

19.3 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

Tabell 19.7 Anslagsutveckling för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Slagslag	Belopp
2003	Utfall	263 275	Anslags-sparande	30 347
2004	Anslag	261 336	Utgifts-prognos	276 995
2005	Förslag	265 576		
2006	Beräknat	269 914 ¹		
2007	Beräknat	275 008 ¹		

¹ Motsvarar 265 576 tkr i 2005 års prisnivå.

Anslaget disponeras för löne-, systemutvecklings-, lokal- och övriga förvaltningskostnader. Anslaget disponeras även för att täcka omkostnader i upplåningen och låneförvaltningen samt kostnader för samtliga verksamheter inom statens internbank.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Från och med 2002 hanteras samtliga garantier utställda av Riksgäldskontoret i enlighet med den nya garantimodellen. Garantiverksamheten finansieras med riskbaserade avgifter som betalas av garantiobjektet, eller efter beslut av riksdagen, över statsbudgeten om det är fråga om subventioner. Avgifterna, liksom återvinningar på regressfordringar efter infrianden, förs till en garantireserv på ett räntebärande konto i Riksgäldskontoret. Garantireserven skall på sikt täcka förväntade infrianden och administrativa kostnader.

Garantireserven konsolideras med statens finansiering i övrigt. Det innebär att influtna avgifter avräknas direkt mot statens upplåningsbehov. Någon verklig fondering sker inte utan effekten är att statsskulden blir i motsvarande mån mindre och statens löpande räntekostnader reduceras därigenom. Garantireserven i Riksgäldskontoret är således inte någon öronmärkt reserv med medel tillgängliga vid ett eventuellt infriande av en garanti. Infriandet belastar garantireserven, men det är enbart en redovisningsfråga.

Pengarna hämtas i praktiken in genom statlig upplåning.

Garantiverksamheten uppvisade ett förhållandevis stort överskott 2003, 2,2 miljarder kronor. Överskottet berodde till stor del på kraftigt minskade reserveringar för framtida garantiförluster. Reserveringen avseende framtida förluster för Venantius upplåning minskades exempelvis med över två miljarder kronor.

Tabell 19.8 Budget för Riksgäldskontorets garantiverksamhet

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (Som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003		2 338 021	128 496	2 209 525
Prognos 2004		395 335	48 535	346 800
Budget 2005		486 427	48 927	437 500

Från och med 2003 finansieras samtliga verksamheter inom avdelningen Statens internbank via förvaltningskostnadsanslaget. Avgifter skall dock tas ut avpassade för att användas som styrmedel för att effektivisera den finansiella verksamheten inom staten. Vidare är det också möjligt att ta ut avgifter för att undvika subventionering av kunder som inte är myndigheter eller av verksamheter inom andra samhällssektorer än den statliga. De avgifter som Riksgäldskontoret tar ut inlevereras till inkomsttitel 2557 Avgifter till statens internbank i Riksgäldskontoret.

Den del som under 2003 finansierades via avgifter uppgick till ca 7 miljoner kronor.

Tabell 19.9 Budget för in- och utlåningsverksamheten i statens internbank i Riksgäldskontoret

Tusental kronor

Offentlig-rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003 ¹	7 000		7 000	0
Prognos 2004	7 000		7 000	0
Budget 2005	7 000		7 000	0

¹ In- och utlåningsverksamheten anslagsfinansieras fr.o.m. 2003. Intäkterna förs på inkomsttitel.

Regeringens överväganden

Tabell 19.10 Härledning av anslagsnivån 2005-2007, för 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 i 2004 års statsbudget ¹	261 336	261 336	261 336
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	2 990	7 308	12 377
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	1 250	1 271	1 254
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	265 576	269 914	275 008

¹ Statsbudgeten enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen förslår att anslaget för 2005 uppgår till 265 576 000 kronor. Medel som tidigare tillfälligt omfördelats under 2004 återförs delvis. För 2006 beräknas anslaget till 269 914 000 kronor och för 2007 till 275 008 000 kronor.

19.4 2:4 Bokföringsnämnden

Tabell 19.11 Anslagsutveckling för 2:4 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

År	Utfall	Kostnader	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2003	Utfall	8 927	429	
2004	Anslag	8 034		8 316
2005	Förslag	8 153		
2006	Beräknat	8 223 ¹		
2007	Beräknat	8 359 ¹		

¹ Motsvarar 8 153 tkr i 2005 års prisnivå.

Bokföringsnämnden är statens expertorgan avseende redovisningsfrågor och har under 2003 utfärdat kompletterande normgivning. Nämnden utfärdar kompletterande normgivning, biträder Regeringskansliet i redovisningsfrågor och yttrar sig över författningsförslag m.m.

Regeringens överväganden

Tabell 19.12 Härlledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:4 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	8 034	8 034	8 034
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	119	189	325
Beslut	–	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	8 153	8 223	8 359

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

Regeringen förslår att anslaget för 2005 uppgår till 8 153 000 kronor. För 2006 beräknas anslaget till 8 223 000 kronor och för 2007 till 8 359 000 kronor.

19.5 2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner

Tabell 19.13 Anslagsutveckling för 2:5 Insatser i internationella finansiella institutioner

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	58 929	4 703	
2004	Anslag	56 000	57 717
2005	Förslag	56 000	
2006	Beräknat	–	
2007	Beräknat	–	

Sverige skall enligt tidigare beslut medverka i en höjning av grundkapitalet i Europeiska utvecklingsbanken (EBRD) och teckna andelar motsvarande 228 miljoner euro. Av detta belopp skall sammanlagt 22,5 procent betalas in i åtta lika stora poster fördelade på lika många år. Varje sådan årlig post uppgår således till 6,4 miljoner euro, eller ca 59 miljoner kronor.

Från anslaget finansieras dessutom Sveriges medlemsavgift i Europarådets utvecklingsbank (CEB). Denna avgift uppgår till ca 40 000 euro per år. Anslaget kan också belastas om garantier till internationella finansieringsinstitut behöver infrias.

Regeringens överväganden

Tabell 19.14 Härlledning av anslagsnivån 2005–2007, för 2:6 Insatser i internationella finansiella institutioner

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004¹	56 000	56 000	56 000
<i>Förändring till följd av:</i>			
Beslut	–	-56 000	-56 000
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	56 000	–	–

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

På anslaget fanns vid ingången av 2004 ett anslagssparande på 4,7 miljoner kronor. Av detta har 2,7 miljoner kronor tagits i anspråk för 2004 års inbetalning av grundkapitalet i EBRD samt medlemsavgiften i CEB.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 56 000 000 kronor, som är sista året för kapitalhöjningen i EBRD.

19.6 2:6 Avsättning för garantiverksamhet

Tabell 19.15 Anslagsutveckling för 2:6 Avsättning för garantiverksamhet

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	1 400	–	
2004	Anslag	1 400	1 374
2005	Förslag	1 400	
2006	Beräknat	1 400	
2007	Beräknat	1 400	

Anslaget avser garantiavgift för Sveriges Hus i Sankt Petersburg, där subventionsinslaget beräknas uppgå till 1,4 miljoner kronor per år. Från anslaget har vidare garantiavgift för Venantius AB på 500 miljoner kronor betalats 2001.

Regeringen förslår att anslaget för 2005 uppgår till 1 400 000 kronor. För 2006 och 2007 har anslaget beräknats till 1 400 000 kronor.

19.7 2:7 Finansmarknadsrådet

**Tabell 19.16 Anslagsutveckling för 2:7
Finansmarknadsrådet**

Tusental kronor

År	Utfall	–	Anslags- sparande	–
2003	Utfall	–	Anslags- sparande	–
2004	Anslag	–	Utgifts- prognos	–
2005	Förslag	1 000		
2006	Beräknat	1 009 ¹		
2007	Beräknat	1 026 ¹		

¹Motsvarar 1 000 tkr i 2005 års prisnivå.

Regeringens överväganden

Ett Finansmarknadsråd (FMR) bör inrättas (se avsnitt 13.5.2). Rådets interna verksamhet bör finansieras över statsbudgeten. Under budgetåret 2005 bör en finansiering om 1 000 000 kronor anvisas på statsbudgeten.

FMR skall årligen lämna en verksamhetsberättelse samt följa uppställda mål.

Medel som tillförs FMR på statsbudgeten möjliggörs via en omfördelning inom utgiftsområdet.

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 1 000 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 1 009 000 kronor och för 2007 till 1 026 000 kronor.

19.8 Premiepensionsmyndigheten

Premiepensionsmyndighetens (PPM) verksamhet finansieras med avgifter från pensions-sparare, genom lån hos Riksgäldskontoret för rörelsekapitalbehov och för investeringar i anläggningstillgångar. Utgifterna uppgick till ca 371 miljoner kronor 2003.

Tabell 19.17 PPM:s lån i Riksgäldskontoret

Tusental kronor

	Akkumulerad utnyttjad ram 2003-12-31	Akkumulerad ram 2004 (prognos)
Rörelsekapital	1 737 000	1 722 000
Anläggningstillgångar	94 000	114 000

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Delar av utgifterna för PPM:s administration täcks från och med oktober 2000 med avgifter som tas ut från pensionsspararna. Avgiften som tas ut får högst uppgå till 0,3 procent av de sammanlagda tillgodohavandena på pensions-spararnas konton. Avgiftsintäkterna 2003 uppgick till ca 242 miljoner kronor och disponeras av PPM.

Tabell 19.18 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Intäkter som får disponeras
Utfall 2003	241 689
Utfall 2004	330 663
Budget 2005	336 000

Regeringens överväganden

PPM bör beviljas räntekontokredit för rörelsekapital och låneram för investeringar i anläggningstillgångar även för 2005. Den exakta nivån på dessa krediter avser regeringen fastställa i samband med regleringsbrevet för 2005.

Regeringens förslag: Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att för 2005 besluta om en rörlig kredit i Riksgäldskontoret om högst 200 000 000 kronor för att tillgodose Premiepensionsmyndighetens behov av likviditet i handeln med fondandelar.

Skälen för regeringens förslag: PPM bör, i likhet med vad som gäller i dag, medges en rörlig fondhandelskredit för 2005. PPM:s behov av denna kredit kan variera kraftigt mellan de olika handelsdagarna. Regeringen föreslår därför också ett bemyndigande om att besluta om en rörlig kredit i Riksgäldskontoret omfattande 200 000 000 kronor. Krediten är avsedd att täcka ojämna likviditetsflöden i PPM:s handel med fondandelar. Ett bemyndigande finns för innevarande år som omfattar 200 miljoner kronor.

20 Riksrevisionen

Riksrevisionen inrättades den 1 juli 2003. Myndigheten är en del av riksdagens kontrollmakt och ansvarar för granskning av den statliga verksamheten. Enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. omfattar granskningen såväl effektivitetsrevision som årlig revision. Riksrevisionen får även bedriva internationell verksamhet.

Verksamheten finansieras med två anslag, dels anslaget 90:1 *Riksrevisionen* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, dels anslaget 8:6 *Riksrevisionen: Internationella uppdrag* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

20.1 90:1 Riksrevisionen

Tabell 20.1 Anslagsutveckling för 90:1 Riksrevisionen

Tusental kronor

År	Slagslag	Belopp	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2003	Utfall	106 906		10 894
2004	Anslag	269 067 ¹		272 578
2005	Förslag	278 149		
2006	Beräknat	276 136 ²		
2007	Beräknat	280 694 ²		

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (bet. 2003/04:FiU21) och förslag på tilläggsbudget i samband med budgetpropositionen för 2005.

² Motsvarar 273 949 tkr i 2005 års prisnivå.

Bestämmelser om Riksrevisionen finns bl.a. i regeringsformen (12 kap. 7 §). Myndigheten leds av tre av riksdagen valda riksrevisorer. De beslutar självständigt om vad som skall granskas, hur granskningen skall gå till och om slutsatserna i granskningarna. Vid myndigheten finns också en av riksdagen vald styrelse som

skall tillgodose riksdagens behov av samband med och insyn i verksamheten. Till styrelsens uppgifter hör att besluta om framställningar och redogörelser till riksdagen med anledning av riksrevisorernas granskningsrapporter och revisionsberättelser. Styrelsen skall också, efter det att riksdagsförvaltningen (riksdagsstyrelsen) yttrat sig, besluta om förslag till anslag på statsbudgeten för Riksrevisionen.

Riksrevisionens styrelses överväganden

Mål för Riksrevisionen

Övergripande mål

I sitt betänkande hösten 2003 för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (bet. 2003/04:FiU2) anger finansutskottet (s. 43) att styrelsen inte har underställt riksdagen något förslag till mål för Riksrevisionens verksamhet. Samtidigt understryker utskottet att Riksrevisionen å andra sidan inte heller varit ålagd att komma med ett sådant förslag.

I sitt förslag till anslag för 2004 anförde styrelsen följande: *Styrelsen för Riksrevisionen anser det som grundläggande att verksamheten tar sin utgångspunkt i den roll och i de uppgifter för Riksrevisionen som riksdagen lagt fast i regeringsformen och i övrig lagstiftning. Uppgiften att revidera hela beslutskedjan i den verkställande makten och förse riksdagen och regeringen med ett kvalificerat beslutsunderlag ställer stora krav på myndigheten. Riksrevisionen och dess verksamhet bör därför präglas av hög effektivitet och Riksrevisionen bör sträva efter att betraktas som ett*

föredöme i statsförvaltningen. (prop. 2003/04:1, utg.omr. 2, s. 120).

Styrelsen konstaterar för sin del att riksdagsstyrelsen i sina anslagsdirektiv för budgetåret 2004 och Riksrevisionen i sin verksamhetsplan för 2004 angett det som styrelsen här anfört som övergripande mål för Riksrevisionen.

Verksamhetsmål

Målen för verksamhetsgrenarna effektivitetsrevision respektive årlig revision har av riksdagen lagts fast i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Av lagen (4 §) framgår således att *effektivitetsrevisionen* främst skall ta sikte på förhållanden med anknytning till statens budget, genomförandet och resultatet av statlig verksamhet och åtaganden i övrigt men får också avse de statliga insatserna i allmänhet. Granskningen skall främja en sådan utveckling att staten med hänsyn till allmänna samhällsintressen får ett effektivt utbyte av sina insatser.

På motsvarande sätt framgår (§5) att den *årliga revisionen* skall ske enligt god revisionsd. Den skall ha till syfte att dels bedöma om redovisningen är tillförlitlig och räkenskaperna rättvisande, dels om ledningens förvaltning följer tillämpliga föreskrifter och särskilda beslut. För Regeringskansliet gäller att revisionen inte skall avse ledningens förvaltning.

Finansutskottet framhöll i samband med behandlingen av anslagen för 2004 också (bet. 2003/04:FiU2 s. 43) att det får anses som självklart att Riksrevisionen bör lägga fram förslag till tydliga och lätt avläsbara mål för den egna verksamheten samt hur dessa bör kunna följas upp så att riksdagen i efterhand lätt kan bedöma i vilken utsträckning uppställda mål har uppnåtts.

Styrelsen noterar med tillfredsställelse att det inom Riksrevisionen under våren 2004 inletts ett arbete med att utveckla mål och resultatindikatorer för verksamheten med utgångspunkt i de av riksdagen fastlagda riktlinjerna. I verksamhetsplanen har således vissa operativa mål lagts fast för revisionsgrenarna.

- Målet för den årliga revisionen är att på utsatt tid och i enlighet med god revisionsd. avge revisionsberättelser i enlighet med lagen om revision av statlig verksamhet. Verksamheten omfattar över 270 myndigheter och vissa andra organisa-

tioner, ett 40-tal bolag och ett 20-tal stiftelser.

- Målet för effektivitetsrevisionen 2004 är att slutföra minst 35 granskningar med hög kvalitet.

Styrelsen anser för sin del det viktigt att utvecklingsarbetet inom Riksrevisionen fortsätter så att kostnader, prestationer och resultat för de olika verksamhetsgrenarna kan redovisas på ett lättillgängligt sätt redan i den årsredovisning för räkenskapsåret 2004 som styrelsen skall överlämna till riksdagen i början av 2005.

Inriktning under 2005

Styrelsen vill understryka betydelsen av att det finns ett rimligt förhållande mellan Riksrevisionens granskningsuppdrag och tilldelningen av resurser. Styrelsens bedömning är att Riksrevisionen 2005 bör ges samma finansiella förutsättningar att bedriva sin verksamhet som under 2004. Verksamheten befinner sig i ett uppbyggnadsskede och det finns därför viss osäkerhet när det gäller att bedöma det långsiktiga resursbehovet.

Styrelsen kan konstatera att inom den årliga revisionen har granskning av delårsrapporter för första halvåret 2003 och årsredovisningar för 2003 genomförts i tid och enligt god revisionsd. Inom effektivitetsrevisionen kommer ett tjugotal granskningsprojekt att avslutas under perioden 1 juli 2003 – 30 juni 2004. Ambitionen från Riksrevisionen bör vara att bedriva 2005 års verksamhet på minst oförändrad nivå jämfört med 2004. När organisationen nu går in ett konsolideringsskede utgår styrelsen från att det bör finnas goda möjligheter att ytterligare förbättra kvaliteten och effektiviteten i revisionsarbetet inom befintligt resursutrymme.

I sammanhanget vill styrelsen erinra om att fr.o.m. den 1 januari 2004 kan s.k. samordningsförbund inrättas enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser mellan allmän försäkringskassa, länsarbetsnämnd, kommun och landsting. Av lagen (25 §) framgår att Riksrevisionen skall utse den revisor som för den allmänna försäkringskassans och länsarbetsnämndens räkning skall granska samordningsförbundets räkenskaper och årsredovisning samt styrelsens förvaltning. På sikt kan ett stort antal nya revisionsobjekt tillkomma

som kräver en inte oväsentlig kapacitet hos Riksrevisionen.

Styrelsen vill också uppmärksamma riksdagen på att bestämmelserna om revision i lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser bör samordnas med lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. för att undvika tolkningsproblem. I anslagsberäkningen för 2005 har en ökning gjorts av anslaget med 4,2 miljoner kronor för att finansiera ett s.k. EU-kontaktkommittémöte mellan riksrevisorerna i samtliga medlemsstater i EU tillsammans med Europeiska revisionsrätten. Värdskapet för mötet är roterande och för 2005 års möte har Sverige och Riksrevisionen sedan tidigare utsetts som värd. Mötet samlar totalt mer än ett hundra deltagare och en stor del av kostnaderna utgörs av kvalificerad tolkning samt översättning av rapporter och annat material till engelska, tyska och franska. Ett arrangemang på denna nivå och av denna omfattning ligger utanför Riksrevisionens normala verksamhet och bör enligt styrelsen finansieras med medel av engångskaraktär.

Enligt lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen är det finansutskottet som svarar för att revision sker av Riksrevisionen. Av utskottets betänkande (bet. 2003/04:FiU2) framgår att kostnaderna skall belasta Riksrevisionen som därvid skall kompenseras med anslagsmedel motsvarande kostnaderna för den externa revisionen. Styrelsen anser att denna kompensation bör avse kostnaderna för den externa revisionen fr.o.m. räkenskapsåret 2003. Eftersom kostnaden för närvarande inte är känd förutsätter styrelsen att finansutskottet i sin beredning av anslaget tar hänsyn till denna tillkommande kostnad.

Styrelsen vill också anmäla att resultatområdet Viss årlig revision som tidigare var avgiftsfinansierad, upphörde vid årsskiftet 2003/2004 i samband med att all årlig revision blev anslagsfinansierad. Enligt styrelsens mening bör det balanserade överskottet, cirka 0,9 miljoner kronor få disponeras av Riksrevisionen. Syftet är att medlen skall användas för metodutveckling inom den årliga revisionen.

All internationell uppdragsverksamhet i Riksrevisionen var avgiftsfinansierad under hösten 2003. Regeringen beslutade (dnr Fi2003/3535) att det balanserade överskottet avseende tjänsteexport i Riksrevisionsverket skulle överföras tillsammans med verksamheten

till Riksrevisionen. Överskottet var 6,3 miljoner kronor. I Riksrevisionens årsredovisning för 2003 redovisades ett överskott om 1,9 miljoner kronor för tjänsteexportverksamheten, förutom det balanserade överskottet om 6,3 miljoner kronor.

Från och med 2004 finansieras större delen av den tidigare avgiftsfinansierade verksamheten med anslag. Kvarvarande avgiftsfinansierad internationell uppdragsverksamhet omsluter ca 4 miljoner kronor. Det balanserade överskottet uppgår under 2004 till 8,3 miljoner kronor. Nuvarande uppdragsverksamhet beräknas inte kunna uppnå full kostnadstäckning de närmaste åren varför det balanserade överskottet kommer att användas för att finansiera underskottet.

Riksdagsstyrelsens yttrande

Riksdagsförvaltningen (riksdagsstyrelsen) skall yttra sig över Riksrevisionens budgetunderlag. Riksdagsstyrelsen konstaterar i sitt yttrande att budgetunderlaget i allt väsentligt upprättats i enlighet med de av styrelsen utfärdade planeringsanvisningarna.

Förslag

Riksrevisionens styrelse föreslår att anslaget 90:1 *Riksrevisionen* för 2005 uppgår till 278 149 000 kronor. För 2006 och 2007 har anslaget beräknats till 276 136 000 kronor respektive 280 694 000 kronor.

Styrelsen föreslår också att Riksrevisionen 2005 bemyndigas ta upp lån i Riksgäldskontoret för anläggningstillgångar som används i verksamheten inom en ram av högst 50 000 000 kronor.

För 2005 bör vidare Riksrevisionen enligt styrelsen beviljas en anslagskredit på 3 procent av anslagsbeloppet och en räntekontokredit på 10 procent av myndighetens totala anslagsutrymme.

All årlig revision som Riksrevisionen utför är avgiftsfinansierad. Inkomsterna tillförs inkomsttitel 2558.

Tabell 20.2 Offentlighetsrättslig verksamhet

Tusental kronor

Offentlighetsrättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	–	–	–	–
Prognos 2004	114 500		114 000	500
Budget 2005	122 000		122 000	0

Riksrevisionen fakturerar all årlig revision från och med 2004.

Tabell 20.3 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2003	33 330	30 506	2 824
(varav tjänsteexport)	21 405	19 480	1 925
Prognos 2004	3 840	4 000	- 160
(tjänsteexport)			
Budget 2005	4 000	4 100	-100
(tjänsteexport)			

I uppdragsverksamheten under 2003 ingick Avgifter för viss årlig revision, Internationella uppdrag samt Internationella revisionsuppdrag. Från och med 2004 har årlig revision och internationella uppdrag annan finansiering.

Tabell 20.4 Härledning av anslagsnivån 2005–2007, för 90:1 Riksrevisionen

Tusental kronor

	2005	2006	2007
Anvisat 2004 ¹	269 067	269 067	269 067
<i>Förändring till följd av:</i>			
Pris- och löneomräkning ²	4 882	7 069	11 627
Beslut	4 200	–	–
Överföring till/från andra anslag	–	–	–
Övrigt	–	–	–
Förslag/beräknat anslag	278 149	276 136	280 694

¹ Statsbudget enligt riksdagens beslut i december 2003 (bet. 2003/04:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på tilläggsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2004 års statsbudget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning.

21 Försöksverksamhet med trängselskatt i Stockholms kommun

21.1 Bakgrund

I juni 2004 antog riksdagen regeringens förslag till lag om trängselskatt (prop. 2003/04:145, bet. 2003/04:SkU35, rskr. 2003/04:265).

För att påverka trafikmängden och skapa större framkomlighet under högtrafikerade delar av dygnet skall det bli möjligt att ta ut en trängselskatt.

Lagen (2004:629) om trängselskatt är utformad så att den kan tillämpas i olika tätorter, men kommer inledningsvis endast att på försök tillämpas vid passage av vissa angivna betalstationer i Stockholms innerstad.

Försöket med trängselskatt är planerat att genomföras i Stockholms kommun under det andra halvåret av 2005 och de första sju månaderna 2006.

Skatteuttaget kommer att differentieras beroende på veckodag och tid på dygnet samtidigt som vissa trafikantgrupper undantas.

Den del av intäkterna som överstiger ett års avskrivningskostnader för försöket, skall återföras till Stockholms län i form av ytterligare satsningar på kollektivtrafiken.

I samband med beslutet om trängselskatt förutsatte finansutskottet att regeringen i budgetpropositionen för 2005 skulle återkomma med en beräkning av den kommande budgetbelastningen till följd av ersättning för kostnader i samband med försöket med trängselskatt och att ett särskilt anslag skulle tas upp för detta.

I volym 1 (avsnitt 8.5.1) av denna proposition redovisas lagförslag om att trängselskatt inte skall betalas för mindre förorenande bilar.

21.2 90:2 Försök med trängselskatt i Stockholm

Tabell 21.1 Anslagsutveckling för 90:2 Försök med trängselskatt i Stockholm

<i>Tusental kronor</i>			
2003	Utfall	-	Anslags-sparande -
2004	Anslag	-	Utgifts-prognos -
2005	Förslag	1 690 000	
2006	Beräknat	860 000	
2007	Beräknat	770 000	

Anslaget skall täcka såväl statens som Stockholms kommuns och AB Storstockholms Lokaltrafiks kostnader för försöket. Anslaget får användas för att finansiera t.ex. den extra satsning på kollektivtrafik som genomförs i samband med försöket, ökade kostnader inom vissa av de myndigheter som blir berörda samt kostnaderna för de portaler som ska sättas upp vid skattebelagda passager och för att löpande utvärdera försöket utifrån en rad olika aspekter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att anslaget för 2005 uppgår till 1 690 000 000 kronor. För 2006 har anslaget beräknats till 860 000 000 kronor och för 2007 till 770 000 000 kronor.

I beräkningen för 2006 och 2007 ingår även den återföring som skall göras till regionen i form av kollektivtrafiksatsningar och som beloppsmässigt motsvarar intäkterna från försöket minus ett års avskrivningar.

21.3 Avtal om ersättning för Stockholms kommuns och Stockholms läns landstings eller AB Storstockholms Lokaltrafik kostnader efter utgången av juli 2006

Regeringens förslag: Regeringen får ingå avtal med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting eller AB Storstockholms Lokaltrafik om ersättning från staten för eventuella kostnader som dessa har för försöket med trängselskatt liksom för den extra kollektivtrafiksatsningen under försöket samt för en eventuell avveckling av verksamheten m.m. Avtalen får avse tiden fram till och med utgången av mars 2007.

Skälen för regeringens förslag: I juni 2004 antog riksdagen ett förslag om att regeringen får ingå avtal med Stockholms kommun och Stockholms läns landsting om ersättning från staten för kostnader som kommunen och landstinget har för försöket med trängselskatt i Stockholm t.o.m. utgången av juli månad 2006 (prop. 2003/04:145, bet. 2003/04:SkU35, rskr. 2003/04:265). Bemyndigandet tidsbegränsades sedan finansutskottet ansett att en bortre tidsgräns för den ekonomiska förpliktelse som avtalet innebär borde sammanfalla med

tidsgränsen för försöksverksamheten (se bilaga 5 i bet. 2003/04:SkU35).

I juli 2004 ingicks, med stöd av det tidigare givna bemyndigandet, ett avtal mellan staten och AB Storstockholms Lokaltrafik (SL), som på landstingets uppdrag handhar kollektivtrafiken i Stockholms län. Avtalet reglerar bl.a. parternas åtaganden och vilka kostnader som SL skall få ersättning för med anledning av det kommande försöket med trängselskatt i Stockholms kommun t.o.m. utgången av juli 2006.

Försöket med trängselskatt i Stockholms kommun skall avslutas den 31 juli 2006. Dock kommer den extra kollektivtrafiksatsning som införs genom försöket att fortsätta till och med den 31 december 2006. Vidare kan avvecklingskostnader uppstå. Vilka kostnader som skall ersättas och med vilka belopp ersättningen skall utgå bör regleras i avtal mellan staten och Stockholms kommun och Stockholms läns landsting eller SL. Regeringen bör därför få rätt att ingå sådana avtal. För att täcka eventuella avvecklingskostnader m.m. bör bemyndigandet avse tiden från och med den 1 augusti 2006 till och med utgången av mars 2007.

Det är i dagsläget inte möjligt att exakt bedöma hur stora belopp som skall ersättas, men regeringen bedömer att de inte överstiger 1 630 000 000 kronor.

Bilaga 1

Statsförvaltningens utveckling

Bilaga 1

Statsförvaltningens utveckling

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
2. Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet.....	7
2.1 Regeringens bedömning.....	7
3. Organisations- och strukturförändringar	8
4. Personalkonsekvenser inom statsförvaltningen.....	11
4.1 Regeringens bedömning.....	11
4.2 Resultat av Trygghetsstiftelsens verksamhet.....	11
4.3 Bedömningar av framtida personal-konsekvenser.....	12
5. Uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik	14
5.1 Regeringens övergripande iakttagelser.....	15
5.2 Iakttagelser inom enskilda områden	15
5.2.1 Åldersstrukturen i staten	16
5.2.2 Könsfördelningen i staten.....	17
5.2.3 Den etniska och kulturella mångfalden i staten	18
5.2.4 Personälrligheten i staten	20
5.2.5 Arbetsmiljön och sjukfrånvaron i staten.....	21
5.2.6 Lönebildningsfrågor	23

Tabellförteckning

4.1 Andel uppsagda kvinnor och män i staten respektive den totala andelen kvinnor och män i staten 1994–2003	11
4.2 Uppsagda som fick nya arbeten 2003.....	12
4.3 Personalkonsekvenser	12
4.4 Personalkonsekvenser i Försvarsmakten	13
5.1 Beviljade delpensioner, 2003	16
5.2 Fördelningen av kvinnor och män som myndighetschefer den 1 juli 2004	17
5.3 Andel statsanställda med utländsk bakgrund uppdelat på sektorer och kompetens kategorier, 2003.....	19
5.4 Sjukfrånvaro i staten i förhållande till tillgänglig arbetstid uppdelad på sektor och kön, 2003	22
5.5 Nominell och real löneutveckling, 1997–2003	25

Diagramförteckning

5.1 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt, 2003.....	16
5.2 Fördelning av kvinnor och män inom ledningskompetens, 1998–2003.....	17
5.3 Nyanställningar och avgångar i staten, september 2002–september 2003	20
5.4 Personalrörlighet för statsanställda uppdelad på kön och ålder, september 2002– september 2003.....	20
5.5 Personalrörlighet för statsanställda med ledningskompetens uppdelad på kön och ålder, september 2002–september 2003.....	21
5.6 Sjukfrånvaron i procent av ordinarie arbetstid enligt AKU, 1990–2003	21
5.7 Sjukfrånvaro i staten i förhållande till tillgänglig arbetstid uppdelad på sektor och ålder, 2003	22
5.8 Genomsnittlig månadslön i olika sektorer på arbetsmarknaden, 2002	23
5.9 Genomsnittlig månadslön för statsanställda uppdelad på kön och ålder, identiska individer september 2003.....	24
5.10 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden, 1994–2002	24
5.11 Löneutveckling per sektor under avtalsperioden 2002–2004, identiska individer årstakt.....	25
5.12 Samband mellan ålder och löneutveckling under avtalsperioden 2002–2004, identiska individer i åldersintervall vid ett urval myndigheter.....	25

1. Inledning

Grunden för en gemensam förvaltningskultur redovisades i regeringens proposition Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136). År 2000 beslutade regeringen om ett förvaltningspolitiskt handlingsprogram – En förvaltning i demokratins tjänst. Programmet innehåller dels regeringens grundläggande värden för en långsiktig utveckling av förvaltningen, dels de åtgärder som regeringen genomför för att uppnå de förvaltningspolitiska målen.

Regeringen redogör i denna bilaga kortfattat för den fortsatta inriktningen av förvaltningspolitiken. Regeringen ger också en allmän beskrivning av genomförda och pågående organisations- och strukturförändringar. Vidare redovisas resultatet av Trygghetsstiftelsens verksamhet och bedömningar vad gäller framtida personalkonsekvenser för staten.

Regeringen redovisar årligen sin bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken och dess utveckling till riksdagen, detta år i avsnitt 7. I denna bilaga redovisas regeringens övergripande iakttagelser för 2003.

2. Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet

2.1 Regeringens bedömning

Regeringens bedömning: Det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet har fått ett brett genomslag i förvaltningen. De statliga myndigheterna har under de senaste åren ökat sina ansträngningar att vara tillgängliga och serviceinriktade i sina kontakter med medborgare och företag. Detta framgår bl.a. av dialoger med myndigheter, rapporter från stabsmyndigheter och kontakter med forskarvärlden. Styrningen av myndigheterna behöver utvecklas och kunskapen i styrningsfrågor måste vara hög i Regeringskansliet.

Regeringen redovisade i propositionen Statlig förvaltning i medborgarnas tjänst (prop. 1997/98:136) riktlinjer för och krav på den statliga förvaltningen. Utifrån dessa riktlinjer och krav fortsätter genomförandet av regeringens fleråriga handlingsprogram – En förvaltning i

demokratins tjänst. Regeringens åtgärder för en långsiktig utveckling av statsförvaltningen sätter medborgarna i centrum och syftar till att skapa organisations-, styr- och ledningsformer som ger förutsättningar för att de tre grundläggande värdena demokrati, rättssäkerhet och effektivitet skall få genomslag i hela förvaltningen.

Förvaltningspolitiken måste präglas av långsiktighet. Med det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet som grund vill regeringen ställa tre frågor i förgrunden: ohälsan, integrationen och 24-timmarsmyndigheten. En förutsättning för att regeringen skall kunna genomföra sin politik inom dessa områden på ett framgångsrikt sätt är att styrningen av myndigheterna fungerar väl.

Regeringen arbetar kontinuerligt med att utveckla styrningen av statsförvaltningen. Regeringskansliets arbetssätt och kompetens är avgörande för att förvaltningspolitiken skall få genomslag och för att förvaltningen skall fungera på önskvärd sätt. Kunskapen måste vara hög i Regeringskansliet om hur olika styrmedel fungerar var för sig och hur de samverkar och utnyttjas för bästa effekt. Befintliga styrinstrument behöver utvecklas och nya instrument kan behöva skapas. Regeringen och Regeringskansliet bör i större utsträckning än hittills utforma styrningen i dialog med myndigheterna. En särskild satsning genomförs för närvarande och en handlingsplan har tagits fram för det fortsatta arbetet inom Regeringskansliet för att stärka departementens arbete med styrningen av myndigheterna. Planen omfattar en mängd olika kompetenshöjande åtgärder på alla nivåer i Regeringskansliet.

Att komma tillrätta med ohälsan och sjukfrånvaron i Sverige är ett centralt mål för regeringen under de närmaste åren. Sjukfrånvaron skall halveras till 2008 och staten skall gå före och utgöra ett föredöme.

En bättre integrering av invandrade svenskar i arbetslivet är en mycket angelägen fråga för vår demokrati och vår ekonomiska utveckling. De statliga myndigheterna måste driva ett aktivt förändringsarbete på detta område och bana väg för en annan utveckling. Även här måste den statliga förvaltningen föregå med gott exempel.

24-timmarsmyndigheten innebär en förvaltning som har medborgare och företagare i fokus. Regeringens mål är att utveckla den offentliga förvaltningen till att bättre möta medborgares och företags krav på bra service, god information

och låga kostnader för berörda parter. Den offentliga förvaltningen skall uppfattas som en sammanhållen och lättillgänglig enhet och medborgarna skall bli bemötta med respekt.

En utförligare redogörelse för genomförandet av det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet finns i avsnitt 6 Styrning, ledning, verksamhetsutveckling.

3. Organisations- och strukturförändringar

Regeringens bedömning: Inom statsförvaltningen genomförs fortlöpande ett stort antal organisations- och strukturförändringar. Förändringsarbetet bör följas upp systematiskt så att åtgärder vid behov kan vidtas för att höja effektiviteten i förändringsarbetet. En sådan uppföljning skall ses som ett led i genomförandet av beslutade förändringar. När beslut fattas om en organisations- eller strukturförändring bör också ställning tas till hur och när uppföljning skall ske. Rapporter från Statskontoret och Ekonomistyrningsverket belyser små myndigheters sårbarhet när det gäller personalförsörjning, ekonomi m.m. Noggranna analyser av andra organisationsalternativ bör därför göras innan små myndigheter inrättas.

Regeringens riktlinjer för organisering av statsförvaltningen

Regeringens riktlinjer för organisering av statsförvaltningen anges bl.a. i den förvaltningspolitiska propositionen (prop. 1997/98:136) och i det förvaltningspolitiska handlingsprogrammet. Syftet med att omstrukturera den statliga verksamheten är att öka dess effektivitet och ändamålsenlighet, samt att anpassa den interna och externa verksamheten till förändringarna i samhället. Inte minst den tekniska utvecklingen skapar nya möjligheter att förbättra servicen till medborgarna. Detta ställer nya krav på sättet att organisera olika verksamheter och på samverkan mellan myndigheter.

Nämndmyndighetsformen bör användas i begränsad omfattning. När inrättandet av en liten myndighet övervägs bör en noggrann prövning göras om det finns andra alternativ att välja, t.ex. att ge ansvaret för uppgiften till en befintlig myndighet.

Genomförda förändringar

Strukturförändringarna under 2003/04 har resulterat i att 14 nya myndigheter har bildats. Av dessa ingår sju i den nybildade organisationen för etikprövning av forskning, som består av en central och sex regionala myndigheter. Under samma period har 14 myndigheter upphört, däribland Centrala djurförsöksnämnden och Nämnden för statens avtalsförsäkringar samt Steriliseringsersättningsnämnden som har avslutat sitt uppdrag och därmed avvecklats. Den mest påtagliga förändringen är nedläggningen av de tio regionala skattemyndigheterna och Riksskatteverket vid bildandet av Skatteverket. Verksamheter har också renodlats genom att myndigheter delats. Exempelvis delades Patent- och registreringsverket i två separata myndigheter under 2004; Patent- och registreringsverket, som har hand om det industriella rättsskyddet och Bolagsverket, som främst sköter bolagsregistreringar.

Inom ramen för arbetet med 24-timmarsmyndigheten har Nämnden för elektronisk förvaltning inrättats. Nämnden skall fastställa gemensamma standarder för myndigheternas elektroniska kommunikation, vilket skall skapa förutsättningar för ett säkert och kostnadseffektivt utbyte av elektronisk information. Regeringen har även tillsatt en särskild delegation inom kommittéväsendet med uppgift att fortsätta utveckla och förbättra samverkan kring 24-timmarsmyndigheten och offentliga elektroniska tjänster.

Myndigheter slås samman

Förändringsarbetets inriktning mot effektivitet och enhetlighet i rättstillämpningen har bidragit till att verksamheten inom flera områden koncentrerats till färre och större myndigheter. På senare år har detta framför allt skett genom att regionala myndigheter slagits samman med en central myndighet till en ny myndighet. Den 1 januari 2004 inrättades Skatteverket som är en sammanslagning av Riksskatteverket och de regionala skattemyndigheterna. Målsättningen med endast en myndighet på området är att förbättra enhetligheten i rättstillämpningen, öka flexibiliteten i organisationen samt effektivisera administration och styrning.

Riksdagen har mot samma bakgrund beslutat att Riksförsäkringsverket och försäkringskassorna skall slås samman till en myndighet (prop. 2003/04:69, 2003/04:SfU13, rskr. 2003/04:210).

Den nya myndigheten, Försäkringskassan, kommer att vara statlig och skall starta sin verksamhet den 1 januari 2005. För att säkerställa medborgarnas möjlighet till insyn i verksamheten kommer en särskild förtroendemannaorganisation, försäkringsdelegation, att skapas på länsnivå.

En reformering av domstolarnas yttre organisation pågår sedan flera år, bl.a. genom sammanläggningar av tingsrätter. Målsättningen för arbetet med att förändra tingsrättsorganisationen är att – med bibehållen tillgänglighet – skapa möjligheter för en stärkt beredningsorganisation, säkerställa möjligheterna att rekrytera personal, skapa förutsättningar för återkommande kompetensutveckling, öka möjligheterna till specialisering och förbättra den geografiska samordningen med rättsväsendets övriga myndigheter. Riksdagen har ställt sig bakom denna målsättning (skr. 1999/2000:106, bet. 1999/2000:JuU22, rskr. 1999/2000:255).

Sedan år 1999 har ett flertal tingsrätter berörts av organisationsförändringar. Genomförda förändringar har utvärderats med gott resultat.

Reformeringen av domstolsväsendet fortsätter och i årets budgetproposition redovisar regeringen sin bedömning när det gäller förändringar av tingsrättsorganisationen i Jönköpings, Kronobergs, Skåne och Uppsala län.

Även på andra områden förs diskussioner om att bilda sammanhållna större myndigheter. Exempelvis finns det ett utredningsförslag om att slå samman myndigheterna inom kriminalvården samt att bilda en kronofogdemyndighet av de tio regionala kronofogdemyndigheterna.

Många små myndigheter inrättas

Samtidigt som det sker en koncentration av myndigheter inom ett antal områden genom sammanslagningar, är flera av de nybildade myndigheterna små. En kartläggning som Statskontoret nyligen genomfört visar att av de myndigheter som bildades 2000–2003 har hälften under 30 årsarbetskrafter varav en tredjedel har under tio årsarbetskrafter. Liknande fördelning gäller för de myndigheter som hittills bildats under 2004. Studier från Ekonomistyrningsverket visar att små myndigheter relativt sett tenderar att ha högre administrationskostnader än större myndigheter. Dessutom finns det en risk för att de är mer sårbara då de finansiella och personella marginalerna i regel är mindre.

Sättet att organisera statsförvaltningen speglar bl.a. olika företeasers betydelse i samhället. Nya frågor och ändrade prioriteringar kan resultera i nya myndigheter. Flertalet av dessa myndigheter är små till storleken. Det är också vanligt att dessa nya mindre myndigheter har uppgifter som innebär att de skall främja utvecklingen inom en viss fråga eller ett visst område. Ibland tidsbegränsas verksamheten. Den 1 januari 2004 har exempelvis Valideringsdelegationen inlett sin verksamhet. Denna myndighet skall under åren 2004–2007 främja och stödja valideringen av vuxnas kompetens och kunskap.

Även omorganisering av befintliga organisationer kan leda till att små myndigheter bildas. Detta sker då genom att delar av verksamheten bryts ut för att renodla myndighetens uppgifter eller för att förstärka en viss del av verksamheten.

Tydligare tillsynsansvar

För att tydliggöra det statliga ansvaret för granskning och utvärdering samt säkerställa medborgarnas rättssäkerhet har myndigheters tillsynsuppgifter i flera fall skiljts från den övriga verksamheten. Fristående myndigheter med ansvar för tillsyn och granskning har på så sätt inrättats. För att öka rättssäkerheten och tilltron till arbetslöshetsförsäkringen startade Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringar sin verksamhet den 1 januari 2004. Myndigheten skall bl.a. utöva tillsyn över arbetslöshetskassorna och granska Arbetsmarknadsverket i frågor som rör arbetslöshetsförsäkringen.

Djurskyddsmyndigheten inledde också sin verksamhet den 1 januari 2004. Myndigheten har det samlade ansvaret för djurskyddet, uppgifter som tidigare hanterades av Jordbruksverket och den numera nedlagda Centrala djurförsök-nämnden.

Även bland myndigheterna på infrastrukturområdet har organiseringen av myndighets- och tillsynsuppgifterna setts över. Detta har gjorts som ett led i att renodla verksamheterna och i vissa fall även anpassa organisationerna till EG-direktiv. Ett resultat av det arbetet är Järnvägsstyrelsen som bildades den 1 juli 2004. Myndighetens främsta uppgift är att utöva tillsyn över järnvägs-, tunnelbane- och spårvägsnätet. Detta är uppgifter som dels låg inom den tidigare Järnvägsinspektionens verksamhetsområde, dels är en följd av den nya järnvägslagstiftningen som bl.a. har sin grund i de nya EG-direktiven som

skall harmonisera den europeiska järnvägssektorn.

Beslut har även fattats om att bryta ut tillsynen och övriga myndighetsuppgifter från Luftfartsverket, som därigenom delas i två separata myndigheter: Luftfartsstyrelsen med renodlade myndighetsuppgifter och Luftfartsverket som skall driva flygplatser och flygtrafiktjänst. Liknande strävan att renodla verksamheten återfinns på sjöfartsområdet där regeringen förtydligat och stärkt Sjöfartsinspektionens roll inom Sjöfartsverket. Syftet är att tydliggöra uppdelningen mellan Sjöfartsverkets myndighets- och produktionsdel.

Samverkan inom förvaltningen

Informationstekniken gör det möjligt att utforma nya servicelösningar och organisationsformer i den offentliga verksamheten. Regeringen har därför uppdragit åt sex myndigheter att gemensamt utveckla och pröva nya former för lokal service- och produktionsamverkan. Arbetet genomförs i regionala samverkansprojekt inom Skåne, Västra Götalands, Västerbottens och Norrbottens län.

För närvarande bedrivs inom ramen för uppdraget 15 olika delprojekt. I Skåne pågår bl.a. projekt som syftar till att förenkla och samordna flyktingars och invandrades kontakter med myndigheterna. I Västra Götaland sker bl.a. en kartläggning av gemensamma behov av kompetens och tjänster där det finns möjligheter till samutnyttjande och samverkan mellan myndigheterna. I Norrbotten och Västerbotten är projektet inriktade på att genom myndighetssamverkan behålla och utveckla offentlig service i glesbygdskommuner.

Under 2004 har försöksverksamheten med samtjänst vid medborgarkontor blivit permanent. Medborgarkontor är ett exempel på samverkan mellan olika nivåer inom förvaltningen. Verksamheten innebär att statliga myndigheter, en allmän försäkringskassa, en kommun eller ett landsting kan ingå avtal om att sköta olika förvaltningsuppgifter för varandras räkning. Det är ett sätt att öka tillgängligheten till offentlig service samt att upprätthålla verksamhet på orter som annars riskerar att förlora lokal representation.

Andra typer av samverkan sker i gemensamma projekt mellan myndigheter kring specifika frågor, som t.ex. finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet. Syftet är här att effek-

tivisera resursanvändningen samt att ta hand om individer som behöver rehabiliteringsinsatser från flera offentliga aktörer. Inom exempelvis FINSAM samarbetar försäkringskassan, länsarbetsnämnden, en eller flera kommuner och landstinget. Verksamheten bedrivs genom s.k. samordningsförbund där de samverkande parterna är representerade. Detta illustrerar statsmakternas behov av att hantera komplexa frågor som skär tvärs igenom organisations- och sektorsindelningen inom förvaltningen.

EU och statsförvaltningen

Medlemskapet i EU inverkar på olika sätt på den svenska statsförvaltningen. Utredningar från Statskontoret visar att EU-myndigheterna är de förvaltningsorgan som har störst påverkan på svensk statsförvaltning. De till antalet allt fler EU-myndigheterna bedriver sin verksamhet i nära samverkan med medlemsländernas förvaltningar och svenska myndigheter utför regelbundet uppgifter för EU-myndigheternas räkning, både utifrån formella skyldigheter och på frivillig basis. EU-myndigheterna har successivt också fått en allt större betydelse för organiseringen av EU-lagstiftningens genomförande och tillämpning, vilket kan påverka svenska myndigheters arbetssätt och verksamhet. Under 2004 beslutades att EU:s nya smittskyddsmyndighet skall placeras i Sverige.

I takt med att samverkan mellan de nationella förvaltningarna ökar vävs förvaltningarna allt tätare in i den europeiska gemenskapen och gränsen mellan de två blir otydligare. På tillsynsområdet går utvecklingen mot att informella samarbeten mellan nationella myndigheter regleras och formaliseras. Därigenom blir nationella tillsynsmyndigheterna skyldiga att samarbeta med sina motsvarigheter i andra länder, vilket exempelvis gäller i tillsynen av finansmarknader och djurtransporter.

På det förvaltningsrättsliga området finns det för närvarande ingen gemensam lagstiftning inom EU och reglerna skiljer sig i flera fall åt mellan EU:s institutioner. I det nya EU-fördraget har principen om god förvaltning skrivits in och avsikten är att den skall omarbetas till en ny förvaltningslag för EU. Som en del i regeringens förberedelser inför dessa förhandlingar har Statskontoret fått i uppdrag att kartlägga övriga EU-länders förvaltningsregler

4. Personalkonsekvenser inom statsförvaltningen

4.1 Regeringens bedömning

Regeringens bedömning: Regeringen bedömer att resultatet av Trygghetsstiftelsens individanpassade arbetsformer samt det sätt som de statliga arbetsgivarna sköter avvecklingen av personalen medfört fortsatt goda resultat, bl.a. genom att

- andelen öppet arbetslösa inom stiftelsens avtalsområde sjunker relativt snabbt över tid,
- de statsanställda hävdar sig väl på arbetsmarknaden.

Statsförvaltningen har under 1990-talet genomgått mycket omfattande förändringar. Antalet statsanställda har minskat från ca 410 000 till ca 224 250¹, vilket motsvarar knappt 6 procent av alla anställda i Sverige. Av dessa är 55 procent män och 45 procent kvinnor.

Sedan 1990 har cirka 70 000 statsanställda sagts upp. Tabell 4.1 visar andelen uppsagda fördelade på kvinnor och män sedan 1994.

Tabell 4.1 Andel uppsagda kvinnor och män i staten respektive den totala andelen kvinnor och män i staten 1994–2003

Procent

År	Andelen kvinnor i inflödet till Trygghetsstiftelsen	Andel kvinnor i staten	Andel män i inflödet till Trygghetsstiftelsen	Andel män i staten
2003	49	45	51	55
2002	48	45	52	55
2001	49	45	51	55
2000	41	44	59	56
1999	45	43	55	57
1998	45	42	55	58
1997	54	42	46	58
1996	55	41	45	59
1995	48	41	52	59
1994	52	44	48	56

¹ Avser antalet statsanställda år 2003, inkl. affärsverken, exkl. försäkringskassorna.

Att andelen kvinnor i inflödet till Trygghetsstiftelsen varierat över tiden hänger samman med orsakerna till att övertalighet uppkommer. Under mitten av 1990-talet skedde omfattande besparingar och teknikförändringar som i hög grad drabbade kvinnliga administratörer. Inflödet under slutet av 1990-talet har i högre grad bestått av övertaliga från Försvarsmakten och infrastrukturmyndigheterna, där andelen män är högre. Under 2003 svarade universitet- och högskolesektorn för det största inflödet. Den största ökningen till Trygghetsstiftelsen svarade sektorn Ekonomi för, bl.a. Centrala studiestödnämnden och Riksrevisionsverket. Inflödet från Försvarsmakten samt från sektor Affärsverk och infrastruktur minskade däremot.

4.2 Resultat av Trygghetsstiftelsens verksamhet

Vid utgången av 2003 hade 59 procent av de uppsagda under 2002 avaktualiserats som lösta hos Trygghetsstiftelsen (2002: 67 procent av de uppsagda under 2001) varav de flesta fått nytt arbete eller startat eget. Andelen lösta är högre för männen än för kvinnorna, 63 respektive 54 procent. Att andelen minskat jämfört med 2002 beror främst på det försämrade arbetsmarknadsläget. Förändringen av inflödets sammansättning (t.ex. ålder och yrke) kan också ha bidragit till minskningen.

Av de uppsagda under 2002 befann sig 13 procent i målinriktade åtgärder, de flesta i utbildning. Det är fler kvinnor än män i målinriktade åtgärder, 17 respektive 9 procent.

Vidare var 14 procent öppet arbetslösa, männen i något större utsträckning än kvinnorna, 16 respektive 13 procent. Av de öppna arbetslösa, var 45 procent 55 år eller äldre. Andelen öppet arbetslösa sjunker dock relativt snabbt. Av de uppsagda under 2001 var 8,6 procent öppet arbetslösa vid utgången av 2003. Denna siffra har därefter sjunkit under 2004 och uppgår nu till ca 6 procent.

Skillnaden i resultat mellan åldersgrupperna upp till 55 år är liten. Uppsagda i åldersgruppen 45–54 år får arbete i nästan samma utsträckning som de uppsagda i de yngre åldersgrupperna och det är inte heller några stora skillnader mellan könen. Från 55 år stiger andelen öppet arbetslösa, särskilt bland männen. Det bör ändå noteras att drygt en tredjedel av de under 2002

nyanmälda i åldersgruppen 55–59 år hade arbete vid utgången av 2003.

Enligt Trygghetsstiftelsen kan de goda resultat som uppnås delvis hänföras till att de statsanställda hävdar sig väl på arbetsmarknaden. Av de uppsagda som fick nya arbeten (fasta och tidsbegränsade på mer än ett år) under 2003 gick

- 29 procent till den statliga sektorn (27 procent 2002, 25 procent 2001)
- 21 procent till den kommunala sektorn (21 procent 2002, 15 procent 2001)
- 50 procent till den privata sektorn (52 procent 2002, 60 procent 2001).

Av de som fått arbete går fler kvinnor än män till offentlig sektor vilket framgår av tabellen nedan.

Tabell 4.2 Uppsagda som fick nya arbeten 2003

Procent			
	Statliga sektorn	Kommunala sektorn	Privata sektorn
Kvinnor	42	12	46
Män	38	6	56

Av 51 procent av de tillfrågade, som vid undersökningstillfället hade arbete, hade 62 procent fått det inom fyra månader från uppsägnings-tillfället, 77 procent inom åtta månader och 87 procent inom tolv månader. När det gäller lönen hade 45 procent fått bättre lön, för 24 procent var det ingen skillnad, medan övriga 30 procent hade fått sämre lön. Bättre eller mer utvecklande arbetsuppgifter uppgavs av 50 procent, medan 12 procent upplevde att uppgifterna blivit sämre eller mindre utvecklande. För övriga var det ingen skillnad.

Trygghetsstiftelsens kostnader för stöd-åtgärder uppgick under 2003 till 158 miljoner kronor (184 miljoner kronor 2002).

Trygghetsstiftelsen låter regelbundet genomföra kundundersökningar. Den senaste, som gjordes under 2004, ger genomgående höga betyg åt stiftelsens insatser. På de flesta frågor som gäller kontakter, nytta och bemötande svarar över 80 procent bra eller mycket bra.

4.3 Bedömningar av framtida personalkonsekvenser

Nedan redovisas respektive departements bedömningar av framtida personalkonsekvenser som följer av förslagen i denna budgetproposit-

ion och andra särpropositioner som förelagts riksdagen under året. Bedömningen framgår av nedanstående tabell.

Tabell 4.3 Personalkonsekvenser

Bedömningar inom resp. departements ansvarsområden för åren 2004–2007 (personer)

Departement	2004	2005	2006	2007
Justitie	+ 409	+ 417	+ 509	+ 371
Utrikes	+ 10	- 12	0	0
Försvar	- 613	- 3 466	- 737	- 746
Social	+ 5	0	- 100	- 500
Finans	- 450	- 330	- 250	- 175
Utbildning	0	+ 75	+ 425	+ 500
Jordbruk	0	0	0	0
Kultur	0	0	0	0
Näring	0	+ 49	- 7	0
Miljö	0	0	0	0
Summa	- 639	- 3 267	- 160	- 550

Nedan följer övergripande kommentarer till de bedömningar som gjorts. Siffrorna inom parentes avser bedömningar under perioden 2004–2007. Det bör särskilt noteras att bedömningarna avser nettoförändringar.

Bedömningarna är liksom tidigare år preliminära eftersom det finns många osäkra faktorer. Huruvida bedömda minskningar av personalen faktiskt leder till uppsägningar och arbetslöshet är något som inte kan förutses. I övrigt anges kommentarer under respektive utgiftsområde.

Justitiedepartementet: (+ 1 706) Förändringen inträffar främst inom polisväsendet (+ 1 783) och är en följd av regeringens mål om att utbilda 4 000 poliser under mandatperioden. Antalet anställda inom domstolsväsendet förväntas minska till följd av organisations- och strukturförändringar.

Antalet anställda inom kriminalvården beräknas öka till följd av den planerade platsutbyggnaden. Samtidigt pågår arbete för att bl.a. effektivisera användandet av personalresurserna. Det är för tidigt att kvantifiera vilka nettoeffekter detta kommer att ge.

Två miljoner kronor omfördelas från Integrationsverket till Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO). En viss neddragning av antalet anställningar vid Integrationsverket kommer att ske samtidigt som DO ökar sin personal i motsvarande grad.

Utrikesdepartementet: (- 2) Förändringar sker vid Migrationsverket (- 40), Utlänningsnämnden (+ 10) och vid Folke Bernadotteakademien (+ 8). En ny Sidaenhet öppnas på Gotland (+ 20). Biståndsverksamheten kommer att öka kraftigt under 2005, vilket kan komma att få konsekvenser för antalet sysselsatta inom biståndsadministrationen. Bedömningen för år 2006–2007 är dock behäftad med osäkerhet.

Försvarsdepartementet: (- 5 562) De personella konsekvenserna för utgiftsområdet kan inte bedömas fullt ut förrän riksdagen tagit ställning till hur totalförsvaret skall utvecklas under perioden 2005–2007. Detta gäller särskilt Försvarsmakten varför bedömningen i tabell 4.4 nedan är förenad med en betydande osäkerhet.

Tabell 4.4 Personalkonsekvenser i Försvarsmakten

Personer				
År	2004	2005	2006	2007
Minskning	1 300	4 300	1 000	1 200
Ökning	900	900	300	500
Summa	- 400	- 3 400	- 700	- 700

Med anledning av genomförda effektiviseringar har Försvarets materielverk (FMV) under 2004 minskat sin personal med 150 medarbetare. Planerade effektiviseringar under de följande tre åren bedöms maximalt kunna resultera i en ytterligare minskning av FMV:s personal med totalt 200 medarbetare.

Krisberedskapsmyndigheten (KBM) har ca 180 anställda. Av dessa 180 har ca 15–20 personer tillkommit i samband med att myndigheten fick uppgiften att ansvara för utbyggnad, drift och förvaltning av RAKEL (Gemensam radio-kommunikation för skydd och säkerhet) i slutet av 2003. För åren 2005–2007 beräknas antalet anställda inte förändras.

Den säkerhetspolitiska utvecklingen medger i dagsläget att inskrivning av totalförsvarspliktiga räddningsmän, sanerare och ammunitionsröjare för grundutbildning till kommunala krigsorganisationer inte behöver genomföras från 2005. Det kommer i sin tur att påverka verksamheten vid Statens räddningsverks skolor. Hur många anställningar som berörs av utvecklingen och när denna kan komma att påbörjas/avslutas går för närvarande inte att uppskatta. Ett uppdrag kommer att ges till Räddningsverket där myndigheten skall redovisa konsekvenserna av detta.

Socialdepartementet: Förändringarna (- 595) inträffar inom socialförsäkringsadministrationen. Under 2004 bedömer Riksförsäkringsverket (RFV) att ca 70 medarbetare rekryteras, varav 10 till RFV Datas verksamhet i Sundsvall. Under samma period förväntas ca 65 personer att lämna organisationen, varav drygt hälften i Stockholm. En majoritet av nyanställningarna är således ersättningsrekryteringar.

Beslut har fattats om att inrätta en ny myndighet, Försäkringskassan, från den 1 januari 2005. Från samma tidpunkt läggs de allmänna försäkringskassorna och RFV ned. Anställda vid de allmänna försäkringskassorna, RFV och vid Försäkringskassornas förbund övergår i sina anställningar till Försäkringskassan, om man inte motsätter sig övergången. (6 b § lagen [1982:89] om anställningsskydd). Den statliga sektorn beräknas därvid utökas med ca 15 000 nya medarbetare.

Beslutet att inrätta den nya myndigheten Försäkringskassan kommer att påverka medarbetarna i olika hög grad. Förberedelsearbetet är nu i ett intensivt skede, vilket innebär att frågetecken ännu kvarstår bl.a. hur organisationen slutligen kommer att utformas, bemannas och när i tiden planerade förändringar är genomförda fullt ut. Parallellt med det förändringsarbete som pågår, fortskrider ordinarie verksamhet. Hur medarbetare kommer att påverkas fr.o.m. 2005 är däremot osäkert i dagsläget. Verksamhet där medarbetare arbetar direkt med socialförsäkringen i någon form bedömer RFV inte påverkas i någon högre grad. Antalet medarbetare inom olika typer av stödfunktioner, såsom information, personal, ekonomi och administration kan dock komma att minska i jämförelse med idag då denna verksamhet delvis kan centraliseras och därmed göras mindre resurskrävande avseende personal. Större delen av dessa minskningar anser dock RFV kunna ske genom naturliga avgångar. Mot bakgrund av ovanstående bedömer RFV att förändringarna under 2005 tar ut varandra. För 2006 och 2007 bedöms en minskning av antalet medarbetare.

Finansdepartementet: En total minskning (- 1 205) inom Finansdepartementets område under hela perioden motsvarar en årlig minskning med upp till 2 procent per år. Uppgifterna för åren 2005–2007 är mycket osäkra. Huvuddelen av personalförändringarna återfinns inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

Minskningarna följer av att tidsbegränsad verksamhet avvecklas (Statens pensionsverk), renodling (Ekonomistyrningsverket), uppgifts- och organisationsförändringar (Fortifikationsverket, Tullverket och Skatteverket). Statens fastighetsverk och länsstyrelserna hör till de myndigheter som antas kunna öka p.g.a. utökade uppgifter (utökat fastighetsinnehav och nya miljöuppgifter). Effekterna av löpande rationaliseringar p.g.a. IT-satsningar m.m. har i huvudsak inte kunnat bedömas.

Utbildningsdepartementet: (+ 1 000) En personalökning beräknas ske 2005, 2006 och 2007 på grund av regeringens forskningssatsningar. Till följd av besparingar inom energiområdet beräknas viss minskning av personalen. Nettoeffekten beräknas dock bli en ökning med ca 1 000 anställda under de angivna åren. Härvid har hänsyn tagits till att administrationen av Interpraktik flyttas från Internationella programkontoret för utbildningsområdet till Arbetsmarknadsstyrelsen under Näringsdepartementets ansvarsområde. Övriga förslag som läggs i förevarande proposition bedöms inte leda till några personalkonsekvenser vid myndigheter inom Utbildningsdepartementets område. Personalförändringar kan dock uppstå till följd av myndigheternas egna beslut om eventuella rationaliseringar eller effektiviseringar av sin verksamhet.

Jordbruksdepartementet: Förslag som läggs i förevarande proposition bedöms inte leda till några personalkonsekvenser vid myndigheter inom Jordbruksdepartementets område. De personalförändringar som kan uppstå sammanhänger med myndigheternas egna beslut om eventuella rationaliseringar eller effektiviseringar av sin verksamhet.

Kulturdepartementet: Förslag som läggs i förevarande proposition bedöms inte leda till några personalkonsekvenser vid myndigheter inom Kulturdepartementets område.

Näringsdepartementet: (+ 42) En delegation kommer att bildas för att stödja arbetet med jämställdhetsintegrering i den statliga verksamheten. Delegationen skall informera om jämställdhetsintegrering och om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av jämställdhetspolitiken, utforma utbildningar och samordna utbildningsinsatser för jämställdhetsintegrering, vidareutveckla metoder för jämställdhetsintegrering samt skapa forum för erfarenhetsutbyte. Delegationen inrättas för en

period om ett år och personalbehov finns med totalt sju heltidsanställningar.

Den 1 januari 2005 delas Luftfartsverket (LFV) upp i två myndigheter. Delningen innebär inga större förändringar för personalen, dock kommer ett visst behov av rekrytering av nyckelpersoner i ledningen att uppstå. Delningen innebär också viss övertalighet av personal på den administrativa sidan. Den nya myndigheten kommer att bestå av ca 230 personer. Den andra myndigheten kommer att bestå av ca 3 500 personer.

Statens energimyndighets förvaltningsanslag föreslås utökas med 40 miljoner kronor för 2005 och åren framåt, till följd av utökade tillsynsuppgifter inom energiområdet. Förslaget kan förväntas medföra rekryteringsbehov av motsvarande ca 40 anställningar vid Energimyndigheten.

I januari 2005 flyttas administrationen av Interpraktik från Internationella Programkontoret för utbildningsområdet till Arbetsmarknadsstyrelsen. Flytten berör två personer vars anställningar övergår till Arbetsmarknadsstyrelsen. Om personalen inte motsätter sig flytten (6 b § lagen [1982:89] om anställningsskydd) uppstår ingen övertalighetssituation på programkontoret.

Miljödepartementet: Förslag som läggs i förevarande proposition bedöms inte leda till några personalkonsekvenser vid myndigheter inom Miljödepartementets område.

Bedömningarna ovan tar inte hänsyn till de åtgärder som aviserats för att undvika överskridande av utgiftstaken 2004 och 2005 (se volym 1, avsnitt 4.3), vilket kan få konsekvenser för anställda inom statsförvaltningen.

5. Uppföljning av myndigheternas arbetsgivarpolitik

Regeringen har delegerat stora delar av arbetsgivarpolitiken i staten till myndigheternas chefer. Dessa skall enskilt och gemensamt utforma arbetsgivarpolitiken. Syftet med delegeringen är att myndigheterna skall ges bästa möjliga förutsättningar att använda arbetsgivarpolitiken som ett medel för att uppnå verksamhetens mål med hög effektivitet och på ett sätt som inger förtroende hos medborgarna. Delegeringen innebär en betydelsefull frihet för myndigheterna att

självständigt utforma organisation, arbetsprocesser, lönebildning och kompetensförsörjning med hänsyn till verksamhetens krav.

Regeringens uppgift i arbetsgivarpolitiken är att dels sätta övergripande strategiska mål för de statliga arbetsgivarfrågorna, dels följa upp myndigheternas arbetsgivarpolitik. Myndigheterna skall verka för en långsiktig och god personalförsörjning i syfte att uppnå målet om en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att relevant kompetens finns för att åstadkomma efterfrågat resultat. Den etniska och kulturella mångfalden bland de anställda i statsförvaltningen skall öka på alla nivåer. Andelen kvinnor på ledande befattningar skall öka. Arbetsmiljön skall vara god i syfte att minska sjukfrånvaron. Staten skall totalt sett inte vara löneledande. Till detta kommer att de statsanställda skall vara väl förtrogna med målen för verksamheten, deras arbetsförhållanden skall vara goda och deras kompetens och erfarenhet skall utvecklas och tas tillvara.

För att regeringen skall kunna följa utvecklingen och vid behov vidta åtgärder infördes 1997 ett särskilt uppföljningssystem för arbetsgivarpolitiken. Det omfattar de myndigheter som lyder direkt under regeringen och bygger på att regeringen varje år begär in uppgifter om målen för deras kompetensförsörjning och i vilken mån som målen har uppnåtts. Med kompetensförsörjning avses processen att säkerställa att rätt kompetens finns för att nå verksamhetens mål och tillgodose dess behov på kort och lång sikt. Senast ställdes kravet på redovisning av kompetensförsörjningen i 2004 års regleringsbrev för myndigheter med minst fem anställda. Redovisningen görs i myndigheternas årsredovisning fr.o.m. den för 2003. Samtliga myndigheter lämnar därtill uppgifter via Arbetsgivarverket om löneutveckling, personlörlighet, åldersstruktur och könsfördelning inom myndigheten.

De redovisade uppgifterna ligger till grund för departementens löpande uppföljning av myndigheterna inför bl.a. mål- och resultatdialog samt för regeringens övergripande bedömning av den statliga arbetsgivarpolitiken. Bedömningen redovisar regeringen varje år till riksdagen. Förra året gjordes detta i budgetpropositionen för 2004 (prop. 2003/04:1 utg.omr. 2 bil. 1.5). I år redovisas regeringens bedömning i avsnitt 7.

5.1 Regeringens övergripande iakttagelser

Som framgår av ovanstående skall myndigheterna redovisa mål och måluppfyllelse för sin kompetensförsörjning. I årets redovisningar uppger ca 80 procent av myndigheterna mål för sin kompetensförsörjning inom ett eller flera delområden. Cirka 65 procent redovisar måluppfyllelse på ett mer eller mindre utförligt sätt. Flera myndigheter uppger att de helt eller delvis har nått sina mål. I förhållande till tidigare år har andelen som redovisar måluppfyllelse ökat något.

Myndigheternas arbete på kompetensförsörjningsområdet inriktas i många fall på att vara en attraktiv arbetsgivare. Olika åtgärder vidtas för att kunna attrahera, rekrytera, behålla, motivera och utveckla kompetenta medarbetare. Bland de redovisade insatserna finns exempel på strategiskt arbete med kompetensutveckling, kompetensanalyser och medarbetar- eller utvecklingsamtal. Flera myndigheter uppger att de på olika sätt arbetar för att minska sjukfrånvaron och öka andelen anställda med annan etnisk och kulturell bakgrund än den svenska. Insatser görs också för att underlätta kompetensväxling, främja intern rörlighet samt säkerställa lika möjligheter till utveckling och befordran för kvinnor och män. Av myndigheternas redovisningar framgår dock att det inom vissa områden krävs långsiktiga insatser för att åstadkomma önskvärt resultat. Bland annat kan en låg personlörlighet göra att det tar tid att ändra en skev åldersstruktur eller könsfördelning.

För att underlätta erfarenhetsutbyte och lärande mellan myndigheter gav regeringen 2003 Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) i uppdrag att utveckla en vägledning för myndigheternas kompetensförsörjning. Inom ramen för uppdraget har KKR tagit fram olika former av stöd för myndigheternas arbete. Bland annat har en modell för strategisk kompetensförsörjning samt ett kunskaps- och genomförandestöd för arbetet med etnisk och kulturell mångfald utvecklats.

5.2 Iakttagelser inom enskilda områden

I det följande redovisas regeringens iakttagelser avseende de statsanställdas åldersstruktur, könsfördelning, etniska och kulturella mångfald, rörlighet samt arbetsmiljö och sjukfrånvaro. Däref-

ter redogörs för vissa lönebildningsfrågor på det statliga området.

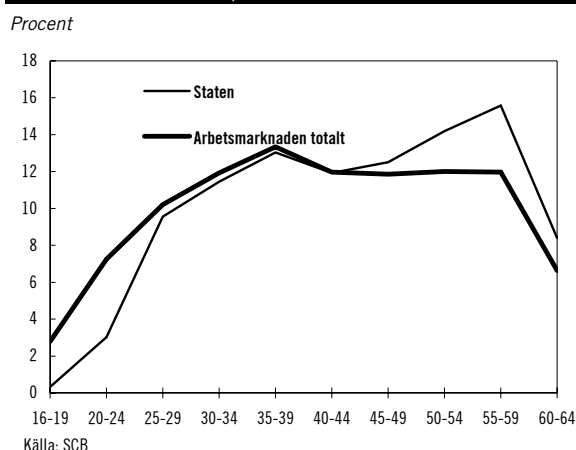
5.2.1 Åldersstrukturen i staten

En strategisk fråga för statsförvaltningen är att hantera kommande generationsväxling. Under åren 2004–2007 beräknas ca 16 900 statsanställda uppnå pensionsålder. Staten måste kunna konkurrera om arbetskraft samt förse organisationen med kompetens på kort och lång sikt.

Staten har tillsammans med landstingen den i genomsnitt äldsta personalstyrkan på arbetsmarknaden. År 2003 var medelåldern för statligt respektive landstingsanställda 45 år. Motsvarande för kommunerna var 43 år och för privat sektor 40 år. Medelåldern för hela arbetsmarknaden var 41 år. Till skillnad från tidigare år ökar dock inte genomsnittsåldern i staten utan förefaller ha stabiliserat sig kring 45 år.

Som framgår av diagram 5.1 är åldersstrukturen betydligt mer ojämn i staten än på arbetsmarknaden i sin helhet. År 2003 var omkring 24 procent av de statsanställda under 35 år, medan ca 38 procent var mellan 50 och 64 år. Det är stort sett samma procentuella fördelning som 2002. Den s.k. fyrtiotalistgruppens andel minskar dock inom staten, från över 30 procent 2001 till under 27 procent 2003. På hela arbetsmarknaden 2003 var 32 procent av de anställda under 35 år och 31 procent mellan 50 och 64 år.

Diagram 5.1 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt, 2003

Åldersstrukturen i staten återspeglar 1960- och 1970-talens relativt kraftiga nyrekryteringar och efterföljande perioder av åtstramningar och färre nyanställningar. Till detta kommer att kraven på utbildning är högre inom staten än på den övriga

arbetsmarknaden. Nästan 45 procent av de statsanställda har en högskoleutbildning på tre år eller längre, vilket är mer än dubbelt så många som på hela arbetsmarknaden. Få är därför yngre än 25 år när de anställs i staten.

Enligt uppgifter från Statens pensionsverk (SPV) var medelåldern för nybeviljade ålderspensioner 2003 knappt 65 år för kvinnor och 62 år för män. En förklaring till skillnaden i medelålder kan vara att yrkesgrupper med en lägre pensionsålder än 65 år i huvudsak består av män. Medelåldern för nybeviljade sjukpensioner 2003 var drygt 57 år för kvinnor och knappt 58 år för män.

För att öka möjligheterna för äldre att arbeta till ordinarie pensionsålder trädde ett nytt avtal om delpension i kraft i januari 2003. Avtalet innebär att anställda över 61 år kan beviljas en minskning av arbetstiden till som mest hälften av ordinarie heltidsarbete, givet att avtalets villkor uppfylls. Det är arbetsgivaren som beslutar om delpension skall beviljas. Av tabell 5.1 framgår att drygt 2 000 statsanställda har beviljats delpension under 2003. Det motsvarar 14 procent av den åldersgrupp, dvs. 61–65 år, som kan komma ifråga för delpension. Nästan hälften av dem har beviljats delpension på 50 procent. Medelåldern vid beviljandet var drygt 62 år för både kvinnor och män.

Tabell 5.1 Beviljade delpensioner, 2003

Antal			
Omfattning av delpension	Kvinnor	Män	Totalt
50 procent	359	607	966
40–49 procent	76	103	179
21–39 procent	78	97	175
20 procent	387	336	723
Summa	900	1143	2043

Källa: Statens pensionsverk

Myndigheternas arbete

De senaste årens redovisningar från myndigheterna visar sammantaget på en hög medvetenhet om problematiken kring åldersstrukturen och det kommande generationsskiftet. I årets redovisningar uppmärksammar flertalet myndigheter åldersstrukturen och ca hälften uppger någon form av mål. Arbetet inriktas ofta mot att öka åldersspridningen samt underlätta kompetensväxling. Bland annat nämns satsningar på att öka myndighetens attraktionskraft bland yngre, metoder för att främja kompetensöverföring från erfarna till mindre erfarna medarbetare samt

möjligheten till delpension för att underlätta för äldre medarbetare att arbeta längre. Endast ett fåtal myndigheter uppger uttryckliga svårigheter inför kommande pensionsavgångar.

Länsstyrelsen i Blekinge län är en av de myndigheter som arbetar med att dokumentera och överföra erfarenheter från äldre till yngre medarbetare. Det har bl.a. skett i samband med omstrukturering av verksamhet samt delpension. Åtgärderna uppges mestadels ha upplevts som positiva. Statens kärnkraftinspektion anger att de har identifierat lämpliga arbetsuppgifter och handledare för att kunna projektanställa ny-examinerade civilingenjörer. Syftet är att underlätta rekrytering av yngre medarbetare som inte kommit så långt i sin yrkeskarriär.

5.2.2 Könsfördelningen i staten

Regeringen har tidigare angett att det statliga personalpolitiska arbetet skall intensifieras för att öka jämställdheten. Staten skall vara ett föredöme för övriga arbetsgivare vad gäller jämställdhet. Andelen kvinnor skall öka på ledande befattningar i staten.

Staten har den jämnaste könsfördelningen på arbetsmarknaden. År 2003 var 45 procent av de statligt sysselsatta kvinnor och 55 procent män. Det är samma fördelning som 2002 men den långsiktiga trenden är att andelen kvinnor ökar. Inom kommuner och landsting är ca 80 procent kvinnor medan det motsatta förhållandet råder inom bygg- och tillverkningsindustrin med ca 80 procent män.

Könsfördelningen inom staten varierar dock kraftigt mellan olika typer av befattningar. Knappt 34 procent av myndighetscheferna 2004 är kvinnor (se tabell 5.2), vilket kan jämföras med knappt 32 procent 2003. På stora myndigheter, med minst 200 anställda, är 29 procent av myndighetscheferna kvinnor. År 2003 var motsvarande andel 25 procent. Under 2003 nyutnämnde regeringen totalt 36 myndighetschefer varav 12 var kvinnor, dvs. drygt 33 procent.

Tabell 5.2 Fördelningen av kvinnor och män som myndighetschefer den 1 juli 2004

Antal			
	Kvinnor	Män	Totalt
Generaldirektörer ¹	52	106	158
Landshövdingar ²	6	15	21
Museichefer ³	7	3	10
Rektorer ⁴	11	26	37
Myndighetschefer totalt	76	150	226

¹ Inklusive motsvarande befattning, t.ex. Rikspolischefen, Riksåklagaren, etc.

och samt nio vikarierande myndighetschefer.

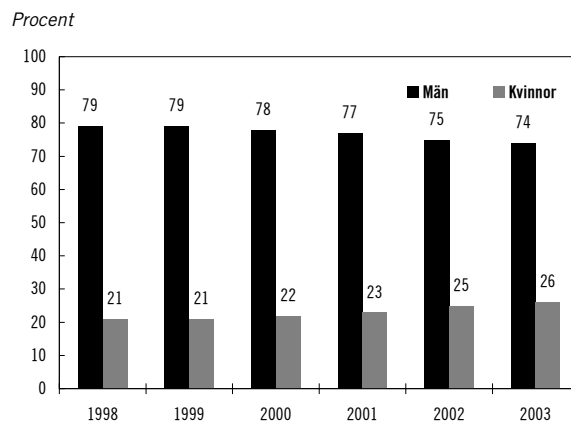
² Inklusive en vikarierande landshövding.

³ Inklusive överintendenter.

⁴ Regeringen utser rektorer efter förslag från högskolestyrelsen.

Som framgår av diagram 5.2 är andelen kvinnor med chefsuppgifter på olika nivåer i staten lägre än andelen män med motsvarande uppgifter. Kvinnornas andel har dock ökat med fem procentenheter i förhållande till 1998 och uppgick 2003 till 26 procent. Männens andel uppgick till 74 procent samma år.

Diagram 5.2 Fördelning av kvinnor och män inom ledningskompetens, 1998–2003

Källa: Arbetsgivarverket

Anm. 2003 års definition av ledningskompetens har ändrats något för att tydliggöra det formella personalansvaret.

Inom myndigheternas kärn- respektive stöd-kompetens finns också skillnader, men även här har könsfördelningen jämnats ut något över tid. Från 1998 har andelen kvinnor inom myndigheternas kärnverksamhet ökat med fem procentenheter till drygt 42 procent 2003. Under samma period har andelen män inom myndigheternas stöd-kompetens, t.ex. personal- och ekonomiadministration, ökat med två procentenheter till 43 procent 2003.

Fördelningen mellan kvinnor och män skiljer sig också åt mellan olika sektorer i staten. Inom sektorerna ekonomi respektive arbetsliv, omsorg och utbildning var ca 60 procent av de anställda kvinnor, medan de inom Försvarsmakten och

sektorn affärsverk och infrastruktur utgjorde endast ca 20 procent 2003.

Myndigheternas arbete

I myndigheternas redovisningar framkommer att det på många arbetsplatser pågår ett arbete för att få en jämnare könsfördelning samt säkerställa lika möjligheter till befordran och utveckling för kvinnor och män. Det stora flertalet myndigheter berör frågan och ca 65 procent redovisar någon form av mål. Exempel på redovisade åtgärder är insatser för att fler kvinnor skall söka chefsanställningar, uppföljning av jämställdhetsplaner och lönekartläggningar samt åtgärder för att underlätta möjligheten att kombinera arbete med privatliv.

Här kan t.ex. nämnas följande: Verket för näringslivsutveckling (NUTEK) uppger att de beaktar jämställdhetsperspektivet vid val av chefer, projektledare och liknande funktioner samt arbetar för att utveckla mer positiva attityder till att män är lediga för vård av barn i högre utsträckning. Umeå universitet har tillsammans med Göteborgs universitet, Linköpings universitet och Karolinska institutet genomfört ett tvåårigt ledarutvecklingsprogram för kvinnor, Framtidsresan. En utvärdering av programmet presenteras under 2004.

I Ramavtal om löner m.m. för arbetstagare hos staten mfl. (RALS) 2002–2004, bilaga 9, har de centrala parterna på den statliga arbetsmarknaden enats om att starta ett utvecklingsarbete för att nå en jämnare könsfördelning i samtliga befattningskategorier inom staten. År 2003 startades utvecklingsområdet ”Lika möjligheter för kvinnor och män” i regi av Utvecklingsrådet för den statliga sektorn.

Statens kvalitets- och kompetensråd ordnar under verksamhetsåret 2004/2005 ett chefsprogram speciellt för kvinnor på mellanchefsnivå. Målet är att stärka kvinnorna att söka högre tjänster i statsförvaltningen. Tidigare erfarenheter av motsvarande program visar att ca hälften av deltagarna ett år efter avslutat program har bytt arbete. Det har skett till högre befattningar, en rörelse i sidled eller till uppdrag som ledare för större förändringsprojekt.

Finansutskottet har i sitt betänkande 2003/04:FiU18 behandlat jämställdhetsaspekter på den statliga arbetsgivarpolitiken. Enligt utskottet är det angeläget att regeringens jämställdhetsmål fullföljs och att kvinnorepresentationen på höga poster inom stats-

förvaltningen fortsätter att öka. Utskottet konstaterar att de senaste årens personalpolitiska arbete inom bl.a. de statliga myndigheterna har inneburit förbättringar men att en fullständig jämställdhet ännu inte uppnåtts på de flesta höga poster inom statsförvaltningen.

Löneskillnader mellan kvinnor och män behandlas under avsnittet 5.2.6.

5.2.3 Den etniska och kulturella mångfalden i staten

Regeringen har vid ett flertal tillfällen betonat vikten av mångfald i arbetslivet och statens särskilda ansvar som föredöme. Andelen anställda med en annan etnisk och kulturell bakgrund än svensk är för låg. Regeringens ambition är att andelen skall öka på samtliga nivåer.

Andelen utrikes födda i staten har successivt ökat. Mellan 1980 och 2003 ökade andelen från 5,3 procent till 8,5 procent.² Andelen utrikes födda i befolkningen i åldern 20–64 år var 14,9 procent 2003.

För att bättre kunna följa regeringens mål om att öka den etniska och kulturella mångfalden på alla nivåer i staten har Arbetsgivarverket tagit fram statistik på andelen statsanställda med utländsk bakgrund fördelat på kvinnor och män, ledning, kärn- och stödkompetens samt olika sektorer i staten. Med utländsk bakgrund avses 1) individer födda utomlands, 2) individer med två föräldrar födda utomlands och 3) individer med okänt födelseland.

Av Arbetsgivarverkets redovisning framgår att 10,4 procent av de statsanställda hade utländsk bakgrund 2003. Motsvarande uppgift för de statsanställda kvinnorna var 11,3 procent och för de statsanställda männen 9,5 procent. För hela befolkningen i åldrarna 20–64 år var det 17,4 procent som hade utländsk bakgrund.

Som framgår av tabell 5.3 skiljer sig fördelningen av statsanställda med utländsk bakgrund åt mellan olika befattningar. Inom kärnsamt stödkompetens fanns 2003 den högsta andelen med utländsk bakgrund, 11,1 respektive 9,2 procent. Bland anställda inom ledningskompetens hade 5,5 procent utländsk bakgrund.

² I uppgifterna för staten ingår anställda hos Arbetsgivarverkets obligatoriska och frivilliga medlemmar (exklusive försäkringskassorna) med en arbetstidsomfattning över 39 procent.

Det finns också skillnader mellan olika sektorer. Universitets-, högskole- och forskningssektorn hade en högre andel, 17,9 procent, liksom sektorerna arbetsliv, omsorg och utbildning, 12,6 procent, respektive kultur, 11,8 procent. Inom sektorerna försvar respektive affärsverk och infrastruktur var andelen anställda med utländsk bakgrund betydligt lägre, 3,8 procent samt 5,4 procent.

Tabell 5.3 Andel statsanställda med utländsk bakgrund uppdelat på sektorer och kompetens kategorier, 2003

Procent

Sektor	Totalt	Ledning	Kärn	Stöd
Affärsverk och infrastruktur	5,4	3,3	5,6	5,7
Arbetsliv, omsorg och utbildning	12,6	7,2	12,9	12,5
Ekonomi	8,5	4,3	8,6	9,6
Försvarsmakten	3,8	2,7	3,3	4,1
Kultur	11,8	6,6	11,9	14,1
Länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter	7,5	4,5	7,0	9,9
Miljö, teknik och jordbruk	9,3	7,8	9,6	8,4
Rättsmyndigheter	6,7	3,1	6,5	7,9
Universitet, högskolor och forskning	17,9	11,7	20,3	13,2
Uppdragsmyndigheter	7,0	5,3	7,1	7,2
Staten totalt	10,4	5,5	11,1	9,2

Källa: Arbetsgivarverket

Anm. Andelen med utländsk bakgrund som inte har klassats som lednings-, kärn- respektive stödkompetens ingår i den totala andelen, men särredovisas inte.

En förklaring till att andelen statsanställda med utländsk bakgrund varierar mellan sektorerna kan vara skillnader i hur många anställningar som är skyddsklassade och därmed kräver svenskt medborgarskap. Uppskattningsvis kräver 25 procent av statliga anställningar svenskt medborgarskap. Bland annat är det vanligt inom försvaret. Andra faktorer som kan påverka är sektorernas personalomsättning och rekryteringsbehov.

Myndigheternas arbete

Av myndigheternas redovisningar framgår att det på flera statliga arbetsplatser pågår ett arbete för att öka den etniska och kulturella mångfalden. Cirka 80 procent av myndigheterna nämner frågan och flera av dem redovisar mål för sitt arbete och/eller genomförda eller planerade åtgärder på området. Bland annat nämns utformning eller revidering av mångfaldsplaner, rekryteringsmål, översyn av rekryteringsprocessen,

deltagande i olika arbetsgrupper och nätverk samt utbildning i diskrimineringslagstiftning.

Polisen anger i sin redovisning att man inom organisationen har satsat på information om sin verksamhet till personer med annan etnisk och kulturell bakgrund via kontakter med invandrarföreningar, radioreklam på andra språk och s.k. öppna hus-arrangemang.

Statistiska centralbyrån (SCB) uppger att de gör särskilda ansträngningar för att rekrytera personer med annan etnisk och kulturell bakgrund, bl.a. inom intervjuarkåren. Behovet av språkkunskaper och förståelse för kulturella olikheter är en viktig del av intervjuarbetet. I samarbete med Länsarbetsnämnden har personer med annan etnisk bakgrund erbjudits praktikplatser hos SCB för att bl.a. förbättra sina kunskaper i svenska.

Regeringen uppdrog 1999 till samtliga myndigheter att upprätta handlingsplaner för att främja etnisk och kulturell mångfald bland de anställda. På uppdrag av regeringen har Statskontoret under våren 2004 kartlagt och analyserat arbetet med handlingsplaner (dnr Fi2003/6562). Enligt Statskontorets rapport uppger 63 procent av myndigheterna att de har en fastställd handlingsplan. De vanligaste åtgärderna i handlingsplanerna avser rekrytering, utbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser samt information. Hälften har mätbara mål. Av de myndigheter som saknar handlingsplan avser knappt två tredjedelar att fastställa en sådan under 2004.

På uppdrag av regeringen kommer Statens kvalitets- och kompetensråd (KKR) i samarbete med Stockholms universitet att genomföra ett försök med preparandutbildning. Utbildningen, som bl.a. skall innehålla praktiktjänstgöring, syftar till att underlätta för statliga arbetsgivare att öka den etniska och kulturella mångfalden. Cirka trettio myndigheter inom nästan samtliga sektorer har anmält intresse att tillhandahålla praktikplatser.

Inom ramen för avsiktsförklaringen mellan regeringen, Svenska Kommunförbundet, Landsförbundet, LO, TCO och SACO om insatser för bättre integration, har regeringen bl.a. åtagit sig att aktivt verka för att personer utan eller med begränsad erfarenhet av svenskt arbetsliv erbjuds praktik eller "prova på plats". Regeringen åtar sig i sammanhanget också att verka för en nära dialog mellan arbetsgivare, beman-

ningsföretag och arbetsmarknadsmyndigheter på lokal och regional nivå.

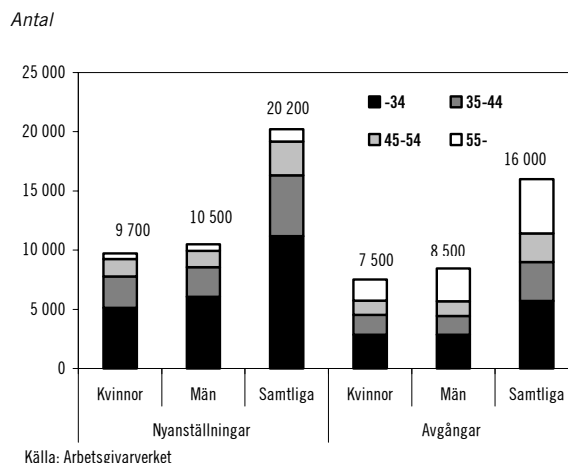
Finansutskottet har i sitt betänkande 2003/04:FiU18 behandlat den etniska och kulturella mångfalden på statliga arbetsplatser. Utskottet konstaterar att andelen statsanställda med annan etnisk och kulturell bakgrund än den svenska är alldeles för låg. Enligt utskottet krävs flera mångfasetterade åtgärder från myndigheternas sida för att öka andelen utlandsfödda i statsförvaltningen. Väsentligt är att inriktningen på de mångfaldsfrämjande åtgärderna utarbetas i överensstämmelse med respektive myndighets verksamhetsstruktur och kompetensbehov. Målet måste vara att mångfaldsarbetet skall bli en naturlig del i myndigheternas arbetsgivarpolitik.

5.2.4 Personalrörligheten i staten

Regeringen har tidigare framhållit att rörlighet bland personalen är en förutsättning för flexibilitet och förnyelse. Om personalomsättningen blir för stor kan dock myndigheterna få problem med kontinuiteten och kostnader för introduktion av nyanställda ökar.

Under 2003 nyanställdes ca 20 200 personer i den statliga sektorn, samtidigt som 16 000 lämnade den (se diagram 5.3). Därmed ökade antalet anställda i staten för andra året i rad och uppgick i september 2003 till ca 224 300 inklusive personer med betings-, dag- eller timanställning.³ De största ökningarna har skett inom sektorerna universitet, högskolor och forskning; arbetsliv, omsorg och utbildning samt rättsmyndigheter.

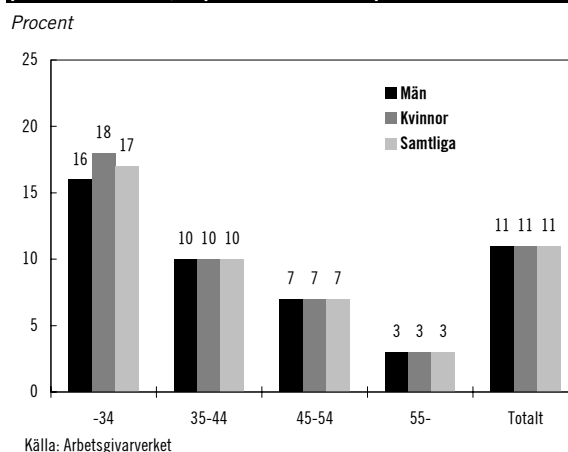
Diagram 5.3 Nyanställningar och avgångar i staten, september 2002–september 2003

Under september 2002–september 2003 uppgick personalrörligheten i staten till 11 procent (se diagram 5.4). Med rörlighet avses nyanställningar och avgångar i myndigheterna oavsett om det skett inom staten eller i förhållande till andra sektorer.⁴ Rörligheten har därmed sjunkit i förhållande till 2001 och 2002, då den låg på 14 procent.

I likhet med tidigare år är rörligheten högst bland personer under 35 år, för att sedan avta med stigande ålder. Detta gäller både för kvinnor och män. Jämfört med 2001 har dock rörligheten bland yngre än 35 år sjunkit med ca sju procentenheter.

Diagram 5.4 Personalrörlighet för statsanställda uppdelad på kön och ålder, september 2002–september 2003

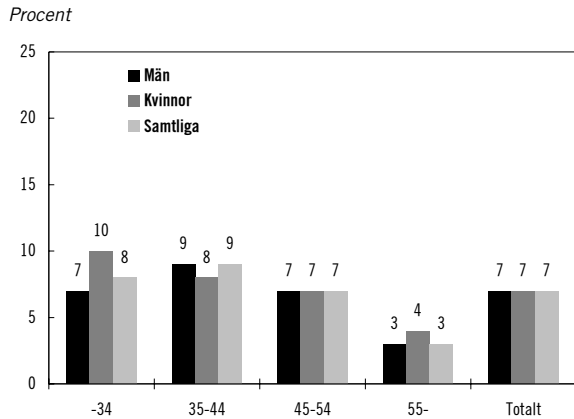

³ Personer med betings-, dag eller timanställning uppgick till ca 15 200 i september 2003. Dessa personer ingår ej i följande diagram.

⁴ Rörlighet definieras som det lägsta av värdena för antalet nyrekryterade respektive antalet avgångna dividerat med medelvärdet av antalet anställda under de senaste två åren. Med nyrekryterade avses nytillkomna i staten samt nya från annan myndighet. Motsvarande gäller för avgångna.

Som framgår av diagram 5.5 i jämförelse med diagram 5.4 är rörligheten bland statsanställda med ledningskompetens lägre än för övriga kategorier av anställda. Skillnaderna mellan åldersgrupperna är också mindre jämfört med samtliga statsanställda.

Diagram 5.5 Personalrörlighet för statsanställda med ledningskompetens uppdelad på kön och ålder, september 2002–september 2003

Rörligheten för de olika sektorerna inom staten ligger mellan 5 och 15 procent under perioden september 2002–september 2003. Liksom tidigare år är det sektorn ekonomi som ligger lägst och Försvarsmakten som ligger högst. Försvarsmaktens rörlighet har dock sjunkit kraftigt i förhållande till 2002 då den låg på 23 procent.

Myndigheternas arbete

I årets redovisningar kommenterar ca 60 procent av myndigheterna sin personalrörlighet. Bland åtgärderna nämns utbytestjänstgöring och tillfälliga chefsförordnanden. Flertalet myndigheter uppger att de för närvarande inte har något problem att rekrytera.

Som exempel kan nämnas att Migrationsverket i sin redovisning uppger att de planerar ett projekt om utvecklingsvägar och chefsrörlighet. Målet är bl.a. att öka chefers och experters rörlighet samt utbytet med andra myndigheter inom ramen för detta. Patent- och registreringsverket har som målsättning att öka internrörligheten och anställningstiden på myndigheten samt använda tidsbegränsade chefsförordnanden för att skapa högre intern rörlighet.

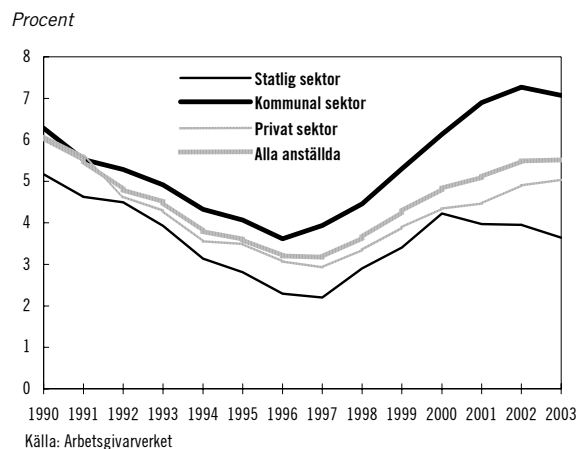
5.2.5 Arbetsmiljön och sjukfrånvaron i staten

Regeringen har angett att statliga arbetsgivare skall verka för en god arbetsmiljö i syfte att minska sjukfrånvaron. Staten skall bidra till regeringens mål att halvera sjukfrånvaron till 2008 i förhållande till 2002 och därvid vara ett föredöme i kampen mot ohälsan.

I jämförelse med andra arbetsmarknadssektorer under perioden 1990–2003 har staten haft lägst sjukfrånvaro (se diagram 5.6). Enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) uppgick sjukfrånvaron i staten 2003 till 3,6 procent, medan den för hela arbetsmarknaden låg på 5,5 procent i förhållande till ordinarie arbetstid. För statsanställda kvinnor uppgick sjukfrånvaron till knappt fem procent och för männen till knappt tre procent av ordinarie arbetstid.

Sjukfrånvaron i staten minskar för tredje året i rad, men var fortfarande 1,4 procentenheter högre 2003 än 1997. Även den kommunala sektorns sjukfrånvaro har minskat 2003 medan sjukfrånvaron i den privata sektorn har fortsatt att öka något.

Diagram 5.6 Sjukfrånvaron i procent av ordinarie arbetstid enligt AKU, 1990–2003

En bidragande orsak till att sjukfrånvaron är lägre i staten kan vara att andelen anställda med tjänstemannayrken är högre än i övriga arbetsmarknadssektorer. I regel har anställda med tunga arbeten en högre sjukfrånvaro än tjänstemän med fysiskt lättare arbeten. Enligt Arbetsgivarverket försvinner en stor del av skillnaderna i sjukfrånvaron mellan olika sektorer om hänsyn tas till respektive sektors personalstruktur, t.ex. kön, ålder, andel arbetare och tjänstemän.

För att regeringen skall kunna följa utvecklingen inom staten skall myndigheterna fr.o.m. den 1 juli 2003 redovisa de anställdas sjuk-

frånvaro i årsredovisningen. Av redovisningen skall framgå den totala sjukfrånvaron, andelen långtidssjukfrånvaro (minst 60 sammanhängande dagar) samt sjukfrånvaro för kvinnor och män respektive olika åldersgrupper. Motsvarande bestämmelse gäller även för kommuner, landsting och privat sektor. Redovisningen skall göras i förhållande till tillgänglig arbetstid, vilket skiljer sig från definitionen av arbetstid enligt AKU.⁵

Arbetsgruppen för Hälsa i Staten har ställt samman de uppgifter som myndigheterna har lämnat i årsredovisningen för 2003. Av sammanställningen framgår att sjukfrånvaron i staten i genomsnitt var 4,8 procent i förhållande till tillgänglig arbetstid. Andelen sjukfrånvaro varierar mellan myndigheterna från 0,4 procent till 16,6 procent. Cirka 30 procent av myndigheterna har en högre sjukfrånvaro än genomsnittet för staten.

Den genomsnittliga sjukfrånvaron för statsanställda kvinnor var mer än dubbelt så hög som för männen, 6,6 procent i jämförelse med 3,2 procent (se tabell 5.4). Sjukfrånvarotalen varierar också mellan de olika sektorerna i staten. Högst ligger sektorn arbetsliv, omsorg och utbildning med en sjukfrånvaro på 6,7 procent samt sektorn ekonomi med 5,5 procent sjukfrånvaro. Universitet, högskolor och forskning ligger avsevärt lägre, 3,6 procent, liksom länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter vilkas sjukfrånvaro var 3,8 procent.

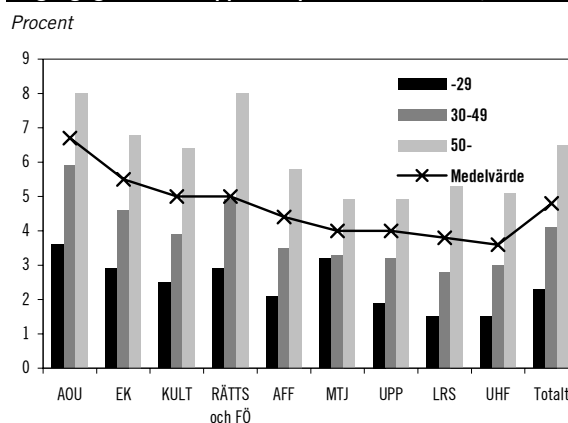
Tabell 5.4 Sjukfrånvaro i staten i förhållande till tillgänglig arbetstid uppdelad på sektor och kön, 2003

Procent			
	Totalt	Kvinnor	Män
Affärsverk och infrastruktur	4,4	6,3	3,8
Arbetsliv, omsorg och utbildning	6,7	7,7	4,4
Ekonomi	5,5	6,8	3,3
Kultur	5,0	5,9	4,0
Länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter	3,8	4,7	2,5
Miljö, teknik och jordbruk	4,0	5,6	2,8
Rättsmyndigheter och Försvarsmakten	5,0	7,7	3,6
Universitet, högskolor och forskning	3,6	5,3	1,9
Uppdragsmyndigheter	4,0	6,0	2,6
Staten totalt	4,8	6,6	3,2

Källa: Hälsa i Staten

Sjukfrånvaron var i genomsnitt högre för anställda som är 50 år eller äldre (se diagram 5.7). För den åldersgruppen uppgick sjukfrånvaron 2003 till 6,5 procent medan den för anställda yngre än 30 år var 2,3 procent och för anställda mellan 30 och 49 år 4,1 procent. Skillnaderna i de olika åldersgruppernas sjukfrånvarotal varierar mellan sektorerna. Det bör tilläggas att endast ca nio procent av de statsanställda är yngre än 30 år.

Diagram 5.7 Sjukfrånvaro i staten i förhållande till tillgänglig arbetstid uppdelad på sektor och ålder, 2003

Källa: Arbetsgruppen för Hälsa i staten

Anm: AFF: Affärsverk och infrastruktur; AOU: Arbetsliv, omsorg och utbildning; EK: Ekonomi; FÖ: Försvarsmakten; KULT: Kultur; LRS: Länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter; MTJ: Miljö, teknik och jordbruk; RÄTTS: Rättsmyndigheter; UHF: Universitet, högskolor och forskning; UPP: Uppdragsmyndigheter.

Det finns ett flertal faktorer som kan påverka en myndighets sjukfrånvarotal. Bland annat kan arbetets karaktär och personalstruktur se olika ut. Inom skilda yrken kan också finnas olika möjligheter att undvika kortare sjukskrivningar genom flexibel arbetstid. På mindre myndigheter kan därtill ett fåtal anställdas sjukfrånvaro få ett stort genomslag i statistiken. Sammantaget kan

⁵ Med ordinarie arbetstid avses anställningarnas underliggande omfattning, dvs. ingen hänsyn tas till tjänstledigheter på hel- eller deltid eller nedsättningar i tjänsteomfattning. Med tillgänglig arbetstid avses möjliga arbetsdagar utifrån den del av året arbetstagaren har varit anställd samt anställningens aktuella omfattning.

detta medföra skillnader i sjuktal mellan sektorerna.

Antalet nybeviljade sjukpensioner i staten har minskat från ca 940 till 730 mellan 2002 och 2003, dvs. med 23 procent. Fördelningen mellan kvinnor och män var förhållandevis jämn, 53 respektive 47 procent 2003. Antalet nybeviljade tillfälliga sjukpensioner ligger på samma nivå som 2002.

Myndigheternas arbete

Medvetenheten om ohälsoproblemet förefaller vara stor på myndigheterna. Flertalet myndigheter tar upp frågan i sin redovisning och av dem anger flera att det pågår ett arbete för att öka hälsan och minska sjukskrivningarna. Bland annat nämns uppställda mål för att minska sjukfrånvaron, arbetsmiljöutbildningar för chefer och skyddsombud samt att man ser över rutiner och arbetssätt för att förbättra rehabiliteringsarbetet.

På Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering arbetar man bl.a. med utvecklingsamtal, motionsaktiviteter och rehabiliteringsplaner för att förebygga ohälsa. Enligt institutet har sjukfrånvaron 2003 minskat med mer än en femtedel i förhållande till 2002. Under de närmaste åren kommer fortsatta satsningar att göras på utredande, förebyggande och aktiva åtgärder för att förbättra arbetsmiljön.

Skatteverket uppger att verket har satt mål för minskad stress samt ökade frisktal. Under 2003 har verket bl.a. arbetat med att öka kunskapen om faktorer som minskar sjukskrivningar och ökar hälsan. En förstudie har tagits fram för att hitta de grupper som riskerar att bli sjukskrivna samt förslag till metodstöd för att undvika detta.

5.2.6 Lönebildningsfrågor

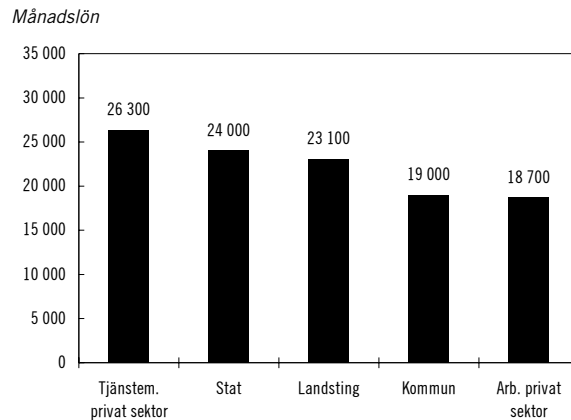
Lönenivåer och löneskillnader

Regeringen har tidigare hänvisat till lönebildningen som ett viktigt personalpolitiskt verktyg i den statliga arbetsgivarpolitiken. Genom ramanslagsreformen 1993/94 fick myndigheterna fullt kostnadsansvar för den lönepolitik de bedriver.

Den genomsnittliga månadslönen är högre i staten än i övriga arbetsmarknadssektorer. Medellönen uppgick 2002 till 24 000 kronor i staten, 23 100 kronor i landstingen, 22 800 kronor i privat sektor och 19 000 kronor i kommunerna. Det finns dock skillnader mellan

tjänstemäns och arbetares löner inom den privata sektorn. Som framgår av diagram 5.8 låg de privata tjänstemännens genomsnittliga månadslön på 26 300 kronor medan motsvarande för arbetarna var 18 700 kronor. I och med att staten enbart har tjänstemannaavtal är det mer rättvisande att jämföra lönerna med tjänstemän i privat sektor.

Diagram 5.8 Genomsnittlig månadslön i olika sektorer på arbetsmarknaden, 2002

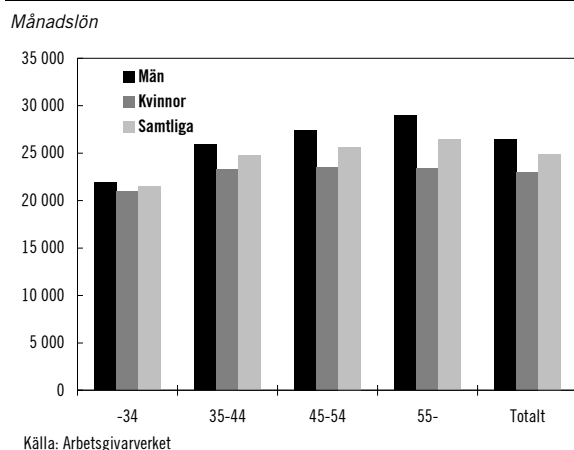

Källa: SCB Lönestatistisk årsbok 2002 med kompletteringar av SCB

I september 2003 var den genomsnittliga månadslönen för en årsarbetare i staten 24 700 kronor enligt Arbetsgivarverkets statistik.⁶ Totalt sett har lönespridningen ökat något. De statsanställda männen tjänar genomgående mer än kvinnorna. Genomsnittslönen för kvinnor var 22 900 kronor och för män 26 200 kronor. Av diagram 5.9 framgår att skillnaden är minst bland de yngsta och ökar med stigande ålder, beräknat på identiska individer. Med identiska individer avses personer som varit anställda vid samma myndighet vid båda mättidpunkterna, i detta fall september 2002 och september 2003.

⁶ Genomsnittslönerna omfattar här samtliga statsanställda och är inte jämförbara med diagram 5.10 där enbart identiska individer redovisas.

Diagram 5.9 Genomsnittlig månadslön för statsanställda uppdelad på kön och ålder, identiska individer september 2003

Totalt för hela arbetsmarknaden 2002 uppgick kvinnornas löner till 83 procent av männens, omräknat till heltidslöner. Motsvarande uppgift för 2000 var 82 procent.

Arbetsgivarverket har på regeringens uppdrag följt hur löneskillnaderna mellan kvinnor och män har utvecklats i staten mellan 2000 och 2003 (dnr Fi2004/3033). Under denna period har de statsanställda kvinnornas löner varit mellan 15 och 17 procent lägre, dvs. i genomsnitt 84 procent av männens löner. Hänsyn har då inte tagits till skillnader i arbetstid eller arbetsuppgifter. Den lägsta skillnaden, 15 procent, uppmättes 2003.

Den främsta orsaken till ovanstående löneskillnader är, enligt Arbetsgivarverkets analys, att kvinnor och män i hög grad har arbeten med olika svårighetsgrad. Mellan fyra och sex procentenheter av den totala skillnaden förklaras av att fler kvinnor bedöms ha arbeten med lägre svårighetsnivåer. Andra viktiga förklaringar är skillnader i yrkesval då typiska kvinnoyrken ofta är lägre betalda än mansdominerade samt att kvinnor i högre utsträckning arbetar deltid. Sammantaget förklarar det ytterligare sex till sju procentenheter av skillnaden. Därtill kommer löneskillnader som förklaras av att olika myndigheter betalar olika löner för liknande typ av arbete respektive skillnader i utbildningsnivå och erfarenhet.

Om hänsyn tas till dessa faktorer, som inte bidrar till osakliga löneskillnader enligt jämställdhetslagen, återstår 2003 en oförklarad skillnad på en till två procentenheter. Enligt Arbetsgivarverket visar detta att löneskillnaderna enbart skulle förändras marginellt om eventuella osakliga löneskillnader försvann. För att minska

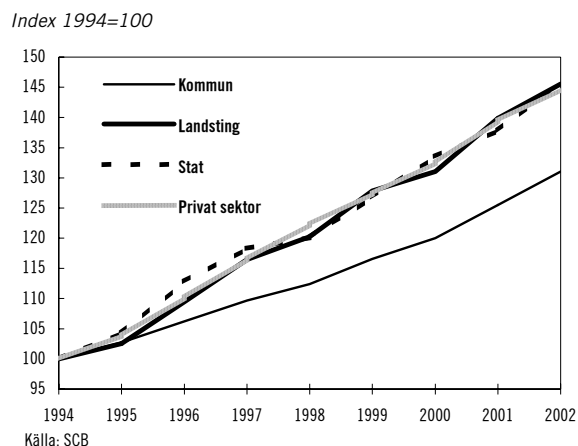
löneskillnaderna mellan kvinnor och män är det, menar Arbetsgivarverket, viktigt att motarbeta faktorer som gör att kvinnor inte söker eller får högre tjänster i samma utsträckning som män samt gör att kvinnor arbetar inom sämre betalda områden.

Löneutvecklingen inom staten

Det är av vikt att staten inte är löneledande. Lokala lönerrevisioner genomförs i enlighet med de centrala löneavtalen (RALS). Det nu gällande avtalet är RALS 2002–2004 som löper ut den 30 september 2004.

Enligt jämförande statistik för tiden efter ramanslagsreformen har löneökningstakten på det statliga området förhållandevis väl följt utvecklingen på arbetsmarknaden i övrigt. Mellan 1994 och 2002 uppgick löneutvecklingen till ca 45 procent inom staten, landstinget och den privata sektorn (se diagram 5.10). I den kommunala sektorn var löneutvecklingen 31 procent under samma period. Enligt Arbetsgivarpolitikutredningen (SOU 2002:32) har lönebildningen i staten inte påverkat den konkurrensutsatta sektorn negativt.

Diagram 5.10 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden, 1994–2002

Anm: Uppgifterna avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.

Arbetsgivarverket har tagit fram uppgifter om löneutvecklingen under perioden 1997–2003 (se tabell 5.5). Utifrån dessa beräkningar har löneökningen omräknat till årstakt varit 3,8 procent. Om hänsyn tas till inflationen, dvs. förändringen i konsumentprisindex (KPI), har den reala löneutvecklingen inom staten varit 2,5 procent per år sedan 1997.

Tabell 5.5 Nominell och real löneutveckling, 1997–2003

Procent

Mätperiod sept–sept	Avtalsperiod för centralt löneavtal	Löneutveckling, årstakt	Förändring i KPI ¹	Real-löneutveckling, årstakt
1997–98	RALS 1998–2001	3,8	-0,1	3,9
1998–99	RALS 1998–2001	3,8	0,4	3,4
1999–00	RALS 1998–2001	3,8	1,0	2,8
2000–01	RALS 2001	4,2	2,5	1,7
2001–02	RALS 2002–2004	3,8	2,1	1,7
2002–03	RALS 2002–2004	3,4	1,9	1,5
Genomsnittlig årlig ökning 1997–2003		3,8	1,3	2,5

¹ Förändringen är beräknad som förändring i årsmedeltal.

Källa: Arbetsgivarverket

Avtalsperioden RALS 2002–2004

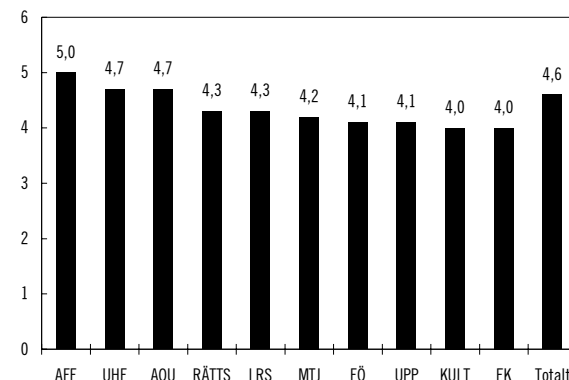
Arbetsgivarverkets ordinarie statistikperioder omfattar tiden september–september. För att kunna uppskatta löneutvecklingen under avtalsperioden har verket kompletterat statistiken med löneuppgifter från december 2003 samt med enkätuppgifter från myndigheter med fler än 50 anställda. Enkäten skickades till 155 myndigheter och besvarades av 152 myndigheter som tillsammans omfattar 98 procent av antalet anställda i staten.

Mot bakgrund av uppmätt löneutveckling 2003 och resultat från lönestatistikenkäten uppskattar Arbetsgivarverket den kollektiva löneutvecklingen omräknat till årstakt till 3,6 procent under avtalsperioden 2002–2004.

Den uppskattade löneutvecklingen för identiska individer har under avtalsperioden 2002–2004 legat på 4,6 procent i årstakt (se diagram 5.11). Sektorerna ekonomi och kultur har haft den lägsta löneutvecklingen, 4,0 procent, medan sektorn affärsverk och infrastruktur har haft en högre utveckling, 5,0 procent. Löneutvecklingen är i regel högre för identiska individer än för kollektivet eftersom löneökningar till följd av befordringar, etc. får fullt genomslag.

Diagram 5.11 Löneutveckling per sektor under avtalsperioden 2002–2004, identiska individer årstakt

Procent

Källa: Arbetsgivarverket

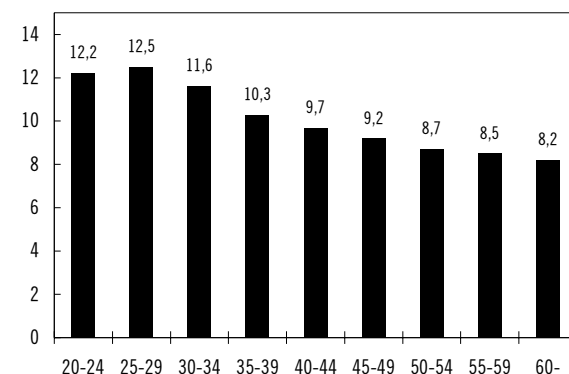
Anm: AFF: Affärsverk och infrastruktur; AOU: Arbetsliv, omsorg och utbildning; EK: Ekonomi; FÖ: Försvarsmakten; KULT: Kultur; LRS: Länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter; MTJ: Miljö, teknik och jordbruk; RÄTTS: Rättsmyndigheter; UHF: Universitet, högskolor och forskning; UPP: Uppdragsmyndigheter

Den genomsnittliga löneökningen under avtalsperioden på de myndigheter som ingick i enkätundersökningen varierar. Cirka 85 procent har haft en löneutveckling på mellan tre och fem procent, mätt som årstakt. Samtliga uppgifter avser identiska individer.

Det finns ett samband mellan ålder och löneutveckling (se diagram 5.12). Ju lägre ålder desto högre procentuell löneutveckling. Enligt Arbetsgivarverkets tidigare analyser har skillnaden i huvudsak uppkommit genom befordringar, uppflyttning i lokala tariffer, förändrade arbetsuppgifter, etc. I absoluta tal är dock skillnaden mindre eftersom de yngre i genomsnitt har lägre lönenivåer än de äldre.

Diagram 5.12 Samband mellan ålder och löneutveckling under avtalsperioden 2002–2004, identiska individer i åldersintervall vid ett urval myndigheter

Procent

Källa: Arbetsgivarverket

Från och med 2004 finns ett nytt system för gruppering av statliga befattningar efter arbetsuppgifternas innehåll och svårighetsgrad, Befatt-

ningsgruppering för statistik (BESTA). Det är främst avsett för analys av lönebildningen inom avtalsområdet samt som stöd för lokal lönebildning, men kan även fungera som stöd för den lönekartläggning som skall göras enligt jämställdhetslagen. Systemet ersätter det tidigare använda systemet Nyckel för statistikanalys (TNS) och har tagits fram gemensamt av Arbetsgivarverket, OFR, SACO-S och SEKO. För att underlätta myndigheternas uppgiftslämnande har systemet samordnats med Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK) samt redovisningen av de anställdas indelning i kompetens kategorier till regeringen.